A KOLOZSVÁRI

UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1906—907. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE

DR. GÁL KELEMEN,

IGAZGATÓ.

A THEOLOGIAI RÉSZT:

DR. BOROS GYÖRGY,

DEKÁN.

XXVIII. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT
Nyomtatta Gámán J. örököse könyvnyomdája
1907.

A KOLOZSVÁRI

UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1906—907. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE

DR. GÁL KELEMEN,

IGAZGATÓ.

A THEOLOGIAI RÉSZT:

DR. BOROS GYÖRGY,

DEKÁN.

XXVIII. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT

Nyomtatta Gámán J. örököse könyvnyomdája

1907.

Rákóczi.

Elmondotta: **Pálfi Márton.**

Kedves Ifjuság! A nyáron mult 203 esztendeje, hogy a Beszkidek ormán újra kigyúltak az őrtüzek s fölhangzott a dal:

„Kiontatom vérem apámért, anyámért
Megöletem magam szép gyűrűs mátkámért,
Meghalok én még ma magyar nemzetemért."

A Rákóczi katonái fújták. A nemzeti elbúsulás, a keserüség, a kétségbeesés diktálta és élesztgette.

Szomoru, de tanulságban örök időkre nevezetes korszak volt ez, kedves ifjuság.

A török kiverése után rettenetes nyomoruság és fölfordultság szinhelye lett Magyarország. A Kollonics-féle kormányrendszer karmai közé kerültünk. Koldussá, katholikussá, németté tenni ezt az országot — ez volt a jelszó. Hogy tartománnyá degradáltak, hogy megkérdezésünk nélkül, alkotmányunk semmibe vevésével kormányoztak, hogy hontalanná tettek e hazában, az mind semmi ahhoz képest, hogy mindezt a legbrutálisabb őszinteséggel tették. Még csak titkolni sem tartották szükségesnek, hogy céljuk kivetköztetni magyarságából ezt az országot. Hadd pusztuljon ki még a magva is ennek a nyakas rebellis fajnak. Ezért kellett Budavár visszafoglalása után hét év alatt adóban többet fizetnünk a németnek, mint száz év alatt a töröknek, ezért öltött a föld- és vagyon-elkobzás oly hihetetlenül nagy arányokat, ezért lettünk valóságos Amerikává, hol minden jött-ment idegennek egy kis hozzáértéssel milliokat érő vagyont lehetett szerezni. A föld népe azonban a szörnyű executio elől menekült a merre lehetett, hogy soha viszont ne

lássa hazáját. A másfélszázados török iga lehetett hatásában vészesebb, de nem volt ilyen megalázó, nem volt ilyen türhetetlen. A törökkel kétszáz évig martuk, fogyasztottuk, pusztitottuk egymást, de legtöbbször vitézi mérközésben, de bizonyos gavalléros tisztességtudással. Versenyeztünk egymással a vakmerő bátorságban, a hősies önfeláldozásban egész a naivságig. A harcot magáért szerettük s azért a hadi erényeket az ellenségben is megbecsültük.

A német fegyverek győzelmével egy csapásra vége lett minden romantikának. A német más szemmel nézte a világot. A harc neki csak eszköz volt s pöffeszkedő gőggel nézte le a mi naiv virtuskodásainkat. Nem nemzet, nem hadsereg voltunk mi már neki, hanem meghódított csürhe, fegyelmezetlen banda, amelyet ráncba kell végre szedni. Régi nóta biz' ez, s mintha ma is hallanók. Mindazonáltal nem a magyar önérzetnek ez a hajótörése, nem az urak elkeseredése szülte meg a kurucvilágot, hanem amit ki akartak rántani a lábunk alól, a föld mozdult meg. A föld, az anyaföld, ez a véráztatta magyar föld mozdult meg s küldte el fiait, mostoha fiait, az agyonsanyargatott jobbágyságot, hogy a nincsetlenség kenyértelen keserüségéből kovácsoljanak maguknak kardot. A néplélek legmélyéről szakadt föl az a jajszó, mely ez országot ujra talpra állította a német ellen s nem a palotákból, nem a nemesi kuriákból indult ki, s nem is a rendi kiváltságokért, nem az urak despotismusának megnyirbálása miatt szállott fegyverbe, kivált kezdetben, mint rosszakaróink hirdetni szeretnék.

Hogy talált rá Rákóczira, az is végtelenül tanulságos.

Az 1697-i „parasztlázadás“ — ezt persze nem szégyeljük „lázadás“-nak bélyegezni — ügy próbálta kapacitálni Rákóczit, hogy — el akarta fogni vezérnek. Rákóczi, ki sohasem volt forradalmi temperamentum, Bécsbe szökött e furcsa megtiszteltetés elől, de később maga sem találta furcsának s nem volt lelke, hogy kitérjen előle. A Rákócziak és Zrinyiek véréből való vér volt. Anyai nagyapja a vérpadon hunyt el, apai ősei erdélyi fejedelmek, a szabadság hagyományos védői, anyja a legnagyobb lelkü magyar asszony, a hős Zrinyi Ilona, a kuruc király felesége. Neve és származása predesztinálta arra, hogy a nemzet vezére legyen. Az lett. Kezébe vette a Bocskayak örökét; de még ki se bontotta a lobogót s már elárulták és bebörtönözték. A nagyapja sorsára kerül.

ha szerető felesége meg nem menti. Haza készül, most már megtalálta életének célját.

Itthon bizakodó reménykedéssel, rajongó szeretettel várja a nép. Szabaditóját látta benne, szabaditóját találta meg benne.

1703. tavaszán küldte be Rákóczi zászlait Lengyelországból. Egyelőre csak zászlót, azzal a kikötéssel, hogy a kibontással egyelőre várjanak. De a nép — ez is jellemző — nem bir magával, elszántan kibontja a lobogót, s bottal, kaszával akarja kiverni a németet. Károlyi Sándor, Szathmármegye főispánja, könnyü szerrel szétveri őket s Rákóczit már csak 2—300 szegény legény várja és fogadja a Beszkidek ormán. Koldusnép volt biz' az, de elszánt, rajongó emberek, s velük volt a Messiás, Rákóczi.

Ahogy átlépik a határt, számuk úgy nő, mint a lavina. A szabadság lehelletét hozzák magukkal, az elnyomottak, a szabadságért, az életért lihegők ezreit viszik magukkal. Előbb csak a szegénység áll a zászlók alá, azután a nemességet is megragadja a Rákóczí név varázsa, jönnek az idegenbe szakadt bújdosók is, mintha a föld, a megrázkodott föld ontaná az embereket, s mire Tokaj alá ér a sereg, már hadsereggé nőtt, már a Károlyi Sándorokat is magával ragadja a nemzeti lelkesedés. Fegyvere ugyan még most sem igen van kaszánál egyéb, de majd hoz az ellenség.

És megindul a harc és föltünik a magyar nemzet történelmének legvonzóbb és legmegragadóbb kora, a kurucvílág.

Milyen színes, milyen ragyogó világ! Ragyogó, mert könnyeinken keresztül nézzük, színes, mert mintha sziveinkből tépnők hozzá a szinképeket, úgy tele van ragyogással színnel, dallal, úgy tele van viharos, vad izzó szenvedélylyel.

Ah, talán akkor voltunk utoljára fiatalok, akkor voltunk utoljára könnyelmüek, akkor voltunk utoljára vérünknek minden hevületével, ázsiai agyunknak minden szertelen gondolatával magyarok. Ujjongani és sirni-valóan magyarok. „Nem olyan, mint más, mint Kucug Balázs“. Nem, nem olyanok . . .

Hosszas volna, nemes ifjuság, ha én most részletesen el akarnám beszélni annak a gigászi küzdelemnek egész lefolyását.

Dúló csatákról, véres viadalokról kellene szólnom. Klio följegyezte, a hir megőrizte soha el nem haló tárogató szóban, hányszor megbánta a „tokos“, hogy elhivé magát, s hogy elbùjt a

„lompos labanc“, ha megszorítottuk. Dunán innen, Dunán tul, hej ha azok a zöld mezők újra beszélni tudnának! Tiszán innen, Tiszán tul, hej, még a fűszál is ujjongana rajta, hogy szaladt a „gémlábu“ német, mikor rajtaütöttünk.

Rákóczi haj, Bercsényi haj, mintha hallanám vitéz kurucaitok paripáinak dobogását, mintha látnám Tyukody pajtást, amint a hamvadozó őrtüzek mellett ott virraszt s a pihenés óráiban „az lölkének“ iszik bort, hogy aztán vért ihassék, ha hallja a trombitaszót s „átverhesse a labancot a másvilágra.“

Jöttek aztán szomorúbb idők. A trencséni gyásznap, az Ocskayak árulása, a kishitüség, a végkimerülés. A virtusunk ölt meg, a magyar virtus: az örökös ötletesség, a holnappal nem törődő, az előre nem néző szilaj nekirugaszkodás. S hogy egészen maga alá gyürhessen, megfogott a turáni átok is, a csüggetegség. Csaknem egy évtizedig lengett a rohanó kuruc-sereg élén a Rákóczi „pro libertate“ lobogója, s egy évtized emberfeletti erőfeszitése után abból a *libertasból*, amelyért annyi vért ontottunk, nem maradt egyebünk, csak a kurucvilág kopott rézsustákja, a kongó *libertás*.

Milyen kegyetlenűl is tudsz büntetni, magyarok ístene! Míntha nem lett volna amúgy is elég része a sors keserű ironiájában ennek a szegény nagy pipáju, kevés dohányu nemzetnek!

Sebeinkre aztán a Rákóczi beleegyezése nélkül kötött szathmári béke kinálta fel csodaszereit. Meglehet, hogy valóban csodaszerek voltak, de Rákóczi nem tartotta azoknak. Ő még hitt a nemzet jövőjében. Erős meggyőződése volt, hogy idegen segitséggel még egyszer talpra állíthatja nemzetét, s ezért a megalkuvás helyett a hontalan bujdosás keresztjét vette vállaira. A fölkinált kegyelemből pedig nem kért, mert, mint Emlékirataiban mondja: „Ám ha ezt az ajánlatot elfogadom, előre láttam, hogy *bár személyemet biztosították, de nem a becsületemet*, mert el kellett volna mennem hazámból, le kellett volna mondanom arról a nemzetről, amely annyiszor bizonyságát adta irántam való szeretetének és bizalmának. A törvények megtartásának minden biztositékát egyedül az annyiszor megszegett királyi szó nyujtotta csak. A békének ez az alapja úgy tünt fel előttem, mint a jég, mely elolvad; és semmi mást nem remélhettem, csak a nemzet és lakósok örökös szidal-

mait és átkait, hogyha magamnak biztosságát megszerezve, a nemzetnek józan ésszel előrelátható nyomoruságaiba beleegyezem.“

Ilyen nemes jellem volt II. Rákóczi Ferencz. Ilyen nemes lélek lobogott a kurucok nagy fejedelmében.

Nem is jött haza sohasem. Ott halt meg a többi bújdosóval Nagy-Törökországban.

Vajjon mit álmodott ott lenn a sirban a Bosporus habjainál?! Hivő lelke vajjon megérezte-é, hogy küzdelme nem volt hiábavaló, hogy az a nemzet, melyre az ő akarata nélkül tették rá a béke szemfedőjét, nem halt meg. Hogy a késő unokák az ő küzdelméből, a fenséges kuruc-tragédiából merítették és merítenek új erőt, ujabb meg ujabb tragédiához, mert a mult szenvedni megtanitott, de félni nem. Annyi vér folyt már ezen a földön, hogy minden röge velünk érez, megérti a mi fájdalmunkat, s mintha szive volna, nagy, nehéz, átnyilalló fájdalommal issza be a vértanuk vérét, s kéri, követeli vissza a hontalan bújdosókat.

Jönnek már, jönnek! Thököly és Zrinyi Ilona, Rákóczi és fia, Bercsényi és felesége, Esterházy Antal és Sibrik Miklós. A nagyok közül egyedül csak a zágoni iródiák, a hiv apród, Mikes, marad ott, hallgatni tovább a tenger mormogását s ki tudja, — tán kvártélyt csinálni, ha ujra kezdődnék a nagy tragédia.

De itthon van, de haza jött ura, a nagy fejedelem.

Itthon vagy, haza jöttél te nagy, te szent, te bùjdosók bújdosója!

A gyávaság és a meghunyászkodó pulyaság hiába bélyegezett hazaárulóvá, hiába tett hontalanná, emléked hiába dobálta meg sárral: itthon vagy, velünk vagy, nem vagy hontalan.

Nem, eddig sem voltál az! „Számkiűztek nemzeted sorából“, de azért ott éltél, ott vertél tanyát a szivek mélyén, hol a szent rajongás terem, hol a nagy elhatározások születnek, hol a mindent átölelő, mindent megértő és minden nyomoruságot megaranyozó szent hazaszeretet tanyáz.

Csaknem két század folyt le azóta, hogy a sirban nyugszol. Haj, micsoda két század! Égen és földön minden ellenünk támadt; Egyedül csak a szellő nem volt ellenségünk, mely a Marmora-tenger partjáról hirt hozott felőled.

Rákóczi, haj, hányszor, de hányszor beborult azóta is fejünk

fölött az ég. Hányszor reánk szakadt a megsemmisüléssel fenyegető nagy éjszaka, hányszor kellett kinzó önmegadással, lázfakasztó önmegtagadással türnünk a gyáva pöffeszkedés, a telhetetlen gőg ökölcsapásait, mig két karunk bilincset csörgetett.

Önérzetben megfogyatkozva, büszkeségben megalázva, oltárainkban meggyalázva vártuk és várjuk a hajnalt. Vártuk és várjuk, de nem jött, de nem jön. Ettük a hontalanság kenyerét s vele soha el nem oltható keserüséget ettünk.

Oh Rákóczi, minek dobogtatod úgy sziveinket, ha néma csont-karod hallgatásra int?! Kurucok nagy fejedelme, mi örök eszményképünk, mi országtalan nagy királyunk, Rákóczi Ferenc, minek mutogatod az igéret földjét, ha a „pro libertate“-lobogót nem engeded kibontanunk!? Azért-e csak, mert nem hiszesz bennünk?

Azért-e csak, mert gyöngéknek és kislelküeknek, csüggedezőknek és állhatatlanoknak ismertél a multban? Azért-e csak, mert nem telik örömed a labancirtó testvérharcban? Vagy azért, mert azt hirdeti néma ajakad: „Meghalni már tudtok a hazáért, most tanuljatok meg élni is, magyarok. Élni, de nem ötletszerüleg, de nem a muló percek végletes hevülékenységében, nem a szalmaláng lobogásával, hanem az egész életnek öntudatos, tervszerü munkájával, a nagy feladatok átérzésével, a kötelességérzet lélekeltöltő és lélekemelő tudatával!?“

Vagy azért, mert — nem, ne forditsd el tőlünk tündöklő arcod, kurucok koronázatlan fejedelme! Ha a messze idegenből lelkesíteni tudtál, ne hagyj itt most, hogy itthon vagy, hogy a miénk vagy ujra.

„Kevéssel volt s van bűnünknél több erényünk“ — igaz, hej, mennyire igaz, de az a kevés, az a kevés téged rajongva szeret, mi nagy fejedelmünk, az a kevés érted élni, halni kész, az a kevés mindig elég lesz, hogy oda kiálthassuk: „Üsd az orrát, magyar, aki bánt.“

Hadd jöjjön hát, ha jön, aminek jönni kell. Ott leszünk. Hadd szakadjon ránk száz tengere a megpróbáltatásnak, ha nem telt be még a pohár, ha még nem bünhődtük meg a multat s a jövendőt. Hadd sirja keservét a bús tárogató-szó, amig „zöld erdő harmatját, piros csizmánk nyomát hóval lepi be a tél.“ Hadd,

hadd . . . jöjjön hát, ha jönni kell a nagy tragédia: a te neved riadó lesz, a te neved lángírás lesz, a te neved az elbúsulás csatabárdja lesz. A „recrudescunt“ csatabárdja, melynek minden suhintása harsogva dörgi oda a világnak, hogy

„Ne bántsd a magyart!“

I. FEJEZET.

A kollégium szervezete, felügyelete és igazgatása.

A kollégium szervezetében, felügyeletében és igazgatásában a mult év óta semmi szervezeti változás nem történt.

A kolozsvári unitárius kollégium három intézetet foglal magában: *papnevelő intézetet, főgimnáziumot és négy osztályú elemi fiuiskolát.* Van *internátusa, konviktusa, kórháza és könyvtára.* Külön internátusa van a papnevelő intézetnek és főgimnáziumnak, mely utóbbiba, ha hely marad, elemi iskolai tanulók és unitárius vallású egyetemi hallgatók is vétetnek fel.

A kollégium felett a felügyeletet az *egyházi főtanács* és ennek megbizásából az *egyházi képviselő tanács* gyakorolja. Az intézet kormányzó testületei: *a kollégiumi igazgatóság és a papnevelő intézet két bizottsága.*

1. *Kollégiumi igazgatóság.* A kollégiumi igazgatóság elé tartozík a főgimnáziumot, elemi iskolát érdeklő minden tanúlmányi és adminisztrativ ügy, valamint a papnevelő intézeti hallgatók konviktusi ügyei; ide tartoznak továbbá a bennlakó egyetemi hallgatók internátusi és konviktusi ügyei. A gimnázium és elemi iskola rendtartását az 1894. évi egyházi főtanács 64. sz. felhatalmazása alapján az egyházi képviselő tanács 129 1896. t. ü. sz. határozatával állapította meg: *„A kolozsvári unitárius főgimnázium és elemi iskola rendszabályai. Kolozsvár 1896.“* Életbe léptek 1896. szept. 1-én. E rendszabályok II. részét az 1902. évi főtanács 131. sz. határozatával hatályon kivűl helyezte. Az igazgatóság eljárását megállapítják azok az *„Utasítások, melyeket az unitáriusok e. főtanácsa 1878 aug. 26-án a felsőbb iskolák felügyelő gondnokai, iskolai igazgatóságai s ezek jegyzői, az iskolai igazgatók, tanárok és könyvtárnokok számára megállapított.“* (Kolozsvárt, 1878. Stein J.) Ez

utasítás szerint mindhárom intézet igazgatását minden irányban és tekintetben az igazgatóság végezte addig, míg a haladó idő s a kollégiumnak új épületbe való költözésével a viszonyok megváltozása az 1878-ban hozott törvény módosítását szükségessé nem tette.

A kollégiumi igazgatóság az egész kollégiumi épület karbantartására és felügyeletére, a gimnázium és elemi iskola adminisztrativ és tanúlmányi, a konviktus és a bennlakó egyetemi hallgatók, gimnáziumi és elemi iskolai tanulók internátusi ügyeinek igazgatására van hivatva. Elnöke: a rangban idősebb felügyelő-gondnok; tagjai: a többi felügyelő gondnokok, a theologiai, a gimnáziumi rendes és helyettes tanárok; előadója a kollégiumi igazgató, jegyzője egyik gimnáziumi rendes tanár.

A kollégiumi épület karban tartására s felügyeletére vonatkozó szabályzatot az egyházi képviselő tanács 1903. évi aug. hó 2-án 923 tan. sz. alatt hozott határozattal állapította meg. E szabályzatot az tette szükségessé, hogy egy épületben vannak elhelyezve az egyházi adminisztráció, pénztár, levéltár, papnevelő intézet, főgimnázium, elemi iskola, internátus és konviktus céljaira szolgáló helyiségek; lakása van az épületben az igazgatónak, a konvíktusi bérlőnek, az intézeti gépésznek és öt szolgának. E szabályzat szerint:

a) a kollégium épületének, ingó és ingatlan részének felügyelője és gondozója a kollégium igazgatója.

b) A kollégiumi igazgató felügyel az épületre s az abban levő összes helyiségekre, mindazoknak tartozékaira, különösen pedig az összes gimnáziumi és más helyiségekre, az összes folyósók tanügyi, fűtési, világítási, vizvezetéki és másnemű fölszereléseire és gondoskodik mindezeknek jókarban, használható állapotban és tisztántartásáról. Az igazgatónak a felügyeletben és gondozásban segédkeznek az internátusi felügyelők.

c) A gondozásban és felügyeletben a maguk hatáskörében résztvesznek a dekán, egyházi és püspöki titkár, a közpénztárnok, konviktusi gondnok, és szertárak, könyvtárak, levéltár őrei.

d) Az igazgatónak, dekánnak, titkárnak és pénztárnoknak a 314—1903. tan. sz. határozat értelmében jogában áll a kisebb romlásokat 20 K. erejéig saját felelősségére megjavíttatni vagy pótolni. A könyvtárak, szertárak őrei az igazgatónak, illetőleg igazgatóság-

nak t sznek előterjesztést, valahányszor javitás vagy beszerzés szüksége forog fenn.

e) Midőn gyökeres átalakítás, ujítás vagy nagyobb kiadással járó munka szükséges, a tisztviselők irásban megokolt előterjesztést tesznek az illető felettes hatóságnak, a mely a gazdasági bizottság közbejöttével intézkedik.

2. *A papnevelő intézet bizottsága* Az 1902-ben 130 főt. szám alatt hozott új szabályzat szerint a papnevelő intézet és internátus minden ügye — kivéve a konviktusiakat, melyek onnan a kollégiumi igazgatóság elé terjesztendők — két bizottság elé tartozik: egyik az alap- és szakvizsgálatok bevételére esetről-esetre alakuló *vizsgáló bizottság*, másik az administratiót végző *papnevelő intézeti bizottság*. Amannak elnöke: a püspök; tagjai: a kollégiumi felügyelő-gondnokok, az egyházi főjegyző, a theologiai tanárok, a kollégium igazgatója s az egyházi képviselő tanács által kiküldött három bizottsági tag. Ennek elnöke: az idősebb felügyelő-gondnok; tagjai: a gondnokok, theologiai tanárok és a kollégiumi igazgató. Mindkettőnek előadója a papnevelő intézet *dekánja*.

3. *A elemi iskola igazgatója* a kollégiumi igazgató. Tanúlmányi ügyekben az igazgató a tanvezető tanárral, akit az igazgatóság három évenként választ a theologiai és gimnáziumi rendes tanárok közül és a tanítókkal szakbizottságot alkot s az igazgatóság elé javaslatokat terjeszt. Eljárását az egyházi képviselő-tanács 1896. évi 129. tanügyi sz. végzésével megerősített „Rendszabályok“ irják elő. Tanítási tervét a főhatóság 44—1899. t. ü. sz. a. állapította meg.

4. *Internátus* kettő van: külön a papnövendékek és külön a gimnáziumi tanulók részére. Az elsőnek felügyelője a theologiai dekán. Szabályzatát az egyházi főtanács 1902—130. szám alatt állapította meg. A gimnáziumi internátus felügyelője a kollégiumi igazgató, kinek rendelkezésére áll a közvetlen felügyeletre és ellenőrzésre két internátusi felügyelő. Ezeket tanárjelöltek, esetleg papjelöltek, vagy papnövendékek közűl az igazgatóság ajánlatára az egyházi képviselő tanács nevezi ki évről-évre. Az internátus rendjét az 1902. évi főtanács által 131. szám alatt hozott törvény szabályozza. Ha hely áll rendelkezésre, akkor elemi iskolai tanulók és unitárius vallású egyetemi hallgatók, elsősorban tanárjelöltek is, vétetnek fel. Az elemi tanulók az alsó osztályú gimnáziumi tanulókkal együtt

helyeztetnek el; az egyetemi hallgatóknak külön dolgozó- és hálószoba bocsáttatik rendelkezésükre.

5. *A konviktus* gondnoka egyik gimnáziumi rendes tanár, akit az igazgatóság választ három évre s az egyházi képviselő-tanács erősit meg. Szabályzatát az 1902. évi főtanács 135. jegyzőkönyvi pont alatt alkotta meg. A közvetlen felügyelet az internátusi felügyelőket és a tizes asztaltársaságok fejeit illeti.

6. Az internátus egyik kiegészítő része a *kollégiumi kórház*, amely a kollégiumi épülettől 5 percnyi járásra, a Dávid Ferenc-utca 8. sz. alatti telken két szobából álló épületben van. Felügyelője a kollégiumi igazgató. A ragályos betegek itt különíttetnek el a bennlakó tanulóktól, kik közül a nem járványos, könnyű betegek részére az internátus betegszobája áll rendelkezésre. Szükség esetén naponként felügyeletet gyakorol az intézeti orvos. A betegek gondozása és élelmezése a kórházi betegápoló kötelessége. Teendőit a gimnáziumi internátus szabályzata foglalja magában.

7. *A kollégiumi nagy könyvtár*, mely az unitárius egyház tulajdona, az épületben van elhelyezve. A könyvtárnokot az egyházi képviselő tanács öt évre választja a tanárok közül. A felügyelettel és ellenőrzéssel az igazgatóság van megbízva. A könyvtári szabályzatot és könyvtárnoki útasítást az egyházi képviselő tanács 1889. évi 274. t. ü. sz. alatt alkotta meg. Az egyházi főtanács 1857—27. sz. a. e könyvtárra nézve az intézkedést az egyházi képviselő tanácsra bízta.

II. FEJEZET.

Papnevelő intézet.

Jézus és Krisztus.

Dr. Boros György dékánnak, az Unitárius Papnevelő Intézet 1906 7 évi megnyitó ünnepélyén 1906. szept. 22-én tartott értekezése.

Midőn az uj tanév kezdetén számba vesszük az Unitárius Papnevelő Intézet régi hallgatóit és megismerkedünk azujakkal, előttünk, kiknek kezére van bízva az intézet vezetése s a pappá leendő ifjak előkészitése, nemcsak egy uj év uj felelőssége tárul föl, hanem az egész unitárius vallás jövője. A mi vállainkra nehezedik a jelen munkája és a jövő reménye, vagy csalódása. Miután érezzük mily fölötte nagy és sulyos a teher, gyakorlatunk szerint. a kezdet első óráiban, most midőn üde az elme és rugékony az akarat, tájékozódni szeretünk nemcsak az uj év föladatai, hanem a kitűzött magas cél követelményei felől is.

Ha egyszerüen csak azt vennők figyelembe, hogy az a 23 ifju, a ki ma itt az unitárius papi pályára lépik, öt év mulva az összes unitárius lelkek teljes egyötödrészének vezére, irányitója és vigasztalója lesz, már akkor is megdöbbentene a föladat nagysága, de hát ha még azt is elgondoljuk, hogy ők egy tekintélyes, nagy társadalomnak, az ország jelentékeny része közmivelődésének szellemi vezérei és erkölcsi oszlopai lesznek, bizony akkor minket a kétség és az aggodalom érzete is megszáll és fogva tart mindaddig, a mig eszünkbe vesszük, hogy hiszen ezek az ifjak már bizonyos ismeretkészlettel, nagyobb foku értelmi tehetséggel és ezek mellett a pálya föladatainak is némi ismeretével, fölvannak szerelve. Minket bíztat különösen az a tudat, hogy papnövendékeink mindnyájan ismerik népünket, melynek papjai óhajtanak

lenni, a társadalmat, mely vezényletökre vár, s azokat a nagyjelentésü eszméket, a melyek ma a társadalmat mozgatják, s a melyek tehát hallgatóik lelkét éppen oly erővel idomitják és telítik meg, saját termékeikkel, mint az iskola, a maga növendékeiét. Tudniok kell, hogy a szocialismusnak nevezett uj világnézlet, az embert, tehát az egyént monarchává tette, vagyis egészen uj világrendszert gondolt ki és részben teremtett meg, a mely a régi fölfogással ellentétbe állott és e helyett: az egész egyért, ezt mondja egy az egészért, amit Jézus ugy formulázott mindenki mindenkiért, mert senki sem él önmagának.

Ha csak arra az, aránylag rövid, időre gondolok vissza, a mely eltelt azóta, a mióta én állottam az önök helyében, azt látom, hogy a fölfogás és a vezető eszmék teljesen megváltoztak. Akkor sokan azt hitték, hogy a földpora, hogy a lények alsóbb rendü tényezője, az anyag, azzal a tulajdonággal párosulva, a mit erőnek neveznek, magában rejt minden föltételt a világproblémák megoldásához. Azóta e titáni harc megszűnt, Istent pinenni hagyják, s új harc kezdődött a földi tényezők között, melyeknek ismét az alsóbb rendüi, a melyek részben látszólag, részben valósággal is jogtól fosztottnak érezik magukat, követelik a jogot, s hullámzásban tartják a kedélyeket, az életet, s igy hát az egész embervilágot?

Önöknek tudomást kell szerezniök erről a népforradalomról, mert beszédeik a szószéken, a sirfölött, vagy a mennyegzői asztal mellett is, csak akkor érik el az igazi hatást, ha ahhoz a gondolathoz adnak uj eszmét, a mely még a legcsöndesebb órában is működik.

Tudniok kell, hogy az a változás, a mely a világról és az emberről alkotott nézetekben létrejött, változást idézett elé minden olyan nézetben, a mely az embert érdekli, akár társadalmiak, akár politíkaiak, akár vallásiak legyenek is azok. Ezzel az alkalommal rámutatok arra, ami a Jézus személyéről és lényéről táplált fogalmakkal történt.

Midőn 1835-ben Strauss a fejszét az evangeliumok gyökerére vetette és kimutatta, hogy azoknak legnagyobb része mythos jellegü, még a Hegel-féle suprenaturalizmus uralkodott a fölfogásban és a dolgok megítélésében. A romboló Strauss lehetsegesnek tar-

totta, hogy mindamellett, hogy a Jézus életét csak halála után harminc évvel írták meg, s hogy abba sok idegen elem belecsuszott, — mégis Jézus ama Krisztus legyen, aki ige volt és testté lett, s a földön csodákat mivelt, s csodás módon föltámadott és a menybe ment. A Hegel tanitványa más szemmel nem láthatott, mint a milyen volt. A bibliai iratok genetikus keletkezésének ismerete nélkül lehetetlen volt elválasztani a 4-ik evangeliumot a három elsőtől, s tehát megkellett hagyni a zsidó messiást, a görög logost, s a mythos hősét egy személyben, de nem lehetett megtalálni az igazi názáretit. A baj ugyanaz volt, a miben még ma is szenvedünk: nem mentek a kérdés gyökeréhez, hanem a titkos szellemek lehelletétől ringatott suhogó lombok között bujkáltak, s gyakorta saját kezök árnyától is megijedtek.

Egyedüli mentő ut és mód az evangeliumi és az uj test. iratok történelem-kritikai alapon való megvizsgálása és rendezése volt. Strausznak egyik kortása (Weisse) észre vette, hogy az evangeliumoknak éppen az a része, a mely a Jézus születésével foglalkozik, nem foglalhatja el az első helyet, s igy a Mt. és Lk. evangeliumait megkellett hogy előzze a Márké. Az első kisérlet még nem menekült meg a mythosok ködétől. A Baur messzelátó szeme kellett egy ilyen nagy föladathoz. Ő észrevette, hogy a kereszténység első századaiban bizonyos irányelvek uralkodtak s fölállitotta azt a tételt, hogy az uj test. irodalom ezek szerint az irányelvek szerint módosult. A Pál-féle pogány-keresztény s a Péter féle zsidó-keresztény irányzat nyomait kellett föltalálni, s azzal megvolt fejtve a titok. Baur kimutatta, hogy Pálnak négy levele egészen hiteles, s egyszersmind régibb irat az evangeliumoknál, s az is kiderült, hogy némely uj test. irat az apostoli kor után készült, tehát nem a Jézus s nemis az apostolok gondolatait tartalmazza, hanem későbbi nemzedékét.

Ezen a vonalon haladva nyilvánvalóvá lett, hogy az első keresztények között némelyek, mint valódi zsidók, egészen zsidó módra gondolkoztak, igy birálták meg Jézust és nem tartották különbnek magoknál, vagy a többi zsidó tanitóknál; némelyek, mint Pál és azok a kik személyesen nem ismerték, a zsidók várt Messiását keresték benne. A közönséges zsidó remélte, hogy Jézus vissza fog térni, s helyreállitja a Dávid trónját és uralkodni fog

ezer esztendeig Pál azt vallotta, hogy a Messiás a Jézus személyében eljött, ő amaz igazi Krisztus, a kiben az Isten kijelentette önmagát.

Az 50-es években Ewald is fölveti a Márk elsősége kérdését s maga után vonta az ifjabb nemzedéket. A 60-as években Holtzman, Weizsäcker és Schenkel ugyanolyan sensatiot teremtettek, mint a milyet Franciaországban Renan Jézus életével. Most már bizonyos kezd lenni, hogy a Jézus igazi életét csak a Mk. ev. alapján lehet és kell megirni, mert ez a legelső rajza Jézus életének és működésének.

Ez a forduló pontja a nagy kérdésnek, s mihelyt ezen megállapodunk, azonnal könnyüvé lesz föladatunk. A valódinak a mythikustól, az életnek a csodától elválasztása, lehetségesnek kezd látszani.

Ez azt teszi, hogy Jézusnak van egy egyszerü életrajza, amely halála után 25—30 évvel készült, vannak bővitett életrajzai, melyeket jóval később, s részint a törvény alapján álló zsidó-keresztény, részint az egyetemességre törekvő Pál-féle keresztény fölfogás alapján bővitettek amaz elsőbb, egyszerü életrajzból.

Teljes ötven esztendő lelkes, nagy munkája és sok keserves ostrom kiállása után kezdett megtisztulni a légkör Jézus személye körül, de nem tisztult meg teljesen, mert hiszen Márk is nagyon sok idegen elemet tartalmaz. Tehát nemhogy az eszmetisztítás, hanem még a fölfedezés kora sem mult el egészen. Bőven jut munka mindenkinek, a ki dolgozni akar, s talán nem egészen hiú az a remény, hogy a nagy nemzeteknek irt Jézusok mellett, majd egyszer megfog jelenni a miénk, magyaroké is. Az ilyen messze levő nagy célt siettetik azok a tiltó rendeletek, a melyeknek egyikével a Hock János Jézus életét, a kath. egyház elzárta a róm. kath. hivők elől. A XX-ik száz közönséges gondolkozója fönnakad az ilyen fajta önkényes intézkedésen. Az egyház tekintélye előtt meghajló hivő, hallgatással fogadja, de mi, a kik szokva vagyunk a vizsgálódáshoz, keressük a mozgató okokat, s a helyett, hogy az egyház eljárását birálnók, az iró eszméit üdvözöljük, ha a haladás útirányában találjuk.

A f. év legelején ehez hasonló, de sokkal érdekesebb jelenségnek voltunk tanui. Egy protestans hittanár dr. Masznyik Endre,

a pozsonyi theol. intézet igazgatója karácsonyi cikket küldött be egyik budapesti napi lapba (Bp. hirlap.) A cikket föltünővé tette cime: „Jézus gyermekkora“, de némely kath. hivőt megbotránkoztatott tartalma, mert ebben ilyen tételek foglaltattak: A család feje József, vándor ácsmester volt ... A ház minden gondja-baja áldott felesége, Mária vállára nehezült . . . Körülbelől hét gyermeke közül a legidősebb, az első szülött, Jézus volt.

A karácsonyi cikk miatt a szerkesztőnek is, de még inkább az irónak, nagyon meggyült a baja, mert állevelekben kiméletlenül szidalmazták és minden gonosz dolgot mondottak ellene. Dr. Masznyik egy ujabb cikkel felelt: „Voltak-e Jézusnak testvérei?“, melyben az evangeliumokból kimutatta, hogy a kartársak Jézust a József és Mária gyermekének tartották. (Luk. 3 r. 23 v. 4 r. 22 v. Mt. 13. 55.) s hogy Jézusnak több testvére volt (Mk. 3 r. 31—35, 6 r. 3 Mt 13 r. 55., 56. János 2 r. 12 v. Luk. 8 r. 19 v.)

Ez a fejtegetés már a nyilvánosság elébe hozta a r. kath. theologusokat s olyan eszmecserét teremtett, a mely eszmetörténelmi nézőpontból vizsgálva, kiváló figyelmet érdemel, mert mindamellett, hogy egyértelmüleg tagadják, hogy Jézusnak testvérei lettek, vagy lehettek volna: dr. Hannay Ferencz, pozsonyi r. kat. teol. tanár, ilyen okoskodást enged meg magának: A tudomány, főleg a tört. tudomány terén, igen gyakran, egymással teljesen ellenkező felfogások, teljesen jogosultak, addíg, a mig az ilyen fölfogásoknak vannak komoly, tudományos tekintélylyel biró képviselőik, akik nem szubjektiv képzelődésekre, nem is egy vallás regula fideijének szük keretei között, hanem az emberi tudás összes mezeiről meritett érvekkel igyekeznek beigazolni a maguk, talán sokak által kicsinyelt, de idővel a tudomány terén általános diadalra is juttatható álláspontjukat.

Már pedig ilyen a latin és görög egyházak teologusainak tudományos álláspontja Mária örökös szüzessége tekintetében.

Ha az első tételt, nem a kitüzött célra vonatkoztatva, hanem általánosságban mérlegeljük, semmi kifogásunk ellene mindaddig a mig történelmi kérdésekről, positiv dolgokról és nem az „őskeresztény mély misztikáról“ van szó, amely bizony nem állja ki az emberi tudás összes mezeiről meritett érveket. Hasonló gyöngeségei vannak annak a föltevésnek (hypothesis) is hogy az evange-

liumokban emlitett testvérek, Jézusnak anyai ágon, csak mostoha testvérei voltak. Ha az ellenkezőt nem kellene bizonyitni, senki sem gondolt volna arra, hogy az a ἀδελφός és אח szavak alatt mostohát értsen, még kevésbbé unoka testvéreket.

Minthogy az evangeliumi tételeket kétségen kivül hamarább irták, mint a Mária érdekében keletkezett magyarázatokat, sokkal biztosabb uton járunk, ha az evangeliumok adataira épitünk. Nem nagyot változtat a görög, vagy héber szavak értékén, akár protestáns, akár kath. forditó magyarázza és forditja *atyafia* szóval. Legfennebb csak azt mutatja, hogy régebben is, most is kivülről magyarázták az értelmet a bibliába, a helyett. hogy onnan igyekeztek volna kiolvasni tiszta értelemmel és alapos tudással azt, a mi benne foglaltatott.

Hallgassuk meg dr. Werdenich Endre okoskodását is, melyben kissé gunyosan igy szól: Jézus anyjának hét gyermeke volt és a többi hat közül egy sem akadt, aki az egyház, vagy legalább is a keleti egyházak részéről tiszteletnek örvendene, még pedig a megváltóhoz fűző kapocs révén, holott a bold. szűznek szüleit az egész egyház mindig kiváló tiszteletben részesítette! Ennek a rejtélynek magyarázatát adják az evangeliumok, midőn több izben említik, hogy Jézust sem a testvérei, sem a nazaretiek nem méltányolták. Hogyan várhattak volna ők méltánylást a keresztényektől? Különben is a fiu dicsősége fénysugaraiból mindig juttatnak a szülőknek, de a testvérek csak akkor számithatnak figyelemre, ha azt kiérdemlik.

Kováts Sándor temesvári r. kath. teol. tanár elismeri igaznak, hogy a kartársak tényleg abban a véleményben voltak, hogy Jézus a Mária és József gyermeke, ámde ebből — szerinte — korántsem következik, hogy Jézus valósággal, tényleg József fia volt, sőt éppen az ellenkező derül ki: az hogy az evangelista nincsen azon a véleményen, a melyen a nép.

Mi szivesen üdvözöljük az ilyen tárgyalást, mert elfogulatlan, s csak azt óhajtjuk, hogy az iró vonja le az egyedül helyes következtetést belőle t. i. azt, hogy a József, Mária és Jézus kortársai egyetértettek velök, mert látták, tudták, s az igazán érdekeltektől soha sem hallottak más egyebet annál, hogy Jézus a József és Mária fia volt. Ezt mások későbben gondolták ki, akkor a mikor

sem Jézus, sem szülői nem tehettek tanuságot ellenök, s a mikor a keresztény tan igazságait azzal vélték bizonyíthatóknak, ha a zsidó és a nem zsidó phantasia köréből olyan eszméket és oly kifejezéseket öleltek be, a melyek a természetit természetfölöttivé, az egyszerüt bonyolulttá változtatták. Dr. Giesswein is megszivlelésre méltó eljárást követ midőn azt mondja: „Ha az evangelium irójának e szellemi miliőjébe belehelyezkedünk, a mint a helyes megértés céljából okvetetlenül meg kell tennünk, nagyon is könynyen megtudjuk érteni, hogy ő Jézusra vonatkozólag az első szülött szót használta“ . . . Dr. Gesswein szerint „Ezekből ugyancsak az következik, hogy a szentirás emlitett kifejezései erre is, arra is engednek következtetni. Nem döntik el a kérdést, hogy voltak-e Jézusnak testvérei.“

Az irók szelleme sokkal lényegesebb, mint betüik és szavaik. Igaz és okos beszéd ez, s ha hozzá vesszük, hogy e mellett még azzal is tisztába kell jönnünk, hogy az iró müve milyen anyagból, milyen céllal és mikor készült, akkor az igazságot a lehető legjobban megközelitjük. Ime tehát jogosan mondhatjuk, hogy a világ és az emberek felfogása is gyökeresen megváltozott, s immár közeledünk ama nagy cél felé. De addig is sok akadályt el kell háritni. Ebből a munkából dr. Masznyík jól kivette a maga részét, r. kath. ellenfeleinek adott válaszában.

Minket nagyon érdekel, hogy mit ért el? Elérte, hogy Jézusban külön választotta a történeti, vagyis a földi embert, a költött személytől. Ő az evangeliumok alapján látja, ismeri és munkáiban tiszteli Jézust, a valóságos embert, aki mindenben hasonlatos volt hozzánk, egyet, a bűnt kivéve. Ez az eredmény sem előttünk unitáriusok, sem a XIX-ik és XX-ik száz ugynevezett racíonalista theologusai előtt nem uj, s mégis kiváló értéket tulajdonitunk neki, miután olyankor hangzott el, a mikor már csak a r. kath. hittudósok idézett nyilatkozatai után itélve is, várni lehet, hogy a kérdés tisztázásában tovább fogunk haladni egy pár lépéssel. Mert azt hisszük, dr. Masznyik nem veszi rosz néven tőlünk, ha iránta érzett tisztelettel kijelentjük, hogy ő a féluton megállott. Nem elég ám kimutatni, hogy Jézusnak voltak testvérei, hogy Jézus ember volt, hanem ki kell mutatnunk azt is, hogy éppen ebben található meg az a rendkivül nagy erő és hatalom, a melylyel az első

keresztények lelki életére teljesen átalakitó hatást tudott gyakorolni, elannyira, hogy kicsinyhitüségökben azt kérdezték tőle, nem te vagy-e Ilyés, vagy Mózes. A zsidó elme el volt foglalva egy pár gondolattal, egyikkel azzal, hogy a régiek, akik nem vesztek a Hadesben, hanem fölvitettek, ujra visszafognak térni, másikkal azzal, hogy a Jahveh Isten befogja váltani igéretét és visszahozza ama dicső régi országot, melyben Dávid székén ül és uralkodik, ő aki eljövendő vala. A görög elme megtöltötte amazt ujabb részletekkel, s mindezek, igy vagy ugy, eredeti vagy idomitott alakban behatoltak az uj testamentum irodalmába, s ott rárakodtak a názáreti Jézus nevére és személyére.

Ez oly eszme-történelmi tény, a melyet ma a historikus, a filozofus és a dogmatikus is tud vagy tudhat, s bizony tudja dr. Masznyik is, csakhogy a helyett, hogy tárgyát és rendszerét egészen keresztül vinné, a tudós helyét átengedi a hivőnek és azt kezdi magyarázni: „Igenis mi hiszünk (mert ez csakugyan a hit tárgya) a Jézus Krisztusban, Isten egyszülött fiában, mi Urunkban, ki fogantaték szent Lélektől és születék szűz Máriától, de ép azért mert *hiszünk,* ebbe a hitbe érzéki dolgot bele nem keverünk. Mi érezzük és tudjuk, hogy itt nem egy természeti, hanem egy hitképbe öltöztetett természetfeletti, kegyelmi csodával állunk szemben, s az a csoda hogy Jézusban a történeti személyben, az emberben, a ki természeti szempontból, vagyis test szerint született ép ugy mint bárki más emberfia, megjelent a Krisztus, az Isten egyszülött Fia, mi Urunk, az örök Ige, a mennyei, a szellemi s éppen azért már magasabb isteni eredeténél fogva, bűntelen személyiség."

Hát ezen az utján nem követhetjük, mert a modern theologus a középkori mystikus szerepére vállalkozott, már pedig a kettő egy gyékényen nem árulhat. Ha egy bizonyos pontig az evangeliumokra épitettünk és modern kritikát alkalmaztunk, cselekedjünk hasonlóan a többiben is, az utolsóig. Mert vagy természetes uton született Jézus vagy nem. Ha természetes uton, mint azt dr. Masznyik tanitja, akkor az egyszülött fiuságról le kell mondanunk, mert ha egy szülött fiu, nem első, nem is Krisztus, nem is örök Ige, mert ha Jézus amaz örök Ige volt, akkor nem született, nem öltött testet magára, hanem kezdetben és mindig Istennél volt és Isten volt,

a kinek megjelenését nem szabta meg az idő, működését nem korlátozta az emberi gyarló test, s nem szakithatta félbe a kereszthalál. Igaz, hogy Jézusnak Krisztussága dr. Mesznyik szerint a hit körébe tartozik, de ha hisszük, hogy Jézus a halálból való föltámadás után Krisztussá lett és az Atya-Isten jobbján ül, akkor a természet feletti uton való születését is elhihetjük.

Akkor Jézust, az igazi Krisztust, semmiféle vonatkozásban ne hasonlítsuk, sőt ne is említsük egy lapon az Olymp isteneivel, akik a földre jártak szerelmeskedni, se az egyiptomi, se az ind vallások creaturáival, hanem nyugodjunk meg abban, a mit Dr. Másznyik mond, hogy itt egy ***csodával*** állunk szemben.

Ha Jézus természetfeletti uton, szentlélektől fogantatott, természetfeletti lény volt s sem Istennek, sem a természetfölöttinek nem volt szüksége arra, hogy anyától szülessék, ha ez anyától is nem természetes módon, hanem úgy született, hogy örök szüzessége megmaradott.

A kereszténységnek szüksége volt a második és harmadik százakban arra, hogy a többi vallásalapítókhoz hasonló, de a prófétáknál nagyobb és istenibb legyen Jézus. Nekik Krisztusra, királymódjára fölkent, a másodrendü istenek módjára származott rendkivüli lényre volt szükségük, mert az a nép jelt kivánt.

Ma nemcsak azt tudjuk, hogy a természet a legnagyobb csoda s a természeti törvénynek minden változata bámulatra ragadó tény, hanem azt is, hogy a ki ezen törvény keretén belől érvényesíti testi és lelki erejét, fokozott mértékben megnyeri tiszteletünket és hódolatunkat. Tudjuk, hogy az isteni a világtényezőkben immanenter működik, még akkor is, a mikor nekünk arról sejtelmünk sincsen s kiegyenlíti azokat a hézagokat, hibákat és bűnöket, a melyeket az egésznek töredékei az egyesek, éppen viszonylagos helyzetök miatt el nem kerülhetnek.

Ha tűzetesen vizsgáljuk dr. Másznyiknak valóban nagybecsü fejtegetéseit, az egyik fordulónál megtapsoljuk és azt mondjuk, ime ez az az ember, aki megtalálta a krisztologia labyríntusából kivezető útat, de már a másiknál megállunk és nem követjük, mert nyilván látjuk, hogy elveszítette azt az irányt, a mely a kitűzött célhoz vezet.

Az istenné levés közönséges dolog volt, a tudás nélküli hit

korában, éppen mint a szentté avatás a keresztény középkorban. Ma is ismerjük ugyanezt a fogalmat modern változatban, mert beszélünk: *isteni ember*ről. Mert isteni az ember, kinek jelleme tökéletesen tiszta; a művész és a költő, aki halhatatlan műveket teremt, sőt még a hős és hazafi is, aki erejét, életét és lelkesedését a hazának szenteli. Emléke előtt hódolunk, nevét és tetteit dicsőítő ünnepeken magasztaljuk.

Masznyik Jézusban látja az istenit az emberi mellett, de csodának tulajdonítja s összeegyezteti Jézusnak emberszülöktől származását, igaz emberszeretetét, az „egyszülött fiùval", a Krisztussal, a mennyei emberrel, az igével: aki kezdettől vala, az Istennél vala és Isten vala. Ő szerinte Mária a Jézusban az örök igét, a mennyei embert szülte a világra. De hogy ne essék abba a hibába, a melyet r. kath. ellenfeleinél talál, igy kiséreli a megoldást: „Az az örök igazság a Szent-lélektől való fogantatásban, hogy csakis egy ily szűz, vagyis hivő nő és anya, egy ily tiszta lélek szülhette világra Istennek egyszülött fiát, a Krisztust, az Igét. És nincs is más szűz nő és anya, hanemha a hivő nő és anya."

Ha ez a tétel Máriára csak annyiban vonatkozik, mint a Jézus anyjára, ha azt ki akarjuk fejezni, hogy mi a Jézus édes anyját tiszteljük és szeretjük, mivel Jézus barátunk, testvérünk, vezérünk és tanítómesterünk, bizony szivesen elfogadjuk mi is, mert a mi szeretetünk és tiszteletünk az anya iránt, határtalan. Mi akkor is messzi elmegyünk az elismerés utján, ha az anyának a nagygyá lett gyermeki lélek formálására sokat, talán mindent tulajdonítunk, de sem a fiú istensége érdekében, miként Masznyik, sem az anya istensége érdekében, mint ellenfelei, nem megyünk túl az anyaság ismert és nagyrabecsült fogalmán, nem már csak azért sem, mert nem akarjuk megfosztani Máriát attól a nagy érdemétől, hogy Jézus anyja volt s attól a tisztelettől, a mely ezért körülveszi.

Nyilvánvaló, hogy a mi fölfogásunkat, az ugynevezett „hivő keresztények" egy része, hitetlenségnek és krisztustagadásnak bélyegzi ma is. A multban bizony bőven kijutott az unitáriusoknak e miatt a gúnyból, szidalomból és a szenvedésből, holott a Jézusnak szűztől születését, a halálból föltámadását és mennybemenetelét tanították, s csak istenvoltát tagadták. Ma már le kell vonnunk a

következtetést a jelen helyzettel szemben. Ma el kell ismernünk a theologiai fogalmaknak s a bibliai ismeretnek új eredményeit s minthogy a Jézus születésére vonatkozóan, kétséget kizárólag be van bizonyítva, hogy Jézus a József és Mária fia, gyermekeinek egyike volt (elég csak dr. Masznyik bizonyítására mutatnunk); hogy a Jézus halála után harminc esztendővel, még nem gondoltak arra, hogy Jézusnak a származását összekapcsolják a zsidó messiási eszmékkel, mert különben a Márk evangeliuma foglalkozott volna vele, s Pál sem hagyta volna figyelmen kivül, mint köztudatban levő s a hitéletre nézve lényeges dolgot, de miután azok, akik ismerhették Jézus szülőit, vagy ha atyját nem is, miután ő valószinüleg meghalt már fellépése előtt, ismerhették testvéreit, mint hiteles és megbizható tanukat, teljesen figyelmen kivül hagyták, ellenben a halál után mintegy 50-60 évvel a kereszténység elterjedése alatt, fölvették és kidolgozták, nekünk tudakozódnunk kell a felől, hogy miért történt mindaz és meg kell vizsgálnunk, hogy szolgálhat-e alapjául a mai hitéletnek, lényeges-e Jézus élettörténetében, avagy abban a szerepkörben, a melyet Jézus ma is betölt hatásával, példájával, tanításával és szelleme fönségével.

És mindezt elérhetjük, rövid uton, úgy, ha megkülömböztetjük a tényeket az eszméktől, a hiszékeny elme képzelődését, a jól mivelt és tisztult lélek, tudásától és látásától.

Először is állítsuk föl főtételül, hogy Jézus valósággal létezett — mert hiszen az ellenkezőjét az első keresztények s a mostaniak között is némelyek, kétségbe vonták. Ebből önként következik, hogy Jézus történelmi személy s tehát ember volt. Vegyük hozzá, hogy életéről, sőt létezéséről is nagyon kevesen, legfönnebb csak Galileában tudtak. A názáretiek és a környéken lakók jól ismerték, mint az épitőmester (talán ács) fiát. Harminc éves, tehát férfikora legjobb szakában magával ragadta egy új tanító, Keresztelő János, s miután a tanítót elzárták és kivégezték, tanítni kezdett a tanítvány. Tanítási módszere nem sokban különbözött az elődökétől, de tárgya és személyes vonzóereje fölülmulta mindenkiét, a kikről a zsidó írás vagy hagyomány szólott. Galilea és a szomszéd tartományok egy kis belső forradalom szinterévé alakultak át s messzi tájakon hallható volt a megjegyzés: igy még soha egy ember is nem beszélt. A nemzet akkori vezető pártjait, főképpen a farizeusokat és saddu-

keusokat kiméletlenül birálta s midőn egyszer e pártok székhelyére, Jeruzsálembe fölment, törbe ejtették és halálra itélték.

Ez a Jézus életképe. Ezek tények. A mi ezután következett, azt javarészben a képzelődés teremtette, az a képzelődés, a mely a hit világából merített s a reménységre épített. A Jézus kortársai és az azután következők, abból a zsidó iskolából kerültek ki, a mely a realis dolgokban mindig az idealizált, az allegorikus elemet kereste és találta meg. Philó, a Jézus kortársa, az egész ótestamentumot más szemmel nézte, színképnek és nem történelemnek, nemis hit művének tartotta.

Philó ugyanazt tette, a mit az az elődé, a ki hitte, hogy Jahveh a kiválasztott nép érdekében mindent megtett erős kézzel, kiterjesztett karral. Jahveh mindig a nép javára munkált. Igy fogja föl a másik, a ki a hősök példájával akart lelkesíteni s Mózest bölcsebbnek hirdette Egyiptom bölcseinél, hatalmasabbnak a faraóknál, mert őt Izrael istene segítette és fölruházta hatalommal, hogy a Vöröstenger vizét szétválassza, a száraz sziklából forrást fakasszon, a sivatag pusztán, a korai harmatban, a földre mannát hullasson. Egy másik az assyroktól és babyloniaktól szerzett ismeretével már túlmegy a történelmen s megrajzolja az ember levését s az ember esését, mert a világosságot mindig üldözi a sötétség, a jót a rosz, az Istent a sátán, az ördög vagy az idegenek hatalmas istene. Ez a dualisztlkus fölfogás egy pillanatig sem hagyja szabadulni a zsidó lelket. Ő mindig félti Istenét, ő mindig retteg a sötétség fejedelmétől s hogy segítsen magán, vagy tán igy is mondhatjuk, hogy könnyítsen lelkiismeretén, vagy félelmén, Istenétől rendkivüli nagy és csodás dolgokat vár, olyat, a milyen a hivő Dánielnek az oroszlánok verméből, a tűz lángjai közül megszabadulása. A hivő zsidó képzelődése működött az első keresztény százakban is, midőn oda rajzolja a Jézus pályája kezdetére a kisértő Sátánt, hogy mutathassa meg, hogy az Isten fia sokkal hatalmasabb az Isten ellenfelénél, a Sátánnál, mert nem hódol neki az életben s győzedelmeskedik fölötte a halálban is, mert feljő az alvilágból és az Isten világába emelkedik.

Ezek már nem tények, nem történelmi adatok, hanem részint a vallásos, részint a nemzeti érzelem táplálására, kisebb-nagyobb zseniálitással, összeillesztett mythosok.

Hogy vajjon hozzá tartoznak-e a való élethez? Hogy ezek nélkül ellehet-e a vallásos szív és a gondolkozó lélek? Nem lehet el s mi, a kik Jézusnak valódi embervoltát hirdetjük, mi, a kik a bibliában a történelmit a mythikustól elkülöníteni igyekszünk, azt mondjuk, hogy bizony ezek nélkül látni a bibliát vagy a Jézus életét, nem kivánjuk. Csaba vezér, hatalmas sergét, a csillagok tejútján vezette vissza a magyar v. székely hitrege szerint hajdan, midőn a történelmet még csak a nagyapák és nagyanyák irták a tűzhely körül ülő unokák lelkébe. Hát a mi reális korunk, a mely a nemzet történelmét okmánykritikai alapon irta meg, nemcsak hogy ismétli e szent legendákat, de még képekben is szemlélteti. Nagyon jól teszi a magyar irodalom, hogy szaporítni igyekszik a mese- és monda-világ adatait s még jobban teszi, hogy jellegökben megtartja.

Hisszük, hogy eljő az az idő, mikor a bibliai csodák, hitképek, Messiás- és Krisztus-legendák valódi nevök alatt s igazi értékök szerint fogják foglalkoztatni a keresztény és nem-keresztény világot s bekövetkezik, a mitől most nagyon távol állunk, hogy a hivők imádni fogják az egyedül igaz Istent nemcsak azért, hogy teremtett minket s adta nekünk ezt a szép világot, hanem és főleg azért is, hogy adta nekünk a nagy szellemi vezéreket s főleg Jézust, a ki megérdemli, hogy Krisztusnak — fölkentnek, a tanítók mesterének, királyának neveztessék. A ki méltó arra, hogy életének minden vonását, tanitásának minden szavát, szivének minden dobbanását ismerni tanuljuk, mert minél jobban ismerjük őt, annál közelebb jutunk a mennyei atyához tökéletességben.

Ámde, ha Jézusnak az útját elő kellett hogy készítse Keresztelő János, az új idő új fölfogását, a húszadik száz Jézusának igaz ismeretét, elő kell hogy készítsék önök, a kik az evangelium hirdetésére vállalkoznak.

Napjainkban sem a vallás, sem az erkölcs nem uralkodik az emberek fölött. Most az uralkodó hatalmakra rosz idő jár. A régi fegyverek keveset használnak, a zsoldos katonák megtagadják a szolgálatot, ámde a szövetségesek, a halált megvetve, használják a modern kor eszközeit. Mégis ne essünk kétségbe az aggodalom miatt, mert minél mélyebben fölforgatják a talajt, annál erősebb gyökeret ver benne az új sarj.

Önök ifjú barátaim, t. leendő papok, készen fogják kapni a talajt, csak éppen meg kell hogy forgassák és bele kell hogy hintsék a magvat. De jól gondolják meg, hogy a modern gazdászatban a vetőmag kiválasztása és előkészítése külön tudomány, a talajkészítés hasonlóan. Mindenikre készülni kell s mennyivel inkább az istenországa mivelésére!

De kérdezem és kérdezzék meg önök is saját maguktól, vajjon nem érdemes-e az ilyen munka az önök legnagyobb fáratságára is. Nem nagyszerű föladat-e a modern lelkipásztorság, a mely a tiszta tudás, a meggyőződéssel szilárdult hit, a jóttevésben gyakorolt szív fegyvereivel van ellátva?

Bizony mondom, hogy ámbár már a három decennium felé közeledik ezen a pályán folytatott munkásságom, úgy érzem, hogy a lelkipásztor föladatainál szebbet, vonzóbbat nekem nem tudnának fölmutatni. S minél bonyolultabb a társadalom, minél forrongóbbak a vallási és társadalmi fogalmak, annál szivesebben vállalkoznám e munkára, mert engemet mindig kielégítene a Keresztelő János szerepe is. De hátha azt látom, a mire rámutattam, hogy minden nappal közelebb jutunk a nagy átalakuláshoz, ha arra gondolok, hogy ebben én tényező lehetek, mint a Jézus igaz ismerője, hű tanítványa, a biblia és az ember-szív igaz magyarázója, akkor én szárnyat öltök és repülök előre, gyorsan, s harcolni fogom ama nemes harcot.

Önök követni fognak-e? Meghallgatják s megtartják-e az igét? Beviszik-e életökbe, leszegzik-e vele magukat a dolgozó asztal mellé, a szentkönyv lapjaira, a nagy szellemi vezérek műveibe? Saját lelkök tiszta világába?

Jöjjenek uraim, fogjunk a munkához.
Kezdjen munkálni gyorsan mindenik.
Szégyen reá, ki lomhán vesztegel.
Válasszatok: szégyen vagy dicsőség?

2. A Papnevelő Intézet bizottságai.

a) *Vizsgáló-bizottság.*

Elnöke Mélt. és Főt. Ferencz József püspök úr, elnökhelyettes Nagy Lajos egyh. főjegyző.

Tagjai a kollégiumi felügyelő-gondnokok: Fekete Gábor kir. táblai elnök, Kozma Ferencz ny. kir. tanfelügyelő, dr. Kőváry László, Gál Jenő kir. tábl. tanácselnök, a papnevelő intézetben működő tanárok, a kollégium igazgatója; az E. K. Tanácsból kiküldött bizottsági tagok: Molnár Sándor, az unitárius egyház jogtanácsosa, Végh Mihály egyházi és püspöki titkár.

b) *Igazgató-bizottság.*

Elnök: Mélt. Fekete Gábor, koll. felügy.-gondnok úr; előadó dr. Boros György dékán; jegyző Csifó Salamon lelkésztanár. Tagok a koll. f.-gondnokok, a koll. igazgató és a papnevelő-intézet tanárai.

3. Tanári kar.

Dr. Boros György, dékán, papn. int. r. tanár, az északamérikai cambridgei Harvard-egyetem tiszt. hittudora, a Kolozsvári Ferencz József tud. egyetemen az angol nyelv tanítója, az Unitárius lelkészkör elnöke, Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottságának és iskolaszékének tagja, a Kertészeti egyesület alelnöke, az Erd. Múzeum-Egylet választmányának és a bölcs.-, nyelv- és tört.-tud. szakosztályának tagja, az International Council of Unitarians etc. intéző bizottságának tagja, a Britt és külföldi Unitárius Társulat levelező tagja, az „Unitárius Közlöny“ szerkesztője, a theologiai önképzőkör védnöke, a vasárnapi vallásoktatás vezetője, a Dávid Ferencz Egylet titkára stb. Előadott: Hittant, ó-test. bibliai bevezetést, ó test. exegezist, héber és angol nyelvtant. Tanár 1879 óta.

Péterfi Dénes, kolozsvári lelkész, papn. int. rendes tanár, az unitárius főgimnáziumban, a kolozsvári tanítónőképzőben vallástanár, a Kolozsvár városi iskolaszék tagja, az unitárius egyházi iskolaszék elnöke, a Keresztény Magvető szerkesztője stb. Előadott: vallásbölcseletet heti 3 órán, a vallástanítás módszerét

heti 1 órán. Szónoklástant 1 órán, vezette a gyakorlati szónoklást. Tanár 1876 óta.

Csifó Salamon, kolozsvári lelkész, papnev. int. r. tanár, a papnev. int. biz. jegyzője, gimnáziumi vallástanár, a kolozsvári tanítóképzőben és f. leányiskolában vallástanár, az egyház pénzügyi és számvevő bizottságának előadója és számvevő, a Kolozsvár városi iskolaszék és az unitárius iskolaszék tagja, stb. Tanított: Egyetemes egyháztörténelmet, egyházjogot és angol nyelvtant. Tanár 1903 óta.

Gálfi Lőrinc, tanított: dogmatörténelmet, l. a gimn. tanárok között.

Iszlai Márton, tanított: éneket és orgonát, l. a gimn. tanárok között.

Dr. Tompa Kamil az intézet orvosa, l. a gimn. tanárok között.

Ferencz József püspök úr visszavonulása a tanári munkakörtől.

A nagy idők emléke, sok elfojtott fájdalom szenvedése, újul föl emlékünkben, midőn Ferencz József püspök úr tanári búcsuját az 1906/7. tanév eseményei közé iktatjuk. 51 éves tanári pálya, a mai világban már nagy ritkaság, s nekünk a püspök úr visszavonulása nemcsak azért fájdalmas, mivel helye üresen maradt s még sokáig az lesz, hanem főleg azért, mert a lelkipásztori pályára készítés sokoldalu, nehéz föladataihoz, Ferencz Józsefnek veleszületett finom érzéke, a szónoklás tanításában olyan kiválósága volt, a milyen kevés embernek adatik. Tőle az ifjú, a szerénység és egyszerűség mellett, a nagy pontosságot, a józan mérsékletet, a szűnetlen előretekintést el kellett hogy sajátítsa, még ha különben nem is volt hajlandósága rá.

1855-ben választották tanárrá, de az ifjú papokra 1861-ben kezdett hatást gyakorolni. Ekkor választatott pappá a Kriza János helyébe. Kriza a tanteremben, Ferencz József a szószéken hirdette a jézusi szerénység és alázatosság evangeliumát az élet példájával és cselekedeteivel. Mindketten hírnek és tekintélynek örvendettek s abban osztozott környezetük is.

1875-ben, a Kriza János halálával megüresedett püspöki

székbe, Ferencz Józsefet választották meg. Ezzel belépett a hittani intézet tanárai közé s az 1875/6. évtől kezdve az elmult 1905/6. tanév végéig szakadatlanul ott volt. S mekkora munkakörrel. Tanított Egyh. szónoklattant és egyházi szónoklást. Ha még az egyházi szertartástant is átveszi és tanítja, bőven eleget tett volna a püspök tanár-kötelességeinek, de, fölváltva, tanított unitárius egyháztörténelmet s alaposan föl is dolgozta tárgyát. Kézirati műve még sokáig lesz közhasználatban. Tanított symbolika theologiát és erkölcstant. Ily sokféle tárgy egy kézben, nem is tudom hogy fér meg, de mindezeket 1897-ig, csekély változással, Ferencz József tanitotta. 1900-ban a theol. tanári kar javaslatára fölmentetett minden alól, kivéve a szónoklatot. 1906 őszén kifejezte óhaját, hogy ezek bizassanak másra. Megtörtént, de a mint a P. I. búcsulevele és a püspök úr válasza mutatja, a veszteség és a fájdalom kölcsönösen érzett hatása alatt.

A Papnevelő Intézet Bizottsága abból az alkalomból, hogy Ferencz József püspök úr megvált tanszékétől, a következő iratot intézte hozzá:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök úr!

Papnevelő intézetünk bizottsága mély sajnálattal értesült arról, hogy Méltóságod 51 évi buzgó, sikeres és áldásos tanári működés után, mely működésének és működése szellemének jótékony hatása szemmel látható nemcsak a keze alól kikerült papságunk munkásságában, hanem egész egyházunk életében is — a jelen tanévünk kezdetével meg válik tanári kathedrájától, melynek félszázadon át dísze, ékessége, büszkesége volt. Midőn méltóságodnak ez elhatározása, lépése, a tanári kadhedrából való eltávozása felett, újabban is kifejezzük bizottságunk részéről és nevében mély sajnálatunkat; szívünk és lelkünk óhaját, vágyát tolmácsolva, engedje meg arra kérnünk, hogy mint főfelügyelő, tartsa meg továbbra is intézetünk iránti meleg érdeklődését s valamint tanári karunkban, úgy papnövendékeink testületében is sziveskedjék, a lehetőleg, többször megjelenni, hogy bölcs tanácsaival mindnyájunkat segítsen, nemes lelkületével és fenkölt jellemével, példát adjon s ékesszólásával és szíve melegével lelkesítsen, búzdítson minket, s legfőkép ifjainkat, így szólván az úr Jézussal: *„a mit én cselekedtem: ti is azt cselekedjétek, a ki engem követ tagadja meg magát s az én igám terhes, de gyönyörüséges.“*

E kérésűnk mellé oda csatoljuk imánk e szavait: az a jó Isten, ki őrködött idáig Méltóságod élete és egészsége felett, ki megsegítette egy félszázad viharai között s megáldotta az ő világosságából jövő világossággal: áldja és tartsa meg még évek hosszú során át Méltóságod életét, egészségét, lelke erejét, szíve melegét s értelmének fenkölt gondolkozását, hogy mindezeket hozhassa még továbbra is áldozatúl a mí édes hazánk, szeretett nemzetünk, szent vallásunk és kedves családja javára.

A papnevelő intézet bizottságának 1906. szept. 13-án tartott űléséből s annak nevében mély tiszteletünk kifejezése mellett, vagyunk a Méltóságos és Főtisztelendő püspök úrnak alázatos szolgái *Fekete Gábor* elnök, *Csifó Salamon* jegyző.

A püspök úr válasza.

Folyó évi 65. sz. alatt hozzám intézett nagybecsű sorait abból az alkalomból, hogy 51 évi tanárkodásom után az E. K. Tanács, saját kérésemre, tanári működésem alól felmentett s ezzel megszűntem papnövendékeink képzésében, mint tanár közvetlen is részt venni, az ők erkölcsi és szellemi életök irányitására és ápolására ez úton is befolyni, a leghálásabb köszönettel vettem.

Az elismerés, melyet tanári működésem iránt nyilvánítani sziveskedtek, valamint a feletti sajnálkozásuk, hogy e működésem megszűnt, mélyen meghatott, annyival inkább, mert jó lélekkel mondhatom, hogy rám nézve a tanárság egész életemben, nem teher, hanem gyönyörőség volt s midőn ez alóli felmentésemet kértem, önmagamat fosztottam meg e gyönyörűségtől.

De hát végre is számolni kellett erőmmel, a melyet ha 51 évi szolgálat után gyengűlni érezve, munkásságomat szükebb térre vagyok kénytelen szorítani, alig hiszem, hogy valaki előtt feltünő legyen és azon megütközzék, tekintettel különösen arra is, hogy állásomban a tanári működésen kívűl is elég nagy mező maradt fenn számomra, a melyen ha Isten életemnek még kedvez, még mindíg bő alkalmat találok arra, hogy munkásságommal szeretett egyházunknak szolgálatokat tehessek, amit, hogy lelkiismeretem megnyúgtatásával teljesíthetek is, mindennapi imámba foglalva kérem az Ő szent segedelmét.

Ebből önként következik, hogy a mire az igen tisztelt bizott-

ság is felkérni sziveskedett, papnevelő intézetünk iránti érdekeltségemet továbbra is fenntartani, nemcsak főfelügyeleti jogomból kifolyó kötelességemnek ismerendem, hanem azt minden lehető és tőlem kitelhető módon tanusítani is legfőbb törekvésem leend. S kiváló örömömre fog szolgálni, ha ebbeli törekvéseimben és fáradozásaimban a nagyrabecsűlt tanári karban, kötelességeik teljesítésében, szintén lelkiismeretes munkatársakat, valamint papnövendékeinkben, időről-időre, mindenkor minden jóra kész és pályájuk iránt lelkesedni tudó ifjakat találok.

Az igen tisztelt bizottság jó kivánataít hálásan köszönve, fogadják egyen-egyen és együttesen legmelegebb üdvözletemet

Kolozsvár, 1906. szeptember hó 24-én,

atyafiságos indulattal
Ferencz József,
unitárius püspök.

A tanév megnyítása szeptember 12-én tartatott ünnepélyes hangulattal, emelkedett szellemben. Az intézet dalkara énekelte „Szivemet hozzád emelem“ zsoltárt. Benczédi Pál IV. éves. szép imában kérte az új évre Isten áldását. A főt. püspök úr, kit ekkor még az intézet rendes tanárának tartottunk, atyai szeretettel mondotta el főpásztori intelmeit és atyai tanácsait az új évre Dr. Boros György dékán fölolvasta az Értesítő elején közölt értekezését. „Erős várunk nékünk az Isten“ bizalomgerjesztő énekkel végződött a megnyító ünnepély, amely immár beleékelődött az intézet szervezetébe. Az 1899/900 tanévben vettük gyakorlatba. Azóta minden évben tartottunk egy értekezést is, kivéve 1901-ben. mikor az új kollegium megnyító ünnepélyben vettünk részt.

Fölvételért folyamodott 28 ifjú, fölvétetett az I. évre 6 rendes 2 rendkivűli, a két utóbbi a második félévben kilépett; az II. évre 2 r., a III. évre 11 r., a IV. évre 5 r.

Papjelölt volt három, akik külföldön tanultak.

Külföldön tanultak: *Dr. György* János Cambridgeben, a Harvard egyetemen (Északámérikai Egyesűlt államok), a theologiai facultáson, ahol engedélyt nyert arra, hogy a philosophiai doctoratust megszerezze s az első vizsgát már sikeresen kiállotta. *Raffaj* Károly Oxfordban (Anglia) a Manchester College theologiai intézetben, amely kapcsolatban van az egyetemmel. *Kiss* Sándor

Manchester (Anglia) városban az Unitarian Home Missionary College-ban. Dr. *György* a Harvard egyetemnek első magyar hallgatója, ugyszintén Kiss Sándor a manchesteri U. H. M.-Collegenak. Mindhárom stipendiumot élvezett. Kiss Sándor a Gordon Sándor igazgató szivességéből ez alkalomra gyűlt stipendiumot élvezte, miután az intézet alapítványai külföldieknek nem adhatók. Ilyen segélyt sikerült kieszközölnünk a jövő tanévre Benczédi Pál IV. éves hittanhallgató részére.

Templomi szolgálatot teljesítettek a papnövendékek a kolozsvári templomban vasárnap délután és hétköznap reggel.

Az ünnepeken a lelkészek mellett segédkeztek, mint legátusok: Bedő Gábor: D.-Sz.-Márton, Abrudbánya, Magyarsáros. Benczédi Pál: Sz.-Keresztur, Budapest, Sz.-Keresztur. Badóczy Sándor: Magyarsáros, Ürmös. Pap Zsigmond: Budapest, D.-Szt.-Márton, Szentgerice. Pethő Kálmán: Csókfalva, Kolozsvár, D.-Szt.-Márton. Árkosi Tamás: Torda, Felsőrákos, Szentmihályfalva. Bartók Géza: Polgárdi, Székely-Keresztur, Nagyajta. Gálfi Mihály: Felsőrákos, Kövend. Gyöngyösi Béla: Szentmihályfalva, Polgárdi, Árkos. — Kisgyörgy Imre: Nagyajta, Árkos, Vargyas. László Balázs: H.-Karácsonfalva. Verespatak, Ürmös. Péter Ödön: Torockószentgyörgy, Nagyajta, H.-Almás. Taar Géza: Kolozsvár, Torda, Abrudbánya. Telkes Béla: Bölön, Magyarsáros, Polgárdi. Ütő Lajos: Ürmös, Szentgerice, Verespatak. Györfi István: Vargyas, Szentpál, Kolozsvár. Kelemen István: Szentgerice, Szentmihályfalva, Magyarszovát. Bartók Endre: Dombó, Ádámos, Szentpál. Rédiger Géza: Ádámos, Bölön, Felsőrákos. Simon András: Alsó-Jára, Sinfalva, Alsó-Jára. Szathmáry Miklós: Magyar-Szovát, Torda. Szász Dénes: Magyarszovát, Bölön. Székely Tihamér: Sinfalva, Vargyas, Dombó. Gelei Vilmos: Árkos. Mátyás Samu: Kolozs. Bartha Lajos VIII. o.: Kövend, Alsójára. Zoltán Sándor VIII. o.: H.-Almás. Lázár Miklós VIII. o.: Csegez. Dombi Mózes VIII. o.: H.-Karácsonfalva. Tób Zsigmond VIII. o.: Dombó, Sinfalva. Zsigmond Mihály VIII. o.: Kolozs. István Lajos VII. o.: H.-Karácsonfalva. Kovács Mózes VII. o.: Ádámos.

A legatiókból befolyt tiszta jövedelem 1938 kor. A legatió nagyon régi intézmény. A XIX-ik száz első felében s megelőzőleg nemcsak az egyházközségek, hanem az u. n. patronusok is

kértek magukhoz ünnepi diákot, a ki rendesen a templomban, de a hol ilyen nem volt, magánháznál tartott istentiszteletet. A vallásos buzgóság és áldozatkészség együttes megnyílatkozása volt ez a szép eljárás. Örömmel tapasztaljuk, hogy mindkét erő megvan még ma is, s működik a hívekben, mert szivesen áldoznak a módosabb hítrokonok s az egyházközségek. 10—20 sőt 50 egyháztag járúl hozzá a legatus megigért összeghez. A legatus a dékán ajánló levelével ellátva fölkeresi a hiveket házaiknál s az adományokat összegyűjti. A nagyobb községekben s főképpen téli időben nehéz föladat, nemcsak a hideg és a rosz útak miatt, hanem az idő rövidsége miatt is. A hívek figyelembe vették ezeket a körülményeket s már is több helyen, legújabban H.-Almáson fölmentették a legátust ez alól. Intézetünk nagy súlyt helyez a leendő papoknak a hívekkel való érintkezésére s örömmel tapasztaljuk, hogy ebben a tekintetben is mindenütt megnyilatkozik a búzgóság. Legfőbb elismeréssel tartozunk lelkész afiainak, akik nemcsak hogy házukhoz és asztalukhoz fogadják ifjainkat, hanem gyakorlati útasításokkal, jó tanácsokkal, bőven ellátják. Ezért szoktuk hangsúlyozni, hogy lelkészeinket a papnevelés nehéz föladatában munkatársainknak tekintjük.

Dekánnak az E. Fő Tanács 28/906. sz. alatt dr. Boros Györgyöt újból megválasztotta négy évre.

Colloquiumok. Az I. félévben megtartott colloquiumok általában megfeleltek a várakozásnak, de egy pár ifjú tanulása nem volt kielégítő, miért megillető feddésben részesültek s remélni lehet, hogy jövőben nagyobb szorgalmat fognak tanusítni. A II. félévi colloquiumok az Értesítő lezárásakor még folyamatban vannak. A Papnevelő Intézet bizottsága az I. félévi colloquium eredménye szerint *elismeréssel* tűntette ki, mivel legfennebb egy tárgyat kivéve, mindenből *jelesen* colloquáltak: Benczédi Pál, Pap Zsigmond IV., Bartók Géza, Gálfi Mihály, Taar Géza III., Györfi István II. papn. A pályától eltiltásra itélte, főhatósági jóváhagyással, Gelei Vilmos és Mátyás Samu I. éves rk. hallgatókat, mivel a magaviseletből és szorgalomból is kifogás alá estek.

Alapvizsgálatot tettek 1906. junius havában Árkosi Tamás, Gálfi Mihály, Molnár Kálmán, Taar Géza, Kisgyörgy Imre jeles, Ütő Lajos jó és Gyöngyösi Béla elégséges eredménnyel; szep-

temberben Bartók Géza jó, László Balázs és Péter Ödön elégséges eredménnyel.

Szakvizsgálatot tett 1906. junius 21-én Kiss Sándor IV. éves; december 20-án Kiss Károly IV. éves, a ki kineveztetett Polgardiba r. lelkésznek.

A vasárnapi iskola, a papnövendékek kedvelt gyakorló-iskolája, az I—V. gymn. és el. oszt. tanulók téli temploma, a jelen tanévben, s most már a 27-ik télen megtartatott dr. Boros György vezetése és felügyelete alatt. Rendes istentisztelet keretében folyt a tanítás. Az ifjú hallgatóság 100 körül váltakozott. A papnövendékek végezték a tanítói, vagyis papi szerepet űgyszeretettel és versenyezve egymással. A tanulók szivesen vettek részt s nagy figyelemmel hallgatták a tanítást. A csoportokban történt beszélgetés alatt a papnövendékek ügyességöket, a tanulók éberségöket bebizonyították, s meggyőztek arról, hogy szivesen foglalkoznak a hit és erkölcs szép és magasztos gondolataival.

Tartottunk 19 tanítást. Bedő Gábor (Miért kell vallásosaknak lennünk), Benedi Pál (Isten megismerése a lélek által), Bodóci Sándor (Az Isten megismerése az értelem utján), Pap Zsigmond (A hit Isten ajándéka), Pethő Kálmán (Mit tud befogadni a gyermeki szív?), Árkosi Tamás (Miért kell a szivet vizsgálni; mi van a szívben), Bartók Géza (Ismerd meg magadat), Gálfi Mihály (Ismerd meg embertársadat), Gyöngyösi Béla (Ismerd meg hazádat), Kisgyörgy Imre (Ismerd meg ellenségedet), László Balázs (Ismerd meg egyházadat), Péter Ödön (Az unitár. egyház szervezete), Taar Géza (Egy az Isten), Telkes Béla (Jézus a mi felebarátunk), Ütő Lajos (Jézus Krisztus), Györfi István (Jézus a mi testvérünk), Kelemen István (Az evangeliumok szépsége), Simon András (Hogyan lehetnek a gyermekek az egyháznak tagjai).

Május 12-én ünnepélyesen zártuk be iskolánkat. Az ifjuság lelkes szép énekét Péter Ödön vezette. Imát mondott Györfi István, beszédet Benczédi Pál, alkalmi költeményt szavalt Nyiredy Géza tanuló. Végül dr. Boros György buzditó beszéddel fejezte be és szeretettel vett búcsut a tanulóktól a jövő évig. Köszönetet mondott a papnövendékeknek.

Az unitárius lelkészek adományából gyűlt segélypénz állása az Értesítő lezárásakor: 93 kor. 81 fillér. Ujabb adománnyal járul-

tak: Székely Zsigmond (4-ik) 4 K. Raffaj Zsigmond (3-ik) 8 K. Ferencz József püspök úr, Csifó Salamon, Péterfi Dénes egyenként 9 K. 60 f. Lőrinczi István (3-ik) 6 K. Ürmösi Kálmán (2-ik) 4 K. dr. Boros György (3-ik) 10 K.

E helyen ki kell emelnem azt a jótékony áldozatkészséget, hogy Nagy Dénes a.-járai és Varga Dénes f.-rákosi lelkész 20—20 kor. jutalmat tűztek ki a papnövendékek irodalmi munkássága serkentésére.

A lelkészek segélyéből részesültek: Pethő Kálmán 40, Bodoczy Sándor 40, Molnár Kálmán 50, Taar Géza 50. Ütő Lajos 40 és Bartók Géza 40 kor. összegben. Tehát kiadatott hat növendéknek 240 kor. s ezzel a segély-alap oly kis összegre apadt, hogy ha lelkészeink ujabb adománnyal nem gyarapítják, több segélyt nem adhatunk. A kartársi egyetértés és az ügy érdeke azt kivánná, hogy mindenki, de legalább azok, a *kik még nem* adtak egy fillért is, bár egy 8 kor. adományt küldenének be.

Kertészeti tanfolyam látogatására 1907. május 13—25. napjaira, a III. és IV. éveseknek felhatalmazás adatott. A közbeeső pünkösti ünnep miatt nem vehettek részt oly mértékben, a hogy óhajtották volna, de több előadást hallgattak és vizsgáztak Benczédi Pál, Gyöngyösi Béla, László Balázs.

A Murányi Farkas Sándor és neje alapítványból a palástdíj az 1906-ik évben nem adatott ki, mivel a pályázó a föltételeknek nem felelt meg A pályázat ki van hirdetve az 1907-ik évre is

A Paget János alapítványból az angol nyelv tanulásában elért siker jutalmazására az 1906-ik év junius havában három díj tűzetett ki: 200, 100 és 50 kor. Az első díjból Kiss Károly III. éves nyert 100 kor. szorgalom-díjat; a 100 koronából nyert Taar Géza 60, Benczédi Pál 40 kor. szorgalomdíjat; az 50 korból Molnár Kálmán 30 kor., Kisgyörgy Imre 20 kor. szorgalomdíjat.

Irodalmi célra a Papnevelő Intézet bizottsága 30 kor. jutalmat tűzött ki pályadíjul: „A székelyek temetkezési szokásai, tekintettel a verses bucsuztatókra és sirfeliratokra“ pályatételre. A pályázat eredményéről az önképzőköri munkásság körében teszünk jelentést.

Segélyek. A hallgatók ingyen élvezték a benlakással járó összes kedvezményeket. Az egyházi főhatóság ezen a cimen 1250 korona összeggel járult az épület terhei, a fűtés, világítás, takarítás és a beruházások költségei hordozásához. Egy tanulóra 50 korona teher van számítva, de a mit élvez, nemcsak a kétszeresével, hanem többszörösével ér föl.

Konviktusi segélyben részesültek: Benczédi Pál, Pap Zsigmond, Bartók Géza, Gálfi Mihály, Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre, Ütő Lajos, Györfi István, Rédiger Géza, Szász Dénes 100—100 kor., Árkosi Tamás 200 kor, Taar Géza 150 kor., Pethő Kálmán, László Balázs, Péter Ödön, Kelemen István, Simon András 50—50 kor. Össszesen 1800 kor.

A segély évközben elvétetett Kelemen Istvántól és Pethő Kálmántól.

Tanítással foglalkoztak: Benczédi Pál IV. éves a III. és IV. gymn.-ban, Bodoczi Sándor IV. éves a II. gymn.-ban, Gálfi Mihály III. éves az I. gymn.-ban tanítottak hittant, Pap Zsigmond IV. éves a városi iskolákban tanított, Bodoczi Sándor a gymn.-ban felügyelő volt.

Magánúton tanítottak gymn. tanulókat: Benczédi Pál, Pethő Kálmán IV., Árkosi Tamás, Gyöngyösi Béla, Gálfi Mihály, Kisgyörgy Imre, Taar Géza III. évesek, Györfi István II. éves, Rédiger Géza, Simon András, Szász Dénes, Székely Tihamár I. évesek. A tanításért tiszteletdíjul kaptak 1414 kor.

A házirend az együttlakó hallgatók között magán viseli az ifjú kor sok jellemző vonását s igazolja, hogy egy rosz megronthat sok jót. Több hallgatóval teljesen meg vagyunk elégedve, s még sem szólhatunk róluk dicsérőleg, mivel nem mindig tudtak érvényt szerezni kötelességtudásuknak s jó érzésüknek, az egy-két gyengébbel szemben. Felügyelői tisztet gyakoroltak: Bedő Gábor, Pethő Kálmán, Árkosi Tamás, Bartók Géza, Gálfi Mihály, Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre, László Balázs, Péter Ödön, Taar Géza.

Fegyelmezést több ízben kellett alkalmazni első fokon s egy pár esetben másodfokon, minek eredménye a segélyezésnél jelezve van.

„A Mózes András emlékalap“ f. évre eső jövedelmét föl-

használtuk a rendelt célra Az alap 1907. junius 1-ső napján: 950 kor. volt. Az Egyház központi pénztára kezeli.

Magántanulásra engedélyt kapott Molnár Kálmán III. éves, kit a főt. püspök úr Bordosra ideiglenes lelkésznek alkalmazott. Kérésére az E. K. Tanács megengedte, hogy az 1906/7. tanév végén szakvizsgálatra jelentkezzék.

A mult tanév folyamán lelkészi alkalmazást nyertek az intézetünkben végzett papjelöltek közül: Gálfi András Iszlón, Pap Gyula Tarcsafalván, Szén Mihály H.-Szentpéteren; Molnár Kálmán mint h. lelkész, Bordoson.

5. Oktatás.

a) Az intézetben előadott tárgyak.

I. évfolyamon:

Bibliai bevezetés, ótest. rész, heti 4 órán, I. és II. félév. Tanár: *Dr. Boros György.*

Unitárius eszmék történelme. II. félév, heti 1 órán. Lengyelországi vallásos vitatkozások a liberalisok és orthodoxok, a liberalisok és a jezsuiták között. — A papi szent hivatal praxisa, vagyis az unitáriusoknak a keresztelésnél, urvacsoránál, házasságkötésnél gyakorolt eljárás beszédekkel, imákkal, több alkalomra. A poenitantia. Ismeretlen írónak 1766-ban irott kézirati művének ismertetése. Harnack: A kereszténység lényege ismertetése.

Héber nyelvtan, heti 3 órán. Tanár ugyanaz.

Angol nyelvtan, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

Az egyházi szónoklat elmélete, heti 1 órán. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Szónoklati gyakorlatok, heti 2 órán. 4 hetenként egy-egy házi dolgozat s minden héten szónoki előadások és birálatok. Tanár ugyanaz.

Keresztény egyháztörténelem, heti 3 órán. A reformatiotól a bécsi congressusig. Tanár: *Csifó Salamon.*

Egyházi ének, heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

Egyetemen, heti 10 óra.

II. évfolyamon:

Bibliai bevezetés, mint az I. éven.

Unitárius eszmék, mint az I. éven.

Héber nyelvtan és a Deut. s Genesis olvasása, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

Szónoklati gyakorlatok, mint az I. éven.

Egyháztörténelem, mint az I. éven.

Angol nyelvtan, heti 1 órán. Nyelvtani és fordítási gyakorlatok. Tanár: *Csifó Salamon.*

Egyetemen, heti 10 óra (lásd alább).

III. évfolyam.

Hittan, heti 3 órán. Tanár: *Dr. Boros György.*

Unitárius eszmék történelme, mint az I. éven.

Angol szövegek fordítása. Tanár ugyanaz.

Vallásbölcsészet, heti 3 órán. A régi nagy vallásrendszerek. Kapcsolatban Müller Miksa: Introduction into the Science of Religion olvastatása. Tanár: *Péterfi Dénes.*

Szónoklási gyakorlatok, mint az I. éven.

Papi gond, heti 1 órán, a második félévben. A papi gondozás általános és különös részeiről. Tanár: *Csifó Salamon.*

Symbolika theologia, heti 2 órán. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Unitárius egyháztörténelem, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

Egyházi ének, mint az I. éven.

Egészségtan, Dr. Tompa János tanártól I. félévben heti 2 órán.

IV. évfolyam.

Egyebekben ugyanaz, mint a III. éven.

Angol nyelv, heti 1 órán. Angol szövegek forditása. Tanár: *Csifó Salamon.*

b) **A Ferencz József tud.-egyetemen.**

Az I. és II. évesek, mint az egyetem bölcsészet-, nyelv- és tört. tudományi karának rendes hallgatói, hallgattak:

I. félévben:

Philosophiai erkölcstan története, heti 4 órán. Tanár: *Dr. Böhm Károly.*

A nevelés története, heti 3 órán. Tanár: *Dr. Schneller István.*

Társadalmi tényezők a nevelésben, heti 2 órán. Tanár: *Dr. Schneller István.*

A XVII. sz. történetirói, heti 1 óra, *Dr. Szádeczky Lajos.*

II. félévben:

Philosophiai enciclopedia, heti 3 órán, Tanár: *Dr. Böhm Károly.*

Philosophiai erk. tan alapvető kérdései, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

Nevelés-történet, heti 3 órán. Tanár: *Dr. Schneller István.*

A keletí népek nev. története, heti 2 órán. Tanár ugyanaz.

c) Statisztikai kimutatás.

A papnevelő intézet hallgatói.

A tanuló neve	Születésének éve	Születésének helye
I. évfolyam.		
Bartók Endre	1887	Nagykede
Gelei Vilmos rk.	1885	Árkos
Mátyás Samu rk.	1885	Dicsőszentmárton
Rédiger Géza	1887	Szabéd
Simon András	1886	Torockószentgyörgy
Szász Dénes	1886	Alsósiméntalva
Szathmáry Miklós	1882	Szind
Székely Tihamér	1886	Pipe
II. évfolyam.		
Györfi István	1887	Homoródszentmárton
Kelemen István	1885	Marosszentkirály
III. évfolyam.		
Árkosi Tamás	1885	Szentmihályfalva
Bartók Géza	1886	Nagykede
Gálfi Mihály	1886	Mészkő
Gyöngyössi Béla	1885	Kálnok
Kisgyörgy Imre	1885	Bölön
László Balázs	1884	Székelyudvarhely
Molnár Kálmán mt.	1886	M.-Szentbenedek
Péter Ödön	1882	Aranyosgyéres
Taar Géza	1885	Aranyosrákos
Telkes Béla	1884	Budapest
Ütő Lajos	1885	Dombó
IV. évfolyam.		
Bedő Gábor	1884	Kálnok
Benczédi Pál	1883	Bencéd
Bodoczy Sándor	1882	Bágyon
Pethő Kálmán	1883	Szentgerice
Pap Zsigmond	1884	Bencéd
Papjelöltek.		
Dr. György János		
Raffaj Károly		
Kiss Sándor		

Statisztikai adatok.

A)	Nyelvismeret					Összesen
	csak magyarul beszél	magyarul és németül beszél	magyarul és oláhul beszél	magyarul, németül és angolul	valamely más nyelvet beszél	
1. Évfolyam	6	—	2	—	—	8
2. „	2	—	—	—	—	2
3. „	8	1	1	1	—	11
4. „	5	—	—	—	—	5
Összesen	21	1	3	1	—	26

B)	Az életkort tekintve							Összesen
	19	20	21	22	23	24	24-nél idősebb	
	é v e s							
1 Évfolyam	1	1	4	1	—	—	1	8
2. „	—	1	—	1	—	—	—	2
3. „	—	—	3	5	2	—	1	11
4. „	—	—	—	—	1	3	1	5
Összesen	1	2	7	7	3	3	3	26

A szülők foglalkozása	I.	II.	III.	IV.	Összesen
	é v e s e k				
Lelkész	4	1	3	1	9
Tanár	—	—	—	—	—
Orvos	—	—	—	—	—
Tanító	—	1	2	—	3
Birtokos és bérlő	—	—	—	—	—
Földmivelő	1	—	3	4	8
Tisztviselő	3	—	3	—	6
Kereskedő	—	—	—	—	—
Iparos	—	—	—	—	—
Összesen	8	2	11	5	26

c) A hallgatók létszáma az 1902—1906—7. tanévekben következő hullámzást mutatta:

	I. év rendes	I. év rendk.	II. év rendes	II. év rk.	III. év rendes	III. év rendk.	IV. év rendes	IV. év rendk.	Összesen
1902/3. tanévben	7	—	3	—	4	—	6	—	20
1903/4. „	6	3	6	—	2	2	3	—	22
1904/5. „	11	1	6	—	6	—	—	2	26
1905/6. „	2	—	11	—	6	—	4	1	23
1906/7. „	6	2	2	—	10	1	5	—	26
	32	6	28	—	28	3	18	3	117

7. A tanári kar könyvtára.

A theologiai szakkönyvtár gyarapítására s más szükségek fedezésére az E. K. Tanács 300 koronával segélyezett. Ebből az összegből a papnövendékek könyvtárának adtunk 29 K. 91 f. Szakkönyvtárunk gyarapodott:

Vásárolt könyvek:

Spencer H. Synthetikus filozofiájának kivonata.

Huszadik száz könyvtára: A társadalmi fejlődés iránya.

Dr. Jászi: A történelmi Materialismus állambölcselete.

Marx és Engels válogatott művei.

Kautski: Marx gazdasági tanai.

Cornhil: Introduction to the Canonical books of the old Testament. (Theol. Trans-Lib.)

Fairbain: The Philosophy of the Christian Religion. 1905. London.

Addis: Hebrew Religion to the Etablishmert of Judaism under Ezra. 1906. London.

Campbell The New-Theology 1907. London.

Harnack—Rácz: A kereszténység lényege. 1906. Sárospatak.

Dr. Masznyik E,: Jézus élete evangeliumi képekben.

Wendt: Sűstem der Christlichen Lehre. 1906. Göttingen.

Varju János: A magyar szellemi művelődés történelme. 1907. Debrecen.

Dr. Frisch Árpád: Szemelvények a biblia utáni zsidó irodalomból.
Szekrényi: Bibliai régiségtár.
Religionsgeschichtliche Volksbücher II. és III.
Késmárky: Katholikus egyházi vagyonjog 1900. Pécs.
Kérészy: Egyházjogtan.
Dr. Masznyik Pál élete és levelei I. II.
Driver: Book of Job.
Hibbert Journal 1906/7.
Theologiai Szaklap 1906/7.
Masznyik—Stromp: Dr. Luther Márton három alapvető reformatori irata. 1901. Budapest.
Dr. Masznyik: Voltak-e Jézusnak testvérei? 1906. Pozsony.
A Mózes András alapból:
Dr. Masznyik: Luther Márton művei 2. r. III. köt.

8. A tanárok irodalmi munkássága.

Dr. Boros György: Ima a Bocskai emlékünnepen. Szózat a vasárnapi iskola érdekében. Életrajzok: Mikó Imre, Benczédi Gergely. Husvéti gondolatok. Pünkösdi gondolatok. A Messiás, felolvasás (K. i.). Jézus és Krisztus (tanévet megnyitó értekezés). A szerkesztő asztaláról (U. K. első cikkei). Levél székely atyánkfiaihoz. A nő a XX-ik száz kezdetén. A genfi nemzetközi vallásos kongresszus. (Előszó vallás, hit és szabadság c. könyvhez.) A szabadelvű vallásos gondolkozás Magyarországon (u. o.). Fordítások ugyanott: Dr. Chantre: Üdvözlő beszéd. Dr Montet: Megnyitó beszéd. Dr. Carpenter: Ujabb tanulmányok a kereszténység eredete körében. Southworth: A szabadelvű vallás jelen helyzete és jövője az Egyesült Államokban. Dr. Pfleiderer: A megváltásról szóló kereszténytan forrásai (töredék). Dr. Reville: A francia egyház és állam különválasztása. — Angolul: Longfellow költő élete és hatása Magyarországon. Szerkesztette a Vallás, hit és szabadság c. könyvet, az Unitárius Közlönyt és a Nők Világát.
Péterfi Dénes: Roberty: Kiátkozás és hit (ford.).
Csifó Salamon: Benoyandra: A vallás feladata a modern Indiában (ford.)

A papnövendékek önképzőköre.

Az Önképzőkör 1906/7. évi működéséről *Péter Ödön* elnök a következőket jelenti:

A kör védnöke ez évben is Dr. Boros György theol. dekán úr volt, ki szeretettel karolta fel a kör ügyét, állandó érdeklődéssel viseltetett a gyülések iránt, nemcsak, hanem azokat élőszóval ellátta, jó tanácsaiban részesitette s a kört ajádékokkal gyarapította és a munkakedvet pályadíjak kitűzésével fokozta.

A kör elnöke egész évben Péter Ödön III. é. papnövendék volt. Alelnök Kisgyörgy Imre III.; pénztárnok Ütő Lajos III.; könyvtárnok László Balázs III.; főszerkesztő Bartók Géza III.; laptáros Rédiger Géza I.; jegyzők Székely Tihamér I. (első félévben) és Simon András I.

Tartatott összesen 28 gyülés; 19 rendes; 2 rendk.; 4 díszgyülés; 1 alakuló; 1 félévi; 1 zárógyülés. Tárgy szerint: 7 felolvasó; 4 vitatkozó; 1 szavalati nemes verseny (a II. félévi meddő maradt); 2 szavalati díjas verseny és 14 szavalati gyűlés. Összesen 28 gyülés.

Felolvasást tartottak: Györfi István (Rákóczi emlékezetéről), Bedő Gábor (okt. 6.), Péter Ödön (Dávid Ferenc halála évfordulóján és Márciusi napok), Árkosi Tamás (Jób könyve), Taar Géza (Jézus atyja, ford. ang.-ból), Dr. Gál Kelemen (Unitárius Rationalismus, könyismertetés ném.-ből.).

Vitatkozás tartatott a köv. 4 tételről:

a) Mi volt az unitárismusra nézve veszélyesebb? Dávid F. elitéltetése e vagy a Habsburgház protestáns-üldöző politikája. Kör a Habsburgház prot. üldöző politikáját tartotta veszélyesebbnek.

b) Helyes-e, ha az unitáriusok oly feltünően használják Jézus nevével kapcsolatosan az Ur vagy a mi Urunk jelzőket? Kör a jelzők mellőzését javasolta.

c) Mi volt nagyobb hatással a kereszténység elterjedésére, a tulvilági hit-e vagy a szeretet tana? Kör a szeretet tana mellett döntött.

d) Helyes-e, ha a pap active részt vesz a politikai mozgalmakban? Kör a tétel helyessége mellett határozott.

A szavalati nemes versenyen jegyzőkönyvi dicséretben ré-

részesültek: Bedő Gábor; a szavalati díjas versenyeken nyertesek lettek: Taar Géza III. és Kisgyörgy Imre III. é. papnövendékek; jegyzőkönyvi dicséretet kapott: Bedő Gábor IV. é. papnövendék; könyvjutalomban részesültek: Györfi István (2-szer) és Pap Zsigmond IV. é. papnönendékek. A reudes szavalati gyüléseken 5 tag kivételével mind szavaltak.

A rendkivüli gyülések közül nevezetesebb a 2-ik, Murányi F. Sándor úr tiszteletére:

1. Elnök üdvözölte Murányi F. Sándor urat;
2. Gelei V. szavalta M. F. S. „Az én költészetem" c. versét;
3. Telkes B. „ „ „ „Egy költő emlékezete" c. v.
4. Elnök méltatta M. F. S.-t, mint a kör kegyes pártfogóját, majd egy diszkötésű költ.-es könyvet adott át lelkes szavak kiséretében, mire Murányi F. Sándor úr válaszolt megható szavakban. Ezt követte Dr. Boros György dékán úr üdvözlő beszéde Murányi Farkas Sándor úrhoz, melyben az ifjúság szeretetéről biztosította.

E helyen örömmel jelentem, hogy ebben az évben többen is kifejezték érdeklődésüket, személyesen jelenvén meg a gyüléseken. Végh Mihály egyh. és püsp. titkár úr, Nagy Gyula és Pálfi Márton főgymn. tanár urak, Nagy Béla, Barabás István és Gálfi András lelkész urak, egy esetben pedig felolvasott Dr. Gál Kelemen ig. tanár, kinek e helyen is köszönetet mondunk szives közremőködéséért.

A könyvtár gyarapodott:

Ajándékozás útján:

1. Népszerű egészségtan, aj. Dr. Boros Gy. 1 drb.
2. Az ember, aj. Boér Jenő, szerző. 1 drb.
3. Rákóci Album, aj. Pesti Napló. 1 drb.
4. Dávid F. aj. Kanyaró F. 1 drb.
5. Az erkölcsi világ, aj. Bodnár Zs. 1 drb.
6. Erkölcsi kérdések „ „ „ 1 „
7. Az erkölcsi törvények alkalmazása. aj. Bodnár Zs. 1 drb.
8. Mikrosmos, aj. Bodnár Zs. 1 drb.
9. Über den Bankerott der Wissenschaften, aj. Bodnár Zs. 1 drb.
10. Példák, aj. Bodnár Zs. 2 drb.

11. Szellemi haladásunk törvénye, aj. Bodnár Zs. 1 drb.
12. Vallás, hit és szabadság, aj. Dr. Boros Gy. 1 drb.
13. Vasárnapi Ujság, aj. Tornyos Ö. 1 drb.
14. Papnev. Int. 1905/6. évi értesítője, aj. Dr. Boros Gy.
15. Unitár. szószék I. II. aj. Deák, Vári és Balázs. 2 drb.
16. Az eszme, aj. Bodnár Zs. 1 drb.
17. Protestantismus és Unitárismus, aj. Percelné K. F. 1 drb.
18. Sebes Pál élete és hatása, aj. Dr. Boros Gy. 1 drb.
19. Az alkoholismusról, aj. Dr. Boros Gy. 1 drb.
20. A modern kereszténység missiója, aj. Dr. Boros Gy 1 drb.
21. B. F E. unitár konfirm. emléke, aj. Dr. Boros Gy. 1 drb.

Vétel útján:

22. Széchy K. Benyomások és emlékek. 1 drb.
23. Dézsi L. Szenczi Molnár A. naplója, levelezése stb. 1 drb.
24 Dr. Szádeczky. Báthori I lengyel királyá választása. 1 drb.
25. Ballagi A. Colbert 1 drb.
26. Kozma Ferenc. Brassai, mint aesthetikus. 1 drb.
27. Dr. Nagy S. Szombatos kodexek. 1 drb.
28. Dr. Szádeczky Izabella és János Zs. Lengyel országban 1 drb.
29. Tárkányi B. A legujabb magyar szt. irásról. 1 drb.
30. Jakab Elek: Erdély katonai védereje 1 drb.
81. „ „ Kazinczy G irodalmi hatásáról. 1 drb.
32. Majláth B. Telekdi M. mester magyar kathekismusa 1 drb.
33. Goldziher J. A tört. irás az arab irod.-ban. 1 drb.
34. Jakab E. A levéltárakról. 1 drb.
35. „ „ A magy. Tud. Akad. kézirattárának ismertetése 1 drb.
36. Dr. Barsi J. Barsi J. Az emberi öntudat. 1 drb.
37. Hahn L. Bél Mátyás. 1 drb.
38. Riboth. Lelki átöröklés. 1 drb.
39. Magy. Tud. Akad. Novum Testamentum 1536. 1 drb.
40 Carlite T. Hősökről. 1 drb.
41. Dr. Ratzel Fr. A föld és az ember. 1 drb.
42. Payot Gy. Az akarat nevelése. 1 drb.
43 Haraszthy Gy. Corneille és kora. 1 drb.

44. Jánossy B. Az aesthetika története. 3 drb.

45. Irattár 4 darab. Összesen 117. Év végén a leltár szerint könyvtárunkban van: 1064 mű.

Önképzőkörrel kapcsolatos az Olvasókör, melynek felügyelője a laptárnok. E tisztet egész évben Rédiger Géza töltötte be. A kör a köv. lapokat járatta: Pesti Napló, Ellenzék, Uj Idők, Unitárius Egyház, Sárospataki Közlöny, Egészség, Erdélyi Muzeum, Theologiai Szaklap. Dr. Boros György dekán úrtól kapta a kör a következőket: Sárospataki ref. lapok, Evangelikus őrálló, Család és Iskola, Közmüvelődés, Erdélyi prot. Lap, Prot. Szemle, Magyar-zsidó szemle, Evangelikus családi lap, Unitárius Közlöny; ingyen: Keresztény Magvető.

Az önképzőkör „Jövendő“ c. kebli lapja megjelent 8 számban. Főszerkesztője: Bartók Géza, szerkesztője: Györfi István. A lap tartalmát értekezések, tanulmányok, dolgozatok, versek, imák, stb. képezték A kör tagjai, mint a lap munkatársai a köv. számadatok szerint vettek részt a munkában: Bedő Gábor (6), Benczédi Pál (7), Bartók Géza (17), Árkosi Tamás (4), Gyöngyösi Béla (5), László Balázs (2), Péter Ödön (4), Taar Géza (5), Telkes Béla (6), Györfi István (3), Simon András (2), Kiss Sándor manchesterből irt egy pár levelet. E helyen sajnálattal kell megjegyeznem, hogy a lapba — bár minden köri tagnak rendelkezésére áll — csak a tagok fele dolgozott.

Pályázatok. Az Önképzőkör mint mindenkor, ugy ez évben is tüzött ki pályadijakat a tagok munkakedvének serkentésére, részint saját alapjának terhére, részint egyes jószivü pártfogók kegyes adományaiból.

A pályatételek a következők:

1. Gejza József XVIII. századbeli iró élete és irodalmi munkássága. Pályadij 25 kor. Dr. Boros György dékán úr adománya.

Pályamunka nem érkezett, a tétel ujra tüzetett.

2. Pál apostol kurinthusi működése és a korinthusi levelek. Jutalma 30 kor. (10 kor. Végh Mihály titkár úr adománya és 20 kor. a közalapból.)

Beérkezett 1 pályamunka: „Az igazságnak győznie kell“ jelligével. Pályadijra érdemes. Szerzője: Árkosi Tamás III. é. papnövendék.

3. Az unitárius egyház történelme a XVII. száz első tizedében. Jutalma a pályadijalapból 30 kor.

Beérkezett 1 pályamunka „Pusztulunk, veszünk, stb.“ jeligével. Pályadijra alkalmas. Szerzője: Benczédi Pál IV. é. papnövendék.

4. Székely temetkezési szokások, tekintettel a verses bucsuztatókra és sirfeliratokra. Jutalma 30 kor. a papnevelőintézettől.

Beérkezett 1 pályamű. A pályadijra érdemes. Szerzője: Györfi István II. é. papnövendék.

5. Szociális eszmék az evangeliumokban és alkalmazhatóságuk a mai szociális mozgalmakban. Jutalma a pályadijalapból 30 korona.

Beérkezett 2 pályamunka.

a) „Jézus az élet, az út az igazság.“

b) „Jöjjetek hozzám, stb.“

A jutalmat „Jöjjetek hozzám stb.“ jeligéjü nyerte. Szerzője: Benczédi Pál IV. é.

6 Védőbeszéd Dávid F. mellett az igazság itélőszéke előtt. Jutalma 20 kor. (Varga Dénes f. rákosi lelkész úr adománya.)

Beérkezett 1 pályamű „Eljön az idő“ stb. Jutalomra nem találtatott érdemesnek. A tétel a jövőre ujból kitűzetett.

7. Halotti beszéd irandó egy 20 éves jegyes leány felett. Jutalma 20 kor. (Nagy Denes a.-járai lelkész úr adománya.)

Beérkezett 1 pályamunka „Avagy bölcsesség-e“ stb. Jutalomra nem alkalmas. A tétel ujra kitüzetik.

8. A „Jövendő“ c. kebli lap az 1906/7. évi számaiban megjelent két legjobb mü jutalmazására kitűzött egy 6 és egy 4 koronás díjat.

A 6 kor. díjat nyerte Bartók Géza III. é. papnövendék, főszerkesztő; a 4 kor. díjat pedig Benczédi Pál IV. é. papnövendék. Ezenkivül Dr. Boros György dekán úr adományából könyvjutalomban részesült Györfi István II. é. papnövendék, szerkesztő.

Az 1905/6. isk. évben kitűzött s az 1906/7. évre fenntartott: „A szombatosság és hátrányai az unitárius egyházra“ c. pályatételre beérkezett 1 pályamű A jutalomra érdemes. A nyertes szerző Bencédi Pál IV.

Azoknak, akik a kör iránt tanusított jóakaratukból és szere-

tetőkből oly nemes buzdításban részesítettek, legyen köszönet és hála a mi szeretetünknek és ragaszkodásunknak jele. Fogadják legőszintébb köszönetünket Tiszt. Végh Mihály egyh. és püsp. titkár úr, Ntiszt. Dr. Boros György dekán úr, Tiszt. Varga Dénes és Tiszt. Nagy Dénes lelkész urak, kiket egyben arra kérünk, hogy áldozatkész rokonérzetüket ne vonják meg szegény körünktől a jövőben sem.

Az Önképzőkör érintkezését, illetve képviseletét ez évben Péter Ödön elnök által fenntartotta állandóan. Ugyanis az „Elnöktanács"-ban, mely a főiskolai Egyletek elnökeiből állott, mindig képviselve volt s a kört érdeklő ügyekben intézkedett. Így az Elnöktanács meghivására, a Rákóczi és társai hamvainak hazaszállitása alkalmával rendezett egyetemi ünnepélyen részt vett, az Egerben tartott Diáknagygyülésen magát a Sorompó ifjusági elnökével képviseltette

Végül örömmel jelentem, hogy az Önképzőkörnek hálát kifejező vállalkozása eredményre jutott. Körünk kegyes pártfogójának, Ngs. Murányi F. Sándor urnak a költeményei nyomtatásban megjelentek. Nagy köszönettel tartozik körünk Ngs. Murányi F. Sándor úrnak, hogy költeményei kiadását engedélyezte.

Az Unitárius Papnövendékek Önképzőköre az 1906/7. évben kitűzött pályatételek közül a következő tételeket újból kitűzi és pedig:

I. Gejza József XVIII. százbeli író élete és irodalmi munkássága. Pályadíj dr. Boros György dékán úr adománya: 25 korona.

II. Védőbeszéd Dávid F. mellett az igazság itélőszéke előtt. Jutalma Varga Dénes f.-rákosi lelkész úr adománya: 20 korona.

III. Halotti beszéd egy 17 20 éves ifju jegyes leány felett. Jutalma Nagy Dénes a.-járai lelkész úr adománya: 20 kor.

Uj pályatételek:

I. II. József vallásügyi politikája s annak hatása és eredménye hazánkban. Jutalma a pályadíjalapból 30 korona

II. Eszter könyve. Bibliai tanulmány. Jutalma a pályadíjalapból 30 kor.

III. *Vallásunk védelmezői.* (Adatok az üldöztetések idejéből.

Pályázónak föladata kinyomozni, hogy a vezéremberek és az egyszerü hivők hogy védelmezték az unitárius vallás igazságait s az egyház vagyonát. Cél, hogy minél több ismeretlen adat kerűljön nyilvánosságra.

A pályamunkák beadásának határideje 1903. május 1-ső napja. A határidő nem változtatható meg.

Péter Ödön,
önk. elnök.

Kimutatás az „Unitárius papnövendékek önképzőköré"-nek vagyoni állapotáról az 1906—907. évben:

Pályadíjalap év elején	1325	kor.	64	fill.
Az évközi kamat (szept—dec.) . .	33	„	12	„
Megajánlásokból bejött	10	„	15	„
A tagoknál megajánlásokból hátralék	14	„	65	„
Az alap összesen . . .	1383	kor.	56	fill
Közalap év elején	1034	„	93	„
Kamat (szept.—dec.)	24	„	26	„
Pátrocinium ajánló lev. karácsonyi .	24	„	71	„
„ „ „ husvéti . .	40	„	37	„
„ „ „ pünkösdi .	42	„	71	„
Az alap összesen . . .	1166	kor.	98	fill.
Pátrocin. ajánló levelek a tagoknál hátralékban	109	„	80	„
Mózes alap év elején				
Kamat (szept.--dec.)				
A karácsonyi, husvéti és pünkösdi legatiók tiszta jövedelme . .	1938	kor.	—	fill.

Kolozsvár, 1907. május 27.

Ütő Lajos,
önk. pénztárnok.

10. **Pályázat-hirdetés.**

A Murányi Farkas Sándor és neje Bányay Ágnes alapítványra pályázat hirdettetik.

Pályadíj 100 korona.

Föltételek: 1. A pályadíjat olyan unitárius papjelöltek nyerhetik el, akik a szakvizsgálatot legalább jó sikerrel kiállották;

akik a püspöki kinevezést megkapták és papi állásuk elfoglalására készülnek.

2. Pályázatra följogosíttatnak azok is, akik a pályázat hirdetése polgári évében, rendkivüli időben tettek szakvizsgálatot, s a papi szolgálat érdekében állásukat elfoglalták. Ezt a körülményt az engedményi bizonyitványnyal kötelesek igazolni.

3. A pályázó köteles igazolni: a) hogy szülői szegénysége miatt ezen palást-díjsegélyre rá van utalva,

b) hogy a Papnevelő Intézetben a tanulói évek alatt szorgalmával, a tanulásban elért sikereivel, magaviseletével, az önképzőkörben kifejtett szavalati, irodalmi és hasonló munkásságával — a jutalomra érdemes.

4. A pályadíjért írásban kell folyamodni. A folyamodáshoz mellékelni kell: indexet, szakvizsgálati bizonyitványt, a papi kinevezési okmányt eredetben vagy hiteles másolatban; irásban vagy nyomtatásban megjelent dolgozatait; az önképzőkörben végzett munkálkodásról hiteles kimutatást.

5. Ha a díjat olyan nyerné el, akinek a pappá kinevezése még nem történt meg, a pályadíj csak akkor adatik ki, midőn a kinevezési okmányt bemutatja.

6. Az összes folyamodók között előnyben részesülnek a kolozsi Farkas Mihály egyenes leszármazói.

7 A nyílt pályázatok az Unitárius Papnevelő Intézet dékánjához jun. 30-ig nyújtandók be.

8. A pályázatok a Papn. Int. bizottsága elébe fognak terjesztetni, ennek lévén tiszte a megvizsgálásról és javaslattételről gondoskodni. A pályadíjak kiadása, vagy ki nem adása fölött az E. K. Tanács határoz.

9. A pályadíj, amennyire lehetséges, a nyertesnek ünnepélyesen fog átadatni. A pályázat eredménye és a pályadíj nyertesének neve az Alapítványi Emlékkönyvbe fog bevezettetni.

10. 100 korona pályadíj minden évre kitüzöttnek tekintendő s azok, akik igényt tartanak rá, folyamodásukat nyujtsák be minden további fölhivás megvárása nélkül.

Az Unitárius Papnevelő Intézet Bizottsága határozatából.

Dr. Boros György,
dékán.

11. A jövő tanévre vonatkozó értesités.

a) Szakvizsgálatok ügyében.

Az 1907/8. tanévben tartandó szakvizsgálatra az írásbeli házi dolgozatok tárgyául kitűzettek a következő tételek:

a) *Bibliai tanulmány*: A Kochma-irodalom ismertetése és jelentőségének méltatása.

b) *Egyháztörténelmi tanulmány*: Szentábrahámi Mihály és kora. A dolgozatok beadásának határideje 1908 évi január 31. A kik később adják be, nem számíthatnak arra, hogy azon félévben szóbeli vizsgálatra bocsáttassanak. (P. I. szab. 32—36. §.)

b) A Papnevelő Intézetbe fölvétel ügyében.

1. A Papnevelő Intézetbe gimnáziumi érettségi vizsgálatot tett ifjak saját írásbeli folyamodásuk alapján vétetnek föl A folyamodás mellé csatolandó *keresztlevél, érettségi bizonyítvány, szülői nyilatkozat*. (Ezen nyilatkozathoz minta a dékáni hivatalban kapható.) Kimutatás arról, hogy a gimnáziumi osztályokat hol végezte s részesült-e valamely jutalomban vagy elismerésben.

2. Olyan folyamodók, akiknek érettségi bizonyítványuk görögpótló tárgyakra szól s legalább ált. jó eredményű, rendkivüli hallgatóknak fölvehetők egy évre.

3. A kik az érettségi bizonyítványt nem a megelőző évben szerezték, kötelesek okmánynyal igazolni, hol és mivel foglalkoztak az eltelt idő alatt.

4. Azok, a kik az intézetnek a megelőző évben rendes hallgatói voltak, újabb fölvételért írásban folyamodnak. A folyamodáshoz csatolni kell az indexet és az önképzőkör igazolványát arról, hogy tartozásai nincsenek.

5. Fölvételre mindenik hallgató köteles személyesen jelentkezni a dékánnál szept. 11—12 napjain délelőtt. A dékán fölvételi igazolványa nélkül *senki sem foglalhat helyet sem a dolgozó, sem a háló-termekben* s nem étkezhetik a konviktusban.

6. Az intézet a hittanhallgatókat ellátja lakással, fűtéssel, világítással, rendelkezésükre bocsátja a dolgozó- és olvasótermet.

7. Mindenik hallgató köteles beiratkozáskor 2 kor. könyv-

tári díjat a dékánnál befizetni. Minden rendes hittanhallgató tandíjmentes. Mindenki köteles az intézetben lakni.

8. A hittanhallgatók a kollégium konviktusában, mint asztalfők a többi tanulókkal együtt étkeznek. A konviktusi díj 210 kor. egész évre, melyből 10 kor. terítékdíj és 40 kor. két havi konviktusi díj a *belépéskor kifizetendő és a dékánnál nyugtával igazolandó.* Ezen igazolvány nélkül senki sem számíthat elhelyezésre. A konviktusi többi díjak nov., jan., márc., május hónapok 5-ig 40—40 koronánként fizetendők.

9. Konviktusi egész, vagy fél kedvezményért a jelentkezéssel egyidejüleg lehet folyamodni. A kedvezmény megnyerésénél előnyben részesülnek azok, akik kifogástalan magaviseleten és szegénységen kivül, igazolják, hogy az *alapvizsgát* már letették, akik *jelesen colloquáltak akiknek érettségi bizonyítványuk jeles, vagy jó.* A nyert kedvezményről a folyamodók előre értesíttetnek, mely értesítést a jelentkezéskor köteles bemutatni.

10. A konviktusnak mindenki köteles tagja lenni, kivéve azokat, a kik családjuknál, vagy tanítványaik szülőinél ellátásban részesülnek és arra fölhatalmazást nyertek.

11. Magántanulásra engedélyt kivételesen az E. K. Tanács ad a P. I. Bizottság meghallgatása után.

12. Az I—II. évi hallgatók kötelesek a Ferencz József tudomány-egyetemre beiratkozni s ott a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karnál legalább tíz órát hallgatni és félévenként kolloquálni. Az egyetemi díjakért az E. K. Tanácshoz folyamodni lehet. A folyamodások a dékánhoz nyújtandók be a jelentkezéskor.

13. Ha azok, a kik a IV. évi tanfolyamot bevégezték, az internátusban szándékoznak lakni, kötelesek julius 15-ig folyamodni.

Dr. Boros György,
dékán.

III. FEJEZET.

Főgimnázium.

I. Adatok a főgimnázium 1906—7. iskolai évi történetéhez.

1. Az iskolai év kezdete. A beíratkozások szept. 1—4. napjain d. e. 8—12-ig és d. u. 3—5-ig történtek. Az év ünnepélyes megnyitása szept. 5-én d. e. 10—11-ig volt a díszteremben. Ez alkalommal imádkozott Bodócy Sándor napnövendék, internátusi felügyelő, beszédet mondott a főtiszt. püspök úr, a tanári kart s annak különösen ujonnan kinevezett tagjait üdvözölvén és sikert s istennek áldását kérvén működésükre. Alkalmi megnyitó beszédet mondott az igazgató. Beszédében azokkal a támadásokkal foglalkozott, melyek a középiskolát érik illetékesek és illetéktelenek részéről. Az ifjúság az ünnepély kezdetén és végén egyházi énekeket énekelt. Az előadások 11 órakor kezdődtek. A tanítás az iskolai szünetek kivételével jun. hó 15-ig, az évvégi vizsgálatok megkezdéséig folyt. *Szünetek*: okt. 6-án, a szüreti szünet okt. 13—21-ig, a karácsonyi dec. 18.—jan. 4-ig, febr. 2-án a második félévre való beíratkozás céljából, febr. 11-én igazgatói, 11—13-án igazgatósági (farsang), márc. 15-én a nemzeti ünnep napján, a husvéti szünet márc. 23—ápr. 7-ig és május 16.—máj. 23-ig bezárólag pünkösti szünet.

A beírt tanulók számáról a statisztikai kimutatások nyújtanak felvilágosítást.

2. Változások a tanári karban. *Bencédi Gergely*, 1902. szept. 1. óta, a főgimnáziumnak nyugalmazott tanára, 1906. dec. hó 13-án rövid ideig tartó betegség után váratlanúl elhunyt. Az 1902/3. évi értesítő 1—12. lapjain e sorok írója írta meg vázlatosan életrajzát. Hiába volt nyugalomban, mi a magunkénak tekintettük. Mikor sok elfoglaltsága mellett ideje megengedte, néha igazgatósági

üléseinken is megjelent. Mi tisztelettel és nagyrabecsüléssel vettük körűl tisztelt alakját. Halála alkalmával emlékét jegyzőkönyvünkben megörökítettük, külön gyászjelentést adtunk ki, részvétünket a megboldogult családjánál testületileg fejeztük ki, temetésén, melyet a kollégium előcsarnokából rendeztünk, az egész ifjúsággal együtt testületileg vettünk részt; koszorú-megváltás címén a megboldogult családjával egyetértőleg gyűjtést indítottunk, amely a mai napig 1000 K. felűl emelkedik s melynek rendeltetését később fogjuk meghatározni. A temetés napján a tanítás szünetelt. A tanári kar részéről bucsúbeszédet az előcsarnokban az igazgató tartott, künn a sírnál az egyházi képviselő tanács részéről dr. Boros György, volt tanítványai nevében Józan Miklós budapesti esperes. A városi közönség részvéte nagy méretekben, impozáns módon nyilvánult. Résztvettek a temetésen a ref., kath. főgimnázium és keresk. akadémia ifjúsága és tanári kara: képviseltette magát a szkeresztúri és tordai gimnáziumok tanári testülete.

Fogynak, egyre fogynak legjobbjaink sorai. Utóbbi évtizedben nem volt olyan év, hogy valami nagy veszteségünkről ne kellett volna beszámolnunk. Bencédi munkássága nem merült ki tanári és igazgatói működésével. Elévülhetetlenek azok az érdemek, melyeket az egyház körűl szerzett csaknem minden téren, de főként a pénzügyek terén. Az egyháztörténelem rendkivül sok felkutatott és megmentett értékes adatot köszön az ő fáradhatatlan buzgóságának s csak sajnálni lehet, hogy nem juthatott ideje ez adatok feldolgozására. Míg élt, pihenni sohasem pihent. Most már örökre nyugszik. Legyen csendes nyugalma.

Kanyaró Ferenc rendes tanárnak egy évi pihenése sem állította helyre egészségét. Az év elején kénytelen volt ideiglenes nyugalomba bocsátását kérni. Kérését teljesítették az illetékes hatóságok s nyugalomba bocsátották azzal a rendelkezéssel, hogy 1907. évi szeptember hó folyamán egészségi állapotáról orvosi bizonyítványt nyujtson be. Az intézet már két év óta nélkülözi az ő áldásos és eredményes működését. Hogy ez mit jelent, azt tudja mindenki, aki főgimnáziumunk oktatási és nevelési ügyei iránt érdeklődik. Tanártársai a jó kartársat, tanítványai a szerető, sorsukat és szellemi előmenetelüket szívén viselő tanárt nélkülözik az ő nyugalmaztatásával. Szelleme gazdag tárából — annak teljes

épsége és frissesége mellett is — nem szórhatja szét a kincseket, mert gyenge, erőtlen a test. De biznunk kell fiatalságában, erős akaratában és az isteni gondviselésben, hogy visszakapja egészségét s el fogja foglalni azt a tanári széket, amelyet oly szép eredménnyel s annyi dicsőséggel töltött be több mint 20 év óta.

Az egyházi főtanács *Márkos Albert* ideiglenes r. tanárt állásában véglegesítette. Ünnepélyes beiktatása márc. hó 23 án d. e. 11 órakor volt. Megnyitó beszédet mondott Kozma Ferenc felügyelő-gondnok úr, székfoglalót *Non scholae, sed vitae* címmel tartott. Alapgondolata az, hogy a lélek összes jelességeinek kútforrása az őszinteség és kötelességtudás s azt vizsgálja, hogy az internátusok milyen befolyással vannak a nevelés munkájára. Eközben a régi internátusi életről eleven tollal borús képet fest s az internátusokat a családi körrel szeretné helyettesíteni. Az egyházi képviselő tanács részéről Nagy Lajos egyházi főjegyző, legrégibb tanítványai részéről a VIII. o. tanulók megbizásából Berecki Vilmos üdvözölte, akik szeretetük és ragaszkodások emlékéűl egy szép zsebórával lepték meg tanárukat. A tanári-kar részéről az igazgató üdvözölte, sikert és áldást kivánva működésére. A kedves ünnepet este a konviktusban tartott társasvacsora zárta be. (Az ünnepélyen elhangzott beszédeket l. Keresztény Magvető 1907. 2. füzetében). *Dr. Barabás Ábelt* az egyházi főtanács ideiglenes r. tanárrá választotta. *Helyettes tanárokúl* alkalmaztattak *Kovács Kálmán, Szentmártoni Kálmán, Uzoni Imre, Kegyes István.* Uzoni Imre okt. 1-én egyéves önkéntesi szolgálata teljesítésére bevonulván, helyettesítőjéűl a főhatóság *dr. Dávid Lajos* okl. tanárjelöltet alkalmazta, aki Uzoni kiszabadulásáig, dec. 1-ig nagy buzgósággal és szép sikerrel oldotta meg feladatát. *Óraadókúl*: *Kelemen Lajos* tanárjelölt, tud. egyetemi könyvtári segédtiszt heti 3 órában a történelemre, *Orbók Loránd* végzett tanárjelölt heti 4 órában a francia nyelvre és *Régeni Áron* el. isk. tanító heti 2 órában a szépírásra.

Péterfi Dénes theologiai rendes tanár és lelkész saját kérésére 33 évi szolgálat után felmentetett a gimn. vallástanítás alól. Óráit a VIII. o.-ban dr. *Boros György*, a VII. o.-ban *Gálfi Lőrinc* tanárok vállalták magukra. *Hitoktatókúl* alkalmaztattak az I. o.-ban Gálfi Mihály III., a II. o.-ban Bodócy Sándor IV., a III., IV. o.-ban Bencédi Pál IV. éves papnövendék.

Dr. Veress Lajos iskolai orvos és egészségtan-tanár, 18 évi hasznos és buzgó szolgálat után felszaporodott teendőire való hivatkozással lemondott állásáról. Az igazgatóság is, a főhatóság is köszönő íratban fejezte ki hálás elismerését azért a fáradságos és buzgó működéseért, melyet intézetünk egészségügyei körűl oly hosszú időn át kifejtett. Isten áldja meg jó egészséggel, hogy terhes állásában még hosszú időn át szolgálhassa városunk egészségügyét. Az egyházi képviselő tanács helyére *dr. Tompa János* városi tiszti orvost, intézetünk volt jeles növendékét nevezte ki ez állásra 1906/7. isk. évtől három évre. Az igazgatóság bizalommal és szeretettel üdvözölte az orvost új állásában, kinek feladata tanulóink egészségére felügyelni s megismertetni azokat az elveket, melyek az egészség gondozását magukban foglalják. Sok teendővel és gonddal jár e feladat teljesítése, de bizunk az orvos buzgóságában és tehetségében s abban a ragaszkodásban, mely visszavonzotta őt ez intézethez, melynek egykor növendéke volt.

A tanári fizetéseket a közoktatási ministerium végre-valahára kiegészítette állami kartársaink fizetésével egyenlő összegűre. Elértük tehát azt, amit az államiak az 1904. évi I. t. c. alapján már 1904. óta élveznek. Köszönettel tartozunk a közoktatási miniszter úrnak egyfelől azért, mert a fizetés-kiegészítéseket *nem fokozatosan,* hanem *egyszerre, egy összegben* utalványozta ki ; másfelől azért, mert a *nem állandó igazgatók* fizetését a VII. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő összegre egészítette ki — igazgatói működésük tartamára és nyugdíjba be nem számíthatóan.

Korpótlék utalványoztatott 1906. szept. 1-től Kanyaró Ferencnek (harmadik), dr. Kiss Ernőnek és László Gyulának. (első).

A *Berde Mózsa-féle 1000 K. tanári jutalmat* az 1905/6. isk. évre az egyházi képviselő tanács Kanyaró Ferenc tanárnak utalványozta ki.

A tanári karban Kanyarón kivűl László Gyula tornatanár mintegy 3 hétig (nov. hóban), Kovács Kálmán h. tanár mintegy 6 hétig (jan. 15-től) betegeskedtek ; utóbbi helyettesítéséről magunk gondoskodtunk. Ezeken kivűl egy-két, rövid ideig tartó betegség fordult elő.

3. **Tanulmányi ügyek.** Az oktatás az 1896-ban kötött állami szerződés értelmében az állami tanítási terv szerint folyt. Az első

módszeres tanácskozást szept. 20-án, a másodikat febr. 6-án tartottuk. *Ellenőrző tanácskozást* tartottunk nov. 16-án, márc. 19-én és május 10-én. *Osztályozó tanácskozást* tartottunk jan. 28-án, jun. 17-én és 28-án, a VIII. o. tanulókra nézve máj. 1-én és 11-én. E tanácskozásokon számbavettük a tanulók erkölcsi magaviseletét és tanulmányi előmenetelét s a szülőket a konstatált eredményről szükség szerint mindannyiszor értesítettük.

A tanulmányi előmenetelről a tanulók osztályozása nyujt teljes felvilágosítást.

Tanulmányi kirándulást tett dr. Nyiredy Géza, Márkos Albert és László Gyula tanárok vezetése mellett máj. 23—29-én 41 tanuló az egri kerületi tornaversennyel kapcsolatosan, mely alkalommal megtekintették Eger, Kassa, Miskolc és Debrecen városok nevezetességeit. A VI. osztály dr. Nyiredy Géza tanár vezetése mellett ápr. 13-án a helybeli Frank-Kiss-féle kályhagyárt tekintette meg. Ugyanazon napon mintegy 250 tanuló az Urania tudományos színház tanulságos előadását nézte végig; valamint okt. 4-én az egész intézet ifjusága a helybeli első villany-szinháznak e célra összeválogatott darabjaiból álló előadását nézte végig.

Az országos középiskolai tanáregyesület kolozsvári köre a nemzeti szinházban már évek óta ifjúsági előadásokat rendez. Ilyen előadáson 6-on vettek részt tanulóink mindig nagy számmal.

Az Erdélyi Múzeumegylet természettudományi szakosztálya az idén a természettudományok köréből népszerű sorozatos előadásokat rendezett. A VII., VIII. osztályú tanulók egy része három ilyen előadást hallgatott meg. A VIII. o. tanulóknak az iskola orvosa május 2-án előadást tartott, a nemi életről és betegségekről.

Junius 4-én az egész ifjúság a tanári kar vezetése mellett a *kányafői messzelátóra* rándult ki.

A tanítási tervben kötelezőleg megszabott tárgyakon kívűl oktatást nyertek tanulóink:

a) *Egészségtanban* a VII. o. tanulói heti 2 órában.

b) *Angol nyelvben* a VI—VIII. o.-ból önként ajánlkozók heti 2 órában. Tanulták 17 kezdő, 13 haladó.

c) *Francia nyelvben* a II—VIII. osztályból ajánlkozók 2 csoportban heti 2—2 órában. Tanulták 9-en, 6 kezdő, 3 haladó.

d) *Szabadkézi rajzban* a III—VIII. o.-ban önként ajánlkozók 26-an, heti 2 órában, havi 2 K. díj mellett.

e) *Egyházi énekben* I—V. o. unitárius vallású tanulók 2 csoportban heti 1—1 órában.

f) *Műénekben* mindazok az I—VIII. o. tanulók, akik alkalmas hanggal rendelkeznek, heti 3 órán. Ezek alkotják az ifjúsági daloskört. A tagok száma 122 volt.

g) *Zenében* az önként ajánlkozók heti 2 órában, havi 2 K. díj mellett. Ezek alkotják az Apolló-kört. A tagok száma 15 volt.

h) *Orgonázásban* a III—V. o.-ból önként ajánlkozók, heti 1—1 órában a kezdők és haladók csoportja. Tanultak 6-an.

i) *Gyorsírásban* heti 2 órában a III—VIII. o.-ból önként ajánlkozók havi 2 K. díj mellett. Tanultak 24-en, 16 kezdő. 8 haladó.

k) *Vívásban* heti 3 órában az V—VIII. o.-ból önként ajánlkozók havi 2 K. díj mellett. Tanultak 21-en, 12 kezdő, 9 haladó.

4. **Vallás-erkölcsi állapot.** Unitárius növendékeink közűl a felsőosztályúak (VI—VIII.) az egész év folyamán jelen voltak a vasárnap d. e. templomi istentiszteleten. A templomba az ifjúságot a tanári kar egy része kisérte. Az alsóosztályúak (I—V. o.) a téli időszakban (nov.—ápr.) az intézet tornatermében vasárnap délelőttönként dr. Boros György dekán vezetése mellett papnövendékek által tartott istentiszteleteken vettek részt; a nyári időszakban a templomban. Az istentiszteletet az intézetben a papnövendékek kellő buzgósággal és szorgalommal végezték. Részletesebb jelentés olvasható a papnevelő intézet értesítőjében. 7 szegénysorsú unitárius tanulónak az egyházi képviselő tanács adományából *egyházi énekeskönyvet* adtunk.

A nem unitárius vallású növendékek saját felekezetök lelkészétől nyertek hitoktatást s azok vezetése és őrködése mellett teljesítették egyéb vallási kötelességeiket is. Jelentékenyebb panasz ez irányban nem fordúlt elé.

Az alsó-osztályú unitárius vallású növendékek vallásoktatását papnövendékek végzik. Egészen kezdő emberek, akik ha tárgyukban kellő jártassággal bírnak is, de az oktatás módszere felett nem mindíg rendelkeznek. Mire egy kis gyakorlatra tennének szert, eltelik az év s lejár megbizatásuk. A következő évben már egy másik kezdő veszi át szerepét. Évekkel ezelőtt

már megpendítettük ez értesítő lapjain egy állandó vallástanári állás szervezésének eszméjét. Eddig pénzügyi nehézségek miatt nem lehetett megvalósítani a gondolatot. Most már közelebb jutottunk a gondolat megvalósulásához s azt a reményt ápoljuk, hogy a jövő iskolai évre ez állás szerveztetni fog. Mert a mai állapot sokáig nem tartható fenn. A vallástanítás anyagának kiválasztása, módszerének tökéletesítése olyan kérdések, amelyek egy állandó tanszék legszebb és leghálásabb feladatáúl kinálkoznak megoldásra. Minden más tantárgy körében naponként találkozunk tervekkel, javaslatokkal, amelyek vagy az anyag vagy a módszer kérdéseire vonatkoznak. Csak ennél a tárgynál van feltétlen nyugalom.

Az egyházi ének tanítása terén is sokkal többet kellene tennünk, mint amennyivel jelenleg megelégszünk. S itt annyival inkább, mert hiszen az éneket az aesthetikai érzés s a kedély nemesítése egyik leghatásosabb eszközének tekintik mindenütt. Ez olyan tér, amelyen a felekezeti iskola rendkivüli előnnyel bír az állami fölött. Ez speciális munkaterünk, nem szabad kellő megmivelés nélkül hagynunk.

A vallás-erkölcsi nevelés körében felemlítjük még, hogy május 9-én a IV. o. tanulói közűl a következők *konfirmáltak*: Barabás Sándor, Bede Jenő, Gvidó Béla, Kisgyörgy Jenő, Máthé Győző, Mózes Mihály, Pálffy Béla, Perédi Sándor, Péter Pál, Rédiger Béla, Szabó Jenő, Ürmösy Lajos, Vajda Béla, Zsigmond József.

5. **Fegyelmi állapot.** Az ifjúság erkölcsi magaviselete általában véve jó volt. De egy tanulót javulni nem akaró hanyagságáért el kellett tanácsolnunk, hármat igazgatósági megdorgálásban részesítettünk. Az erkölcsi romlottság jeleivel nem találkoztunk, de fájdalommal kell megemlítenünk, hogy a bennlakó VII. és VIII. o. tanulók közűl egy-kettő kezdeményezésére többen meggondolatlanúl oly szenvedélynek dobták oda magukat, amely eddig idegen és ismeretlen volt intézetünkben és ifjúságunk előtt. Ez a mult évek fegyelmi állapotával szemben visszaesést mutat s az az elszomorító benne, hogy a legnagyobbaktól indul ki, kiknek részben koruknál s ennélfogva intelligentiájuknál, részben szoba-felügyelői, priváttanítói mivoltuknál fogva a kisebbek előtt jó példával kellene előljárniok.

6. **Egészségi állapot.** Az egészségi állapotról a *kollégium kórháza* c. fejezetben fogunk szólani.

7. **Iskolai ünnepek.** Ez évben a következő ünnepeket tartottuk:

a) *Okt. 6-án* d. e. 10 órakor gyászünnepélyt rendezett az ifjúság. (L. az önképzőkörnél.)

b) *Okt. 29-én* d. e. $^1/_2$10 órakor az intézet a kollégium dísztermében *Rákóczi-ünnepélyt* rendezett, mely alkalommal énekelt a theologiai dalos-kör, imádságot mondott Pethő Kálmán III. papnövendék, A bujdosó Rákóczi-t szavalta Bencédi László VII. o. t., Szabolcska Mihálytól: Jön Rákóczi hazafelé, szavalta Engel Rezső III. o. t., Régi magyar táncnótát négyesben előadták Maksay Zsigmond VII., Pongrác Ádám VI., Kőszegi Dénes VII., Haas Ferenc VIII. o. t. Ünnepi beszédet mondott Pálfi Márton tanár (L. ez értesítő elején.). Sassi Csabától Czinka Panna hegedűjét szavalta Taar Géza papnöv., Kurucnótákat énekelt a főgimn. vegyeskar. Arany Jánostól: A rodostói temetőt szavalták Gálfi Zsigmond, Bartha Lajos és Székely Dániel VIII. o. t., Szabó Jenőtől: Rákóczi hazajön, szavalta Orbán Lajos VII. o. t. A Rákóczi-indulót előadta az Apolló-kör és a Szózatot énekelte a főgimn. vegyeskar.

A megelőző napon abban az órában, mikor a hazatérő fejedelem az édes haza földjét érintette, az egész ifjúság az udvarra gyülekezve áhítattal elénekelte a Himnuszt és a Szózatot.

Résztvett az egyetemi ifjúság által a Mátyás király-téren rendezett Rákóczi-ünnepen is.

c) *Febr. 9-én* d. u. 6 órakor tánccal egybekötött zártkörű *tornaestélyt* rendezett az ifjúság, melynek tiszta jövedelme 233 K. 01 f. Ez összeget a kirándulási alaphoz csatoltuk.

A verseny eredménye a következő volt: *Nyújtón* ezüstérmet nyert Nagy Ferenc VII. o. t., bronzérmet Kiss Endre VII. o. t., *lovon* ezüstérmet Hoffmann Sándor VI. o. t, bronzérmet Bedő Zoltán VI. o. t., *vívásban* ezüstérmet Elekes Domokos VIII. o t. és Hutter Sándor VI. o. t., bronzérmet Boros László V. o. t. és Weress Jenő V. o. t.; *súlyemelésben* ezüstérmet Elekes Domokos VIII. o. t., bronzérmet Szakács Zsigmond VII. o. t., *magasugrásban* ezüstérmet Elekes Domokos VIII. o. t.,

bronzérmet Kiss Elek VII. o. t.; *korláton* ezüstérmet Zoltán Sándor VIII. o. t., bronzérmet Elekes Domokos VIII. o. t.

Székely Sándor úr adományából egy-egy zseborát nyertek: Bod Ádám IV. o. t. magasugrásért, Székely László III. o. t. és Rédiger Béla IV. o. t. magas ugrás — korlát versenyben.

d) *Márc. 15-én* az idén is megtartotta az ifjúság a *nemzeti ünnepélyt.* (Műsorát l. az Önképző-körnél.)

e) *Márc. 23-án* d. e. 11 órakor *tanári beiktató ünnepélyt* tartottunk, melynek műsorát előbb már közöltük; itt még csak azt említem meg, hogy az ünnepélyt a főgimn. daloskör nyitotta meg és zárta be.

f) *A Kriza-önképzőkör* május hó 5-én tartotta záró-ünnepélyét nagy közönség jelenlétében a következő műsorral: 1. Magyar nyitány Kéler Bélától. Előadja az Apollókör. 2. Elnöki megnyitó. Tartja Borbély Ferenc VIII. o. t. 3. *a*) Nemzeti dal. Pacius Frigyes. *b*) Szülőföldem. Erődi Ernő. *c)* Tavaszi dal. Dürner György. Előadja a daloskör. 4. M. Kovács Gyula: Árpád siri álma. Szavalja Benczédi László VII o. t. 5. Thern Károly: Magyar ábránd. Zongorán játsza Pongrácz Á. VI. o. t. 6. A dal varázsa. Benedek Aladár. Szavalja Zoltán Sándor VIII. o. t. 7. Zenequartett. Egyveleg a Zampa operából. Előadják Maksai Zs. VII., Kőszegi D. VII., Pongrácz Á. VI., Haas F. VIII. o. tanulók. 8. Népdalegyveleg. Összeállította Iszlai M. Előadja a daloskör. 9. Jelentés az önképzőkör működéséről. Díjak kiosztása. 10. Tárogatózik hegedű kisérettel Márkos Mózes VII. o. t. 11. Bajusz Arany Jánostól. Szavalja Balló Ákos VII. o. t. 12. Szirén keringő Lehár F. Víg özvegy c. operettejéből. — Éljen a haza! Magyar induló. Előadja az Apollókör.

8. **Látogatások.** a) *Hivatalosak.* Az állami felügyeletet ez évben is Kuncz Elek tanker. kir. főigazgató, mint kormányképviselő gyakorolta, aki márc. 18—22. napjain tette meg látogatását. Az igazgató az év folyamán minden tanárnál hospitált s a tanulók előmeneteléről és fegyelmezéséről tapasztalatokat szerzett. Átvizsgálta az írásbeli dolgozatokat, rajzlapokat, szépírási füzeteket, térképvázlatokat és osztálykönyveket s tapasztalatait és megjegyzéseit a módszeres tanácskozásokon közölte a tanári karral.

Hivatalos látogatásnak kell tekintenünk gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatási miniszter úrét is, aki márc. 4-én — egy sub auspiciis regis felavatáson Ő Felsége képviseletében Kolozsvárt időzvén — alkalmat vett magának intézetünk meglátogatására is. Márc. 5-én d. e. 11 órakor érkezett, a tanulás, a napi munka rendesen folyt s ezért az előcsarnokban csak az igazgató fogadta. Megnézte a gyűjteményeket, egy-két osztálytermet, a rajztermet, a könyvtárt, dísztermet s bement a VII. o. történetórájára is és egy tanuló feleletét végig hallgatta. A látottak felett örömét és teljes megelégedését fejezte ki.

b) *Nem hivatalosak.* 1906. jun. 4-én dr. Rell Lajos, Jéger József, Székely Vilmos, Fest László tanárok a békéscsabai ág. ev. főgimn. 35 tanulójával tanulmányi kiránduláson; jun. 9-én 10 éves találkozójuk alkalmával dr. Vernes István kir. albiró, Kaáli Nagy Miklós földbirtokos, dr. Lukácsi József ügyvéd, dr. Földes Béla ügyvéd, Márkos Albert tanár, Ütő Áron tb. főszolgabiró, Ürmösi Sándor ügyvédjelölt, Ruzitska Lajos m. á. v. mérnök, dr. Magyary Géza fogalmazó, dr. Barabás Ábel tanár; jul. 27-én Bedő József Okländ, Bedőné Szigethy Ilona, Belle Rózsika, Belle László; aug. 1-én dr. Grabowszki, a krakkói egyetem tanára; márc. 5-én gr. Apponyi Albert, dr. Gopcsa László, Kuncz Elek, dr. Moldován Gergely, Szvacsina Géza. A helybeli ref. kollégium 300 éves jubileuma s az országos ref. tanáregyesület közgyülése alkalmával máj. 23. és 24. napjain a következő látogatókat fogadtuk: fogarasi polg. leányiskola kiránduló csapatja 3 vezetővel; Körber Tivadar ev. ref. főgimn. igazgató Békés, Szathmári Jenő tanár Maros-Vásárhely, Bayer Arthur tanár Békés, Rácz Kálmánné Pápa, özv. Bögös Lajosné Nagyvárad, Vozáry Ilona Nagyvárad, Rácz Erzsébet, dr. Nagy Zsigmond Debrecen, dr. Gergely György Máramarossziget, Thury Etele theol. tanár Pápa, Pap István theol. igazgató Budapest, dr. Fazakas József Székelyudvarhely, Dékán Sámuel Békés, Karai Sándor, a debreceni ref. főgimn. igazgatója, Sinka Sándor ref. főgimn. tanár, S. Szabó József ref. tanár, Bócsy Sándor ref tanár Debrecen. Máj. 20-án a szegedi áll. főgimn. 28 tanulója Bátori Ármin és Hlinka Ervin tanárokkal tanulmányi kiránduláson, kiket egy napig szállással és élelemmel is elláttunk.

9. **Osztálytalálkozók.** Az 1896-ban végzett tanulók 1906. jun. 9-én gyültek össze találkozóra 10-en. Elhatározták, hogy néhai igazgatójuk, Boros Sándor emlékére alapítványt létesitenek s öt év múlva, 1911. szept. 1-én megint összegyűlnek.

Az 1887-ben végzett osztálytársak 1907. jun. 9-én gyültek össze 20 éves találkozóra

10. **Vizsgálatok.** A javító, pótló és felvételi vizsgálatokat aug. 30—31. napjain tartottuk meg. A pótló és javító érettségi vizsgálatok írásbeli részét szept. 10—12., szóbeli részét szept. 14. napján, a másodszori javító érettségi vizsgálatot dec. 7-én tartottuk Fekete Gábor felügyelő-gondnok elnöklése mellett, Kozma Ferenc nyug. tanfelügyelő, mint kormányképviselő jelenlétében.

Az évvégi vizsgálatok sorrendje következő volt:

Május hó 5-én a Kriza önképzőkör záró ünnepélye.
„ „ 6—11-én a VIII. o. minden tantárgyból.
„ „ 13-án a VIII. o. magántanulók irásbeli vizsgálata.
„ „ 14-én a VIII. o. magántanulók szóbeli vizsgálata.
„ „ 15—17-én érettségi irásbeli vizsgálat.
Junius „ 9-én d. u. 3 órakor torna- és vívóverseny.
„ „ 11—15-én érettségi szóbeli vizsgálat.
„ „ 16-án d. e. 8—10-ig 1. 2. elemi o. minden tantárgyból.
„ „ „ 10—1-ig 3. 4. el. osztály minden tantárgyból.
„ „ „ d. u. 3 órakor az elemi iskola záró-ünnepélye.
„ „ 17-én d. e. 7 órától magántanulók irásbeli vizsgálata.
„ „ „ 7 órától angol nyelvi pályázat irásbeli része.
„ „ „ d. u. 3 órakor előleges osztályozó tanácskozás.
„ „ „ 3 órakor egyházi ének, műének, orgonázás, gyorsirás.
„ „ 18-án d. e. 8 órakor angol pályázat szóbeli része, angol, francia.
„ „ „ 8 órakor magántanulók szóbeli vizsgálata.
„ „ „ d. u. 2 órakor latin nyelvi pályázat.
„ „ 19-én d. e. 7 órától I—VII. o. hittan.
„ „ „ d. u. 3 órakor VII. o. természettan, mennyiségtan.
„ „ 20-án d. e. 7—10-ig I. o. magyar, latin.
„ „ „ 10—1-ig II. o. természetrajz, mennyiségtan.
„ „ „ d. u. 3 órakor III. o. magyar, latin.

Junius hó 20-án 5 órakor VI. o. görög és pótlóirodalom.
„ „ 21-én d. e. 7—10-ig IV. o. magyar, latin.
„ „ „ 10—1-ig V. o. magyar, latin
„ „ „ d. u. 3 órakor VI. o. történet, természetrajz.
„ „ 22-én d. e. 7—11-ig VII. magyar, latin.
„ „ „ 10—1-ig II. o. r. geometria, földrajz.
„ „ „ d. u. 3 órakor I. o. földrajz, természetrajz.
„ „ 24-én d. e. 7—11-ig III. o. német, történet, földrajz.
„ „ „ 10—1-ig IV. o. német, történet.
„ „ „ d. u. 3 órakor V. o. görög, pótló irodalom, német.
„ „ 25-én d. e. 7—10-ig VI. o. magyar, latin.
„ „ „ 9—1-ig I. o. mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „ „ d. u. 3 órakor VII. német, görög, pótló irodalom.
„ „ 26-án d. e. 7—10-ig VI. o. német, mennyiségtan.
„ „ „ 10—1-ig II. o. magyar, latin.
„ „ „ d. u. 3 órakor III. o. mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „ 27-én d. e. 7—11-ig IV. o. természetrajz, mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „ „ 10—1-ig V. o. történet, természetrajz, mennyiségtan.
„ „ „ d. u. 3 órakor VII. o. történet, egészségtan.
„ „ 28-án d. e. 7 órakor osztályozó tanácskozás.
„ „ 30-án d. e. 11 órakor záró-ünnep.

11. **Alapítványok.** A múlt iskolai évi értesítő lezárása óta a következő alapítványok tétettek:

a) *Kovács János-emlékalap.* Néhai boldog emlékű tanárunk halála alkalmával az igazgatóság kosszorú-megváltás címén gyűjtést indított. A begyült összeg 1101 K. 68 f., ebből egyik adományozó kivánsága szerint 10 K. áttétetett a tanári özvegyek és árvák alapjába. A fennmaradó 1091 K. 68 f. *Kovács János emlékalap* címen külön kezeltetik az egyházi központi pénztárban azzal a rendeltetéssel, hogy kamatainak $^1/_5$ része 1907. jan. 1-től kezdve évenként fordíttassék az alap további gyarapítására; $^4/_5$ részére pedig a történelem vagy földrajz köréből vett pályatételre hirdettessék évenként pályázat s pályadíjúl adassék ki. A pályadíj összege mindig 40 kor. (1907. jan. 9-én kelt 33. tan. sz hat.)

b) *Bulyovszkyné, Szilágyi Lila-alap.* Bulyovszkyné két izben

tett összesen 1200 K. alapítványt. Ez alapítványok összege 1906. dec. 31-én 1754 K. 91 f. volt. Az alapítványtevő úrnő beleegyezésével az E. K. Tanács 1907. jan. 9-én 45. tan.-sz. határozattal úgy rendelkezett, hogy ez egyesített alapítvány évi kamataiból 10 K. adassék a Remény c. ifjúsági lapban megjelenő legjobb költemény jutalmazására; 40 K. pedig egy hazafias költemény jutalmazására tűzessék ki, az esetleg fennmaradó kamatok tőkésíttessenek.

c) *Dr. Ilosvay Lajos alapitványa.* Dr. Ilosvay Lajos m. kir. udvari tanácsos, a kir. József műegyetem ny. r. tanára hálája kifejezéséűl, hogy az érettségi vizsgálatot itt tette le, 200 Kt küldött azzal a kivánsággal, hogy

1. Ha van a főgimnáziumnak olyan alapítványa, amellyel a VIII. oszt. befejezése után a természettudományokban mindig jeles előmenetelt tanúsított ifjút tüntet ki, csatolja hozzá ezt az összeget is, ha az alapítvány természete megengedi.

2. Ha a főgimnáziumnak ilyen alapítványa még nem volna, fordíttassék ez összeg ilyen alapítvány létesítésére s az első díj csak akkor adandó ki, amikor a kamatok tőkésítése következtében az alapítvány évi kamatjából 40 koronás jutalomdíjat lehet kiosztani.

Ha körűlményeim megengedik — írja levelében az alapító — igyekezni fogok ennek az időnek bekövetkezését pótlásokkal siettetni.

Az E.K. Tanács 1907. febr. 13-án tartott űlésében 154. tan. sz. a. az alapítványt köszönettel elfogadta.

d) *Az 1893—94-ben végzett osztálytársak alapítványa.* Ez osztálytársak 1904. évi május hó 1-én 10 éves találkozót tartottak s a begyűlt pénzt (100 K) megbizottjuk dr. ifj. léczfalvi Sipos Gábor ügyvéd a konviktusi alapokhoz való csatolás végett beküldötte.

e) *Az 1872-ben végzett osztálytársak Apolló-köri alapítványa.* Az 1872-ben végzett osztálytársak 1904. évi októberben tartott összejövetelük alkalmával elhatározták, hogy az Apolló-kör javára alapítványt tesznek. A begyült összeget (169 K 91 f.) megbizottjuk Pákei Lajos az Erdélyi Bank és Takarékpénztár részvénytársaság 8582. sz. betéti könyvében beküldötte. Az igazgatóság 125—1906/7. ig. jk. számú határozattal köszönete kifejezése mellett elfogadta.

f) *Dr. Nagy Károly abrudbányai orvos emlékére neje Szakács Terka által tett alapítvány.* Az alapítvány összege 2000 K. Rendeltetése: az alapítvány kamatjával a kolozsvári unitárius kollégium VII. vagy VIII. gimn. osztályában járó, unitárius vallású, jó tanuló és jó magaviseletű olyan tanuló segélyeztetik internátusi vagy konviktusi költségeiben, akinek célja az orvosi pályára lépni s elhatározta magát, hogy gimn. tanulmányai befejezése után az egyetemen e pályára fog készülni. Az alapítványra első sorban rokon tarthat igényt, ilyenek hiányában a fennebb jelzett minősűltségűek, de mindíg csak egy tanuló. Amely középisk. tanuló az alapítvány élvezetébe jutott, ha érdemes, annak élvezetében marad, mint egyetemi tanuló is, ha bennlakik és bennétkezik, az orvosi oklevél megszerzéséig. Ha nem a kollégiumban lakik, készpénzűl élvezheti. Ha a feltételeknek megfelelő tanuló nincs, azon évben a kamat a tőkéhez csatolandó. Ha valaki csak az érettségi vizsga után határozza el magát az orvosi pályára, ha a feltételeknek megfelel, az ürességben levő alapítványi segélyben részesítendő. Ha pedig valaki, aki az alapítványt élvezte, a gimn. tanfolyam bevégeztével megváltoztatja szándékát s nem az orvosi pályára lép, az eddig élvezett segélyt visszatéríteni köteles, s ez az alaphoz csatolandó. Az alapítvány 1908/9. iskolai évben lép életbe.

Az E. K. T. 1907. márc. 13-án 261. tan. sz. a. az alapítványt köszönettel elfogadta.

g) *Mikó Imre alapítvány.* Néhai Mikó Imre kir. táblai biró halála alkalmával koszorú megváltás címen 420 K gyűlt össze, mely összeget özv. Mikó Imréné azzal a rendelkezéssel küldött be, hogy külön kezeltessék s a tőke kamatai a kolozsvári unitárius főgimnáziumban tanuló, jó igyekezetű, unitárius ifjú jutalmazására fordíttassék az 1907/8. tanév végétől kezdődőleg.

12. **Internátus.** Főfelügyelője az igazgató. A közvetlen felügyeletet Bodoczy Sándor III. éves papnövendék és Borbély István IV. éves tanárjelölt gyakorolták, mint internátusi felügyelők. Bennlaktak az intézetben, a tanulók dolgozó- és háló-szobáinak közvetlen szomszédságában. Az intézeti rendre, csendre, silentiumra, szóval a napirend pontos megtartására felügyeltek, a tanulásra és előkészületre rendelt időben a dolgozó-szobákban

folytonosan jelen voltak s a tanulókat leckéik megtanulásában, feladataik elkészítésében segítették, utasították.

Ez évben az internátusi ruha- és könyvszekrényekre 150 drb Wertheim-zárat csináltattunk 450 korona értékben. Célunk az, hogy rendre az összes szekrényeket ilyen zárral lássuk el. Az internátus butorzatában különösen a dolgozó-szobák székei bizonyultak gyengéknek s ezeket egy nehány év alatt nagy részben újakkal kell kicserélnünk.

1906. május 19. napján a szegedi áll. főgimnázium 28 kiránduló tanulójának és 2 tanárának adtunk az internátusban szállást és élelmet. A nyári szünidőn pedig nem múlik el hét úgy, hogy turistáskodó diákok szállást ne kérjenek.

A bennlakó tanulók száma: felvétetett 161 gimnáziumi, 4 elemi iskolai tanuló és 22 egyetemi hallgató, *összesen 187. Vallásra nézve* 157 unitárius, 7 ev. ref., 6 ág. ev., 7 r. kath., 2 gör. kel.. 8 izraelita. Évközben kilépett az internátusból 9 gimn. tanuló és 9 egyetemi hallgató. *Év végén a bennlakó tanulók összes száma 169. Vallásra nézve* ezek közül 140 unitárius, 7 ev. ref., 6 ág. ev., 6 r. kath., 2 gör. kel., 8 izr.

13. **Konviktus.** Gondnoka Gálfi Lőrinc tanár, bérlője Szilágyi Béla volt. Az étkezés ideje reggel 7, délben $^1/_2$1, este $^1/_2$7 óra. Az étkezésnél a közvetlen felügyeletet az internátusi felügyelők és az asztaltársaságok fejei gyakorolták, akik vagy papnövendékek, vagy VIII. o. tanulók. Az étkezést minden alkalommal rövid kis imádság előzte meg.

A kolozsvári piac mult évi drágasága miatt a konviktus bérlője drágasági pótlékért folyamodott. Az igazgatóság javaslatára a főhatóság az 1905—6. iskolai évre 600 kor. átalány öszszeget utalványozott ki a bérlő részére.

Az idén 24 volt azon konviktusi tagok száma, akik szegénységük miatt nem tudván megfizetni az egész díjat, vagy kedvezményükre nem tudván ráfizetni a szükséges pótlást, csak ebédet, vagy ebédet s reggelire és vacsorára egy-egy cipót kaptak.

A konviktusi kedvezményekről szóló jelentést lásd alább a *Segélyezés* fejezete alatt.

A konviktusi tagok száma: ez év folyamán felvétetett 22

papnövendék, 149 gimnáziumi, 3 elemi iskolai tanuló, 10 egyetemi hallgató, összesen 184. *Vallásra nézve:* unitárius 157, ev. ref. 6, ág. ev. 5, róm. kath. 7, gör. keleti 2, izraelita 7. Évközben kilépett 5 gimn. tanuló, 7 egyetemi hallgató, összesen 12. *Év végén a tagok összes száma:* 172, a mult évinél kevesebb 4-gyel. *Vallásra nézve:* unitárius 147, ev. ref. 5, ág. ev. 5, róm. kath. 6, gör. keleti 2, izraelita 7.

II. Fontosabb rendeletek és átiratok.

Az 1905/6. iskolai évben a mult évi értesítő lezárása után:

E. K. T. 466. eln. sz. a. az özv. Ferencz Albertné-alap kamatját, 14 K.-t, Farcádi Gerő VII. o. tanulónak kiutalványozza.

V. K. M. 48695. sz. a. közli, hogy középiskolai természetrajzi tanárok részére jul. 2—21-ig muzeologiai tanfolyamot rendez.

E. K. T. 493. tan. sz. a. a konviktus 1906/7. évi költségvetését 35113 K. 40 f. bevételi és kiadási összegben elfogadja.

E. K. T. 507. tan. sz. a. 37 tanulónak 500 K. 23 f. szünidei konviktusi díjat enged el.

E. K. T. 508. tan. sz. a. Ferenci Árpád II. o. t.-nak 1904/5. és 1905/6. isk. évekre 100 K. 40 f. hátralékot enged el.

E. K. T. 527. eln. sz. a. Deretei Ferenc ácsmesternek a csapos gerendázat után letett óvadékát kiutalványozta.

E. K. T. 550 tan. sz. a. Márkos Albert ideigl. r. tanár véglegesítése iránt előterjesztést tesz a főtanácsnak.

E. K. T. 553. tan. sz. a. dr. Barabás Ábelt ideigl. r. tanárrá, Kovács Kálmánt és Szentmártoni Kálmánt h. tanárokká nevezi ki.

E. K. T. 579. tan. sz. a. a szeptemberi érettségi irásbeli vizsgálat idejéűl 10—12-ét, a szóbeli idejéűl 14-ét tüzi ki s elnöknek Fekete Gábor felügy. gondnokot kéri fel.

E. K. T. 594. tan. sz. a. a kórházi és gyógyszertári díjakról 1905/6. évi számadásomat elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 595. tan. sz. a. az iskolai nyomtatványokról az 1905/6. évi számadásomat elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 618. eln. sz. értesítése, hogy a V. K. M. 54962. sz. a. Nagy Arankának a VII—VIII. o.-ról összevont s a tantervi különbözetre is kiterjesztendő magánvizsgálatot engedélyezett.

E. K. T. 669. tan. sz. a. a Berde-tanári jutalmat az 1905/6. isk. évre, Kanyaró Ferenc tanárnak adja ki.

E. K. T. 675. tan. sz. a. 1906. szept. 1-től Kanyaró Ferencnek a harmadik, dr. Kiss és László Gy. tanároknak az első korpótlékot kiutalványozza.

E. K. T. 712. tan. sz a. a két tárgyból elégtelen ismétlő tanulóknak javító vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 713. tan. sz. a. a két tárgyból elégtelen tanulóknak javító vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 714. tan. sz. a. dr. Veress Lajos lemondott isk. orvosnak köszönetét fejezi ki. hasznos szolgálataiért s felhatalmazást ad a pályázat kihirdetésére.

E. K. T. 716. tan. sz. a. Bodóczy Sándor papnövendéket és Borbély István tanárjelöltet az 1906/7. isk. évre kinevezi internátusi felügyelőknek.

E. K. T. 717. tan. sz. a. a konviktusi kedvezményeket kiosztja az 1906/7. évre.

E. K. T. 718. sz. a. az igazgatóság kezelése alatt álló alapokról szóló jelentésünket tudomásul veszi.

E. K. T. 719. tan. sz, a. Kegyes Istvánt és Uzoni Imrét h. tanároknak 1906/7-re kinevezi,

E. K. T. 687. tan. sz. a. Ferenci Árpád IV. o. t.-nak engedélyt ad arra, hogy javító vizsgálatra a székelykeresztúri gimnáziumnál jelentkezhessék.

E. K. T. 711. tan. sz. a. az 1906/7 évi tantárgyfelosztást jóváhagyja,

V. K. M. 51104. sz. a. (808. eln.) Perédi Sándor részére 236 K. évi nevelési járulékot engedélyezett.

V. K. M. 71827. sz. a. (812. eln.) a szept. éretts. vizsgálathoz kormányképviselőnek Kozma Ferenc ny. kir. tanfelügyelőt nevezte ki.

Az 1906/7. isk. évben:

E. K. T. 838. tan. sz. a. elfogadja a konv. gondnok 1905/6 évi konv. számadását.

E. K. T. 848. tan. sz. a. dr. Tompa János orvost 3 évre kinevezi isk. orvosnak és egészségtan-tanárnak.

E. K. T. 851. tan. sz. a. a Kanyaró Ferenc tanár ideigl.

nyugalomba vonulásával fenmaradó órákat kiosztja, Péterfi Dénes vallásóráit dr. Boros és Gálfi tanároknak adja át s az óratöbbletért a díjakat kiutalja.

E. K. T. 918. eln. sz. a. a betegszoba orvosi szerekkel és eszközökkel való felszerelésére 100 K.-t utalványoz 1906/7-re.

V. K. M. 77006. sz. a. (931. eln.) a felek. tanároknak engedélyezendő rendkivüli segélyről készített ideigl. szabályzatot észrevételezés végett megküldi.

E. K. T. 955. eln. sz. a. Uzoni Imre h. tanár katonai szolgálata idejére helyettesítéssel megbizza dr. Dávid Lajos tanárt.

E. K. T. 913. tan sz. a. Berde Ferenc IV. tanárjelöltnek 1906/7-re a Berde-családi ösztöndíjból 480 K.-t utalványoz.

E. K. T. 914. tan. sz. a. a decemberi javító-vizsgálat idejéül dec. 7-ét tüzi ki s elnöknek Fekete Gábort kéri fel.

E. K. T. 968. tan sz. a. Szilágyi Béla konv. bérlő kérésére 1905/6-ra 600 K. drágasági pótlékot utal ki a konv. pénztárból.

V. K. M. 78598. sz. a. (1011. tan.) Kanyaró, dr. Kiss és László tanárok korpótlék emelkedése után a nyugdíjilletéket kirótta.

Főtiszt. püspök úr 490. püsp. sz a. okt. 29-én Rákócziünnepély tartását rendeli el.

E. K. T. 962. tan. sz. a. dr. Boros Gy. indítványát, hogy középiskoláink tanárai évenként egy közös tanügyi értekezletet tartsanak, véleményes javaslat végett leküldi.

V. K. M. 91148. sz. a. (1051. eln.) a decemberi éretts. vizsgálatra kormányképviselőül Kozma Ferenc nyug. tanfelügyelőt küldötte ki.

V. K. M. 94467. sz. a. (1062. eln) 1906/7-re miniszteri megbizottúl Kuncz Elek tanker. kir. főigazgatót küldötte ki.

V. K. M 95956. sz. a. (1063. eln.) Derzsi Gézának a tantervi különbözetre is kiterjesztendő VIII. o. magánvizsgálatra engedélyt adott.

V. K M 81998. sz. a. (1065. eln.) Kanyaró Ferenc tanárt saját kérésére 1906. nov. 1-től ideiglenes nyugalomba bocsátotta.

V. K. M. 95333. sz. a. felhivása aziránt, hogy a tanári fizetések kiegészítése ügyében szükséges okmányok dec. 1-ig felterjesztessenek.

E. K. T. 1072. eln. sz. a. értesít, hogy a főtanács dr. Barabás Ábelt 31. sz. a. megválasztotta 1906. szept. 1-től ideigl. r. tanárnak.

E. K. T. 1086. eln. sz. a. értesít, hogy a főtanács 34. sz. a. Márkos Albert r. tanárt véglegesítette.

E. K. T. 1095. eln. sz. a. dr. Dávid Lajos helyettesítő tanár fizetését nov. 30-tól megszünteti s dec. 1-től Uzoni Imre nevére folyóvá teszi.

Főtanács 90. sz. a. dr. Gál Kelemen igazgatónak és dr. Boros dekánnak az értesítő gondos megszerkesztéseért méltányló elismerését fejezi ki.

V. K. M. 104351. sz. a. (1140. eln.) Friedmann Arthurnak a VII—VIII. o.-ról összevont magánvizsgálatra engedélyt ad.

Kolozsvári tanker. főigazgató 1366. sz. a. a V. K. M. 104241. sz. rendelete alapján kéri az internátus és konviktus szervezeti szabályzatát a lényegesebb statisztikai adatokkal együtt.

E. K. T. 1048. tan. sz. a. az 1906/7. isk. évre 112 tanulónak 3468 K. 80 f. tandíjat enged el.

E. K. T. 1065 tan. sz. a. a V. K. M. 81988. sz. rendelete alapján Kanyaró Ferenc tanárnak fizetését, korpótlékát és lakáspénzét 1906. okt. 31-től beszünteti.

E. K. T. 1086. tan. sz. a. értesít, hogy a főt. Márkos Albertet végleges r. tanárnak megválasztotta, dec. 12-én a tiszti esküt bevette s felhivása azíránt, hogy beiktatásáról gondoskodjunk.

E. K. T. 1099. tan. sz. a. az 1903/4. és 1904/5. évekről 35 tanulónak 678 K. 46 f. tandíjhátralékot enged el.

1907-ben:

E. K. T. 1185. eln. sz. a. értesít, hogy a Benczédi Gergely halálával megüresedett pénztárosi állást 1907-re ideiglenesen Albert Dénessel töltötte be s koszorúmegváltás cimen 100 K.-t utal ki.

V. K. M. 103800. sz. a. (1111. eln.) rendelete a nemzeti közművelődést szolgáló vidéki culturális gócpontok létesítése ügyében.

E. K. T. 1155. tan. sz. a. értesít, hogy a főt. 82. sz. a. az iskola-orvosi szabályzatot s az ezzel kapcsolatosan tett intézkedéseket jóváhagyta.

E. K. T. 1159. tan. sz. a. értesít, hogy a főt. 83. sz. a. az éretts. vizsgálati díjak módosítását elfogadta.

E. K. T. 1178. sz. a. Gálfi L. tandíjkezelő tanár 1905/6. isk. évi számadását elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 28. tan. sz. a. Márkos Albert tanár beiktatására képviselőkűl Nagy Lajos és Gyöngyössy Béla egyh. tanácsosokat küldi ki.

E. K. T. 33. tan. sz. a méltányló elismeréssel veszi tudomásul a Kovács János emlékalap (1101 K. 68 f.) létesítését, elfogadja az igazgatóság szabályzatát a felhasználás ügyében s már az idén a pályázat kihirdetésére (40 K.) utasít.

E. K. T. 45. tan. sz a. szabályozza a Bulyovszkyné által három izben tett alapítvány kezelését és felhasználását: évenként 10 K. a Reményben megjelent legjobb költemény, 40 K. egy szavalható hazafias költemény jutalmazására fordítandó.

V. K. M. 410 eln. sz. a. (142. eln.) megküldi a f. tanévben rendezendő kerületi tornaversenyek ügyében kiadott rendeletét.

V. K. M. 531. sz. a. (170. eln.) kiutalványozza özv. Benczédi Gergelyné nyugdíját (1280 K.) s 766 K. 67 f. temetési járulékot.

E. K. T. 74. tan. sz. a. a könyvtárrendezés befejezéséről tett jelentésünket véleményes javaslatra Kozma, dr. Boros, dr. Gál, Csifó és Kelemen L. tagokból álló bizottságnak adja ki.

E. K. T. 153. tan. sz. a. az első félév végén elégtelen osztályzat miatt megürült konv. helyeket betölti.

E. K. T. 154. tan. sz. a. dr. Ilosvay Lajos alapítványát köszönettel elfogadja.

V. K. M. 18236. sz. a. a bukaresti kiállítás isk. osztályában a magyarországi románok céljaira Wienben készített és kiállított fali és kézi térképeket az összes középiskolákból kitiltotta.

E. K. T. 32. tan. sz. a. utasítja a gazdasági bizottságot, hogy a Bányabükkről szállítható fa mennyiségét évenként jun. 1-ig jelentse az igazgatóságnak, hogy ez a többletszükségletről idejében gondoskodhassék.

E. K. T. 233. tan. sz. a. a VIII. o. vizsgálatának idejéűl máj. 6—11., az írásbeli érettségi idejéűl máj. 15—17., a szóbeli idejéűl jun. 11—15. napjait kitüzi s előbbire Kozma, Nagy Lajos

és Gyöngyössy, utóbbira Fekete Gábor, Petrichevich-Horváth K. báró és Gál Jenő bizottsági tagokat küldi ki.

E. K. T. 261. tan. sz a. közli „dr. Nagy Károly abrudbányai orvos emlékére neje Szakács Terka által tett alapítvány“ levelét. (2000 K tőke.)

Főtiszt. püspök úr 279. eln. sz. a a gépészi állásra ápr. 1-től Andrási Ferencet nevezte ki.

V. K M. 8870 sz. a (277. eln.) az unitárius középiskolák tanárai részére a fizetéspótlékot 1906 év második felétől kiutalta.

E. K. T. 295. eln. sz. utasítása az iránt, hogy az isk. értesítő az „Országos paedagogiai könyvtár és tanszermúzeum“ részére évenként megküldessék.

V. K. M. 22909. sz. a. (296. eln.) „The First Latin Book“ egy példányát tanulmányozás végett megküldi.

V. K. M. 83201—1906. sz. (301. eln.) rendeletével a megürült két erdélyi kincstári ösztöndíjat Nemes N. Lajos VI. és Tóth István V. o. tanulónak adományozta.

E. K. T. 302. eln. sz. a. a régi osztálytársak gyüjtő-bizottságától beszolgáltatott 100 K.-t küld egy fél konv. kedvezmény céljára.

E. K. T. 319. tan. sz. a. Kuncz Elek kormányképviselő látogatása alkalmával felvett jegyzőkönyvben foglaltakat örömmel és megnyugvással vette tudomásul.

E. K. T. 333 tan. sz. a. Régeni Áron tanítónak, 338. tan. sz. a. Nagy József tanítónak 200—200 K. rendkivüli segélyt utalt ki.

V. K. M. 25939. sz. a. (375. eln.) Bodor (Honigberger) Lajosnak a VII. o.-ról magánvizsgálatra engedélyt ad.

V. K. M. 30068 sz. a. (428. eln.) Brosz Alfonznak a VII., VIII. o.-ról összevont magánvizsgálatra engedélyt ad.

V. K. M. 39970. sz. a. (468. eln.) Balás Gyula honvédhadnagynak a különbözeti vizsga letétele után érettségi vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 352. tan. sz. a. Mikó Imre emlékalapítványt köszönettel elfogadja.

E. K. T. 388. tan. sz. a. felhatalmazást ad a tanári állások betöltése céljából pályázat-hirdetésre.

E. K. T. 379. tan. sz a. a vizsgálatok rendjét elfogadja s biztosokúl kiküldi Kozma Ferenc elnöklése mellett Nagy Lajos, Molnár Sándor, Gyulay László, Zsakó István, Gyöngyössy Béla, Benkő Mihály, Ballok Károly, Orbók Mór, Keresztély Lajos, Boér Gergely és Lőrinczi Dezső egyházi tanácsosokat.

E. K. T. 381. tan. sz. a. két könyvtári szekrény költségeire 925 K. 60 f.-t utal ki.

E. K. T. 413. tan sz. a. a konviktus 1907/8 évi költségvetését 35644 K. bevételi és kiadási összeggel jóváhagyja.

III. **Az igazgatóság működése.**

A kollégiumi igazgatóság hatáskörébe tartozik az egész épület feletti felügyelet, a konviktus, a bennlakó gimnáziumi és elemi iskolai tanulók és egyetemi hallgatók ügyei, a kollégium adminisztrativ ügyeinek intézése s a főgimnázium és elemi iskola minden ügye.

Az igazgatóság elnökei: Fekete Gábor kir. táblai elnök; Kozma Ferenc kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő, a M. Tud. Akadémia levelező tagja; dr. Kőváry László, a M. Tud. Akadémia levelező tagja és Gál Jenő kir. táblai tanács-èlnök, iskolai felügyelő-gondnokok.

A lefolyt évben az elnöki tisztet Fekete Gábor és Gál Jenő gondnokok viselték.

Előadó: dr. Gál Kelemen igazgató. Tagok: a theologiai és gimnáziumi rendes és helyettes tanárok. Osztályozó tanácskozásokon az óraadó tanárok is jelen voltak.

Jegyző: dr. Kiss Ernő tanár.

Az igazgatóság a mult évi értesítő lezárása óta 25 ülést tartott, melyeken az intézet adminisztrativ és tanulmányi vezetésével foglalkozott. A tárgyalt ügyek közűl kiemelem a következőket:

A *tandíjkezelést* Gálfi Lőrinc r. tanár végezte. Az iskolai és konviktusi díjak és hátralékok felhajtása sok gondot adott s ez irányban az igazgatóság ismételten megtette a szükséges intézkedéseket.

A torna- és vívóversenyeken való jutalmazások ügyét ismételten tárgyalta az igazgatóság. Az a tapasztalat ugyanis, hogy az ilyen versenyeken országszerte elharapózott az éremosztogatás. A kitüntetés e módja ellen észrevételek és aggodalmak merültek fel nevelési szempontból. Azért úgy döntöttünk e kérdésben,

hogy a testgyakorlásnak lehetőleg minden ágában kiváló két tanuló jutalmazására két értékesebb jutalom-tárgyat tüzünk ki évenként s ez első és második díjat egy tanuló csak egyszer nyerheti el; még pedig az első díjat csak olyan, aki minden versenyben résztvesz és felénél többen első helyet vív ki. A többi nyerők között 6 érmet osztunk ki s az alsóbb osztályokban kiválók elismerő oklevelet kapnak.

Ez évben megalkottuk *a gyakorló-tnnári szabályzatot.* Eddig a gyakorló-tanárok minden szabály nélkül az esetleges jelentkezés alapján alkalmaztatıak. E sorok írója tervezetet dolgozott ki, melyet az igazgatóság több ülésében tárgyalt s elfogadásra az egyházi képviselő-tanács elé terjesztett.

Több ülésünkben tárgyaltuk *a kollégiumi épület fedelének kijavítási ügyét is.* A fedő anyag ugyanis több helyen megrepedezett s esős időben az eső több helyen becsorog és a padlást áztatja. A főhatósághoz is tettünk ismételten felterjesztést. Nagyobb bajok elhárítása végett az ügy sürgős elintézést követel.

Sok gondot adott a *tüzelőanyag* beszerzése is. A fa ára évről-évre nő s azért már régebben kérdést intéztünk a főhatósághoz az iránt: vajjon nem volna-e célszerűbb a kőszénnel való fűtés? Szakvélemény alapján a főhatóság a mai mód mellett döntött.

A mult évi értesítő lezárása óta a következő fontosabb ügyeket tárgyalta és intézte el:

Az 1905/6. isk. évben:

309.[1] A III. és V. gimn. osztályban az eddig használt Bartók és Bereczky-féle valláskönyvek helyett Bereczky és Gergely-Kovács kézikönyveit fogadja el.

310. A konviktus 1906/7. isk. évi költségvetését elkészíti.

325. A pünkösdi szünet idejét május 30. d. e. 12 órától junius 6-ig meghatározza.

327. Benkő Gyula és Sebesi Béla VI. o. t. fegyelmi ügye.

329. 37 tanulónak 500 K. 20 f. szünidei konv. díjhátralék elengedését javasolja.

331. 32 tanulónak 42 K. 48 f. gyógyszertári díjat elenged.

338. A tornaversenyen kiosztandó jutalmak ügyében megállapodásra jut.

[1] A jegyzőkönyvi számot jelenti.

339. Az elemi iskolában uj kézikönyveket fogad el.

341. Az abiturienseк nemi felvilágosításáról gondoskodik.

342., 351., 352., 353, 354., 355., 356 A pályamunkákat megbírálja s a jutalmakat odaítéli.

349. Pálfi Márton tanár számadását a Kriza-önképzőkörről megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

350. Dr. Nyiredy Géza tanár számadását az Apolló-körről megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

357. Kovács Kálmán számadását a majális jövedelméről megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

358. Előzetes osztályozó tanácskozás.

360. Végleges osztályozó tanácskozás.

361. Javaslatot terjeszt fel a tanári állások betöltésére.

362. Javaslatot terjeszt fel a Márkos Albert tanár véglegesítése ügyében.

363. Javaslatot terjeszt fel a Berde tanári jutalom kiadása iránt.

372. Igazgató számadását a Dalkör, Kirándulási, Segélyző- és Tanári alapokról megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

373. Gálfi L. számadását a könyvtári díjakról megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

374. Uzoni Imre számadását az alsóosztályúak könyvtári alapjáról megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

376. Kovács Kálmán számadását a felsőosztályúak olvasóegyletéről megvizsgálja s a fölmentvényt megadja.

375., 377. Megvizsgálja az alsó- és felsőosztályúak könyvtárát.

379., 388., 409., 410. Az évvégi jutalmakat és pályadíjakat odaitéli.

392. Engedélyt ad az egy tárgyból elégtelen tanulóknak a javító vizsgálatra.

395. Javaslatot készít a konviktusi kedvezmények kiosztása tárgyában.

407. Dr. Veress Lajos iskolaorvos lemondását sajnálattal vette tudomásúl; sok éven át buzgón teljesített működéseért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz s állására aug. 15. határidővel pályázatot hirdet.

411. Krause Károly IV. és Hirsch Vilmos VII o. tanulóknak betegség miatt pótló vizsgálatra engedélyt ad.

413. Elkészíti a jövő iskolai évre a tantárgyfelosztást.

414. Az internátusi felügyelői állás betöltésére javaslatot terjeszt fel.

417. Kozma Béla tanárjelöltnek gyakorló-tanárságra engedélyt ad.

418—420. Tanulók fölvétele.

Az 1906/7. iskolai évben:

2., 3., 18., 22., 25., 26., 30, 32., 38, 53., 54., 65., 66., 88., 91., 96., 97., 98., 99., 100., 118., 128., 141., 190., 191., 206., 221., 226., 246., 247. Tanulók felvétele.

33. A nyári javítások költségeit kiutalványozza.

35. Az évnyitó ünnepély sorrendjét megállapítja.

39. Kanyaró Ferenc tanár helyettesítése ügyében javaslatot terjeszt fel.

42. Módszeres tanácskozás.

44., 142. 12 tanuló felmentése a torna alól, 6 tanuló ujraoltása, szemvizsgálat.

45. A legszükségesebb orvosi szerek beszerzésére 100 K. kiutalása iránt felterjesztés.

50. Négy 12 évesnél idősebb tanuló fölvétele az I. g. o.-ba.

52. Két megüresedett erdélyi kincstári ösztöndíj betöltésére javaslatot terjeszt fel.

58. Mikó Imre egyházi tanácsos koszorúmegváltása címén 50 koronát ad a tanári kar.

59., 132. A kollégiumi épület fedelét több helyen megigazíttatja.

60. A konviktusi bérlővel kötött szerződést elfogadja.

61. A konviktusi bérlő kérésére 1905/6-ra 600 K.-nak drágasági pótlék címen való kiutalványozása iránt felterjesztést tesz.

63. A Sorompó javára rendezendő monstre-hangversenyen való részvételre az ifjúságnak engedélyt ad.

72. Borbély István internátusi felügyelőnek gyakorló-tanárságra engedélyt ad.

76. Szüreti szünet idejét (okt. 13-án d. e. 12-től okt. 21-ig meghatározza

79. Okt. 29-én, Rákóczi fejedelem hazatérése napján ifjúsági ünnepet rendez.

95. Gálfi L. számadását az 1905/6. évi kaucióról megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

104. Somkereki Gusztáv VII. o. t. fegyelmi ügye.

105. Kőváry László f. gondnok pályadíjára pályatételeket tűz ki

108. Pálfi Márton könyvtárnokot felhívja a könyvtárrendezés ügyében részletes jelentés előterjesztésére.

117., 174., 185., 213., 228., 253. Tanulók kilépése.

123. Tornaterem padlóját dustless-olajjal bevonatjuk.

125. Az 1872-ben végzett osztálytársak alapítványát (169 K. 91 f.) az Apolló-kör javára köszönettel fogadja.

128. Bennlakó egyetemi hallgatókat rendetlenségeikért komolyan meginti.

130. Ellenőrző tanácskozás.

136. Két könyvszekrény költségeire 925 K. 60 f. rendkivüli segély kiutalását kéri.

137. Dr. Dávid Lajos h. tanárnak buzgó és sikeres működéseért köszönetét fejezi ki

144. 35 tanulónak 778 K. 40 f. tandíjhátraléka leírása ügyében felterjesztést tesz.

145. A folyó évi tandíjelengedés ügyében felterjesztés: 114 tanulónak 3468 K. 80 f.

147. Bencédi Gergely nyug. főgimn. tanár emlékét jegyzőkönyvben megörökíti; koszorúmegváltás címen gyűjtést indít, gyászjelentést ad ki, a boldogúlt özvegyénél testületileg fejezi ki részvétét, a tanári kar részéről az igazgató búcsúbeszédet mond az előcsarnokban felállított ravatal mellett.

148. Karácsonyi szünet idejét — az előfordult vörheny megbetegedés miatt — dec. 18-tól jan. 3-án esti 8 óráig meghatározza.

151. A Kovács János emlékalap felhasználása ügyében javaslatot terjeszt fel.

152. b) Az intézethez szükséges tűzifa beszerzése ügyében intézkedik.

153. Márkos Albert tanár beiktatási ünnepélyének sorrendjét megállapítja.

156. A konviktusi hátralékok felhajtása iránt intézkedik.

169. A pályatételeket kitűzi május 15. határidővel.

170., 209. A segélyző-alapnak juttatott adományokért köszönetét fejezi ki.

173. Az 1907-re megszavazott szertári átalányt a szertárak között felosztja.

187. Torna-estély rendezésére engedélyt ad febr. 9-re.

188. A könyvtárrendezésről beterjesztett jelentést tárgyalja s javaslatokat terjeszt föl.

189. A Jóltevők Emlékünnepe megtartására a szükséges intézkedéseket megteszi.

194—200. A szertárőrök és könyvtárnokok javaslatai az átalányok felhasználására.

201. Az első félévi osztályozás.

203. Bence József V. o. t. fegyelmi ügye.

211. Tűzifa szállítása ügyében szerződést köt Róbert Lipót fakereskedővel.

212. Febr. 2-án szünet (tandíjszedés).

214. Kovács Kálmán h. tanár betegsége alatt helyettesítéséről gondoskodik.

216. Az első félév végén elégtelen miatt megürült konv. helyek betöltésére javaslatot terjeszt fel.

222. Székely Sándor adományát a tornaestélyen kiváló tanulók jutalmazására köszönettel fogadja.

230. Igazgató megjegyzései az osztálykönyvekre, írásbeli dolgozatokra, rajzlapokra.

231. Módszeres tanácskozás.

232. Febr. 12—13. farsangi, febr. 14-én igazgatói szünet.

234. Örömmel veszi tudomásúl, hogy gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter márc. 5-én intézetünket meglátogatta s a látottakon tetszését és megelégedését nyilvánította.

251. A konviktusi pénztár véletlen megvizsgálása.

252. A segélyző-alapból 22 tanulónak 183 K. értékű ruhaneműt oszt ki.

254. A Kriza-önképzőkörnek engedélyt ad a márc. 15-iki ünnep megtartására.

255. A Kriza-önképzőkör záróünnepélyét május 5-re tűzi ki.

256. Husvéti szünet márc. 13. d. e. 12-től ápr. 7-én este 8-ig.

258. A tandíjhátralékok felhajtása ügyében intézkedik.

259. Az egri kerületi tornaversenyen való részvételt s ezzel kapcsolatosan tanulmányi kirándulás rendezését kimondja.

265. A legjobb orációért a jutalmat Zoltán Sándor VIII. o. tanuló kapja.

272. Ellenőrző tanácskozás.

273. A gépészi állás betöltésére javaslatot terjeszt fel.

275. A főgimn. 1908. évi költségvetési tervezetét elkészíti.

276. Az internátus 1907/8. évi kötlségvetési tervezetét elkészíti.

292. Mikó Imre emlékalapítvány levelét felterjeszti.

294. Egy rendes vallástanári állás szervezése ügyében javaslatot terjeszt fel.

304 Az évvégi vizsgálatok sorrendjét elkészíti s jóváhagyás végett felterjeszti.

305. A tanári állások betöltésére javaslatot készít.

308. Több ülésben tárgyalja s jóváhagyás végett felterjeszti a gyakorló-tanári szabályzatot.

310 Az egri kerületi tornaversenyen résztvevő tanulóknak 450 K. segélyt szavaz meg.

311., 332. A jövő évi kézikönyvek ügyében határoz.

312., 321. A Berde-cipó mennyisége iránt felmerült panaszok ügyében intézkedik.

313. Az iskoladíjak felhajtása ügyében intézkedik.

314. A természettani és természetrajzi előadó termek elektromotorikus berendezése ügyében felterjesztést tesz.

316. Ellenőrző tanácskozás.

325. Pálfi Márton könyvtárnokot újabb öt évre megválasztás végett fölterjesztjük.

326 Bulyovszkyné alapra hirdetett költeményeket megbirálja.

331. A helybeli ref. kollégium 300 éves jubileumán és az orsz. ref. tanáregyesület közgyűlésén képviselőkűl kiküldi az igazgatót és Nagy Gyula tanárt.

333. Könyvtári és önképzőköri díjakból 31 tanulónak 77 koronát enged el.

336. Pünkösti szünet május 16 22 esti 8 óráig.

337 Az ifjúságnak majális tartására engedélyt ad.

338. VII. és VIII o. tanulók fegyelmi ügyében határoz.

IV. Személyzet.

A) *Tanári testület.*

a) *Rendes tanárok.*

1. **Gál Kelemen**, bölcseletdoktor, a kollégium igazgató-tanára, az internátus felügyelője, a Magyar Filozófiai Társaság, az Egyetemes Filológiai Társaság, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Magyar Paedagogiai Társaság, az Erdélyi Múzeum-egylet, az E. K. Tanács tagja, az E. M. K. E. jegyzője. Tanított német nyelvet a VII. osztályban, filozófiai propaedeutikát a VIII. o.-ban, vezette az oráció-gyakorlatokat heti 8 órában. Tanít 1891 óta.

2. **Kanyaró Ferenc**, a kolozsvári tanári kör tagja, a Magyar Néprajzi Társaság, az Erdélyi Múzeum-egylet, az Egyetemes Filológiai Társaság tagja Tanít 1886 óta. Betegség miatt ideiglenesen nyugalomban.

3 **Nagy Gyula**, a rajzszertár őre. Tanított rajzoló geometriát I—IV. osztályban, görögpótló rajzot V—VIII. osztályban, szabadkézi rajzot az önként ajánlkozóknak, heti 18 órában. Tanít 1880 óta, főgimnáziumunknál 1891 óta.

4. **Nyiredy Géza**, bölcselet-doktor, a természetrajzi szertár őre, az ifjúsági dalkör és Apolló-kör vezetője, a kolozsvári gyógyszerész-gyakornoki tanfolyam vezető-tanára, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat, az Erdélyi Múzeum-egylet, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület, a Délmagyarországi Közművelődési Egylet, az Erdélyi Kárpát Egylet választmányi, az Országos Középiskolai Tanár-Egyesület Kolozsvári Körének, az E. K. Tanácsnak tagja, a Kolozsvári Önkéntes Mentő-Egyesületnek ellenőre, a Kolozsvári F. J. Tud. Egyetemi Gyógyszerészettan-

hallgatók Önképző- és Segítő-egyesületének tiszteleti tagja. Tanított földrajzot a III. o.-ban, természetrajzot az I., II., IV., V., VI. o.-ban heti 15 órában. Tanít 1889 óta.

5. **Gálfi Lőrinc**, a kolozsvári tanári kör tagja, tandíjkezelő, a konviktus gondnoka, az angol nyelv tanára. Tanított görögöt az V., VI., VII. osztályokban, vallástant a VII. o.-ban, heti 17 órában. Tanít 1892 óta.

6. **Pálfi Márton**, a IV. o. főnöke, a Kriza önképző-kör vezetője, a kollégiumi nagy könyvtár őre. Tanított magyart az V., VI., latin nyelvet a IV., VII. o.-ban, görög pótló irodalmat a VIII. o.-ban, heti 19 órában. Tanít 1897 óta.

7. **Hidegh Mihály**, a VIII. o. főnöke, a természettani szertár őre. Tanított mennyiségtant a VI., VII, VIII. és természettant a VII—VIII. osztályokban, heti 17 órában, gyorsírást az önkéntes tanulóknak heti 2 órában. Tanít 1899 óta.

8. **Kiss Ernő**, bölcselet-doktor, a VI. o. főnöke, a tört. filológiai szertár őre, az igazgatósági ülések jegyzője. Tanított magyart a VIII. o.-ban, latint az V., VI., o.-ban, görögpótló irodalmat a VI. o.-ban, heti 17 órában. Tanít 1901 óta.

9. **Márkos Albert**, az I. o. főnöke. Tanított magyart az I. és VII., latint az I., VIII. o.-ban heti 18 órában. Tanít 1898 óta.

10. **Barabás Ábel**, bölcseletdoktor, ideiglenes r. tanár, az V. o. főnöke. Tanított magyart a IV. o.-ban, németet a III., IV., V., VI., VIII. o.-ban heti 20 órában. Tanít 1903 óta.

11. **László Gyula**, okl. torna-tanár, a kolozsvári tanári kör, a Magyarországi Tornatanárok Egyesülete és az Országos Tornaszövetség tagja, a kolozsvári Athletikai Club művezetője. Tanított testgyakorlatot az I—VIII. o.-ban heti 16 órában, olaszvívást az önkéntes tanulóknak heti 3 órában, vezette a játék-délutánokat négy csoportban. Tanít 1889 óta.

b) *Helyettes tanárok.*

1. **Kovács Kálmán**, okl. tanár, a III. osztály főnöke, a felsőosztályúak olvasó-egyletének vezetője. Tanított magyart és latint a III. o.-ban, történelmet a III. és V. o.-ban heti 16 órában. Tanít 1904 óta.

2. **Szentmártoni Kálmán,** okl. tanár, a VII. o. főnöke. Tanított történelmet a IV., VI., VII. o.-ban, földrajzot az I., II. o.-ban, görög-pótló irodalmat a VII. o.-ban heti 18 órában. Tanít 1904 óta.

3. **Uzoni Imre,** végzett tanárjelölt, az alsó osztályúak olvasó egyletének vezetője. Tanított mennyiségtant az I—V. o.-ban heti 17 órában. Tanít 1905 óta.

4 **Kegyes István,** okleveles tanár és okleveles gyorsíró, a II. o. főnöke. Tanított magyart és latint a II. o.-ban, görögöt a VIII. o.-ban, pótló irodalmat az V. o.-ban. Tanít 1905 szept óta.

c) *Óraadók.*

1. **Dr. Tompa János,** orvos-doktor, iskolai orvos és egészségtan-tanár. Tanított egészségtant a VII. o -ban heti 2 órában. Tanít 1906 szept. óta.

2. **Kelemen Lajos,** végzett tanárjelölt, egyetemi könyvtártiszt. Tanított történelmet a VIII. o.-ban heti 3 órában. Tanít 1905 febr. óta.

3. **Iszlai Márton,** az unitárius elemi leányiskola igazgatója. Tanított műéneket az I—VIII. o.-ban, egyházi éneket az I—V. o.-ban és orgonázást a III—V. o.-ban önként vállalkozóknak heti 9 órában. Tanít 1888 óta.

4. **Régeni Áron,** a kollégiumi elemi fiúiskola tanítója. Tanított szépírást az I—II. o.-ban heti 2 órában. Tanít 1901 óta.

5. **Orbók Loránd,** tanárjelölt. Tanított francia nyelvet 2 csoportban heti 4 órában. Tanít 1905 november óta.

6. **Strachal Ferenc,** Tanított zenét az Apolló-kör tagjainak. Tanít 1895 óta.

d) *Hittanárok és hitoktatók.*

1. **Dr. Boros György,** theologiai rendes tanár. Tanított vallástant a VIII. osztályban heti 2 órában. Tanít 1906 szept. óta.

2. **Csifó Salamon,** theologiai rendes tanár és lelkész. Tanított vallástant az V—VI. osztályban heti 4 órában. Tanít 1903 óta.

3. **Bencédi Pál,** IV. éves papnövendék. Tanított vallástant a III. és IV. osztályban heti 4 órában. Tanít 1905 szept. óta.

4. **Bodócy Sándor,** IV. éves papnövendék. Tanított vallástant a II. osztályban heti 2 órában. Tanít 1905 szept. óta.

5. **Gálfi Mihály,** III. éves papnövendék. Tanított vallástant az I. osztályban heti 2 órában. Tanít 1906 szept. óta.

A más vallású tanulók hitoktatói.

6. **Tárkányi György,** az ev. ref. főgimn. hittanára. Tanította az ev. ref. vallású tanulókat.

7. **Grátz Mór,** ág. ev. lelkész. } Tanították az ág.
8. **Fóris András,** ág. ev. s. lelkész. } ev. vallású tanulókat.

9. **Komáromy Dezső,** róm. kath hittanár } Tanították a róm.
10. **Rozs Lajos,** róm. kath. hittanár. } kath. tanulókat.

11. **Flórián Gyula dr.,** gör. kath. hitoktató. Tanította a gör. kath. vallású tanulókat.

12. **Hociota Illés.** Tanította a gör. keleti vallású tanulókat.

13. **Eisler Mátyás dr.,** a neológus izr. hitközség főrabbija.

14. **Lőwy Mór,** az orthodoxus izr. hitközség hitoktatója. Tanították az izr. vallású tanulókat.

e) *Gyakorló-tanárok.*

1. **Kozma Béla,** tanárjelölt, dr. Nyiredy Géza tanár mellett a III. osztályban a földrajznál.

2. **Borbély István** tanárjelölt, dr. Barabás Ábel mellett a IV. osztályban a magyarnál.

B) ***Intézeti alkalmazottak és szolgák.***

1. **Leitner Sándor** intézeti gépész 1901 szept. 1 óta 1907 március végéig. Ápr. 1-től Andrási Ferenc.

2. **Istvánffy Sándor** 1901 okt. 1. óta, kapus 1903 szept. 1-től 1906 okt. 15-ig, ettől kezdve Szathmári János.

3. **Szász Dénes** 1902 szept. 1 óta.

4. **Szathmári János** 1906 ápr. 15-től 1906 okt. 15-ig, ettől kezdve Balla Gábor.

5. **Fazakas Péter** 1903 szept 1. óta.

6. **Fóris István** 1905 ápr. 1-től 1906 jul. 15-ig, ettől kezdve Kelemen Salamon.

V. Tanárok irodalmi működése.

1. **Dr. Barabás Ábel** *Petőfi és Nietzsche.* (Tárca a Budapesti Hirlap 1906. augusztus 15. számában.) *Petőfi házassága.* (Felolvasás a Dávid Ferencz Egyletben.) *A képvásárlásról.* (Erdélyi Hirlap 1907. március 15.)

Petőfi. Első kötet. Elet és jellemrajz. Petőfi arcképével Barabás Miklóstól. Budapest, 1907. Franklin Társulat kiadása.

2. **Dr. Gál Kelemen.** Az ember és világa. Budapesti Hirlap. 1906. szept. 22. (Tárca.) A régi diákéletből. Erdélyi Hirlap 1906. 17., 18., 19., 20. szám és Keresztény Magvető 1907. I. füz. De az embernek is, ami az emberé. Unitárius Egyház. II. évf. 2. szám. Tanári beiktató ünnepélyen mondott üdvözlő beszéd. Ker. Magvető 1907. II. füzet. Valami a vallásoktatásról. Unitárius Egyház II. évf. 6. szám. A szabadelvű theologia és vallás Hollandiában. (Ford.) Vallás, hit és szabadság. Kolozsvár, 1907. c. könyvben.

3. **Kanyaró Ferenc.** *Székely balladák.* Ethnographia. 1906. *Melius elveszett vagy ismeretlen munkái.* Magyar Könyvszemle 1906. *Servét a pellengéren.* Unit Egyház 1906. II. évf. 2. szám. *Dávid Ferenc.* Kolozsvár, Ajtai K. Albert könyvnyomdájában, 1906. N. 8 r. 124. l.

4. **Kelemen Lajos.** *A marosvásárhelyi szabók és szűcsök áldomásai a XVII. században.* (Az Erdélyi Hirlap 1906. évi karácsonyi mellékletében.) *Levéltáraink és az Erdélyi Múzeum.* (Genealogiai Füzetek 1907. febr.) *Erdély leirása 1639-ből.* (Földrajzi Közlemények 1907. évf. februári füzet.) *Bod Péter levelei.* (Erdélyi Múzeum 1907. juniusi füzet.) Kisebb tárcaközlemények és oklevélpublikációk az Erdélyi Hirlapban és a Genealogiai Füzetekben.

5. **Dr. Kiss Ernő.** A *Jelenkor* és a *Nyelvújitási Szótár.* (M.

Nyelvőr XXXV.) *A meghalás szinonimikája.* (U. o.) *A nyelvújítás szótárához.* (U. o.) *Dávid Ferenc mint szónok.* (Ker Magvető XLII.) *Benczédi Gergely.* (Nekrolog, Erdélyi Hirlap.) *Batthyány Lajos gróf.* (U. o.) *A 300 esztendős ev. ref. kollégium.* (U. o.) *Felső-pulai Kozina Sándor.* (Művészet VI.) *A sajtószabadság törvénybe igtatása.* (Ellenzék.) *Szigligeti E. A cigány.* (Bevezető fejtegetések, IV. sorozat, 1907.) — Mint az iparosifjak képzésére alakult bizottság tagja előadást tartott *II. Rákóczi Ferencről* és *Mikes Kelemenről.* Felolvasott az *Erd. Nemzeti Múzeum* nyelv-, történeti- és bölcsészeti-szakosztályában *Szemere Bertalan mint iró* cimmel. (Megjelenik az Erd. Muzeumban.

6. **Márkos Albert.** *Non scholae, sed vitae.* (Székfoglaló értekezés. Keresztény Magvető. 1907. II. füz.)

7. **Dr. Nyiredy Géza.** *Elemző vegytan egyetemi hallgatók részére és magánhasználatra.* (II. rész, 3. kiadás. Kolozsvár.) Kisérletes előadás a konyhasóról és hasznáról. (Az iparosok körében.) Véleményes javaslat a gyógyszerész gyakornoki szakiskoláról. Jelentés a gyógyszerész gyakornoki tanfolyamról. Véleményes jelentés a homoródalmási mészkőről. Több kisebb közlemény a szaklapokban.

8. **Pálfi Márton.** Nyelvészeti cikkek a Magyar Nyelvőrben. Verses fordítások finn nyelvből az Unitárius Közlönyben és Aranyosvidékben. Felolvasást tartott az intézet Rákóczi-ünnepélyén (l. ez Értesitőt). Bevezető előadást ifjusági szini előadáshoz március 15-én. A Nagy-Szótár dolgozótársa.

VI. Oktatás.

A) *Végzett tananyag az 1906—7. iskolai évben.*

I. Osztály.

Osztályfő: *Márkos Albert.*

Hittan. Heti 2 órán. K k. Csifó Salamon: Bibliai történetek. (Ó-szövetségi rész.) *A* bibliáról általában. Az ó-szövetség könyveinek osztályozása fajok szerint s azok ismertetése. Zsidóország története főbb vonásokban, különösen a királyok korában. Könyvnélkül: I. Zsoltár: megfelelő bibliai helyek olvasása a nagyobb prófétáktól, Salamon király műveiből, stb.

Hitoktató: *Gálfi Mihály.*

Magyar nyelv. Heti 5 órán. K. k. Halász—Morvay: Magyar nyelvtan mondattani alapon. III. kiadás és Császár—Vácy: Magyar olvasókönyv. A mondatok. Az egyszerű mondat fajai, fő- és mellékrészei. Beszédrészek. A szók alkata, szótagok, hangok. A mondatrészek: alany és állítmány. Igeragozás. A tárgy, határozó, jelző. Olvasmányok elbeszélése és értelmezése. Versek szavalása. Nyelvtani elemzés olvasmányok alapján. Helyesirási gyakorlatok. Két hetenként egy irásbeli dolgozat

Tanár: *Márkos Albert.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Dr. Csengeri János latin olvasó és latin nyelvtan. Olvastuk olvasókönyvünk első 21 olvasmányát. Az 1—4, 11. és 21. olvasmány könyv nélkűl is. Az olvasmányok alapján a névragozás, névmások, számnevek. melléknév fokozása s az *a* és *e* tövű igék ragozása az indicativusban. Két hetenként egy irásbeli dolgozat.

Tanár: *Márkos Albert.*

Földrajz. Heti 3 órán. K. k. Simonyi Jenő dr.: Földrajz I. r. 3. kiadás. Földrajzi előismeretek. Magyarország részei, hegy- és vízrajza, politikai felosztása, mezőgazdasága, állattenyésztése, bányászata, ipara, kereskedelme. Magyarország lakossága faj és vallási tekintetben. Magyarország hegy-, vízrajzának és vármegyéinek a táblára, térképre való rajzolása.

Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 2 órán. K. k. Paszlavszky József: Kis Természetrajz I. rész. Bevezetés: A természet. A természet három országa. A négy évszak. *Az Ősz.* A különböző gyümölcsök ismertetése: szilva, őszi barack, mandula, dió, alma, körte, citrom, narancs, szőlő, ugorka, paszuly, repce, vadgesztenye, mérges maszlag, kerti mák, mogyoró, tölgyfa, makk, fenyő toboz. A termés szerepe a növény életében. Házi állatok: kutya, macska, ló, szarvasmarha, szamár, házi sertés, júh, kecske. *Tél.* Lucfenyő és fenyvesek. A ház környékén előforduló állatok. A házi egér, vándor patkány, denevér, vakondok, tüskés disznó, görény, menyétke. A mezőn előforduló állatok: nyúl, hörcsög, ürge. Az erdőn előforduló állatok: farkas, róka, vadmacska, hiúz, mókus, szarvas, vidra. *Tavasz.* Mogyoróbokor, kikeleti hóvirág, somfa, odvas keltike, nagy kökörcsin, sárga tyúktaréj, piros holt csalán, adonisz virág, saláta boglárka, mocsári gólyahír, ibolya, fürtös gyöngyike, ernyő madártej, kankalin, gyöngyvirág, Salamon pecsétje, orgona, aranycső, akác, gyermek láncfű. Házi szárnyasok: tyúk, galamb, kacsa, lúd ismertetése.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Gerevich-Orbók Számtan. A számok írása. Alapműveletek egész számokkal. Méterrendszer és hazai pénzrendszer ismertetése. Tizedes törtek. Alapműveletek közönséges törtekkel. A számok szerkezete. Közönséges törtek. Alapműveletek közönséges törtekkel. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló geometria. Pont, vonal és szög, ezek mérési viszonyai. Síkidomok, háromszögek, négyszögek és szabályos négyszögek. Symmetrikus idomok. A kör, az ellypsis. Az idomok kerületének és

területének mérése. Az idomok hasonlósága, egyenlősége és egybevágósága. Sík diszítmények készítése eszközökkel.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Vajda Pál Szépírási mintái nyomán magyar kis és nagybetűk, szavak és mondatok írása.

Tanító: *Régeni Áron.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Fegyelemhez és rendhez való szoktatás. Rendgyakorlatok: állások, igazodás, fedezés, fordulatok, arcsor, oldalsor, szakasz-alakítás, járás, rendek és kettős rendek helyből. Szabadgyakorlatok: 2—4 ütemes taggyakorlatok fabottal és anélkűl. Szergyakorlatok: alapgyakorlatok az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: ugrások különféle nemei és futás. Játékok: kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

II. osztály.

Osztályfő: *Kegyes István.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Csifó Salamon: Bibliai történetek. Újszövetségi rész. Pál apostol élete, útjai. Megfelelő bibliai helyek olvasása. Könyv nélkűl: Mát. V. 1—14, I. Kor. XIII. 1—13. Hitoktató: *Bodócy Sándor.*

Magyar nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Halász Ignác: Magyar nyelvtan II. Császár Elemér és Váczy János: Magyar olvasókönyv. II Beszédrészek a mondatban. Határozók. Szórend. Összetett mondatok. Mellérendelt mondatok. Többtagú mondatrészek. Alárendelt mondatok. Szóképzés. Olvasmányok: Tanító mesék, példázatok. Magyar történelmi s mondai elbeszélések. A magyar föld és népe. Elbeszélések a római világból. Elemzés és költemények szavalása. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kegyes István.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Dr. Csengeri J.: Latin nyelvtan és latin olvasó és gyakorlókönyv. Az igeragozás begyakorlása. Az ige tövei és változó tövű igék. Olvasmányok: De Tullo Hostilio, tertio rege Romanorum 37—42. De Anco Martio 43—45. De Lucio Tarquinio Prisco 46—49. De Servio Tullio 50. De Tarquinio Superbo 54, 56, 58. De vulpe et gallo, De asino et vulpe, De rustico et eius filiis, De sene et morte, De sole et aquilone,

Hic Rhodus, hic salta. Az olvasmányok nagy részét könyv nélkűl is megtanulták. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kegyes István.*

Földrajz. Heti 3 órán. K. k. Dr. Simonyi Jenő: Földrajz II. r. 2. kiad. Európa, Ázsia, Afrika hegy- és vízrajza, éghajlati viszonyai, állat- és növényvilága, politikai felosztása. Az egyes országok részletes ismertetése, térképvázlatok készítése.

Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 2 órán. K. k. Paszlávszky József, Kis Természetrajz II. r. Az őszi flóra. Majmok. Tengeri emlősök. Erszényes emlősök. Madarak a ház környékén. Vízi, tói és mocsári madarak. Réti és mezei madarak. Erdei madarak. Csúszómászók. Kétéltűek. Halak. Csigák. Kagylók. Bogarak. Szöcskék. Szitakötők. Méhek. Lepkék. Legyek. Poloskák. Pókok. Százlábúak. Rákok. Férgek. A tavaszi flóra. Lágyszárú növények. Gyümölcsfáink. Erdei fáink. Erdei bokraink. A növények összefoglalása. A növényország áttekintése.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Gerevich—Orbók, Számtan. Az I. osztály tananyagának ismétlése. Számadási rövidítések. Rövidített számolási műveletek. Egyszerű következtetések. Százalékszámítás és alkalmazása. Arányosság. Aránylatok s azok alkalmazása. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló geometria. A szögletes testek: a henger, körkúp és a gömb részei, hálója és ábrázolása, felszín és köbtartalom számítás. Sik és egyenes. Két és több sík kölcsönös helyzete. A testek symmetriája, alakzatok 45°-ú axonometrikus ábrázolása táblarajzok után. Testminták készítése.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Magyar és német kis- és nagybetűk, szavak és mondatok gyakorlása Vajda Pál szépírási mintái alapján.

Tanító: *Régeni Áron.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint az első osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

III. osztály.

Osztályfő: *Kovács Kálmán.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Bereczky Sándor: Biblia-ismertetés. A biblia felosztása. Történeti, tanítói és prófétai könyvek. A könyvek egyes részeinek olvasása és szebb részeinek tüzetesebb tárgyalása különös tekintettel az evangeliumokra és Pál apostol leveleire. Könyvnélküliek: 17. zsoltár, a példabeszédekből szemelvények, a hegyi beszéd (Mt. 5. 3—12), I. kor. 13. Palesztina földrajzának rövid ismertetése. Hitoktató: *Benczédi Pál.*

Magyar nyelv. Heti 4 órán. K. k. Halász Ignác: Rendszeres magyar nyelvtan III. Császár—Váczy: Magyar Olvasókönyv III. A nyelvtani ismeretek rendszeres összefoglalása. Olvasmányok: Elbeszélések, rajzok: magyar történelmi s mondai elbeszélések; énekek: a görög és római világból. Költemények betanulása és szavalása. Tanár: *Kovács Kálmán.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Csengeri, Latin olvasó és gyakorlókönyv III. Latin nyelvtan II. Mondattan. Az egyszerű mondat. Olvasmányok: Brutus, az első consul. Háború Porsenával. A nép kivonulása. Menenius meséje. G. Marcius Coriolanus. De Miltiade. De Aristide. Cato gnomáiból, Phaedrus meséiből. Költői idézetek. A megfelelő convertendák.

Tanár: *Kovács Kálmán.*

Német nyelv. Heti 4 órán. Tankönyv: Hirn-Paulay: Módszeres német nyelvtan, olvasó- és gyakorlókönyv. Olvasás és írás. Igeragozás az indicativusban. Névragozás. Melléknevek fokozása és ragozása. Tőszámnevek. Névmások. Elüljárók. Az első kör olvasmányai. Beszédgyakorlatok. Költemények: Mein Vaterland (Hoffmann v. Fallersleben), Waldlied (Hoffmann v. Fallersleben), Schlittenlied (F. Wald), Die Kapelle (Uhland), Ballspiel (Schlauer), Versuchung (Reinick). Valamennyi könyv nélkűl is. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történelem. Heti 3 órán. K. k. Dr. Szádeczky Lajos: Magyarország története I. rész. A legrégibb időtől a mohácsi vészig. Mika Sándor: Magyar történelmi olvasókönyv I. rész. Dr. Márki Sándor Magyar történeti szemléltető képeinek bemutatása.

Tanár: *Kovács Kálmán.*

Földrajz. Heti 2 órán. K. k. Dr. Shmidt Ágoston: Természettani földrajz és dr. Simonyi Jenő; A fizika főbb törvényei. A föld mint világtest. A föld szárazulata. A földgömb vizei és légköre. Ejszak- és Dél-Amerika általános ismertetése, hegyei, vizei, éghajlata, növényzete, állatai, lakosai, országai. Ausztrália szárazföldje és szigetei. Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Gerevich-Orbók, Számtan. A II. osztály tananyagának ismétlése. Összetett következtetések. Kamatszámítások. Váltó-leszámítolás. Kamatos-kamatszámítás. Határidő számítás. Egyszerű és összetett arányos osztás. Vegyítés-szabály. Arany- és ezüst-számítás. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. K. k. Horti Henrik. Rajzoló geometria. Alapműveletek távolságokkal és szögekkel. Merőlegesek és párhúzamosak szerkesztése. Az egyenes vonalú idomok és szabályos sokszögek alkotó részeinek összefüggése; ezek szerkesztése. Idomok átalakítása és osztása. Az arányosság. Síkdiszítmények rajzolása és egyszerű szinezése fali és kézi lapminták után. Tanár: *Nagy Gyula.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: fejlődés, kanyarodás, rendek és kettősrendek képzése, menetelési gyakorlatok. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes egyenoldalú taggyakorlatok súlyzóval és vasbottal. Szertornázás: gyakorlatok az összes szereken hajlított és nyújtott támaszban. Gyakorlatok a szabadban: magas- és távolugrás a puszta földről, kitartó futás. Játékok: kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

IV. osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. *Ferencz József: Unitárius káté.* Bevezetés A vallásról. A vallások különbözősége. Az egyházak. Az Istenről. Krisztusról. Szentlélekről. A keresztény egyházról. A bűnről és annak bocsánatáról. Az örökéletről. A vallásos szertartásokról, u. m. a keresztségről és urvacsoráról. Isten, embertársaink és magunk iránti kötelességeinkről. Olvasmányok: Carpenter—Józan: Jézus az evangeliumban és a történelemben. Képek egyházunk történetéből. Hitoktató: *Benczédi Pál.*

Magyar nyelv. Heti 4 órán. K. k. Négyesy László: Stilisztika. A nyelv a stilus szempontjából. A stilus fajai és tulajdonságai megfelelő olvasmányok és példák alapján. Verstan. Ügyiratok. Arany Toldijának részletes tárgyalása Lehr kiadása alapján. Könyvnélküliek. Két hetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Barabás Ábel dr.*, gyakorló tanár: *Borbély István.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Csengeri: Latin nyelvtan II. r., Szentimrey—Székely: Latin olvasókönyv. Olvasmányok: Curtius, De gestis Alexandri Magni III. 3. 2—3. 6; 5. 12; 9. 23—13. 34; IV. 2. 7—2. 12; 4 17—4. 21; VIII. 1. 3 -2. 7; IX. 5. 19—6. 24. fejezetei. Ovidius Metamorph. II. 1—324. apró kihagyásokkal. — Mondattan. Fordítás magyarból latinra. Két hetenként egy irásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Hin—Paulay: Módszeres német nyelvtan, olvasó- és gyakorlókönyv. A harmadik osztályban végzett nyelvtani anyag kiegészítése. A második kör olvasmányai (13—28). A Herakles mondákból: 30—33. A német mondákból: 46., 48. Költemények: Wanderschaft der Gewässer (M. Köck). Des Knaben Berglied (Uhland), Der tote Knabe (Hoffmann v. Fallersleben). Die Einkehr (Uhland), die Riesen und die Zwerge (Rückert). Valamennyi könyv nélkül is. Két hetenként irásbeli dolgozat. Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történelem. Heti 3 órán. K. k. Dr. Szádeczky: Magyarország története II. rész. A magyar nemzet története 1526-tól 1867-ig. Magyarország politikai földrajza; Ausztria, az Osztrák-magyar Monarchia. Dr. Márki S.-féle Magyar történeti szemléltető képek alkalmazása. Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József: A növénytan kézi könyve. Egyes növények leirása. A növények belső szerkezete, életműködése és rendszertana.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Suták József: Algebra. Alapműveletek az absolut és rationalis tört- és egész számokkal. Hatványozás. Első fokú egy ismeretlenű egyenletek megoldása, kapcsolatosan a fontosabb számtani szabályok algebrai formulázása. Havonként 1 iskolai irásbeli dolgozat. Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló

geometria. A körre vonatkozó egyszerű szerkesztések. Az ellipsis, parabola, hyperbola rajzolása. Stereometriai elemek: pont, vonal és sík kölcsönös helyzetei; lapszög, testszöglet. Stilszerű ornamentális rajzok készítése és színezése Várdai Szilárd fali mintái után. Tanár: *Nagy Gyula.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint a III. osztályban.
Tanár: *László Gyula.*

V. osztály.

Osztályfő: *Barabás Ábel dr.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Gergely—Kovács: Keresztény egyháztörténelem. A keresztény egyház megalapítása. A keresztények üldöztetése és a kereszténység diadalra jútása. Az egyház megrontása. A reformatio története külföldön és hazánkban.
Tanár: *Csifó Salamon.*

Magyar nyelv. Heti 3 órán. K. k. Riedl Frigyes: Retorika és retorikai olvasókönyv. Az elméleti rész egészen (1—22). A történetírás (23—48). A beszéd (49—65). Az értekezés (66—70). Olvasmányok. Beszédek. Értekezések, leirások és levelek. Az összes olvasmányok tárgyalása retorikai szempontból. Könyvnélkül: Szondi két apródja (Arany), Kossuth Lajos beszéde a haderő megajánlása végett. Havonkint írásbeli dolgozat.
Tanár: *Pálfi Márton.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Cic. Or. selectae ed. Dávid. Csengeri, Anthologia Latina. Molnár, Latin stilusgyakorlatok. Wagner—Horvát, Római régiségek. Olvasmányok: *Cic* : de imp. Cn. Pomp. *Catullus:* Ajánlás, Himnusz Dianához, A veréb halálára, A jó tett jutalma, Ciceróhoz, Caesarhoz. *Verg.:* Lycidas és Moeris, A mezei élet dicsérete. *Hor.:* A köztársasághoz, A haza minden előtt, Bandusia forrásához, Mulandóság, Földi ember kevéssel beéri. *Tibullus*: Megelégedés, Új év napján. *Propertius*: Excelsior ! *Ovidius* : A költő halhatatlansága, A megválás percei. A stilusgyakorlatokból : Miért vállalkozott Cicero Pompeius ügyének megvédelmezésére? A Cn. Pomp. érdekében mondott beszéd beosztása. A mithridatesi háború nagysága.
Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Maywald József: Görög nyelvtan és Olvasókönyv az V. oszt. számára. Hangtan, névragozás, névmások, fokozás, számnevek, határozószók, az ω végű igék ragozása. Az Olvasókönyv 1—62 gyakorlatainak fordítása. Egyes mondatok, a 41. és 57. gyakorlat könyv nélkül. Két hetenként irásbeli dolgozat. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görög-pótló tárgyak. a) *Görög-pótló irodalom.* K. k. Ilias Csengeri, Odysseia Gyomlai fordításában. Badics: Magyar irodalmi olvasókönyv. Geréb: Szemelvények Herodotusból. Az Ilias és Odysseia olvasása bő szemelvényekben. Ismétlés alkalmával egyes részletek ismertetése magyar műfordításokból is. Hector és Andromache találkozása Baksay fordításából könyv nélkül. Részletek Tinódi és Gyöngyösi műveiből. Arany „Buda halála“ cimű époszának részletes tárgyalása. Egyes részek Heltai, Kemény, Szalárdi, Bethlen Miklós, Cserei és Apor történeti műveiből. Szemelvények Herodotosból. Félévenként egy irásbeli dolgozat.

Tanár: *Kegyes István.*

b) *Rajz.* Heti 3 órán. K. k. Boros: Stilisme. Görög, arabs, középkori és renaissance stilű síkdiszítmények rajzolása, megfelelő színezéssel. Árnyékolt rajzok készítése lap- és gipszminták után. Ó-kori népek műalkotásainak rövid ismertetése és bemutatása 5 órában. Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán Hirn—Paulay: Német nyelvtan. Hirn—Paulay: Német olvasókönyv. A nyelvtani ismeretek bővítése. Az első rész olvasmányai (1—12) Beszédgyakorlatok. Az elbeszélésekből 13—15, 17—18, 23. Költemények: An mein Vaterland (Lenau), Das Zauberland (Heine), Die Lorelei (Heine), Erlkönig (Goethe), Die Grenadiere (Heine). Valamennyi könyvnélkül is. A költemények tartalmi feldolgozása. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Dr. Márki Sándor: Egyetemes történelem I. r Az ó-kor a nyugat-római birodalom bukásáig.

Tanár: *Kovács Kálmán.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József, Az állattan kézi könyve. Az állati test alkotásáról és működéséről. Az állati szervekről. Az állatok rendszertana.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. Két és több ismeretlenű egyenletek megoldása. Gyökérvonás. Műveletek gyökérmennyiségekkel. Négyzetgyökér és köbgyökérvonás. Irrationalis mennyiségek. Egy ismeretlenű négyzetes egyenletek megoldása. A síkmértan főbb tételei a körmérésig. Havonként egy iskolai irásbeli dolgozat.

Tanár: *Uzoni Imre.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: kettős rendek és rendekre szakadozás menet közben. Szabadgyakorlatok: 4–8 ütemes ellenoldalú taggyakorlatok súlyzóval, vasbottal és buzogánnyal. Társas gyakorlatok. Kötélhúzás. Szorgyakorlatok: csapattornázás az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: futás és rúdugrás. Játékok: kör- és labdajátékok.

Tanár: *László Gyula.*

VI. osztály.

Osztályfő: *Kiss Ernő dr.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Ferencz József: Unitárius Kis Tűkör, vagyis az unitárius egyház történelme stb. Bevezetés az unitárius egyház történelmébe. Az egyház megalapítása. Az unitárizmus gyors elterjedése. Az erre következett visszahatás. Az egyház szomorú korszaka. Az egyház újabb kora.

Tanár: *Csifó Salamon.*

Magyar nyelv. Heti 3 órán. Riedl Frigyes Poetikája és olvasókönyve alapján a költői műfajok elmélete és történeti fejlődése. A Zrinyiásznak és Shakespeare Julius Caesarjának olvasása. Havonként egy irásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Latin nyelv. Heti 5 órán. K. k. Kalmár E.: Szemelvények T. Liviusból. Cserép: Szemelvények P. Verg. M. Aeneiséből. Molnár: Latin stilusgyakorlatok. Wagner—Horváth: Római régiségek. Olvasmányok: Liv. XXI. 1—4, 32—37, XXII. 41—61, XXX. 3—6. Aeneis: I. 1—156, II. 1—317, 506—558, IV. 1—449, 584—671. A stilusgyakorlatokból: Ragaszkodtak-e a katonák Hannibalhoz. Az Alpesek, Vergilius és az Aeneis tanulmányozása.

Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Maywald József: Gö-

rög gyakorló és olvasókönyv és Görög nyelvtan. Az V. osztály anyagának ismétlése, erős képzés az ω végű igékből, a μι végű igék ragozása, mondattan, esetek használata, praepositiok tana, igék nemei, igeidők, módok és igenevek használata, kötőszók, mellékmondatok és oratio obliqua. Az Olvasókönyv 1—11, 15—16, 26—27, 35—39, 41—46. gyakorlatainak fordítása. Az 1, 18 és 36. gyakorlat és egyes mondások könyvnélkül. Kéthetenként irásbeli dolgozat. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görög-pótló tárgyak. *a) Irodalmi rész*: Heti 3 órán. K. k. Badics: Irodalmi olvasókönyv II. Sophocles—Losonci: Elektra. Olvasmányok: Szemelvények a görög elégikusokból, epigrammatikusokból. a dór-karének költőkből és a magyar klasszikus versmértékekben író költőkből. Sophocles: Elektra.

Tanár: *Kiss Ernő dr.*

b) *Görög-pótló rajz.* Heti 2 órán. Egyszerű mértani testek, épületrészek, talapzatok. párkányok, oszlopfők és vázák látszattani szerkesztése és árnyékolása. Gipsz ékítmények természet után rajzolása. A középkori művészet és műalkotások rövid ismertetése, megfelelő metszetek bemutatása. Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn - Paulay: Német olvasókönyv. Hirn—Paulay: Német nyelvtan. Prózai olvasmányok: 23—35., 37. I—VI. A történelmi olvasmányokból: 38 - 40., 41. I—III., 42. I—III., 48. I—V.. 49. Költemények: Schilflieder I—II. (Lenau), Fichtenbaum und Palme (Heine), Abschied (Heine), Der Sänger (Goethe), Der Ring des Polykrates (Schiller), Des Sängers Fluch (Uhland). Valamennyi könyv nélkűl. A költemények tartalmi feldolgozása. A verstan elemei. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történet, Heti 3 órán. K. k. Márki: Egyetemes történelem II. rész. A középkor és új-kor 1648-ig. Megfelelő térképekkel. Középkori krónikások olvasása. Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Reichenhaller: Chemia és Mineralogia. Chemiai és fizikai jelenségek. Bevezetés az ásványtanba. Az ásványok fizikai tulajdonságai. Alaktan. Kristályosodás. A kristályok csoportosítása. Néhány fontosabb testről szerzett ismeretek összefoglalása. Víz, oxygén, hydrogén, levegő, chlor. Chémiai alaptörvények. Atom-elmélet. Stichiometria. Chemiai írás,

vegyjel, képlet, egyenlet és azok értelmezése. A fontosabb nem fémes és fémes elemek ismertetése. Fémoxydok, bázisok, savak, sók, sulfidok tárgyalása. Fontosabb szerves vegyűletek ismertetése. Chémiai analysis különböző eljárásáról egy-egy példában.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. dr. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. A hatvány általánosítása. Számrendszerek. Logaritmusok. Számtani és mértani haladvány. A kör kerűlete és terűlete. A hegyes szög függvényei, kapcsolatban a derékszögű háromszög kiszámításával. A szögfüggvények általános értelmezése. Szögek összegének és különbségének függvényei. A sinus-, cosinus- és tangens-tétel s alkalmazásuk a háromszög megoldására. Nehány egyszerűbb magasságmérési és földmérési feladat megoldása. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Testgyakorlás, Heti 2 órán. Mint az V. o.-ban.

Tanár: *László Gyula.*

VII. osztály.

Osztályfő: *Szentmártoni Kálmán.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Marion—Péterfi: Az ember kötelességei és jogai. Altalános erkölcsi elvek Gyakorlati erkölcstan. Család. Haza. A nemzetek kötelességei egymással szemben. A felebaráti kötelességek. Egyéni erkölcs: Önmagunk iránti kötelességek. Az ember viszonya a természethez. Az ember viszonya egy felsőbb lényhez, Istenhez. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Magyar nyelv és irodalom. K. k. Váczy, A magyar irodalom története. I. Irodalmunk történetének áttekintése a legrégibb kortól Kisfaludy Károly föllépéséig. Az irodalmi termékekből olvastunk bő szemelvényeket. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Márkos Albert.*

Latin nyelv. K. k. Cserép: Vergilius Aeneise. Cicero: Orationes selectae. Ed. Dávid. Hittrich: Sallustii Bellum Juqurthinum. Wagner—Horváth: Római régiségek. Molnár S.: Latin stilusgyakorlatok. Olvasták az Aeneis IV. 1—129, 331—450, 522—554, 583—672. VI. 42—155, 264—330, 384—426, 450—476, 679—901.

IX. 176—450. XII. 614—791, 887—952 sorait, a Bellum Jugurthinum 39. első fejezetét és Ciceronak Pro Archia és In Antonium I. beszédét szemelvényesen. Régiségtan és irodalomtörténet az olvasmányokkal kapcsolatosan. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Pálfi Márton.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Csengeri János: Homeros Odysseiája; Dávid István: Szemelvények Herodotos művéből. Fordítottuk Homeros Odysseiájából az I. ének 1—144-ig, az V. ének végig és a VI. ének 1—140-ig terjedő sorait; továbbá Herodotos művéből a Kroisos és Solon találkozása, Kroisos bukása, Polykrates története és Kyros története cimű részleteket. Válogatott részleteket könyv nélkül is megtanultak. Irásbeli dolgozatot havonként irtak felváltva magyarból görögre és görögből magyarra.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görög-pótló tárgyak. a) *Irodalmi rész.* Heti 3 órán. Szemelvényes olvasmányok Thukydidesből Szilasi Móric fordítása alapján. Szemelvények magyar történetírók, szónokok és irodalomtörténetírók műveiből dr. Badics Ferenc Magyar irodalmi olvasókönyvének harmadik kötete alapján. A régi görög irodalom története Schill Salamon tankönyve alapján. Félévenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

b) *Görög-pótló rajz.* Heti 2 órán. Az előző osztály tananyagának kibővítése; épitészeti részletek gipsz után; edények, műszerek, továbbá csendéletszerű csoportok, milyenek: üvegpohár, kulacs, kés, kanál, fa- és cserépedények, kifli, narancs, alma, dió, vöröshagyma, répa és a természetrajzi szertárból: kitömött madarak stb. festése. Az újabbkori műalkotások ismertetése. Az olasz renaissance, barokk és rokokó stilus 6 órában.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn—Paulay: Német irodalmi olvasókönv. Lessing—Theisz: Minna von Barnhelm. Endrei: Német beszélgetési gyakorlatok. Minna von Barnhelm egészen tárgyi és nyelvtani magyarázatokkal. Irodalmi olvasmányok: Das Nibelungenlied (Inhaltsangabe). Aus dem Nibelungenliede: Wie Kriemhild träumte. Wie Siegfrid nach Worms kam. Előbbiből 10 versszak könyv nélkül is. Wolfram von Eschenbach, Parzival. Walther von der Vogelweidetól: Blumenlesen. Der Wahlstreit.

Letzter Wille. Könyv nélkül G. E. Lessing. Lessing als Schriftsteller. Lessing als Dichter. 8 Sinngedichte von Lessing. 12 Fabeln von Lessing. Unterschied zwischen Poesie und Malerei. A beszélgetési gyakorlatokból az 1., 2., 3., 6., 8., 9., 13., 14., 19., 20, 21., 23., 26., 28., 30., 31., 32. gyakorlatok. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Gál Kelemen dr.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Márki: Egyetemes történelem III. r. Egyetemes történet a magyar nemzet történetével kapcsolatosan 1648-tól 1871-ig. Európa és Amerika nevezetesebb államainak földrajza. Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Dr. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. Kamatos kamat- és járadékszámítás. A végtelen mértani haladvány. A másodfokú egyenlet elmélete. A másodfokú függvény szélső értékei. A pont koordinátái. Két pont távolsága. Egyszerűbb algebrai kifejezések grafikus ábrázolása. A sztereometria legfontosabb tételei. A hasáb, gúla, henger, kúp és gömb felszíne és köbtartalma. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Hidegh Mihály.*

Természettan. Heti 4 órán. K. k. Fehér Ipoly: Kisérleti fizika, átdolgozta Szekeres Kálmán dr. Mozgás- és erőtan. A szilárd, cseppfolyós és légnemű testek mechanikája. Hangtan. Fénytan. Tanár: *Hidegh Mihály.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: fejlődések, kanyarodások és kettős rendek menet közben. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes egyenlő és ellenoldalú összetett taggyakorlatok súlyzóval, vasbottal, buzogánnyal. Szergyakorlatok: csapattornázás az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: futás, rúdrugás, súlydobás magasba és távolba, súlyemelés. Játékok: futó- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

VIII. osztály.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Ferencz József: Hittan unitárius középiskolák számára. A vallásról általában. A kijelentésről. A Szentírásról. Isten országának uráról: az Istenről. Isten országának polgáráról: az emberről. Isten országának alapítójá-

ról: a Krisztusról Isten országának megvalósúlásáról: az egyházról. Tanár: *Boros György dr.*

Magyar nyelv és irodalom. Heti 3 órán. K. k. Váczy: A magyar nemzeti irodalom története. II. k. A magyar nemzeti irodalom új korának rendszeres ismertetése olvasmányok alapján. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Latin nyelv. Heti 4 órán. K. k. Gyomlai: Szemelvények Tacitus műveiből Horatii Opera omnia. Ed. Pozder. Bevezetésképpen a római történetírás és Tacitus élete s művei. Olvastuk Tacitus Annales I. 1—5., I. 11—15., I. 35., 40., 43., II. 69—74., VI. 50. és 51. és XIV. 3—13. Horatius élete és művei. Horatii Sat. I. 1. és 9. De Arte Poetica liber. Carminum I. 1., 2., 3., 4., 22. II. 10, 14., 19. III. 3., 6. és 13. A régiségtan általános ismétlése. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Márkos Albert.*

Görög nyelv. Heti 4 órán. K. k. Dr. Csengeri János: Homeros Iliása: Dr. Csengeri János: Homerosi Világ és Dr. Szamosi János: Platon Kritonja. Az Iliásból az I. és XVIII-ik éneket fordítottuk. Ezzel kapcsolatosan foglalkoztunk a görög állami, magán és mythologiai régiségekkel. Az I. ének 1—100. sorát könyvnélkül is megtanulták. — A Kriton egészen. Ezzel kapcsolatban a görög philosophia főbb irányainak az ismertetése. Az I. és II. fejezetet könyv nélkül is megtanulták. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat felváltva görögből magyarra és magyarból görögre. Tanár: *Kegyes István.*

Görög-pótló tárgyak. a) *Irodalmi rész.* Heti 2 órán. Szemelvények Platon dialogusaiból (Eutyphron, Apologia, Kriton, Phaidon). A klasszikus képzőművészet remekeinek ismertetése, szemlélet (gipszöntvény, falikép, sztereoszkop, fénnyomat) alapján. Segédkönyv Gyomlai: Szemelvények Platonból. Zsámboki: A görög művészet kiválóbb alkotásai. Félévenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

b) *Görögpótló rajz.* Heti 2 órán. A természet köréből vett egyszerűbb tárgyak rajzolása naturalisztikusan. Jeles mesterek kézrajzainak másolása. Antik gipsz-szobrok szín és kréta kivitelben. Az újabbkori műalkotások ismertetése. A magyar stilus és diszítő stilus rövid ismertetése 6 órában. Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn—Paulay: Német iro-

dalmi olvasókönyv II. kötet. Schiller: Wilhelm Tell. Olvasmányok: I. Johann Wolfgang Goethe. Biographie, Goethe als Dichter, Goethes grössere Jugenddichtungen, Goethes in Italien gereifte Dramen, Nach der italienischen Reise bis zu Schillers Tod, Goethes Dichtungen nach Schillers Tode. II. Friedrich Schiller, Biographie. Schiller als Dichter, Die Gruppe jugendlicher Naturpoesieen, Schillers spätere Dramen, Schiller als Prosaiker. Schiller Wilhelm Tell-jének I—III. felvonása néhány jelentéktelenebb rész kihagyásával. Könyvnélküliek: Wanderers Nachtlied, Ein Gleiches, Mignon (Goethe), Schiller Wilhelm Telljének I. felvonásából a halász-, pásztor- és vadászdal. A dráma tartalmi feldolgozása. Havonkint irásbeli dolgozat.

Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történelem. Heti 3 órán. K. k. Varga Ottó: A magyarok oknyomozó története. A magyar nemzet története az 1867-i kiegyezésig. Magyarország a jelenben. Alkotmányunk. Néhány fontosabb forrás bemutatása. Nemzeti hivatásunk és küzdelmeink részletesebb fejtegetése. Tanár: *Kelemen Lajos.*

Mennyiségtan. Heti 2 órán. K. k. Dr. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. Kombinációk. Két tagúak pozitiv egész hatványai és a Pascal-féle háromszög. Az algebra összefoglaló áttekintése. A gömbháromszögtan cosinus-tétele és alkalmazása földrajzi helyek távolságának meghatározására. A geometria összefoglaló áttekintése. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Hidegh Mihály.*

Természettan. Heti 4 órán. K. k. Fehér Ipoly: Kisérleti fizika, átdolgozta Szekeres Kálmán dr. Hőtan, elektromosság és mágnesség. A kozmobiografia elemei. Tanár: *Hidegh Mihály.*

Filozófiai propaedeutika. Heti 3 órán. K. k. Szitnyai Elek: Lélektan és logika. 2-ik kiadás. A filozófia feladata. A lélektan elemei. Az idegrendszer szerepe a lelki élet alakulásában. A lelki jelenségek főcsoportjainak megismerése. A logika elemei. A gondolkozás rendszeres formáinak és a kutatás módszereinek áttekintése. Tanár: *Gál Kelemen dr.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint a VII. osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

B) *Magyar irodalmi dolgozatok.*

V. osztály. 1. Egy nyári kirándulás leirása. 2. a) Szüretünk. b) A kolozsvári sétatér október végén. 3. Arany J. „Szondi két apródja“ és Tinódi „Szondi historiája“. (Összevetés.) 4. Kampós uram jellemzése. 5. a) Karácsonyi népszokások b) Szilveszter-est. 6. Mért és hogy lett magyarrá Ankersmidt? 7. Mikes vonzódása fejedelméhez. 8. Mit és hogyan olvassunk? 9. Beszámolás a házi olvasmányokról. (Zárthelyi dolgozat.)

VI. osztály. 1. Egy nyári kirándulás leirása. 2. a) Alliteració a magyar verselésben. b) Gondolatritmus a magyar népköltészetben. 3. Jön Rákóczi haza felé. 4. a) Ellentétek Petőfi költeményeiben. b) Petőfi dithyrambjai. 5. Népmondák gyűjése. 6. Petőfi szereplése 1848 márc. 15-én. 7. Eszményítés Jókai valamelyik regényében. 8. Szabadon választott tétel. 9. Ki Shakespeare Julius Caesarjában a főhős? (Zárthelyi.)

VII. osztály. 1. Musis et virtutibus 2. Az Árpádok nyelve. 3. Magyar bibliafordítók. 4. Balassa és Petőfi. 5. A Toldi-monda irodalmunkban 6. A kuruc-költészet. 7. Magyar klasszikusok. 8. Szabadon választott tétel.

VIII. osztály. 1. A *Csalódások* komikuma. 2. Romantikus vonások Kisfaludy K. és Vörösmarty tragédiáiban. 3. Az *Abafi* jellemei. 4. Széchenyi általános hatása. (Iskolai.) 5. Toldi Miklós alakja a Toldi-trilógiában. 6. A balladás elbeszélések Aranyig. 7. Kinek-kinek külön kitüzött tétel iskolai kidolgozásra.

C) *Görögpótló irodalmi dolgozatok.*

V. osztály. 1. Achilles jellemzése az Ilias alapján. 2. Herodotos történeti előadásának jellemzése.

VI. osztály. 1. A görög epigramma és Kazinczy epigrammái. 2. Az Elektra alakjai.

VII. osztály. 1. Az athéni és spártai nép jelleme. 2. Milyen eszmék foglalkoztatták a XIX. század magyar szónokait?

VIII. osztály. 1. a) Miféle érveket hozhatott volna még föl Kriton? b) Mi a kegyeletesség? 2. Szabadon választott görög szobor részletes ismertetése.

D) *Rendkivüli tantárgyak.*

1. **Egészségtan.** VII. o. Heti 2 órán. K. k. Fodor—Gerlóczy: Egészségtan. Táplálkozás, lakás, foglalkozás, a test ápolása, fertőző betegségek, véletlen veszedelem. Kötelező mindenkire.

Tanár: *Tompa János dr.*

2. **Angol nyelv.** I. *Kezdők.* Heti 1 órán. K. k. Dallos—Patterson: Gyakorlati angol nyelvtan. Az 1—28. gyakorlat fordítása és gyakorlása. Tanultak 18-an. II. *Haladók.* Heti 1 órán. K. k. mint a kezdőknél. A 30—68. gyakorlat fordítása és gyakorlása; az 1—7. olvasmány és két költemény könyv nélkűl. Tanultak 13-an.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

3. **Francia nyelvtan.** Heti 2—2 órában. *I. csoport.* Kezdők *Rocherolles.* Les premières lectures enfantines. 8 könnyebb olvasmány alapján a francia nyelv elemeinek megismerése. *Társalgások:* A város, a család, az iskola, a test részei, a színek, a ruházat, mindennapi elfoglaltság. *II. csoport.* Haladók. A Les premières Lectures összes olvasmányának elemzése. *Contes populaires de La France* ed. Klimo teljes átolvasása. *Coppé Le Luthier de Crémone* olvasása (teljesen). Társalgási gyakorlatok mint a kezdőknél, részletesebben. Kiejtési és szavalási gyakorlatok a Luthier de Crémone, a Marseillaise és Lafontaine 2 meséjének betanulásával.

Tanár: *Orbók Loránd.*

4. **Egyházi ének.** I—V. o. unitárius vallású tanulóknak két csoportban (I., II. és III., IV., V.) heti 1—1 órán. K. k. Iszlai: Egyházi énekek gyüjteménye. A vasárnapi énekek mind, nehány ünnepi ének és zsoltár egy és két szólamban.

5. **Műének.** I—IV. o. tanulók közűl a megfelelő hanganyaggal birók heti két órában tanúltak zene-elméletet: hangsorokat, kemény és lágy hangnemben, hangközök eltalálását stb. Mint a daloskör szoprán és alt szólamának tagjai tanúltak 15 karéneket

A daloskörnek az I—VIII. o. tanulók közűl 122 tagja volt. Az eltanúlt darabok cimei: 1. *Hymnus.* Erkel Ferenc. 2. *Szózat.* Egressy. 3. *Ima.* Bach Sebestyén. 4. *Angol hymnusz.* 5. Angol hymnusz. 6. *Kuruc nóták.* 7. *Rákóczi—Bercsényi.* Káldi Gyula. 8. *A szeretet.* Goll János. 9. *Ébresztő.* Goll János. 10. *Holdas éjben.* Farkas Ödön. 11. *Takarodó.* Erkel Ferenc. 12. *Tavasz.* Dürner György. 13. *Népdal egyveleg*, összeállította: Iszlai. 14. *Szülőföldem.* Erődi Ernő. 15. *Finn nemzeti dal.* Pácius Frigyes.

A daloskör e darabokat mind előadta az iskolai ünnepélyeken, a templomban és Márkos Albert tanár beiktató ünnepélyén. Négy darabbal közreműködött a Sorompó ifjúság által rendezett nagy szinházi hangversenyen. Tanár: *Iszlai Márton.*

6. **Zene.** Heti 2 órában. Az Apolló-kör tagjai tanúlták a következő darabokat: 1. Isten dicsérete (Beethoven), 2. Kápolna (Kreuzer), 3. Puszták fia (Kéler B.), 4. Alföldi búcsúhangok (Kéler B.), 5. Magyar nyitány (Kéler B.), 6. Rákóczi induló, 7 Szirén keringő (Lehár F.), Bánk bán (Erkel F.), 9. Magyar induló, 10. „Kukurica Jancsi induló“, 11. Hunyadi induló, 12. Rákóczi induló, 13. Toborzó induló (Borsai S.), 14. Népdal induló. 15. Kossuth induló. 16. Millenniumi keringő (Linka Camillo), 17. Magyar népdalok. 18. Denevér egyveleg (Strauss J.), 19. Paraszt becsület (Mascagni), 20. Búr induló, 21 Kuruc dalok, 22. Rákóczi nóták, 23. Havasi gyopár (Hankó), 24. Teljes szívből (Rixner), 25. Szív és lélekért (Werner). Karnagy: *Strachal Ferenc.*

7. **Szabadkézi rajz.** Heti 2 órában a III—VIII. oszt.-ból önként ajánlkozók. Bevezetés a természet után való rajzolásba. Tanultak 26-an. Tanítja: *Nagy Gyula.*

8. **Gyorsírás.** Heti 2 órában. A III—VIII. osztályból önként ajánlkozóknak. Tanultak: 24-en; 8 haladó, 16 kezdő.
Tanár: *Hidegh Mihály.*

9. **Vívás.** Heti 3 órában a IV–VIII. o.-ból önként ajánlkozók. Tanultak 21-en, olasz módszer szerint; 12 kezdő és 9 haladó.
Tanítja: *László Gyula.*

E) *A tanítási terv táblázatos áttekintése.*

Tantárgyak	Osztályonként heti óraszám									Jegyzet
	I.	II.	III	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	együtt	
Vallástan	2	2	2	2	2	2	2	2	16	* fakultativ
Magyar nyelv	5	5	4	4	3	3	3	3	30	
Latin nyelv	6	6	6	6	6	5	5*	4	44	
Görög nyelv	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	
Görög helyett választható tárgyak	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	
Német nyelv	—	—	4	3	3	3	3	3	19	
Történet	—	—	3	3	3	3	3	3	18	
Földrajz	3	3	2	—	—	—	—	—	8	
Természetrajz	2	2	—	3	3	3	—	—	13	
Természettan	—	—	—	—	—	—	4	4	8	
Mennyiségtan	4	4	3	3	3	4	3	2	26	
Rajzoló geometria	3	3	2	2	—	—	—	—	10	
Filoz. propaedeutika	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
Szépírás	1	1	—	—	—	—	—	—	2	
Testgyakorlás	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Egészségtan	—	—	—	—	—		2	—	2	
Egyházi ének	1	1	1	1	1	—	—	—	5	
Műének	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Összesen	31	31	31	31	33	32	34	32	255	

F) *A tanulók névsora és osztályozása.*

Első osztály.*

Osztályfő: *Márkos Albert.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti itélete
	Ács Endre ev. ref.	3	3	3	3	2	3	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
	Berger Jakab izr.	2	4	4	3	3	3	3	3	2	—	—	1	o. i. u.
	Bölöni Pál	2	4	4	3	3	4	4	2	3	2	—	1	o. i. u.
	Eisenstein Felix izr.	3	3	4	4	3	3	3	2	2	—	—	1	o. i. u.
5	Fazakas Lajos	1	3	2	3	1	3	3	3	2	1	1	1	f. o. l.
	Fábián Elemér ism.	3	3	4	3	2	4	2	2	2	1	1	2	v. e. u.
	Gallus Frigyes ág. ev.	2	2	3	3	1	3	2	2	1	—	—	1	f. o. l.
	Gál Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Gámán László ev. ref.	1	2	3	2	1	2	2	1	1	—	—	1	f. o. l.
10	Goldner Samu izr.	1	2	1	3	3	3	2	3	2	—	—	2	f. o. l.
	Hadházi György	2	2	3	2	1	3	3	2	2	2	—	1	f. o. l.
	Hadházi József	1	2	3	2	1	3	2	2	1	2	—	1	f. o. l.
	Hegedüs Ferenc izr.	1	2	4	3	2	3	3	2	3	—	—	2	j. v. u.
	Hevesi József izr.	3	4	4	4	3	4	4	2	2	—	—	2	o. i. u.
15	Huszár Zoltán izr.	2	2	3	3	2	2	2	3	2	—	1	1	f. o. l.
	Kádár Lajos	1	2	2	3	1	3	3	2	2	2	1	1	f. o. l.
	Klein Gerő izr.	1	3	3	3	2	3	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Klusch Károly ág. ev.	3	3	3	3	3	3	2	2	1	—	—	1	f. o. l.
	László Károly	1	3	3	3	3	3	3	3	1	3	2	2	f. o. l.

* **Az érdemjegyek magyarázata.** Előmenetelnél: 1 = jeles, 2 = jó, 3 elégséges, 4 = elégtelen. Magaviseletnél: 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbbé szabályszerű. 4 = rossz.

A használt rövidítések. a) Vallásra nézve: unitárius nincs jelezve; r. kath. — római katholikus; ev. ref. - evangelikus református; ág. ev. ágostai evangelikus; g. kath. - görög katholikus; g. kel. görög keleti; izr. = ieraelita. b) Egyéb rövidítések: ism. ismétlő; fm. felmentve; f. o. l. felsőbb osztályba léphet; j. v. ú. - javító vizsgálatra útasíttatik; o. i. ú. - osztályismétlésre útasíttatik; v. e. ú. végleg elútasíttatik.

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
20	Lászlóczki Péter	2	3	3	4	3	4	3	2	2	2	2	1	o. i. u.
	Léber Márton izr.	1	3	4	3	3	4	3	3	3	—	—	1	o. i. u.
	Lőwi Tibor izr.	2	3	3	3	2	4	4	2	2	—	2	1	o. i. u.
	Miklós Lajos	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3	1	1	f. o. l.
	Murvai Árpád	1	3	3	2	2	2	2	2	1	3	2	1	f. o. l.
25	Müller Géza	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	1	f. o. l.
	Nagy Gábor	2	3	4	3	3	4	3	2	2	2	—	1	o. i. u.
	Nagy Márton	2	2	2	3	2	3	3	2	2	3	2	1	f. o. l
	Orbók István	2	3	4	3	3	4	3	2	2	2	—	1	o. i. u.
	Pap Tibor r. kath.	3	3	3	3	2	3	3	2	2	-	—	1	f. o. l.
30	Pap Viktor gör. kel.	1	4	4	3	2	3	3	3	2	—	2	2	o. i. u.
	Pap Zoltán r. kath	3	3	4	3	2	4	3	2	1	—	—	2	o. i. u.
	Pál József izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Retezár Antal r. kath.	3	2	3	3	2	3	2	2	2	—	2	1	f o. l.
	Retezár Árpád r. kath.	3	2	2	3	2	2	1	1	2	—	—	1	f. o. l.
35	Rosenberger József izr.	1	3	3	3	1	3	3	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Rotaridesz István ág. ev.	1	2	3	2	1	2	2	2	2	—	—	1	f o. l.
	Sári József	2	1	3	3	2	3	3	1	1	3	2	1	f. o. l.
	Sárosi Jenő	2	3	4	3	3	4	3	3	2	3	-	1	o. i. u.
	Stern Herman izr.	1	3	3	2	2	2	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
40	Stern Vilmos izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	2	f. o. l.
	Szabó Ödön ism.	1	4	4	3	2	3	2	3	1	3	-	1	v. e. u
	Szathmári Lajos	2	3	4	3	3	3	3	3	1	1	—	2	j. v. u.
	Szász Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o l.
	Szép Gyula ev. ref.	3	3	4	3	2	4	3	2	2	—	—	1	o. i. u.
45	Szilágyi Ferenc r. kath. ism.	3	3	3	3	3	3	3	1	1	—	1	1	f. o. l.
	Tanka Károly	1	3	3	3	1	3	1	1	2	1	1	1	f. o. l
	Török Mózes	2	3	4	4	3	3	3	2	2	2	2	1	o. i. u.
	Ürmösi Vidor	2	2	2	3	2	3	3	2	2	2	2	1	f. o. l.
	Vajda András ism.	3	4	4	4	3	4	3	3	2	1	—	2	v. e. u.
50	Vajda József	2	3	4	3	3	4	3	1	2	1	—	1	v. e. u.
	Varga József	2	3	4	4	3	4	3	1	2	2	—	2	o. i u.
	Vass János	1	1	1	2	1	2	1	2	1	3	2	1	f. o. l.
	Vass Zsigmond ev. ref.	3	3	3	3	1	3	2	3	3	2	--	1	f. o. l.
	Weisz Károly izr.	1	2	2	3	3	2	2	3	3	—	—	1	f. o. l.

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Magántanuló:													
Kenyeres György	1	2	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	f. o. l.
Kimaradt:													
Dániel Mór izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Vajda Gábor	-		—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	
Berkovics Aladár			n	e	m	vi	zs	gá	zo	tt			

Második osztály.

Osztályfő: *Kegyes István.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Adler Zsigmond izr.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Boros Sándor	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	„
	Danzinger Árpád izr.	2	3	3	3	2	3	2	1	3	—	—	1	„
	Danzinger Ferenc izr. ism.	2	3	3	3	2	3	3	2	3	—	2	1	f. o. l.
5	Elekes Béla ism.	1	2	2	3	2	3	3	2	1	3	1	1	f. o. l.
	Erdődi Ernő ism.	2	3	3	3	3	3	2	1	1	2	—	1	„
	Hadházi Sándor	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	„
	Hirsch Jenő izr.	1	3	3	3	2	4	4	2	3	—	2	1	o. i. u.
	Hirsch Sándor izr.	1	2	3	2	2	3	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
10	Izrael Sándor izr.	3	3	4	4	3	4	3	3	1	—	—	2	o. i. u.
	Kauntz Ernő ág. ev.	1	3	3	2	2	3	2	3	2	—	—	1	f. o l.
	Kenyeres Miklós izr.	1	2	2	3	2	3	2	3	2	—	—	1	„
	Kómis Lajos ev. ref.	3	3	3	3	1	3	3	3	3	—	—	1	„
	Langberg Ernő izr.	3	4	4	3	3	4	4	3	3	—	—	1	o. i. u.
15	Lőw Rezső ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	—	—	1	f. o. l.
	Lusztig Ernő izr.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	—	—	1	„
	Májai Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	—	1	„
	Máthé Mózes	3	3	4	3	3	4	3	2	1	1	1	1	o. i. u
	Mikó Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
20	Monoki Ottó ev. ref.	3	4	4	3	3	4	4	2	3	—	—	1	o. i. u.
	Nagy Albert ev. ref.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	—	2	1	f. o. l.
	Nagy Simon	2	2	3	3	2	3	2	3	2	2	1	1	„
	Neumann Endre izr.	1	1	1	2	2	3	2	1	2	—	2	1	„
	Petrovics István g. kel.	1	2	3	2	2	2	1	2	2	—	—	1	„
25	Prikkel Andor ev. ref.	3	3	3	2	2	3	2	2	3	—	—	1	„
	Rózenfeld Manó izr.	1	2	2	2	2	1	2	1	2	-	-	1	„
	Sikó Tibor ism	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3	—	1	„
	Székely Ferenc ism.	1	2	3	3	2	3	2	1	2	1	1	1	„
	Székely János	2	3	3	3	2	2	2	3	2	1	1	1	„
30	Tanka Gyula	1	1	1	1	1	2	1	1	3	1	1	1	„
	Tarcsafalvi Zoltán	2	2	2	2	1	3	2	2	1	1	1	1	„

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Veisz (Vas) György izr.	2	2	1	3	3	3	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
Veres Elek	2	4	4	4	3	4	3	2	2	2	1	1	o. i. u.
Magántanuló:													
Tischler Béla izr.	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—	—	—	f. o l.
Kimaradt:													
Brenner Valér r. kath	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Harmadik osztály.

Osztályfő: *Kovács Kálmán.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Aradi Gábor	1	2	3	3	2	2	3	3	1	3	2	1	f. o. l.
	Ábrahám Emánuel r. kath.	3	3	4	3	3	3	4	3	3	—	—	1	o. i. u.
	Benedek Gábor	1	1	1	1	1	1	2	1	3	3	—	1	f. o. l.
	Csiki Károly	2	2	3	2	2	3	3	3	1	3	—	1	f o. l.
5	Deutsch Vilmos izr.	1	1	1	1	1	2	1	2	3	—	2	1	f. o. l.
	Durugy Ferenc	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	f. o. l.
	Engel Rezső ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1	f. o. l.
	Farkas Andor izr.	3	3	3	3	3	2	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Fazakas Béla	1	2	2	2	1	2	3	3	1	1	1	1	f. o. l.
10	Filep Gábor	2	4	4	4	3	3	4	4	2	3	—	1	o. i. u.
	Fischer Mátyás	1	3	3	2	2	3	3	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Gallus Győző ág. ev.	2	2	3	1	2	1	3	1	2	—	—	1	f. o l.
	Gál Ernő izr.	2	3	3	3	2	2	3	3	3	1	—	1	f, o. l.
	Gálfalvi Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	2	f. o. l.
15	Gidrai Livius gör. kel.	1	3	3	3	1	3	3	2	1	—	2	1	f. o. l.
	Havas Elemér izr.	1	2	3	1	2	1	3	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Hintos László ev. ref.	3	3	4	4	3	3	4	4	3	—	2	2	o. i. u.
	Hirsch Gusztáv izr.	1	2	2	1	2	2	3	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Hőncz Arisztid ág. ev.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	—	—	2	f. o. l.
20	Jakab István	2	3	3	3	3	3	4	4	3	2	2	1	o. i. u.
	Kauntz Vilmos ág. ev.	1	2	2	1	2	2	2	2	2	—	—	1	f. o. l.
	Kohn Arthur izr.	1	1	2	1	2	1	2	3	3	—	2	1	f. o. l.
	Kovács Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	f. o. l
	Lővi Nándor izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	—	—	1	f. o. l.
25	Máthé László	2	2	2	2	2	2	2	1	3	3	—	1	f. o. l
	Müller Károly	1	2	3	3	2	2	3	2	2	2	2	1	f. o. l.
	Müller Sándor	2	3	4	3	2	2	3	3	2	1	1	1	j. v. u.
	Nagy Lajos	1	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Nagy László	1	2	3	3	3	2	3	2	1	1	1	1	f o. l
30	Néma Elemér ev. ref. ism.	2	3	3	3	3	2	3	2	2	—	1	1	f. o. l.
	Nyiredy Géza	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Preiser Nándor izr.	1	2	2	1	2	1	3	3	2	—	—	1	f. o. l.

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Schwartz Herman izr.	1	2	2	1	1	2	2	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Siménfalvi Gyula	1	2	3	2	1	1	2	3	1	2	2	1	f. o. l.
35	Széchy György	1	2	2	2	2	1	3	2	1	2	—	1	f. o. l.
	Székely László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	—	1	f. o. l.
	Székely Miklós	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	—	1	f. o. l.
	Tóth Ferenc	2	3	4	4	3	3	3	2	2	2	2	1	o. i. u
	Ürmösi Domokos	2	2	4	3	2	3	4	4	2	1	2	1	o. i. u.
40	Weisz Vilmos izr.	1	3	3	3	2	2	4	2	3	—	—	1	j. v. u.
	Magántanuló:													
	Rőmer Ernő ism. r. kath.	2	3	3	3	2	2	3	3	—	—	—	—	f. o. l.
	Kimaradt:													
	Deutsch Mór izr.													
	Kádas József r. kath. ism													
	Péterfi Gyula													

Negyedik osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Adler Jenő izr.	1	3	3	2	3	3	3	3	2	—	—	1	f. o. l.
	Barabás Sándor	1	1	2	2	1	1	2	2	1	—	2	1	f. o. l.
	Bede Jenő	3	4	4	4	3	4	4	4	3	—	2	2	o. i. u.
	Bod Ádám ev. ref.	2	3	3	3	3	2	3	2	1	—	—	1	f. o. l.
5	Brunner Sándor izr.	1	2	3	3	3	2	3	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Elekes Mózes	2	2	3	2	3	2	3	3	1	—	3	2	f. o. l.
	Fényes György r. kath.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1	f. o. l.
	Filep Jenő ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	—	3	1	f. o. l.
	Fisch Farkas izr.	1	3	1	2	3	2	2	2	3	3	—	1	f. o. l.
10	Fränkel Béla izr.	3	3	3	1	3	3	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
	Gulyás Ferenc ev. ref.	3	3	3	3	3	2	3	3	1	—	—	1	f. o. l.
	Gvidó Béla	1	2	3	3	3	2	3	3	2	—	3	1	f. o. l.
	Hirsch Elemér izr.	2	3	3	3	3	4	3	4	3	—	—	1	o. i. u.
	Kisgyörgy Jenő	2	2	3	3	3	3	3	3	1	1	1	2	f. o. l.
15	Kleinhempel Róbert ág. ev.	3	2	2	3	3	3	3	3	3	—	—	2	f. o. l.
	László Gyula ev. ref. ism	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Léber Bernát izr.	1	3	4	3	3	4	4	3	3	2	—	1	o. i. u.
	Máthé Győző	2	3	3	3	3	4	4	4	2	1	1	2	o. i. u.
	Mózes Mihály	2	3	2	3	2	2	3	3	2	—	2	1	f. o. l.
20	Noszin Móric izr.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Oláh Ernő	1	2	2	3	2	2	2	2	1	—	2	1	f. o. l.
	Papszt László	2	3	3	3	3	2	3	3	2	—	2	1	f. o. l.
	Pálfi Béla	3	3	4	3	3	4	4	2	2	—	2	1	f. o. l.
	Perédi Sándor	1	2	2	3	2	2	3	3	2	—	3	1	f. o. l.
25	Péter Pál	2	2	3	1	3	2	3	1	1	—	3	1	f. o. l.
	Rákóczi Imre ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	—	—	1	f. o. l.
	Rédiger Béla	2	3	4	3	3	3	4	3	1	—	1	1	o. i. u.
	Rotáridesz Mihály ág. ev.	2	1	2	1	3	2	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Salamon Adolf izr.	3	3	3	3	3	4	4	3	1	2	—	2	o. i. u.
30	Sárpy Pál r. kath.	1	3	3	3	3	3	3	2	1	—	—	1	f. o. l.
	Szabó Jenő	1	2	2	2	1	1	2	1	2	2	1	1	f. o. l.
	Tokay György ev. ref.	3	4	3	4	4	3	3	2	1	—	—	1	o. i. u.

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti itélete
Ürmösi Zsigmond	1	1	2	3	2	1	3	2	3	2	1	1	f. o. l.
Vajda Béla	1	1	2	1	1	1	2	1	3	—	3	1	f. o. l.
Veres Márton izr.	1	2	2	3	1	3	3	2	3	1	—	1	f. o. l.
Kimaradt:													
Deutsch Gyula izr.													
Máthé Árpád													
Székely János ev. ref.													

Ötödik osztály.

Osztályfő: *Dr. Barabás Ábel.*

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Adorjáni Ferenc ism.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	—	2	1	f. o. l.
Balogh Gábor	1	2	2	2	—	—	2	1	1	3	2	—	3	1	f. o. l.
Bence József	2	3	3	3	—	—	3	3	3	4	1	—	2	3	j. v. u.
Boros László	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	1	—	1	1	f. o. l.
5 Csalah Gusztáv	3	3	4	—	3	4	4	4	3	4	3	—	1	2	o. i. u.
Fenichel Mór izr.	1	1	1	1	—	—	1	2	1	2	3	—		1	f. o. l.
Gelei Kálmán	1	3	3	2	—	—	2	2	1	2	1	—	2	1	„
Gidrai Valér gör. kel.	1	1	2	—	1	3	3	1	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
Goldstein Emil izr.	1	2	2	2	—	—	1	1	1	3	3	—	—	1	f. o. l.
10 Gondos Jenő	2	3	3	3	—	—	3	3	2	3	2	—	2	1	f. o. l.
Győri Béla	1	2	2	2	—	—	2	1	2	2	1	—	3	1	f. o. l.
Hann Ernő ág. ev. ism.	3	3	4	—	3	1	3	3	3	1	3	—	—	2	v. e. u.
Henter Gábor ev. ref. ism.	2	3	4	—	3	4	3	3	3	3	1	—	—	1	„
Kohn Gyula izr.	1	3	3	3	—	—	2	3	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
15 Krauze Károly r. kath.	1	3	3	—	3	3	3	3	3	4	fm.	—		1	j. v. u.
Lőwi Jenő izr.	1	1	2	2	—	—	1	1	1	2	1	—	—	1	f. o. l.
Nagy Ferenc	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	2	1	„
Nagy Pál	2	2	4	—	3	1	3	3	3	4	1	—	2	2	o. i. u.
Pap Liviusz gör. kel.	1	3	3	3	—	—	3	2	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
20 Simon Miklós izr.	1	3	3	—	3	2	3	3	2	3	3	—	—	1	„
Stiber Antal r. kath.	3	3	3	3	—	—	3	1	2	3	2	—	—	1	„
Széchy András	1	2	3	3	—	—	3	2	3	3	1	—	2	1	„
Tóth György	3	3	4	3	—	—	3	3	3	4	1	—	2	2	o. i. u.
Tóth István	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	—	3	1	f. o. l.
25 Tóth József	3	3	4	3	—	—	3	3	3	4	1	—	3	2	o. i. u.
Vas Béla	2	3	4	4	—	—	4	2	3	4	1	—	2	1	„
Veres Gyula ism.	2	3	3	—	3	3	3	3	2	3	2	—	2	2	f. o. l.
Vernes József	1	2	3	3	—	—	3	1	1	3	2	—	3	1	f. o. l.
Veress Jenő	3	3	4	—	4	2	3	4	3	4	1	—	3	1	o. i. u.
30 Zádor Béla izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	f. o. l.
Zsakó Zoltán	1	1	2	2	—	—	1	2	1	2	2	—	3	1	„
Zsigmond József	1	2	2	2	—	—	3	2	1	3	2	—	2	1	„
Magántanuló:															
Pákei Lajos	2	3	3	—	—	3	3	3	2	1	3	—	—	—	„

Hatodik osztály.

Osztályfő: *Dr. Kiss Ernő.*

No.	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Áberle Pál ág. ev.	1	2	3	—	3	4	1	3	3	3	3	1	1	j. v. u.
	Barabás Andor	1	3	3	—	3	3	3	2	3	3	1	1	1	f. o. l.
	Bartha Miklós	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	2	1	f. o. l.
	Bedő Zoltán	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	1	1	1	f. o. l.
5	Beregi Endre izr.	1	2	2	2	—	—	2	2	2	2	3	—	1	f. o. l.
	Borbély Béla	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	—	1	j. v. u.
	Brunner Henrik izr.	1	3	3	—	1	1	1	2	2	3	3	—	1	f. o. l.
	Deák Ferenc	1	3	4	3	—	—	3	2	3	3	2	—	2	j. v. u.
	Dengyel Lajos ág. ev.	1	1	1	2	—	—	2	2	1	2	2	—	1	f. o. l.
10	Gálfi Mózes	1	2	3	2	—	—	2	2	2	3	2	—	1	f. o. l.
	Gálfi Pál	1	1	2	2	—	—	1	1	2	2	1	1	1	f. o. l.
	Gidrai Kornél gör. kel.	1	2	4	—	2	2	3	3	3	3	2	2	2	j. v. u.
	Goldberger Móric izr.	2	3	3	—	2	3	3	2	3	3	3	—	2	f. o. l.
	Hoffmann Sándor izr.	2	2	3	—	2	1	3	2	2	2	1	—	1	f. o. l.
15	Hirsch Zoltán izr.	3	4	3	—	3	4	3	3	3	3	2	—	2	o. i. u.
	Hutter Sándor ág. ev.	2	3	3	3	—	—	4	3	3	3	2	—	1	j. v. u.
	Kelemen Miklós	1	1	3	4	—	—	3	2	3	4	1	2	1	o. i. u.
	Keller Ernő izr. ism.	2	2	3	3	—	—	1	3	1	3	3	—	1	f. o. l.
	Kis Sándor izr.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	—	1	f o. l.
20	Krausz Miksa izr.	1	2	3	2	—	—	2	2	1	3	2	—	1	f. o. l.
	Ligeti Ernő izr.	1	1	1	2	—	—	2	2	1	3	2	—	1	f. o. l.
	Módi Mihály	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	3	—	1	f. o. l.
	Móric Jenő izr.	1	1	3	2	—	—	3	1	1	3	3	2	1	f. o. l.
	Nemes N. Lajos	1	1	2	—	1	1	2	1	1	2	1	1	1	f. o. l.
25	Pap Gyula	2	2	3	3	—	—	3	3	2	3	3	—	1	f. o. l.
	Pereki János	1	3	3	3	-	—	3	1	2	3	1	1	1	f. o. l.
	Pongrác Ádám	1	2	2	3	—	—	2	2	2	3	1	1	1	f. o. l.
	Rédiger Árpád	3	3	3	—	3	3	4	3	2	4	2	—	1	o. i. u.
	Sárosi József	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	—	1	f. o. l.
30	Sikó Andor	3	3	3	—	3	4	2	3	3	4	2	—	1	o. i. u.
	Simon Ernő izr.	2	3	3	-	2	2	2	3	1	2	2	—	1	f. o. l.
	Stern Vilmos izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	1	f. o. l.

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti itélete
Széchy László	1	2	2	3	—	—	2	1	3	2	1	—	1	f. o. l.
Tana Gyula	1	3	3	3	—	-	2	3	3	3	1	2	1	f. o. f.
Kimaradt:														
35 Heimann Ernő izr.														
Nagy András r. kath.														
Magántanuló:														
Schönfeld Izabella izr.*		3	3	—	3	3			1	2				

* Különbözeti vizsgálatot tett.

Hetedik osztály.

Osztályfő: *Szentmártoni Kálmán.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti itélete
	Ábrahám Mózes izr.	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	—	1	f. o. l.
	Baló Ákos ág. ev.	2	3	3	—	3	1	3	3	3	3	2	1	—	2	f. o. l.
	Bardocz Béla	1	2	3	4	—	—	4	3	3	4	1	1	1	1	o. i. u.
	Benczédi László	1	2	2	2	—	—	1	1	2	2	1	1	—	1	f. o. l.
5	Bedő Árpád	1	3	3	3	—	—	3	3	3	4	2	2	1	1	j. v. u.
	Benkő Gyula	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	1	2	—	2	f. o. l.
	Boskovics Henrik izr.	1	2	2	—	1	1	1	2	2	3	3	1	—	1	f. o. l.
	Brandt József r. kath.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	4	1	2		1	j. v. u.
	Fekete Ferenc	1	3	3	3	—	—	3	3	3	4	3	2	1	1	j. v. u.
10	Hirsch Vilmos izr. ism.	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	2	1	—	1	f. o. l.
	Ince János	2	3	4	3	—	—	4	3	3	3	1	2	2	2	o. i. u.
	István Lajos	2	3	3	3	—	-	3	3	3	3	2	1	1	1	f. o. l.
	Káhána Hermann izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1	—	1	f. o. l.
	Keresztesi Dénes	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	1	1	1	f. o l.
15	Kiss Elek	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	1	—	2	f. o. l.
	Kiss Endre	2	3	3	3	—	—	3	2	2	3	1	1	2	1	f o. l.
	Kohn Hillel izr.	1	3	3	3	-	—	3	3	3	4	3	2	—	1	j. v. u
	Kopp Elemér	1	1	2	—	1	3	1	1	2	2	2	1	—	1	f. o. l.
	Kovács Mózes	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	—	2	f. o. l.
20	Kőszegi Dénes r. kath.	1	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3	2	—	1	f. o. l.
	Lőrinci Domokos	1	3	3	3	—	—	4	2	3	3	3	1	2	1	j. v. u.
	Lőrinci Zoltán	1	2	3	3	—	—	1	3	3	3	fm.	1	—	2	f. o. l.
	Lővi Emil izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	2	1	—	1	f. o. l.
	Major Domokos	1	2	3	2	—	—	3	2	2	3	2	1	2	1	f. o. l.
25	Maksai Zsigmond ism. ev. r.	—	3	4	—	3	3	4	3	3	3	2	3	—	2	v. e. u.
	Márkos Mózes	1	2	2	3	—	—	3	2	2	3	1	1	1	2	f. o. l.
	Nagy Ferenc	1	2	2	2	—	—	2	3	2	3	1	2	2	2	f. o. l.
	Nemes Sándor g. kath.	3	3	3	3	—	—	3	3	2	3	2	1	1	1	f. o. l.
	Orbeán Horatius g. kath.	3	4	3	4	—	—	4	3	3	4	3	2	—	2	o. i. u.
30	Pál Miklós	2	4	4	3	—	—	4	3	3	4	3	2	—	1	o. i. u.
	Pálfi István	2	4	4	3	—	—	3	3	3	3	1	2	—	2	o i. u.
	Péter Aladár	1	1	2	2	—	—	2	1	2	3	3	2	—	1	f. o. l.

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti itélete
Rákóczi Béla ág. ev.	1	1	1		1	1	2	2	1	2	fm.	1	—	1	f. o. l.
Sebe Ferencz	2	4	3	3	—	--	3	3	3	3	2	3	—	1	j. v. u.
35 Sebestyén Rezső izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	1	—	1	f. o. l.
Sófalvi Mózes	1	2	3	2	—	—	3	3	3	3	2	2	2	1	„
Somkereki Gusztáv ism. ág. ev.	2	3	3	—	3	3	2	3	3	3	2	2	-	2	„
Szakács Zsigmond	2	3	3	3	—	—	3	3	3	4	1	2	1	1	j. v. u.
40 Tamási Béla r. kath.	1	2	3	—	2	3	3	3	2	3	1	2	—	1	f. o. l.
Weiterschütz János r. kath.	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	2	1	1	2	„
Zsakó Gyula	1	1	1	2	—	—	1	1	2	3	1	1	—	1	„
Magántanulók:															
Berzsenyi György ág. ev.	1	3	3	4	—	—	3	2	3	3	—	3	—	—	j. v. u.
Bodor (Honigberger) Lajos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
45 Molnár Gergely ism.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	—	2	—	—	f. o. l.
Sikó Géza ism.	3	3	3	4	—	—	2	3	3	3	—	3	—	—	j. v. u.
Kimaradt:															
Barabás Ferenc ism	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Feldmann Arthur izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mózes Károly	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Orbán Lajos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Nyolcadik osztály.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet
Ajtai Béla ev. ref.	1	3	3	3	—	—	3	2	2	3	3	2	1	1
Albert Lőrinc	2	3	3	3	—	—	3	3	2	3	3	1	1	2
Alexi Kristóf gör. kel.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	2	fm.	—	1
Balázs József	2	3	3	—	2	1	2	2	3	3	3	2	1	1
5 Bartha Lajos	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	2
Berecki Vilmos	2	2	2	—	1	3	3	2	2	2	3	1	1	1
Borbély Ferenc	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Derzsi Dénes	1	2	2	2	—	—	2	2	1	2	2	1	—	1
Dombi Mózes	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	—	2
10 Elekes Domokos	2	3	2	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	2
Farcádi Gerő	1	2	3	3	—	—	2	2	2	3	3	2	1	1
Farkas László	1	2	3	3	—	—	3	2	2	3	3	1	—	2
Feigenbaum Herman izr.	1	3	2	—	1	3	3	2	1	2	2	2	—	1
Fodor Ferenc	1	3	2	3	—	—	3	1	3	2	2	1	1	2
15 Fraenkel Jenő izr.	1	3	2	—	1	2	1	3	2	1	3	2	—	1
Gálfi Zsigmond	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Goldstein Manó izr.	1	3	3	3	—	—	2	2	3	3	3	3	1	1
György Zsigmond	1	2	3	3	—	—	1	2	1	2	2	1	1	2
Haas Ferenc ág. ev.	1	2	1	2	—	—	1	2	2	2	2	1	1	1
20 Hirsch Lajos izr.	1	3	3	—	3	3	3	3	3	4	3	fm.	—	1
Hutter Kálmán ág. ev.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	2	—	1
Kocs András	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	—	1
Kohn Jenő izr.	1	2	2	—	1	2	1	1	3	3	1	fm.	1	1
Krausz Vilmos ág. ev.	2	3	2	3	—	—	1	3	3	3	3	3	—	1
25 Lászlócky István	1	3	3	—	2	3	3	3	2	3	3	2	1	2
Lázár Miklós	1	1	2	1	—	—	1	3	1	2	2	1	1	1
Lusztig Jenő izr.	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	3	2	—	1
Nagy Gábor	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	—	2
Neufeld Jenő izr.	1	3	2	2	—	—	1	2	2	2	3	2	1	1
30 Orbók Attila	1	1	3	—	1	3	3	1	2	3	2	2	—	1
Pap László	1	3	3	3	—	—	3	2	3	3	2	fm.	1	1
Pálfi László	1	1	2	2	—	—	1	1	1	2	2	1	—	2

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet
	Rédiger Elemér	2	2	3	3	—	—	3	2	3	3	3	1	—	2
	Sándor Kálmán	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	2
35	Sugár Ferenc izr.	2	3	3	—	1	3	2	2	3	3	3	fm.	1	1
	Székely Dániel ev. ref.	3	3	3	4	—	—	4	3	4	4	3	2	1	1
	Székely Kelemen	1	3	3	2	—	—	2	2	3	3	3	2	1	1
	Tana Endre	2	3	3	3	—	—	2	3	3	3	3	1	1	2
	Thomae N. Frigyes ág. ev.	2	3	3	—	3	1	1	3	3	3	3	2	—	1
40	Tischler Elemér izr.	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	3	—	2
	Tób Zsigmond	2	2	3	3	.	—	3	2	3	3	3	1	1	2
	Tóth Vilmos	2	3	3	3	—	—	3	2	2	2	2	2	—	1
	Zoltán Sándor	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	1	1	1
	Zsigmond Mihály	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	—	1
	Magántanulók:														
45	Braun Jenő izr.	1	2	3	4	—	—	2	2	3	4	3	—	—	—
	Derzsi Géza	1	3	3	—	2	3	3	1	3	3	3	—	—	—
	Brosz Alfonz r. kath.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Friedmann Arthur izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Nagy Aranka r. kath.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Radich-Ollé Károly r. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

G) Statisztikai kimutatás.

Osztály	A tanulók száma – felvétetett – nyilvános	A tanulók száma – felvétetett – magán	Vizsgálatot tett – nyilvános	Vizsgálatot tett – magán	Előmenetelük – haladó	Előmenetelük – ismétlő	Tandij – fizető	Tandij – mentes egészen	Tandij – mentes részben	Ösztöndíjas	A vizsgálatot tett tanulók közűl volt – Vallásra nézve – unitárius	ev. ref.	ág. ev.	róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	izraelita	Összesen	Anyanyelvre nézve – magyar	román	német	Összesen	Nyelvismeretre nézve – csakis magyarul beszél	magyar-német	magyar-német-román	magyar-román	hányan tudnak magyarul?	A tanulók illetősége – helybeli	megyebeli	más megyebeli	más országbeli	Összesen
I.	57	1	54	1	50	5	34	1	20	6	28	2	3	6	—	1	15	55	54	1	—	55	44	3	—	8	55	26	4	23	2	55
II.	34	1	33	1	29	5	27	—	7	4	14	4	2	—	—	1	13	34	34	—	—	34	29	2	1	2	34	12	5	17	—	34
III.	44	1	40	1	38	3	28	—	13	6	21	2	4	2	—	1	11	41	40	1	—	41	26	5	1	9	41	20	1	20	—	41
IV.	38	—	35	—	33	2	26	—	9	5	17	4	3	2	—	—	9	35	35	—	—	35	30	—	—	5	35	10	5	20	—	35
V.	32	1	32	1	29	4	25	—	8	11	21	1	1	2	—	2	6	33	31	2	—	33	21	3	—	9	33	6	1	26	—	33
VI.	36	1	34	1	34	1	29	—	6	6	18		3	—	—	1	13	35	34	1	—	35	27	3	—	5	35	10	3	22	—	35
VII.	45	4	41	3	39	5	28	—	16	11	26	1	4	4	2	—	7	44	42	2	—	44	37	3	—	4	44	9	2	33	—	44
VIII.	44	6	44	2	46	—	29	—	17	19	29	2	4		—	1	10	46	44	—	2	46	32	4	3	7	46	5	2	39	—	46
Összesen	330	15	313	10	298	25	226	1	96	68	174	16	24	16	2	7	84	323	314	7	2	323	246	23	5	49	323	98	23	200	2	323

Osztály	A tanulók szülei közt polgári állásra nézve volt: Őstermelő önálló: nagybirtokos és bérlő	Őstermelő önálló: kisbirtokos és bérlő	Őstermelő: alkalmazott	Iparos önálló: nagyiparos	Iparos önálló: kisiparos	Iparos: alkalmazott	Keresk. vallalk. önálló: nagykereskedő	Keresk. vallalk. önálló: kiskereskedő szatócs	Keresk. vallalk.: alkalmazott	Tisztv.: állami, hatósági	Tisztv.: magán- és társulati	Katona	Értelmiségi	Személyes szolgálattevő	Magánzó	Összesen	A tanulók életkora a tanév végén: életévét betöltötte 9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	több	Összesen
I.	1	4	—	1	5	—	—	10	2	10	4	1	9	2	6	55	—	1	28	19	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	55
II.	3	3	—	—	—	—	—	11	—	9	1	—	1	2	4	34	—	—	5	12	13	4	—	—	—	—	—	—	—	—	34
III.	2	2	—	—	3	1	—	7	1	10	2	—	10	—	3	41	—	—	—	19	14	5	3	—	—	—	—	—	—	—	41
IV.	—	3	—	—	2	—	—	10	—	7	1	1	8	—	3	35	—	—	—	—	5	17	10	2	1	—	—	—	—	—	35
V.	1	6	1	2	2	—	—	3	-	12	1	—	3	1	1	33	—	—	—	—	—	5	14	10	4	—	—	—	—	—	33
VI.	2	6	1	—	3	—	1	4	—	7	3	—	6	—	2	35	—	—	—	—	—	—	1	16	11	4	3	—	—	—	35
VII.	1	12	—	—	—	—	3	4	—	2	3	—	19	—	—	44	—	—	—	—	—	—	—	3	15	6	16	3	1	—	44
VIII.	2	13	—	—	2	—	—	6	—	6	2	—	7	2	6	46	—	—	—	—	—	—	—	—	11	10	17	6	2	—	46
Összesen	12	49	2	3	17	1	4	55	3	63	17	2	63	7	25	323	—	1	33	50	37	33	28	31	42	20	36	9	3	—	323

Osztály	A tanulók egészségi állapota: nem járványos: könnyű	nem járványos: súlyos	járványos	meghalt	A tanulók magaviselete: Jó	szabályszerű	kevésbbé szabályszerű	rossz	A tanulók mulasztása: igazolt óraszám	nem igazolt óraszám	hány tanuló mul. igazolatlanul?	hány tanuló nem mulasztott?	A tanulók előmenetele: minden tárgyból jeles	minden tárgyból legalább jó	minden tárgyból legalább elégséges	egy tárgyból elégtelen	két tárgyból elégtelen	több tárgyból elégtelen	oszt. ismétlésre utasítva
I.	106	2	1	—	44	10	—	—	1603	24	11	5	2	3	32	1	13	4	17
II.	63	1	—	—	32	1	—	—	894	—	—	5	3	5	20	—	2	4	6
III.	34	5	—	—	38	2	—	—	901	10	4	9	3	8	22	2	3	3	6
IV.	30	4	—	—	29	6	—	—	701	10	7	7	1	3	22	1	3	5	8
V.	29	3	—	—	21	10	1	—	1126	27	7	4	2	6	15	4	3	3	6
VI.	53	8	—	—	29	5	—	—	770	16	5	5	2	5	19	5	4	—	4
VII.	85	5	—	—	29	12	—	—	1501	16	5	8	1	6	22	9	3	3	6
VIII.	103	4	1	—	29	15	—	—	1277	41	8	6	2	5	36	1	1	1	2
Összesen	503	32	2	—	251= 81·15 %	61= 19·49 %	1= 0·39 %	—	8773	144	47	49	16= 4·95 %	41= 12·69 %	188= 58·20 %	23= 7·12 %	32= 9·80 %	23= 7·12 %	55= 17·02 %
																24·04 %			

A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgy	I. Jeles	I. Jó	I. Elégséges	I. Elégtelen	I. Fölmentve	II. Jeles	II. Jó	II. Elégséges	II. Elégtelen	II. Fölmentve	III. Jeles	III. Jó	III. Elégséges	III. Elégtelen	III. Fölmentve	IV. Jeles	IV. Jó	IV. Elégséges	IV. Elégtelen	IV. Fölmentve
Vallástan	24	18	13	—	—	16	11	7	—	—	25	13	3	—	—	15	12	8	—	—
Magyar nyelv	6	15	28	6	—	8	9	14	3	—	11	15	14	1	—	6	10	17	2	—
Latin nyelv	6	7	23	19	—	9	4	16	5	—	9	9	17	6	—	3	10	18	4	—
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gör. pót. irod.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Görög pót. rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	6	15	3	—	6	5	22	2	—
Történet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	17	10	—	—	6	4	24	1	—
Földrajz	5	7	37	6	—	7	7	18	2	—	15	15	11	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	16	18	21	—	—	9	15	10	—	—	—	—	—	—	—	6	13	10	6	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mathematika	3	10	27	15		5	5	20	4	—	4	10	21	6	—	1	7	21	6	—
Rajz. geometr.	8	16	28	3	—	8	13	10	3	—	9	14	14	4	—	5	10	17	3	—
Fil. propedeut.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szépirás	11	26	17	—	—	10	13	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlás	17	31	6	—	—	10	13	9	—	1	13	13	14	—	—	12	11	11	—	1
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Angol nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyházi ének	8	12	8	—	—	8	3	3	—	—	7	7	7	—	—	5	6	6	—	—
Műének	10	11	—	—	—	11	4	—	—	—	8	13	—	—	—	2	1	1	—	—
Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	2	—	—	—	—
Gyorsirás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tantárgy	V. Jeles	V. Jó	V. Elégséges	V. Elégtelen	V. Fölmentve	VI. Jeles	VI. Jó	VI. Elégséges	VI. Elégtelen	VI. Fölmentve	VII. Jeles	VII. Jó	VII. Elégséges	VII. Elégtelen	VII. Fölmentve	VIII. Jeles	VIII. Jó	VIII. Elégséges	VIII. Elégtelen	VIII. Fölmentve
Vallástan	19	8	6	—	—	21	9	4	—	—	28	11	5	—	—	27	17	2	—	—
Magyar nyelv	8	7	18	—	—	9	11	14	1	—	9	10	20	5	—	7	11	28	—	—
Latin nyelv	4	8	14	7	—	5	5	23	2	—	7	9	26	2	—	5	11	30	—	—
Görög nyelv	3	7	10	1	—	3	9	12	1	—	5	6	18	4	—	5	5	23	2	—
Gör. pót. irod.	3	—	8	1	—	2	3	6	—	—	3	2	6	—	—	6	3	2	—	—
Görög pót. rajz	4	2	4	2	—	2	2	4	3	—	3	—	8	—	—	2	2	7	—	—
Német nyelv	8	4	19	2	—	7	12	14	1	—	9	5	24	6	—	13	8	24	1	—
Történet	11	8	12	2	—	8	12	14	—	—	9	6	29	—	—	9	20	17	—	—
Földrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	13	7	13	—	—	11	9	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	11	28	—	—	9	11	25	1	—
Mathematika	2	7	16	8	—	2	9	20	4	—	1	7	28	8	—	3	12	28	3	—
Rajz. geometr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fil. propedeut.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	11	30	—	—
Szépirás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlás	13	9	10	—	1	14	12	8	—	—	14	14	9	—	4	19	17	3	—	5
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	19	4	—	—	—	—	—	—	—
Angol nyelv	—	—	—	—	—	—	7	3	1	—	4	6	3	1	—	—	5	—	—	—
Egyházi ének	2	11	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műének	—	—	—	—	—	8	5	—	—	—	10	6	—	—	—	25	—	—	—	—
Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Gyorsirás	—	—	—	—	—	3	9	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—

II) *Kimutatás az érettségi vizsgálatokról.*

Az 1905/6. iskolai évben tartott érettségi vizsgálatok eredménye.

I. *Az évvégi rendes érettségi vizsgálatok írásbeli része* május 14—16., szóbeli része jun. 27—30. és jul. 1. napjain tartatott Fekete Gábor felügyelő-gondnok elnöklése mellett Kozma Ferenc nyug. kir. tanfelügyelő, mint kormányképviselő jelenlétében. Az írásbeli vizsgálatra a következő tételek tűzettek ki:

1. *Magyar nyelv és irodalomból*: Regényirodalmunk Jósikától a jelenkorig.

2. *Latin nyelv és irodalomból*: Cic. In Verrem IV. 23.

3. *Mennyiségtanból*: a) *Algebrából*: Öt szám közül a négy első számtani haladványt alkot, melynek összege 40. A három utolsó geometriai haladványt alkot, melyben a két külső tag szorzata 32-szer annyi, mint az öt szám másodika. Meghatározandó az öt szám.

b) *Geometriából.* Egy trapéz oldalai rendre: a = 42·8, b = 26 m., c = 28·9, d = 25·7 m. Mekkorák a trapéz átlói, szögei és területe?

Az írásbeli dolgozatok eredménye:

	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen
Magyar	13	10	17	—
Latin	8	8	20	4
Mennyiségtan	4	6	17	13

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 37. Az írásbelin minden dolgozatát legalább elégséges eredménnyel elkészítette 23. Az írásbeli alapján ismétlő vizsgálatra útasíttatott 2. Szóbelire bocsáttatott összesen 35. A szóbelin érett lett *jelesen* 6, *jól* 9, *egyszerűen* 11, javító vizsgálatra útasíttatott 7, a szóbeli alapján

ismétlő vizsgálatra útasíttatott 2. Ismétlő vizsgálatra jelentkezett 3, sikerrel letette a vizsgálatot 2. Az első ízben érettségire állók közül az idén végezte a VIII. osztályt 35, magánúton készült 2. Az érettségit végzett ifjak pályaválasztása: theologiai 4, bölcsészi 4, jogi 8, orvosi 2, gazdasági 1, erdészeti 2, ipari 1, alsóbb hivatalnoki 3, katonai 1, állatorvosi 2.

A jelesen érettek közül Bálint Domokos báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr adományából 200 K. jutalmat nyert.

II. *A rendkivüli teljes érettségi vizsgálat* írásbeli része szept. 10—12., szóbeli része szept. 14-én tartatott Fekete Gábor felügyelő-gondnok úr elnöklése mellett Kozma Ferenc nyug. kir. tanfelügyelő, mint kormányképviselő jelenlétében.

Az írásbeli vizsgálatra a következő tételek tüzettek ki.

1. *Magyar nyelv és irodalomból:* A magyar népszínmű története.

2. *Latin nyelv és irodalomból:* Livius XXVII. 50.

3. *Mennyiségtanból.* a) *Algebrából:* Valaki 5000 K.-t tesz a takarékpénztárba. Mennyi pénze lesz a 20. év elején, ha a harmadik évtől kezdve minden második év elején még 350 K.-t tesz hozzá? Százalék $p = 4\%$.

b) *Geometriából:* Valamely szabályos húr-tizszög egyik oldala 32 m.; mily nagy ugyanannál a körnél a szabályos érintő tizszög oldala, kerülete és területe?

Az írásbeli dolgozatok eredménye:

	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen
Magyar	—	—	4	—
Latin	—	—	2	3
Mennyiségtan	—	—	2	2

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 4. Minden dolgozatát legalább elégséges eredménnyel elkészítette 0, szóbelire bocsáttatott 4. A szóbelin érett lett: egyszerűen 2, javító vizsgálatra útasíttatott 2. Pótló érettségire jelentkezett reáliskolai tanuló 1, ismétlő vizsgálatra utasíttatott 1.

III. Ugyanekkor tartatott a *javító érettségi vizsgálat* is, melyre 8-an jelentkeztek. Érettnek nyilvánittatott 6, a decemberi második javító vizsgálatra útasittatott 2.

IV. *A másodszori javító érettségi vizsgálat* dec. 7-én tartatott ugyanazon elnök és kormányképviselő jelenlétében, melyre jelentkezett a szeptemberi teljes vizsgálaton javítóra utasított 2, és ugyanakkor tartott javítón másodszori javításra útasított 2 tanuló. Az előbbiek közül egyik másodszori javító vizsgálatra útasíttatott, a többi érettnek nyilváníttatott.

Az 1906/7. iskolai évben tartott érettségi vizsgálatok eredménye.

I. *Az évvégi rendes érettségi vizsgálatok* írásbeli része május 15—17., szóbeli része jun. 11—16. napjain tartatott Fekete Gábor felügyelő-gondnok elnöklése mellett Kozma Ferenc nyug. kir. tanfelügyelő, mint kormányképviselő jelenlétében.

Az írásbeli vizsgálatra a következő tételek tüzettek ki:

1. *Magyar nyelv és irodalomból*: A történeti regény. (Jósika, Eötvös, Kemény és Jókai egy-egy regénye alapján.)

2. *Latin nyelv és irodalomból*: Cic. ad. Fam. IV. 5. 2—5.

3. *Mennyiségtanból*. a) *Algebrából*: Számítsuk ki x-nek és y-nak értékeit a $\left(\frac{24}{x}\right)^2 + (y-4)^2 = 65$ és $\left(\frac{12}{x}\right)^2 + 9 = (5y-20)^2$ egyidejűleg fennálló egyenletekből.

b) *Geometriából*. A 65 cm. sugarú körbe írt trapéz párhuzamos oldalai 126 és 66 cm. hosszúak. Mekkora a területe és kerülete?

Az írásbeli dolgozatok eredménye:

	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen
Magyar	3	9	31	2
Latin	8	13	23	3
Mennyiségtan	6	6	20	13

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 43. Írásbelin megkisérlett csempészetért eltiltatott a vizsgálattól a következő időszakig 1. Betegség miatt a szóbelitől visszalépett 1. Minden dolgozatát legalább elégséges eredménnyel elkészítette 28. Az írásbeli alapján ismétlő vizsgálatra útasíttatott 0, szóbelire bocsáttatott összesen 41. A szóbelin érett lett: jelesen 5, jól 9, egyszerűen 21, javító vizsgálatra útasíttatott 6, a szóbeli alapján ismétlő vizsgálatra útasittatott 0. Ismétlő vizsgálatra jelentkezett 3, sikerrel letette a

vizsgálatot 1. Pótló érettségire jelentkezett latinból 1, latinból és görögből 1. Sikerrel letette a vizsgálatot 1. Az első ízben érettségire állók közül az idén végezte a VIII. osztályt 40, egy előbbi tanévben 0, magánúton készült érettségire 1. Az érettségit végzett ifjak pályaválasztása: gépészi 1, alsóbb hivatalnoki 7, katonai 4, tanári 4, jogi 3, orvosi 4, gazdasági 4, mérnöki 1, vegyészi 1, művészeti 2, papi 4.

A jelesen érettek közül Zoltán Sándor báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr adományából 200 K. jutalmat nyert.

VII. Szertárak.

A szertárak ez évi átalánya 1400 K volt (tavaly 1200 K). Ez összeget a szertárak között így osztottuk fel: történelem-philologiai és földrajzi 250 K, természetrajzi 450 K, természettani 450 K, rajzszertár 200 K, tornaszertár 50 K. Szertáraink között még a természettaninak vannak olyan hiányai, melyeknek elenyésztetése a rendesnél nagyobb támogatást igényel s amelyet a szemléltető oktatás kellő sikere érdekében kérnünk is kell. Hogy a vallás- és közoktatási miniszter megindított üdvös actioját vidéki kulturális gócpontok létesítése iránt a magunk körében mi is eredményesen támogathassuk, e célból felterjesztést intéztünk főhatóságunkhoz a természettani és természetrajzi előadó termek elektromotorikus berendezése ügyében, amely célra 5062 K rendkivüli költség volna szükséges. Reméljük, hogy ez összeget az általános közmíveltség terjesztése és emelése céljából megkapjuk s már a jövő év folyamán megkezdhetjük ismeretterjesztő sorozatos előadásainkat.

1. Történelmi-philologiai szertár.

E szertár gyarapodása a lefolyt évben ez volt: *Vétel utján:* Lysikrates emléke (gipsz); *Malonyai,* A magyar nép művészete I.: *Művészet,* Nagy magyar atlasz, Tátra-album; Dr. *Schuller,* A magy. sz. korona országainak összerakható térképe; *Hedin Sven,* Ázsia szívében I., II.; *Pauly-Wissova,* Real-encyclopädie, Suppl. I., IX., X. félkötet. *Ajándékozás utján: br. Petrichevich-Horváth Kálmán* útján *Deréky* Gyuláné urnőtől egy fenyőgaly II. Rákóczi Ferenc koporsójára helyezett koszorúból és a *Vasárnapi Ujság* 1904. karácsonyi száma. *Kanyaró* Mihálytól egy római kőkorsó (Torda, Csillagmál), egy római lucerna (Verespatak). *Kanyaró* Ferenctől

1 fafuvola (e véséssel: Janku Avram 1867.), 8 db. 5 frtos, 1 db. 2 frtos, 1 db. egy frtos, 2 db. 30 pengő kros, 1 db. 15 p. kros Kossuth-bankó, 1 db. 10 frtos 1848-ból, 1 db. 1866-ból, 1 db. 1888-ból, 1 db. 10 kros 1860-ból, 1 db. római pénz, 1 db. 1 kr. 1761., 1762., 1765., 1780-ból, 1 db. $^{1}/_{2}$ kros, 1 db. 1 kr. 1800-ból, 1 db. 6 kros 1800-ból, 1 db. 1 kros 1812-ből, 1851-ből és 1860-ból, 1 db. játékpénz, 1 db. emlékérem mumia-fejjel. A m. kir. belügyminiszteriumtól 1 db. bronz Andrássy-érem. *Schéfer* László III. o. t.-tól 1 db. római pénz (hamis). *Zádor* Béla V. o. t.-tól útlevél 1847-ből. *Henter* Géza V. o. t.-tól 6 db. piros tojás Hosszúfaluból. *Salamon* Adolf IV. o. t.-tól 2 db. piros tojás Szucságról. *Idei szaporodás*: érmek: érc 16, papiros 17, gipsz 1. Könyv: 4 mű 6 ktben. Régiség 2. Kegyeletes emlék 1. A földrajzi szertárban: 1 kép, 2 atlasz, 1 mű 2 kötetben.

Összefoglalás. I. *Tört.-phil. szertár*: Érem 1573, papiros 133, gipsz 95, kép 187, könyv 51 mű 61 köt., régiség 145, kegyeletes emlék 10. II. *Földrajzi szertár*: Térkép 32, földgömb 3, egyéb: kép 7, atlasz 3, könyv: 8 mű 10 k.

2. Természetrajzi szertár.

A természetrajzi szertár ez évi gyarapodása:

A) *Állattan*. *Vétel útján*: Emberi gége szétszedve 45 K, emberi agyvelő metszetekben 75 K, emberi csont hosszmetszetben 25 K, bos taurus szem különböző metszetben 40 K, különböző agyvelők typikusan feltűntetve 40 K, különböző szívek typikusan összeállítva 40 K. Sépia offiic. belső szervei 30 K, összesen 310 K.

Ajándék útján: *Bod Ádám* IV. o. t. kitömött vadmacskát (30 K). Dr. *Nyiredy Géza* 1 db. Boa const. (montirozva), 2 és fél méter hosszú (Buffaló kigyója) 60 K. 1 db. kitömött róka 40 K. A szaktanár és több tanuló több izeltlábú állatot gyűjtött az elromlottak pótlására.

B) *Növénytan*. *Ajándékozás útján*: 2 db. fali tábla, rajzolta *Rédiger Béla* IV. o. t. Dr. *Nyiredy Géza* és több tanuló több növényt gyűjtött az elromlottak pótlására. *Noszin Mór* IV. o. t. különböző növényi magvakat ajándékozott. A maggyűjteményhez

megfelelő üvegeket ajándékozott dr. Nyiredy Géza 12 korona értékben.

C) *Ásványtan. Ajándékozás utján: Sebestyén Rezső* VII. o. t. 2 db. gipszet ajándékozott Tordáról. *Mikó Imre* táblabiró úr egy megkövesedett fatönköt, dr. *Nyiredy Géza* 4 db. pyrit kristályt és 1 db. fali táblát az ásványok keménységi fokáról 10 K értékben.

D) *Vegytan. Ajándékozás útján:* Dr. *Orient Gyula* úr egy Döbereiner-féle gyujtókészüléket ajándékozott 5 K értékben. Dr. *Nyiredy Géza* 3 db. fali táblát: a fémek olvadáspontja, gázok elnyelési tényezője, hőfok változás sók oldásánál 30 K értékben.

Összefoglalás. *Állattan. Fali táblákban* 150 db., gyarapodás nincs. *Állatokban:* mult évi 811, gyarapodás 3 db., összesen 814 db.

Növénytan. Fali képekben: Mult évi 48, gyarapodás 2 db., összesen 50 db. *Szárított növényekben*: Mult évi 952 db., gyarapodás 20 db, összesen 972 db.

Ásványtan. Fali táblákban és mintákban: Mult évi 59 db., gyarapodás 1 db., összesen 60 db. *Ásványokban:* Mult évi 1790 db., gyarapodás 7 db., összesen 1797 db.

Vegytan. Vegyszerekben: Mult évi 131 db., gyarapodás 3 db., összesen 134 db. *Eszközökben*: Mult évi 811 db., gyarapodás 2 db., összesen 813 db.

3. Természettani szertár.

A szertár gyarapodása 1906—1907. tanévben: 1. *Fali képekben:* —, 2. *eszközökben:* centrifugális pálya 7 K. 80 f., félköralakú csatorna 8 K 40 f., szirénkorong 8 K 40 f., rézgolyó finom lyukakkal és nyomó szivattyúval 15 K 60 f., a hidrosztatikai nyomást mutató készülék 19 K 80 f., 4 barometercső 24 K, forma jégidomításra 7 K 80 f., görbe pipetta 4 K 80 f., Mariotte-féle palack 6 K, súlytétel 4 K 80 f., úszókészülék 18 K, folyadék ellenállását mutató készülék 48 K, elektromos kapacitásmérő 32 K 20 f.; 3. *könyvekben:* Lueger, Lexikon der gesammten Technik négy első kötete 144 K. Összesen 393 K.

Összefoglalás: 12 db. fali kép, 631 db eszköz, 4 kötet könyv.

4. Rajzszertár.

A rajzszertár gyarapodása: *Vétel útján*: Szabadkézi rajzhoz való mintákban: Nagyobb méretű színes virág és tájkép minták 17 db. 20 K 80 f. Természetes mintákban (porcellán, üveg, réz, cin) 35 db használati tárgy 52 K 90 f. A magyar nép művészete. Malonyai D.-től. a teljes mű 100 K értékének egy negyed részlete 25 K. Magyar iparművészet. Szerk.: Fittler K. és Györgyi K. 10 K. Egy fakörző 3 K 20 f. *Összesen 55 db 111 K 90 f. értékben.* Kisebb szertári szükségletekre 6 K 80 f. Rajzszertári tanszerek megrendelve vannak még 81 K 30 f. értékben.

Összefoglalás: Szabadkézi rajzhoz való mintákban 1293 db., természetes mintákban 212 db.; mértani rajzhoz való modellekben 45 db.; eszközökben 11 db.

5. Tornaszertár.

A tornaszertár részére beszereztetett 1 darab füles labda 15 K. értékben.

VIII. Ifjúsági egyletek és alapok.

1. **A „Kriza-önképzőkör" 1906—1907 évi működése.** Az önképzőkör alakuló gyűlését Pálfi Márton tanár vezetése alatt 1906. szept. 11-én tartotta, melyen az ifjúság elnöknek egyhangulag Borbély Ferencz VIII. osztályost választotta, titkárnak Derzsi Dénes VIII., jegyzőnek Márkos Mózes VII., pénztárosnak Kiss Elek VII. o. tanulót. Kiadók lettek Bedő Zoltán, Barabás Andor, Borbély Béla és Pap Gyula VIII. o. tanulók.

A kör tagjai a három felső osztályból kerültek ki, összesen 122-en Közülök irodalmi szakra iratkozott 13. szavalni 68. mindkét szakra 41. A kör működése olyan irányban történt, mint az előző években; új szakúl vettük fel a szabad előadást. 27 szavalat volt, melyeket részben elfogadtak, részben dicsértek; jegyzőkönyvi dicséretet kaptak Orbán Lajos, Elekes D., Tana E., Albert L., Kőszegi D., Benczédi L., Zoltán S., Gálfi Zs. és Kovács Mózes. Felolvasást tartottak heten: Benczédi L., Orbók A., Mózes K., Berecki V., Zoltán S., Bardóc B. és Fraenkel Jenő 8 esetben; a felolvasók nagyobb része jegyzőkönyvi dicséretben részesült. Monológot ketten adtak elő; dicséretben részesült Zoltán Sándor kétszer. Zenedarabokat adtak elő ötön, Márkos M. kétszer szerepelt tárogatón, quartettet játszottak Maksai Zs., Kőszegi D., Pongrác Á. és Haas Ferenc. A kör mindanynyiszor köszönetet szavazott játékukért.

Vitatkozást egy esetben tartott a kör; hivatalosan vitatkoztak Feigenbaum H. VIII. és Kiss E. VII. o. t. Beleszóltak a vitába többen a kör tagjai közül.

Két izben volt versenyszavalat, mikor a két legjobb szavalónak az 5 koronás pályadíjat megszavazta a kör. Komoly irányú versenyre Tompa *Haldokló mellett* c. költeményét tűzte ki; jelentkeztek 3-an; a dijat Nemes Lajos VI. osztályos nyerte, jegyzőkönyvi dicséretet kapott Benczédi L. VII. o. t. Vígirányú ver-

senyre Arany *Bajusz*-át tűzte ki a kör; szavalták négyen; a díjat Baló Ákos VII. o. vitte el, jegyzőkönyvileg Kőszegi Dénes VII. osztályút dicsérték meg.

A kör több izben tartott ünnepélyt is. Igy *október 6-án az aradi vértanuk emlékére*, melyen imát mondott Taar Géza papnövendék, beszédet tartott Borbély Ferenc, szavalt Benczédi L., Orbán L. és Bartha L., melodrámát adtak elő Zoltán Sándor, Pongrác Ádám és Goldstein Manó. Közreműködött az ifjúsági dalosköör és Apolló-kör. Résztvett a kör az iskolának *Rákóczi emlékére* rendezett ünnepélyén három szavalattal és két zeneszámmal. *Március 15-ét* szintén megünnepelte. Imát mondott Bedő Gábor papnövendék, beszédet Gálfi Zsigmond; szavaltak Bartha Lajos és Benczédi L., a melodrámát szavalta Albert L., zongorán kisérte Pongrác Á., hegedű-kisérettel tárogatózott Márkos M., közreműködött az ifjúsági dalosköör és Apolló-kör.

Összesen tartott 13 gyűlést.

Ifjúsági lapunk, a *Remény* ez évben Derzsi Dénes főszerkesztő vezetése alatt jelent meg hetenként. A megjelent lapok száma 21. Ezek közül 3 díszszám, melyek okt. 6-án, a Rákóczi-ünnep és március 15-ike alkalmával jelentek meg. Verset irtak: Derzsi D. (38), Orbók A. (8), Zoltán S. (3), Kiss E. (1), Hutter Kálmán (1). Németből fordítottak: Orbók A. (3), Derzsi D. (2). Összesen 56. Prózát irtak: Derzsi D. (15), Borbély Ferenc (8), Zoltán Sándor (3), Pálffy László (3), Hutter K. (2), Benczédi L. (2), Fraenkel J. (1), Tób Zs. (1), Gálfi Zs. (1), Mózes K. (1), Berecki V. (1). Ezekből értekezés 22, szépprózai 16. A vezércikk rovatot Derzsi Dénes főszerkesztő vezette. Összesen 38. A Remény mindenik számát illusztrációk diszítik, melyeket Thomae N. Frigyes VIII., Baló Ákos VII., Maksai Zs. VII., Hoffmann F. VI. és Heimann Ernő VI. osztályosok készítették.

Az önképzőkör vezetősége az irodalmi munkásság fejlesztésére 10—10 koronás pályadijakat tűzött ki a következő tételekre:

1. *A történelem és Buda halála Eteléje.* (Összevetés). Érkezett egy pályamű; tárgyát helyes felfogással oldotta meg, előadása is gondos, a szerkezet is takarékos; szerzője Zoltán Sándor VIII. o. t.

2. *Egy nyári kirándulás leirása.* Beérkezett 3 pályamű. Az egyiket a birálat oly jónak találta, hogy a dijat kétszeresére emelve adatta ki; szerzője Zoltán Sándor VIII. o. t. A másik hexameteres dolgozat, 10 kor. jutalomban részesült, mit Hutter Kálmán VIII. o. t. nyert. A harmadik pályamunka dicséretet kapott.

3. *A görög nép jelleme Perikles korában* c. pályatételre egy pályamunka érkezett. Sok irói ügyességgel irt s elég mélyen járó dolgozat; szerzője Borbély Ferenc VIII. o. t.

4. Fordítsa le *Herodotos VI. 109—117.* fejezeteit. Két fordítás érkezett, közűlök a második számú a sikerültebb. A jutalmat tehát az nyeri; szerzője Borbély Ferenc VIII. o. t.

5. Fordítsa le és értelmezze *Schiller: Über naive und sentimentalische Dichtung* c. értekezésének az Endrei nyelvkönyv IV. kötetében közölt részletét. Érkezett 3 pályamunka. A szaktanárok véleménye szerint megosztva nyerik a kitűzött jutalmat 2-en, Ábrahám M. és Lőwi Emil VII. o. tanulók.

6. *A hártyás szárnyúak és hasznuk* c. pályatételre egy pályamunka érkezett. A szaktanár véleménye szerint a jutalomra érdemes; szerzője Kopp Elemér VII. o. t.

7. *A képzettársításról* c. pályatételre két pályamunka érkezett. A második számú érdemes a jutalomra; szerzője Gálfi Zsigmond VIII. o. t.

8. *A délkeleti felföld néprajza.* Pályamunka nem érkezett.

9. *A geometriai hely ismertetése* számos példával megvilágosítva. Érkezett egy pályamunka, mely alapos felfogásról és dicséretes szorgalomról tanuskodó munka: szerzője Fraenkel Jenő VIII. o tanuló.

10. *A fotografálás rövid története.* Erkezett egy pályamű, mely a szaktanár véleménye szerint a jutalomra érdemes. Szerzője Zoltán Sándor VIII. o. t.

11. *Az alkohol élettani hatásai* c. pályatételre két pályamű érkezett. A szaktanár az egyiket a jutalomra érdemesnek tartotta, a másiknak 5 korona szorgalomdíjat adományozott. Az előbbi szerzője Kopp E. VII. o., a másodiké Hutter K. VIII. o. t.

12. *A latin pályatételre* (Livius 30. könyve 30. fejezetének fordítása) 8 pályamunka érkezett. Igazán szépen, magyarosan s

az árnyalati finomságok visszaadásával csak a *Relata refero* jeligéjű fordított. A jutalmat ez nyeri: szerzője Borbély Ferenc VIII. o. tanuló.

13. *Széchenyi politikai vezéreszméi* c. pályatételre két pályamunka érkezett. Mindkettőnek vannak hibái: sikeresebben birkózott meg a tárggyal és több ügyességgel dolgozott a 2-ik számú. Szerző Bereczki Vilmos VIII. o. t.

14. Kitűzött a kör aquarell festményekre egy 15, egy 8 és Nagy Gyula tanár tollrajzra egy 5 koronás pályadíjat. Az első díjat Csendélet festményével Baló Ákos VII., a másodikat táj képével szintén Baló Ákos VII. o. t. nyerte. Az 5 koronás díjat Boskovits Henrik VII. o. t. vitte el.

Pályadíjakra és jutalmazásra kiadott a kör dr. Nyiredy Géza tanár 5 koronás és Nagy Gyula tanár 5 koronás adományával együtt *183 koronát.*

A kör vagyona 1906. jun. 14-én	914·50 K.
Bevétel a jelen isk. évben..............	262·46 K.
Összesen........	1176·96 K.
Kiadás volt	199·60 K
A kör jelenlegi (jun. 12.) vagyona	977·36 K,

azaz kilencszázhetvenhét korona 36 fillér, mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár 7061. sz. betétkönyvében van elhelyezve.

A „Kriza-önképzőkör“ pályatételei az 1907—8. évre.

1. Egy nyári kirándulás leirása.
2. Az Új földesúr humora.
3. A localisatio története.
4. A lánctörtekről.
5. A fény egyszerű és kettős törésének részletes ismertetése.
6. A vas kohászata különös tekintettel Erdély vasiparára.
7. Hogyan irja le Petőfi a természetet?
8. Miről nevezetesek Kolozsvár legrégebbi középületei.
9. Fordítsa le Heine Harzreise-jából a Göttingenre vonatkozó részt addig: Aus den Myrtenlauben bei Rauschenwasser sah ich zwei hoffnungsvolle Jünglinge hervorreiten.
10. Kalotaszeg vagy Torockó népe.
11. Festendő egy tájkép természet után aquarellben.

12. Festendő egy csendélet természet után aquarellben.

13. Magyarra fordítandók versben v. prózában Euripides Hekabe 575—639. sorai.

14. Magyarra fordítandók versben v. prózában az Aeneis XII. 887—951. sorai.

Határidő 1908. május 1. *A forrásokra hivatkozni kell.*

2. **Felsőosztályúak olvasó-egyesülete.** Az olvasó-egyesület ez évi ügyeit Kovács Kálmán tanár vezette. Tagjai voltak a VI—VIII. osztályú tanulók, kik könyvtárossá Gálfi Zsigmond VIII., alkönyvtárossá Kiss Elek VII., az olvasóterem felügyelőivé pedig Zoltán Sándor, Pálfi László és Elekes Domokos VIII. o. tanulókat választották meg. Az olvasóterem az internátus házi rendjéhez alkalmazkodva mindenkor nyitva volt, mikor a tanulóknak szabad idejük volt. Itt olvasták a lapokat. A könyvtárból kéthetenként kaptak könyvet. A könyvtár számára a következő könyveket szereztük meg:

Magyar remekírók (IX., X. sorozat, 40 K.) Herceg, Gyurkovics leányok és fiúk (2 kötet, 7 K.), Magyar regényírók (V. sorozat, 25 K.), Márki, A középkor főbb krónikásai (40 f.), Flegler, Magyar történetírás története (80 f.), Balogh, Dai Nippon (3 kötet, 32 K.), Wolfner, Socializmus (2 K.), Kincses kalendarium (2 K.), Mikszáth, Jókai élete és kora (2 kötet, 8 K.), Gárdonyi, Ábel és Eszter (3 K. 60 f.), Szikra, Fölfelé züllők (2 K.), Kisbán M., Naplegenda (3 K.), Beöthy, Mikes leveles könyve (60 f.), Vende, Rákóczi versek (60 f.) *Összesen 24 mű, 31 kötet, 154 K. 40 f. értékben.*

Az olvasóterem részére a következő folyóiratok és hirlapok jártak: Keresztény Magvető, Unitárius Közlöny, Unitárius Egyház, Mathematikai Lapok, Természettud. Közlöny, Akadémiai Értesítő, Erdélyi Muzeum, Vasárnapi Ujság, Új idők. Budapesti Hirlap, Ellenzék, Kakas Márton. Összesen: 12.

A könyvtárhoz tartozik az Incze Mihály-könyvtár. A nagylelkű alapítvány ez évi kamatából a kézi könyvtár részére megszereztük a Nagy Magyar Atlaszt. *A könyvtár állománya a mult év végén volt 1122 mű, 1524 kötetben; jelenleg 1146 mű 1555 kötetben.*

Az olvasó-egyesület vagyona a múlt isk. év végén 107 K. 34 f. volt, az idén befolyt 258 K. 44 f., kiadtunk 236 K. 96 f.,

maradvány 1907. jun. 11-én 128 K. 51 f., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár r. t. 6669. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

3. **Alsóosztályúak olvasó-egylete.** Az egylet ügyeit Uzoni Imre h. tanár vezette, könyvtárosok Borbély Ferenc és Tób Zsigmond VIII. o. tanulók, tagjai az I—V. osztály tanulói voltak. A könyvtárt ez évben használta 228 tanuló (köztük néhány felső osztályos is); kivettek összesen 1949 művet. A könyvtár állománya ez évben *ajándékozás* és *vétel* útján is gyarapodott. Bence József V. o ajándékozta: K. Benicky Irma: Illemtan, Berecky Vilmos VIII. o.: Lukács Béla: Az arany rabjai, Ifj. Móric Pál: Ocskay brigadéros, Tób Zsigmond VIII. o.: Szinügyi bizottság: Bevezető fejtegetések 1903/4—1904/5, Gr. Tolstoj Leó: A pénz átka. Heyse Pál: A grófi kastélyban, Conan Doyle: Doktor Holmes kalandjai, Zöldi Márton: Szinész históriák, Falk Miksa: Erzsébet királynéról. *Vásároltattak* a következő művek: Magyar dalnok: Legszebb dalok, románcok, balladák. Dr. Tolnay L.: Költeményes gyüjtemény, Verne Gy.: A Robinsonok iskolája. Strogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig, Hódító Robur. Francia zászló. Arany J.: Válogatott kisebb költemények, Benicky Irma: Képes családi játékkönyv, De Gerando Antonia: Pali gyermeksége és ifjúsága, Gyulai Pál: Költeményei, Hatszáz magyar nemzeti dal, Hegedüs dr: A természetből, Hősköltemények, Jókai M.: Csataképek a magyar szabadságharcból, Sonkolyi Gergely. Válogatott beszélyei. Kisfaludy S.: Regék a magyar előidőkből, Költők lugasa: Újabb magyar költészetből gyűjtemény. Szalay L.: A tatárjárás Magyarországon, Tocsek Helén: A bujdosó fia, Varga Ottó: Magyarország története, Verne Gy.: Kéraban a vasfejű, Doktor Ox theoriája, Vörösmarty M.: Lirai költeményei, Jókai M.: Nemzeti vértanuk, Kriza: Költeményei, Eötvös K.: Magyar alakok, Gárdonyi G.: A láthatatlan ember, Herceg F.: A Gyurkovics leányok, A Gyurkovics fiúk, Andor és András, Jókai M.: Mire megvénülünk, Hangok a vihar után, A lőcsei fehér asszony, Gazdag szegények, Jósika M.: Abafi. Az utolsó Bátori, Kemény Zs br.: A rajongók, Zord idő, Mikszáth K.: A tekintetes vármegye, A jó palócok, Rákosi V.: A falu meg a város, Almási J.: Magyar közmondások, Baksay

S.: Dáma, Cottin M.: A szibériai száműzöttek, Csiky G.: Görög-római mithológia, Dobos K.: A magyar diáknyelv és szótára, Életiskola: Gyöngymondatok stb., Fazekas M.: Ludas Matyi, Fáy A.: A külföldiek, Gotthelf J.: András a szolgalegény, András a gazda, Grósz Lajos: A természet köréből, György Aladár: Eszményi világ, Gyulai P.: Szilágyi és Hajmási, Mauton J.: Cougourdon Márius, Teophrastus: Jellemrajzai, Vas G.: Életunt ember, Tekintetes urak, Jurátus élet, Dixi, Barabás Ábel dr.: Vas Gereben élete, Verne Gy.: A Begum ötszáz milliója, Servadac Hektor utazása a naprendszeren át, Különös végrendelet, Vörösmarty M.: Zalán futása, Arany J. és Petőfi S. levelezése, Csokonai V. M.: Dorottya, Czuczor G.: Lirai költeményei. Népies költeményei, Hőskölteményei és meséi, Eliot György: Bede Ádám, Hoitsy P.: A nagy természet s kicsiny ember, Imre S.: A néphumor a magyar irodalomban, Gyulai P.: Emlékbeszédei, Vörösmarty életrajza. *Összesen 78 mű 86 kötetben, 272 K. 60 fillér* értékben. A könyvtár állománya a mult isk. év végén (a két és több példányban levőket beleszámítva) 1301 mű. A folyó évi szaporodás (a két példányban levőket számítva) *90 drb mű. A könyvtár folyó évi állománya összesen 1397 mű.*

4. **Jóltevők emlékalapja.** Az alap célja és rendeltetése az, hogy jóltevőink arcképeit koronként megfestethessük. Az alap jelenlegi vagyona (1906. dec. 31-én) 56 K. 63 fill.

5. **Kriza János-alap.** Az alap az 1862. évi jul. hó 30-án tartott Kriza-ünnep alkalmával begyült adakozásokból maradt meg. Az évi kamatjövedelem egy 1903—4. évi igazgatósági határozat értelmében pályamunkák jutalmazására fordítandó. Az alap jelenlegi vagyona (1906. dec. 31-én) 890 K. 33 fill.

6. **Remény-alap.** Eredeti rendeltetése az volt, hogy az ifjúság által szerkesztett *Remény* c. lapban megjelent jelesebb dolgozatokból új Zsebkönyv adassék ki. Az évi kamatjövedelem egy 1903—4. évi igazgatósági határozat értelmében pályamunkák jutalmazására fordítandó. Jelenlegi (1906 dec. 31-én) vagyona 1576 K. 38 fillér.

A 4., 5., 6. pont alatti alapokat az egyház pénztárnoka kezeli.

7. **Dalkör-alap.** Célja az, hogy az ifjúsági énekkar szükség-

leteit fedezze. Jelenlegi vagyona 435 korona 34 fillér, mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r.-t. 7140. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

8. **Apolló-kör alapja.** Célja az, hogy az Apolló-kör nevű zeneegylet szükségleteit fedezze. Az alap jelenlegi vagyona, hozzáadva az 1872-ben végzett osztálytársak 169 K. 91 f. adományát is, 1235 K. 53 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár részv.-társ. 6470. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

9. **Kirándulási-alap.** Célja az, hogy tanulmányi kirándulások alkalmával szegény tanulók költségeit fedezzük. Az alap jelenlegi vagyona 950 K. 78 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r.-t. 6526. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

10. **Segélyző-alap.** Célja az, hogy szegény tanulóinkat a szükség szerint ruházattal, pénzbeli segítséggel támogathassuk. A lefolyt évben adományaikkal gyarapították Bulyovszkyné Szilágyi Lilla (100 K), Kolozsvármegyei tak.-pénztár r.-t. (70 K). Kiadása volt ruhákra 183 K. Jelenlegi vagyona 750 K. 80 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r.-t. 7298. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

11. **Kismező-alap.** Az alap célja az, hogy a Kismező-kert fenntartási költségeit fedezze. Az alap jelenlegi vagyona 279 K. 06 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r.-t. 5012. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

IV. FEJEZET.

Kollégiumi könyvtár.

A kollégiumi nagy könyvtár tervbe vett rendezése az idén befejeztetett.

A rendezés az 1903/4. évi Értesítőben is ismertetett tervezet alapján történt s irányadóul a helyi viszonyoknak s a célszerűségnek szemmeltartása mellett a hely lehető kihasználása s — amennyire a bibliographiai szempontok engedték — a régi rend lehető megtartása szolgált. A külső berendezést és rendet illetőleg nem volt módunkban választhatni se a különféle rendszerek, se a szekrények szerkezete s ilyen vagy olyan elhelyezése tekintetében. A régi rendszerrel, sőt egy szobát leszámítva, a régi iskolából áthozott szekrényekkel kellett megelégedni.

A rendezés a könyveknek polcokra való fölrakásában, megszámozásában és a címtárak elkészítésében áll. E három tennivaló közül a harmadikkal kezdik a rendezést ott, ahol az a cél, hogy egy szakba tartozó könyvek kerüljenek egymás mellé. Minthogy nekünk a régi könyvtártestek önállóságát nem volt szabad megbontanunk, már eleve le kellett mondanunk arról, hogy egy szakba tartozó könyvek kerüljenek egymás mellé. De ennek egyébiránt egyéb okok is ellene szóltak volna: a könyvtár nem múzeum, a fő a jó címtár. Az szinte mellékes e mellett, hogy hol áll a könyv.

Azért hát a rendezést a könyveknek polcokra rakásával kezdtük. Szerettük volna lehetőleg megtartani a régi könyvtár rendjét, már csak azért is, hogy ok nélkül ne vegyük ki a könyvtárt régi formájából, de ez, sajnos, a sok kényszerű hurcolkodás miatt lehetetlen volt. Első ízben ugyanis a régi iskola tanári szzobájába kellett az összes könyveket összehordani, a

földre. Onnan az új iskolába, az eredetileg könyvtárteremnek szánt sarok-szobába, a theologusok mostani olvasó- és tantermébe, újra csak a földre. Negyedszer — minthogy a termet a megrokkanástól lehetett félteni — a könyvek egy részét át kellett hordani a többi szobákba, s minthogy a polcok nem voltak készen, újra csak a földre. Végre elkészültek a polcok s hozzá lehetett fogni a könyvek polcra helyezéséhez. A könyvek fölrakása után kitünt, amit különben azelőtt is lehetett látni, hogy a könyvek a beállított polcokon nem férnek el. Az elvett 4. szoba már más célra volt lefoglalva, azért a terem visszaadása helyett a polcokat kellett a szoba-tetőig kiépíteni s a polcokat a könyveknek nagyság szerinti fölállításával a lehető legjobban kihasználni. Így aztán elfértek a könyvek. A külső szobában állíttattak föl a Gedő-, Simén-, Bölöni Farkas- és Nagyajtai Kovács-könyvtárak, a középsőben a Brassai-, Bartók-, Angol-könyvtár, Régi magyar könyvtár és a Vegyes könyvtár egy része, a belső szobában a Vegyes könyvtár másik része, a Régi könyvtár, a Kéziratok és Duplumok, az olvasóteremben a kézi könyvtár.

A számozás az egyes könyvtártesteken belül arab számjegyekkel történik 1-től a végtelenig. Minden könyvtártest újra kezdi a számozást s az utolsó könyv számjelzése egyszersmind az illető könyvtártestben levő könyvek számát is jelzi. A számozás balról-jobbra s felülről lefelé halad, teljesen úgy, mint a könyvben a sorok. A szekrény alsó két polcában elhelyezett 2 r. alaku könyvek sem kapnak külön számozást, de a számsor végére kerülnek. Ez a számozás tehát a régitől kivált abban különbözik, hogy szekrény- és polcjelzése nincs. A könyvek elhelyezése e szerint nem kötött, hanem mozgatható s esetleges újabb költözésnél bármilyen szekrénybe könnyen áthelyezhető a sorszám megtartásával. A könyvjelzés (pl. V. 6953.) belül a könyv táblájára s azonkivül egy kis papirnyelvre van fölirva. A szekrényekre kemény papirosból megfelelő fölirást tettünk (pl. Gedő-könyvtár.)

A rendezés legfontosabb része, a tulajdonképpeni rendezés a *címtárak* elkészítésében áll. E célra minden könyvről *cédula-lapot* készítettünk. Ennek a cédula-lapnak papirosa diósgyőri, alakja 8. rét s magában foglalja a könyv szerzőjét, címét, ki-

adását, kötet-számát, a kiadás helyét, (régibb könyvnél a kiadót is), tartalmát (amennyiben t. i. a címben jelezve van, pl. regény, szinmű) alakját, lapszámát, különösségeit (pl. széljegyzetek).

Ezekből a cédulalapokból készült 1) a *betűrendes címtár*. Még pedig a Gedő-könyvtár 2798 könyvéről 4221, a Simén-könyvtár 1816 könyvéről 2139, a Bölöni Farkas-könyvtár 790 könyvéről 858, a Nagyajtai Kovács-könyvtár 1205 könyvéről 1391, a Brassai-könyvtár 3955 könyvéről 4132, a Bartók-könyvtár 937 könyvéről 1345, az Angol könyvtár 484 könyvéről 552, a Vegyes könyvtár 7084 könyvéről 10330, a Régi könyvtár 1962 könyvéről 2536 fő- és utaló-lap. *Összesen 21031 könyvről 27504 fő- és utolsó-lap,* ide nem számítva természetesen a külön kezelt és cimtározott a) Szabó Károly-féle Régi magyar könyvtárt, b) az incunabulumokat, c) kéziratokat, d) az eddig kiválogatható duplumokat, e) iskolai értesítőket, valamint a hely és polc szűke miatt végleg el nem helyezhetett könyveket és a kézikönyvtárt.

Ez a címtár a könyvtár összes könyveit szerzők vagy a szerző hiányában valamely vezérszó szerint sorolja fel a különféle könyvtártestekre való tekintel nélkül egy szoros abécerendben.

Másik címtárunk a *helycímtár*. Ez a tulajdonképpeni leltára a könyvtárnak. Úgy készült, hogy a cédulalapokat sorszámuk sorrendjében lemásoltuk egy-egy könyvbe. Néhol szokásban van ezt a címtárt is cédulalapokból önteni össze. Mi olcsóbbnak és jobbnak tartottuk a könyvbeírást, mert ez biztosabban megóvja a könyvet az elveszéstől. Ez a címtár tehát teljesen megfelel a régi *polclajstromnak* s csak abban különbözik tőle, hogy a fölsorolásnál nem kezdi minden szekrénynél és polcnál újra a számolást, hanem egy sorszámba sorozza az összes könyveket (az illető könyvtártesten belül). Előnye az, hogy a könyv leltári száma megegyezik (ugyanaz) a könyvtári számával s hogy a könyvtártest állományáról könnyen áttekinthető képet ad, minthogy a legutolsó könyv leltári száma egyszersmind az illető könyvtártestben levő könyvek számát is megmondja.

Harmadik címtárunk, a *szakcímtár* számára szintén cédulalapokat készítettünk, de kisebb formában, olcsó papiroson. A cél az, hogy ez a címtár, mely a könyveket az egyes könyvtártes-

ekbe tartozásukra való tekintet nélkül szakok szerinti betűrendben sorolja föl, minél hamarább nyomtatás alá kerüljön. Szakrendszere a kolozsvári Tud. Egyetemé után készült a következő tervezettel:

I. Könyvészet, könyvtártan, nyomdászat; encyclopaediák, vegyes tartalmú folyóíratok, évkönyvek.

II. Hittudomány.

III. Bölcselettudomány.

IV. Nevelés- és oktatástan.

V. Nyelvészet. Szótárak, lexikonok.

VI. Görög-római remekírók.

VII. Irodalomtörténet.

VIII. Szépirodalom. a) hazai, b) külföldi.

IX. Művészetek. Díszművek. Albumok Képes gyüjtemények.

X. Történelem. Művelődés-történet.

XI. Régészet. Oklevéltan. Éremtan.

XII. Földrajz, utazások, térképek.

XIII. Jogtudomány.

XIV. Természettudomány.

XV. Mennyiségtan. Csillagászat.

XVI. Épitészet, gépészet, bányászat. Gazdászat, erdészet, vadászat, halászat. Ipar, kereskedelem. Hadi tudományok.

XVII. Orvostudomány.

XVIII. Vegyesek, naptárak, schematismusok. Egyletek alapszabályai. Szabadkőmívesség.

XIX Alkalmi versek és beszédek. Halotti prédikációk.

XX. Idegen és hazai politikai napi és élclapok.

Az esetleges alszakok számát a fölhalmozódott anyag terjedelme határozná meg közelebbről. Amíg ez a nyomtatott szakcímtár elkészűl, addig eléggé pótolni fogja a betűrendes címtár.

E három fő-címtáron kivül *külön címtára* van a Régi magyar könyvtárnak (a Szabó Károly könyve alapján) az incunabulumoknak, melyen a szélesebb értelmezés szerint az 1525. évig terjedő ősnyomtatványokat értjük és a kéziratoknak. Ez utóbbinak teljes cimtározása azonban a szekrény megrokkanása miatt még nincs befejezve Külön kezeltetnek (városok, illetőleg intézetek szerint összeszedve) az Iskolai Értesítők. A többes

példányok kiválogatása a jövő teladata lesz. Ugyancsak a jövőre maradt a szekrényhiány miatt el nem helyezhetett könyvek rendezése és címtározása. E célra az olvasóteremben két nagy fali szekrény készül.

A könyvtár forgalma valamivel meghaladja mult évit. 105 olvasó (nagyobbrészt tanárok, egyetemi hallgatók, papnövendékek és gimn. tanulók) vett ki 1705 művet. Könyvkiadásra hetenként két hivatalos óra volt. Ez évi átalányunk 1000 korona.

A könyvtár gyarapodása.

1. ***Vétel útján:***

a) *Könyvek:* Szendrei: Magyar viseletek. Than: Chemia II. Békefi: Népoktatás. Zrinyi Miklós művei. Richter Aladár: Egy természetbúvár naplójából I—II. Brehm: Az állatok világa IX. Weber—Wellstein: Encyklopädie d. Elementar-Mathematik II. Böhm: Az ember és világa III. Vári R.: Classikusok Encyklopaediája. Kelemen: Jó magyarság. Beöthy: Irodalomtörténet I. Schopenhauer: Életbölcsesség. Schopenhauer: Az akarat szabadságáról. Ford. Szabó Károly. Lengyel Miklós: Tompa Mihály élete és művei. Erdélyi J.: A bölcsészet Magyarországon. Spinoza: Tractatus theologo-politicus. Ford. Posch-Renz. Alexander B.: Diderot tanúlmányok. Alexander B.: Descartes. Alexander B. és Kun Samu: Diderot válogatott filozofiai művei I—II. Platon válogatott művei. Ford. Péterfy Jenő. Bacon: Novum orgauum I. Ford. Balogh Ármin. Sebestyén Károly: A cinikusok. Bánóczi József: Schopenhauer. Sebestyén Károly: A görög gondolkozás kezdetei. Schwegler A.: A bölcselet története. Ford. Mitrovics Gyula. Taine: Franciaország klassikus filozofusai a XIX. században. Ford. Péterfy Jenő. Kant: A tiszta ész kritikája. Ford. Alexander és Bánóczi. Hume: Vizsgálódás az emberi értelemről. Ford. Alexander B. Magyar Népköltési Gyűjtemény II., IV—VIII. = 6 drb. Középkori Krónikások IV. köt. Török J.: A kolozsvári ev. ref. kollégium története I—III. Haraszti Gy.: Corneille és kora. Mahler Ede: A szumérok, babiloniak és asszirok. Escott: A mai Angolország II. Vámbéry Ármin: Nyugat kulturája Keleten. Összesen 34 mű 43 kötetben.

b) *Folyóiratok:* Irodalomtörténeti Közlemények, Athenaeum,

Magyar Nyelvőr, Magyar nyelv, Századok, O. K. Tanáregyesületi Közlöny, Magyar Paedagogia, Nemzeti Iskola, Erdélyi Múzeum, Orvostermészettudományi Értesítő, Ethnographia, Magyar Könyvszemle, Budapesti Szemle, Prot. Egyh. és Isk. Lap, Nyelvtudományi Közlemények, Akadémiai Értesítő, Egyetemes Phil. Közlöny (Kanyaró F. tanár ajándéka), Keresztény Magvető (Szerkesztőség ajándéka), Unitárius Egyház, Euphorion, Erdély, Naturwissenschaftliche Rundschau, Genealogiai Füzetek (Szerkesztőség ajándéka), Család és Iskola, Természettudományi Közlöny, Magyar Filozofiai Társaság Közleményei és a Budapesti Hirlap.

2. ***Ajándékozás útján.***

a) *Könyvek. Kanyaró Ferenc* tanártól: Borbély Sándor: Emlekkönyv a siketnémák váci intézete 100 éves fennállása alkalmából. Bpest, 1902. 1 drb. Erdélyi Károly: A magyar nemzeti irodalom története. Bpest, 1897. 1 drb. Szeberényi Lajos: Néhány év Petőfi életéből Szeged, 1861. 1 drb. Dr. Rupp Kornél: Szemelvények Dornelius Nepos életrajzaiból. Bpest, 1899. 1 drb. Szana Tamás: A Petőfi-Társaság évkönyve, 1879 Bpest, 1880. Tóth Sándor: A magyar nemzeti irodalom története I. Bpest, 1900. Dr. Zádori Ev. János: A római katakombák. Pest, 1868. Az elégedetlen legionistákról. Lipcse, 1863. Hazai Hugó: Riktung rekcz. Bpest. 1903. Parádi Kálmán: Physiologiai lélektan. Klvár, 1887. Király Pál: Magyarország története. 2 kiad. Bpest, 1902. 1 drb. Koltai Virgil dr.: Irálytan. 4 kiad. Bpest, 1896. 1 drb. Varga Ottó: Világtörténet. I—II. Bpest, 1899. 2 drb. Góbi Imre: A magyar nemzeti irodalom története. I. Bpest, 1902. 1 drb. Halász Ignác: Magyar nyelvtan. Bpest, 1895—7. 3 drb. Dı. Négyessy László: Stiliszttka Bpest, 1895. 1 drb. Visontay János: A magyar állam földirata. Bpest, 1886. 1 drb. Scholtz Albert: Politikai földrajz. 4. kiad. Bpest, 1901. 1 drb. Utasitások a gymnasiumi tanítás tervéhez. Bpest, 1880. 1 drb. Meltzl Hugó: A philosophia fogalma új szempontból. Kolozsvár, 1894. Dézsi Mihály: Vig elbeszélések. Torda, 1896. Gál Kelemen: Trendelenburg bölcseleti rendszere tekintettel Kantra. Kolozsvár, 1895. Csengery Gusztáv: Elbeszélések. Bpest. Versényi György: Ujabb költemények. Bpest, 1890. Eugene Gaillet: Nana, Judith, Lolo

et lie. Bpest, 1895. Thewrewk István: Nincsenek többé lányok. Bpest, 1895. Somló Sándor: Éjszakák. (Költemények). Győr, 1880. Keményfi: Élet. Keményfi dalai. Kolozsvár, 1897. Rédiger Géza: A jóslat. Drámai költemény. M.-vásárhely. 1896. Dóczi Lajos: Csók. Vigjáték. Bpest, 1873. Márton József: Lexikon vagyis szókönyv. I. Bécs, 1811. Könnyüvérü asszonyok. Bpest, Jenőfi Péter: Egy táncosnő emlékeiből. Bpest. Bodnár—Iványi: Magyar olvasókőnyv. III—IV. Bpest, 1881. Ney Ferenc: Gyakorlati német nyelvtan. I. Pest, 1871. Erdőn tul. Az Erdélyi Hiradó karácsonya. Kolozsvár, 1894. Ifj. Brádi Albert: Pitypalatty. (Költemények.) Kolozsvár, 1891. Frank-Kiss István: Tanulmány a fény vegyi hatásáról. Kolozsvár. 1889. Hoffmann Mór: Magyar nyelvtan. Budapest, 1892. Góbi Imre: Szerkesztéstan. Bpest, 1887. Kozma Gyula: Világtörténelem. Bpest, 1894. Visontay—dr. Borbás: Egyetemes földirat. Bpest. 1886. Ihász—Barbarics: Magyar nyelvtan. Bpest, 1889. Dr. Lőrinczy Ferenc: Hogyan menthetők meg a tüdőgümőkórosak. Bpest. Laky Dániel: Földrajz. II. Bpest, 1888. Conservations-Lexicon für den Handgebrauch. II. Ausg. Leipzig, 1829. Apáczai Csere János: Oratio de summa scholarum necessitate. Claudiopoli. 1894. Bujdosásnak emlékezetköve. Pest, 1848. (2 drb.) Mucelius Frid.: Introductio in lingiam Latinam. Cibinii et Claudiopoli. 1798. In processum iudiciarium (ciml. n.) Négyessy László dr.: Szerkesztéstan. Bpest. 1895. Dr. Jancsó Benedek: Magyar irodalmi olvdsmányok. Bpest. 1890. Tomor—Váradi dr.: Magyar olvasmányok. Bpest, 1888. Dr. Baróti—dr. Csánki: Magyarország története. Bpest, 1896. Névi László: Poetika. Bpest, 1898. Dr. Péterfi—Gyomlai: Platon és Aristoteles Bpest, 1898. Balogh Péter: Magyar olvasókönyv. Bpest, 1899. Visontai—Borbás: A magyar állam földirata. Bpest, 1887. Kőrösi Albin: Földrajz. Bpest, 1895. De Gerando Antonina: Szemelvények Quinet Edgar „Olasz forradalmak“ c. művéből. Kolozsvár, 1894. Deme Károly: Magyar nyelvtan. Bpest. 1893. Marion—Péterfi: Az ember kötelességei és jogai. Kolozsvár, 1888. Dr. Dengi János: Rhetorika. Bpest, 1892. Holbrock dr.: Fájdalom nélküli gyülés. Bpest, 1895. Zimmermann Gyula: Német nyelvtan. Debrecen, 1887. Nemes Imre dr. Logika. Bpest, 1884. Salamin—Linkess: A mennyiség- és természettani földrajz

vezérfonala. Pest, 1871. Tomor—Váradi: Magyar olvasókönyv. Bpest, 1893. Weszely Ödön dr.: Magyar nyelvtan. Bpest, 1898. Riedl Frigyes: Rhetorika. Bpest. 1893. Boros György: A szószék jövője. Kolozsvár, 1895. Toepler—Szemák: Német grammatika. Pest, 1870. Roboz József: Mi a dadogás? Temesvár, 1900. Szemere Miklós: A hármas szövetségről. Budapest, 1904. Gr. Zichy Jenő élet és jellemrajza. Bpest. 1884. Balogh Károly: Parádi Kálmán. Kolozsvár. 1903. Emlékkönyv az Erdélyi Irodalmi Társaság felolvasó üléséről. Kolozsvár, 1892. Szinnyei: Birtokos személyragozás. Révai: Magyar-ugor nyelv hasonlítása. Jókai Mór: Kárpáthy Zoltán. Bpest. 1887. Deme K.: Magyar nyelvtan. Bpest. 1891. A középiskolai tanár-vizsgálat követelményei. Bpest, 1883. Toldy Ferenc: A magyar irodalom története. Pest, 1851. Balogh Péter: Magyar nyelvtan. Bpest, 1899. Imre Sándor: Magyar nyelvtan. Bpest. 1897. Halász Ignác: Magyar nyelvtan. Bpest. 1896. Koltai Virgil dr: Szerkesztéstan. Bpest, 1893. Bibliothecae Samuelis S. R. com. Teleki de Szék pars I—II. Vienna, 1796.; 1800., 1811. (3 drb.) Szulik József: Világtörténelem. Bpest. 1894. Márki Sándor: Földrajz. Bpest, 1895. Otto—Rayé: Magyar-francia nyelvtan. Bpest, 1878. Phaedrus: Fabulae Aesopiae. Sárospatak. 1871. Gerbád János: Liliomok völgye. 1754. Channing's complete works. 1880. Tizenöt darab kép rámával.

Lővi Emil VII. o. tanuló: Flos Latinitatis (Ciml. nélk.).

Kopp Elemér VII. o. tanuló: Pierre's Universal-Lexikon 10. 16 17. Bd. Altenburg 1863. Gerstenberk: Katechismus der Baumaterialkúnde. Weimar 1855. 233 lap. Zsaskovszky Endre és Ferenc: Egri dalnok IV. füzet. Eger, 1872. 43 l. Theisz Gyula: A francia nyelv elemi tanfolyama. Budapest, 1901. 138 l. Barrau—Doehler: Geschichte der französischen Revolution I. Bd. Brandenburg, 1859. 310 l. Schnedar: Anleitung zum Baukunst, Wien, 1856. 201 l.

Bencze József V. o. tanuló: Schiller, Die Brant von Messina. Magyarázta Bauer Simon. Budapest, 1889.

Hirsch Elemér IV. o. t.: Guy de Maupassant: Asszonyok kegyeltje I—II. Ford.: Zempléni Gyula. Budapest, 2 drb. Oklevél 1674-ből.

Mózes Károly VII. o. t.: Milton, Elveszett paradicsom. Ford.: Bessenyei Sándor 1 drb. Kassán, 1796.

Pálfi János V o. tanuló: Prima principia latinae grammatices ad usum scholarum Valachico rationalium. Balasfalva, 1783.

Máthé Árpád IV. o. tanuló: Hübner J.: Száz és négy bibliabéli . . . Historiák. Pest, 1837.

Pálfi Béla IV. o. t.: A világnak hözönséges történetei. Irta: Abbás Millot. I—II. Pest, 1790. 2 drb.

Muzsnai Ürmössy Lajos: M. Ürmössy Lajos: Kolozsvár kereskedelme és ipara. Kolozsvár, 1898.

Léber Bernát IV. o. t.: Cervantes: Der sinnreiche Junker Don Quijote. III.

Dr. Eszterházy Sándor: Dr. Esterházy Sándor: Társadalmi kiválás és kiválasztás.

Bod Ádám IV. o. t.: W. Odell Elwell: The british lyre. Brúnswick, 1863.

Brunner Sándor IV. o. t.: Bároczy Sándor: Kassándra, I. Béts, 1774.

Péterfi Dénes lelkész: Magyar Evang. Egyháztörténelmi Emlékek. Budapest, 1905.

Fényes György VI. o t : Goebel Ferd. Rübezahl (H. és évsz. n.)

Kanyaró Ferenc tanár: Kanyaró Ferenc: Dávid Ferenc 1906

Ferencz József unit. püspök: The Christian Life. 1606. The Inquirer. 1906.

Hirsch Elemér IV. o. t.: Oklevél 1674-ből. (Lőcse.)

Felső osztályuak Olvasó Egyletének könyvtárából: Somogyi Ede: Magyar Lexikon I—XVI. k. Budapest, 1879 16 drb. Köz hasznu Izmeretek Tára I—XI. k. Pest, 1831. 11 drb. Jelenkor. Politikai és társadalmi élet encyklopaediája. Pest; 1858. 1 drb. Nouveau dictionnaire allemand-francois. Tome I. A. Strassbourg, 1774. 1 drb. Márton József: Német-magyar deák szótár. II. köt. Pest 2 drb. Lánghy István: Encyklopaedia. Pest, 1828 1 drb. Mokry Benjamin: Közönséges Historiai Biographiai Kézi-Lexikon. I - IV. kt. Pest. 1819. 4 drb. Ujabbkori Ismeretek Tára I—VI. Pest, 1850. 6 drb. Karr Alfonz: A normandiai Penelopé. Regény. Budapest, 1880. Matthews Vilmos: Hogyan boldogulunk? Budapest, 1874. Szász Gerő: Költeményei. Pest, 1861. Mühlbach Lousie:

Születés és vagyon. Debrecen, 1870. Gaskollné: Mély titok. Beszély. Budapest (é. n., csonka) Krón Klára: Az élet iskolájában. Elb. Budapest, 1878. [Jósika Miklós?]: Viszhangok. T. (Ciml. n.) Bloch Móric: Költészeti kézikönyv. Pest, 1845. Szász Gerő: Költemények. Pest, 1868. Obernyik Károly: Beszélyek. Budapest, (é. n.). Szentiváni Mihály: Munkái. Kolozsvár, 1843. Remény. Emlékkönyv. Kolozsvár, 1871. Alföldiek segélyalbuma. (Cimlap n.) Kemény Zsigmond: Gyulai Pál. I—IV. Pest, 1847. 2 drb. (Csonka). Welterbergh: Két gyürü. Beszély. Miskolc, 1852. Kölcsey Ferenc: Minden munkái. I—II. Pest. 1840. Kőváry László: Beszélytár. II. Kolozsvár, 1843. Korány. Zsebkönyv. Kolozsvár, 1861. Ürmösy Sándor: Az elbujdosott magyarok Oláhországban. Kolozsvár, 1844. Berzsenyi Dániel: Költői művei. (Ciml. n.) Budapest, 1860. Berzsenyi Dániel: Munkái. I—II. Pest, 1864. 2 drb. Léczfalvi B. László: Riadó. (Költemények) Kolozsvár, 1873. Hangok a multból. Lipcse, 1851. Schiller Fr: Versei Kolozsvár, 1836. Gyulafejérvári Füzetek. I—II. Kolozsvár, 1861—2. Szabó Richárd: Eredeti és forditott beszélyek. Pest, 1864 (hiányos). Jósika Miklós: Hunyady Mátyás király. Pest, 1856. (csonka.) Puskin: Anyégin Eugen. Pest, 1866. Marmier X.: A kisértő. Regény. Kolozsvár. 1860. Dugonics András: Római történetek Pozsony, 1800. Gogoly V. Miklós: A revisor. Vigjáték. Budapest, 1875. Beaumarchais: A sevillai borbély. Vigjáték. Budapest, 1881. Wilkie Collins: Két beszély. Budapest. Gauthier Theophile: A lélekcsere. Regény. Budapest, 1877. Mühlbach Lujza: Novellák. Pest, 1864 Salvatore Farina: Két szerelem. Regény. Budapest, 1880. Don Pedro Calderon: Az élet álom. Szinmű. Pest, 1870. Feuillet Octav: Trécoeur Julia. Elb. Budapest, 1878. Szabó Richárd: Elhullt levelek. Pest, 1870. Izidora: Naplómból. Pest, 1867. Schiller Fr: Az orleánsi szűz. Szomorujáték Budapest, 1888. Schiller Fr: A harminc éves háboru története. Pest, 1864. Schiller Fr.: Wallenstein. Budapest, 1888. Bornschein: Albano Lyndi. Ofen, 1828. Sterne Lőrinc: Jorich és Eliza levelei (Ciml. n.) Buda (?) 1828. (?) Érzékeny történetek. Németből. Kolozsvár, 1832. Kis Mihály: Bölcseség gyöngyei. Kolozsvár. Kotzebue Ág: Jelesb szindarabjai. XIII. 2. kiad. Kolozsvár, 1835. Macaulay: Barère Bertrand: Bpest, 1879. Horváth Ádám: A tétényi leány Vigjáték. Pest, 1816. Emlény. Pest, 1843. Spitzer,

Jacob: Katechismus der Naturgeschichte Wien, 1867. Emilia: Szeretet könyve. Pest, 1863, Dayka Gábor: Költemények. Budapest, 1874. Thalia Zsebkönyv. I. Pest, 1862. Lauka Gusztáv: Megtörténtek és megtörténhetők I. 2 kiad. N.-Várad, 1861. Nemzeti Almanach. Budapest, 1841. Galantai A. E.: A hontalanok. I. Budapest, 1871. Kelmenfy László: Beszélyek. II. Pest, 1846. Gaal Damascen: Költészeti koszoru. Szeged, 1847 Ingerlébenné: Mezei virág. Regény. I—II. Pest, 1870. Brassai Samu: A fiatal kereskedő arany abc.-je. Kolozsvár, 1847. Nagy Ignác: Menny és pokol. I—III. Budapest, 1846. La Mennais F. R.: Egy hivő szavai. Debrecen, 1871. Kerekes Sámuel: Emlék-füzér (Versek). N.-Várad, 1873. Csorba Ákos: Történeti és társadalmi képek. Beszélyek Arad, 1866. Hang Ferenc: Novella-gyűjtemény. III. Pest, 1862 Beöthy Zsolt: Elbeszélések. Pest, 1871. Az ember boldogságára célzó javaslatok. Kolozsvár, 1848. Vajda János: Kisebb költemények. Pest, 1872. Barthelemy: Anacharsis utazása. Pest, 1866. Ifjuság Lapja. I. 1. Pest, 1854. A Magyar Nép Könyvtára. II—III. Pest, 1855. Erdélyország Történeti Tára I. Kolozsvár, 1837. Garda J.: Görög régiségtan. Kolozsvár, 1862. A. r. Székely Sándor: Világtörténetek. II. Kolozsvár, 1844 Kazinczy F.: Munkái III. Pest, 1815. Kisfaludy Sándor: Munkái. VIII. Pest, 1838. Kálmán király. Szomorujáték. Kézirat. Zalányi Mária. Dráma. Kézirat. A kol. unitár. koll. kisebb olvasóegyletének törvénykönyve. 1871. (Kézirat.) Király Pál: Magyar nyelvtan 2. kiad. Budapest, 1893. Holwerd La A. E. J.: Disputatio de dispositione verborum. Utrecht, 1878. Gáspár—Kovácsi: Magyar olvasókönyv. (Ciml. n.) (Csonka) Schultz—Dávid: Latin olvasókönyv. I—II. 7. kiadás. Budapest, 1894. Izidora dalaiból. Kolozsvár, 1874. Kazinczy-album. Pest, 1860. Losonczy Phoenix. II. Pest, 1851. Debreczeni Márton: A kióvi csata. Pest, 1854. Társadalom. Szépirodalmi hetilap. I. Kolozsvár, 1874. Családi Lapok. I—II. Pest, 1858. Nagy Ladislaus: Jus Transsilvanico-Saxonum. Claudiopoli, 1845.

Mózes Mihály IV. o. t.: Martini Felmer: Primae lineae historiae Transsilv. Cibinii, 1803.

Somkereki Gusztáv VII. o. t.: Bod Péter: Smirnai szent Polykárpus. 1766. Melianus Gn.: Igasság paissa Miaburg, 1741. Cicero: Orationes selectae. II. Tyrnavia, 1756.

M. kir. Földmivelésügyi Miniszterium: A gazdasági tudósitók Évkönyve. Budapest, 1907.

Péter Pál IV. o. t.: Werbőczius illustratus. Claudiopoli, 1815.

László Gyula tanitó (Kőhalom): J. Quirin Jahn: Zeichnung für Künstler u. Liebhaber der freyen Handzeichnung. Prag, 1803.

György Zsigmond VIII. o. t.: H. Reifer: Die fünf Welttheile. I, III—IV. Bd. Hildburghausen (É. n) 3 drb. Petzval Ottó: Géptan. Pest, 1862. 414 l.

Dr. Kőváry László. felügyelő gondnok: Kőváry László: Magyarország története. Budapest. 1907. 4·0 l. 25 példány.

Dr. Tóth György: Jövendő I—IV. évf., Pap Farkas: Az e f kir. biróságok ügyvitele. Kolozsvár, 1893. 867 l.

Összesen 229 mű 302 kötetben és füzetben.

b) ***A következő intézetek értesitői 1905/6. évről:***

Gimnáziumok: Aszódi ág. h. ev., aradi kir. kath., budapesti I. ker. áll., VI. ker. áll., VII. ker. áll., VII. ker. külső áll., VIII. ker. áll., budapesti ág. ev., budapesti ev. ref., brassói r. kath., bonyhádi ágost. evang., besztercebányai kir. kath., beszterceі ev. Obergymn., beregszászi áll., belényesi gör. kath., békéscsabai ág. ev., békési ev. ref., bártfai áll., brádi gör. kel., balázsfalvi gör kath., balassagyarmati áll., bajai ciszterci, csurgói ev. ref., csiksomlyói róm. kath., ceglédi áll., debreceni kegyes t. r., debreceni ev. ref., érsekujvári közs., erzsébetvárosi áll., eperjesi kir. kath., egri róm. kath., fogarasi áll., fiumei áll., fehértemplomi áll., gyulafehérvári r. kath., gyulai r kath., győri r. kath., gyönki ev. ref., gyöngyösi áll., hódmezővásárhelyi ev. ref., hajdunánási ev. ref., hajduböszörményi ev. ref., iglói ág. evang., jászberényi áll., kalocsai r. kath., kunszentmiklósi ev ref., kőszegi r. kath., komáromi r. kath., kolozsvári ev. ref., kisujszállási ev. ref., kiskunhalasi ev. ref. kiskunfélegyházai r. kath., kézdivásárhely-kantai r. kath., keszthelyi r. kath., késmárki ág. ev., kecskeméti r. kath., kecskeméti ev. ref., karcagi ev. ref., kaposvári áll., lugosi áll., lőcsei kir. kath., losonci áll., lévai kegyesrendi, munkácsi áll., miskolci kir. kath., marosvásárhelyi r. kath, miskolci ev. ref., mezőturi ev. ref., makói áll., magyaróvári kegyesrendi, nagyszebeni ág. evang., nagyváradi r. kath.

(premontr.), naszódi alapítványi, nagyszebeni áll., nagyszalontai közs., nagykőrösi ev. ref., nagykikindai áll., nagykárolyi r. kath., nagyenyedi ev. ref., nagybecskereki közs. r. kath., nagybányai áll., nyítrai r. kath., nyiregyházai ág. evang., privigyei r. kath., pozsonyi kir. kath., pozsonyi ág. hitv. ev., petrozsényi közs., pécsi r. kath., rozsnyói ág. ev., rózsahegyi, rimaszombati egyesült protestáns, Wagner Manó rákospalotai, soproni ág. ev., soproni róm. kath., Laehne-féle soproni, sepsiszentgyörgyi ev ref., selmecbányai kir kath., segesvári ág. ev., szászrégeni ág. evang., selmecbányai ág. ev., sárospataki ev. ref., szombathelyi r. kath., szilágysomlyói r. kath., szentgotthárdi áll., székelykereszturi unitárius, székelyudvarhelyi r. kath., székelyudvarhelyi ev. ref., szentesi áll., székesfehérvári r. kath., szegzárdi áll., szegedi kegyestanitórendi, szegedi áll., szatmárnémeti kir. kath., szatmárnémeti ev. ref, szászsebesi ág. ev.. szászvárosi ev. ref., szarvasi ág. ev., szamosujvári áll., szakolcai kir. kath., temesvári áll., trencséni kir. kath., temesvári r. kath.. ungvári kir. kath., ujvidéki kir. kath., ujvidéki szerb, ujverbászi községi, veszprémi r. kath., váci r. kath., zalaegerszegi áll., zilahi ev. ref., zentai közs., zombori áll. gimn.

Realiskolák: Budapesti II. és VIII. ker., V ker., dévai, debreceni, esztergomi, egri, győri, körmöcbányai, kecskeméti, kassai, lőcsei, nagyváradi, pozsonyi, pécsi, sümegi, soproni, székelyudvarhelyi, székesfehérvári, temesvári, verseci, vágujhelyi izraelíta, zsolnai.

Más intézetek: Budapesti m. kir. állami felső épitő iskola, felsőbb ipariskola, II. ker. polgári leányiskola, dési polgári leányiskola, hosszufalusi m. kir. áll. polgári fiu- és leányiskola, kolozsvári polgári fiuiskola, keresk. akadémia, pozsonyi kir. jogakadémia, tordai polg. fiu- és leányiskola. — 165 füzet.

A könyvtár gyarapodott *összesen 263 művel 346 kötetben és füzetben*. Ebből 24 kötet (egy mű) többes példány. Azonkivül *165 drb. Iskolai Értesítővel.*

V. FEJEZET.

A kollégium kórháza.

Egészségi állapot.

Az iskola-orvosi szabályzat 17. §-a értelmében benyújtott orvosi jelentés adataiból a következőket közlöm:

Az iskola orvos szept. 6-án általános orvosi vizsgálatot tartott, az ujra nem oltott bennlakó tanulókat ujra oltotta (6), a testgyakorlás alól való felmentés iránt javaslatát megtette (9). Szept. 10-én szemvizsgálatot tartván, két trachomás beteget talált (Máthé Mózes II., Filep Jenő IV. o. t.), akiket az internátusban kellően elkülönítve állandóan kezelt. Utóbbi meggyógyult, előbbi a gyógyulás útján van.

Az iskola-orvos az iskola épületét, a kórházat, internátust és konviktust egészségi szempontból állandóan figyelemmel kisérte. Az orvosi jelentés megemlíti, hogy az internátus dolgozó szobáiban a gáz helyett a villamos világítás egészségi szempontból helyesebb volna, mert kezelése egyszerűbb, nem melegíti és nem rontja a levegőt, mert égési terményei nincsenek.

A fűtés tekintetében nem voltak nagyobb egészségügyi hátrányok. A középponti fűtés kellő meleget adott. A hurutos megbetegedések nagy része nem a télre, hanem az őszi és tavaszi átmeneti időre esik.

A konviktusi étlapot a gondnokkal együtt állapították meg. Az ételek mennyisége és minősége ellen alapos kifogást emelni nem lehet, de az evő- és ivóeszközök tisztasága ellen merültek fel panaszok. A szükséges intézkedéseket e tekintetben megtettük s azóta a panaszok nem ismétlődtek.

Az intézet fürdőjét a tanulók hetenként használták.

A beteg-szoba legszükségesebb eszközökkel és szerekkel való felszerelésére a főhatóságtól 100 K.-t kértünk és kaptunk.

A kollégium kórházának hátránya az, hogy nincsen vízvezetéke, csatornázása és fürdőszobája, ami pedig az itt ápolt ragályos betegek gyógyítása céljából szükséges volna.

A beteg-forgalom a következő volt:

Beteg tanulók száma 235. Ezek közűl fekvő 128, járó 107. Ápolási és rendelési napok száma 1979. Fekvő betegre jut 761, járóra 1218 nap, egy fekvő betegre 5·94, egy járó betegre 11·38 nap.

Kóralakok szerint:

1. Emésztő szervek bántalma....	55	eset
2. Légző szervek bántalma......	49	„
3. Mandulalob	38	„
4. Sebészeti bántalmak..........	21	„
5. Szemészeti bántalmak:		
a) trachoma	2	„
b) kötőhártyahurut	12	„
c) rövidlátás	2	„
6. Fülbántalom	3	„
7. Bőrbántalom	14	„
8. Szívbántalom................	2	„
9. Csúzos bántalmak	12	„
10. Ideges alapon fejlődő bántalmak:		
a) ideges szívdobogás	3	„
b) eskór	2	„
c) ágybavizelés	4	„
11. Alkati bántalom, görvélykór ..	2	„
12. Fertőző betegségek:		
a) vörheny	1	„
b) fültőmirigylob	8	„
c) nemi bántalom	5	„
Összesen....	235	eset.

Ezek közül meggyógyult 224, javult 3 (2 eskóros, 1 trachomás), gyógyulatlan maradt 8 (2 szívbajos, 1 görvélykóros, 1 gümőízületi lob és 4 ágybavizelős.)

Az egészségi állapot tehát a lefolyt évben kielégítő volt, a

mult tanévihez hasonlítva azonban rosszabb, mert az idei betegülési esetek száma 77-tel több. A betegszobában kezeltetett 230, de ezek közül egy ideig a Karolina országos kórházban feküdt egy tanuló operatio miatt.

A kollégium kórházában 4 tanulót gyógykezeltünk; a 4 közül kettőt vörheny gyanuja miatt, azonban egyik sem bizonyult annak, egyet rüh s az utána fellépett bőrlobja miatt, egyet (Nagy Márton I. o. t.) 1906. dec. 18-tól 1907. febr. 3-ig vörheny miatt. A város fertőtlenítő gépével a beteg szobáját, ágyneműit, ruháit, valamint a kórházat fertőtlenítettük. A karácsonyi szünetet ez eset miatt 2 nappal korábban adtuk ki. Arra való tekintettel, hogy a városon a vörheny nagy mértékben lépett fel, a bejáró tanulókat naponként gondosan ellenőriztük s ahol gyanus betegségi eset jutott tudomásunkra, ott a kezelő-orvos bizonyítványa nélkül senkit iskolába nem bocsátottunk. A szünetről visszatérő tanulóktól a városi hatóság rendelete értelmében szintén bizonyítványt kértünk arról, hogy az illető családjában vagy környezetében járványos betegség nem fordult elő. Hogy ez az intézmény sikeres volt, bizonyítja az, hogy több tanuló nem kapta meg a vörhenyt. A fertőző bántalmak közül fültőmirigylob 8 eset volt rövid idő alatt, de azután megszünt. Ezek a betegszobában ápoltattak s mindegyik rövid idő alatt minden komolyabb baj nélkül gyógyult. Súlyos testi sérülés, halál az intézetben nem fordult elő.

A papnövendékek közül az év folyamán ötön voltak jelentéktelenebb bajjal betegek s így az egészségi állapot igen jó volt.

Kórházi betegápoló Barabás Károly volt.

Az egészségi állapot ismertetéséhez tartozik annak megemlítése is, hogy a tanulók télen részben az intézet udvarán, részben a városi *Torna-Vívó* kertjében létesített korcsolya-pályán csekély díj mellett korcsolyáztak; az őszi és tavaszi időben négy csoportban heti 2—2 órában a *Kismezőre* jártak játszani a tornatanár vezetése és felügyelete mellett. A bennlakók a tornaterem karzatán levő *teke pályát* használták üdülés és szórakozás céljából.

VI. FEJEZET.

Segélyezés.

A) Ösztöndíjak.

1. ***Konviktusi ösztöndíjak:*** a) *A Derzsi János alapból* egész kedvezményben részesült Árkosi Tamás papnövendék, Barabás Sándor IV., Fazakas Béla III., Gálfi Zsigmond, Farcádi Gerő VIII., Nemes Nagy Lajos VI., Tóth István V., Keresztesi Dénes VII., Májai Ferenc II., Nagy Ferenc V., Szász Ferenc I. o. tanuló. Értéke 2200 korona.

b) *Az id. Daniel Gábor alapból* egész kedvezményt kapott Kiss Elek VII. oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

c) *A Koncz Judit alapból* egész kedvezményt kapott Máthé Mózes II. o. t., félkedvezményt Derzsi Dénes és Bartha Lajos VIII. oszt. tanuló. Értéke 420 korona.

d) *A Br. P. Horváth Kálmán alapból* egész kedvezményt kapott Péter Pál IV. oszt. tan. Értéke 210 korona.

e) *Az Árkosi Benkő Mihály alapból* fél kedvezményt kapott Gelei Kálmán V. és Márkos Mózes VI. oszt. tan. Értéke 210 korona.

f) *A Józan Miklós alapból* félkedvezményt kapott Gálfi Pál VI. és Fodor Ferenc VIII. oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

g) *A Ferenc József és neje alapból* fél kedvezményt kapott Gálfi Mihály papnövendék. Értéke 100 korona.

h) *A Téglás Mihály alapból* félkedvezményt kapott Bedő Zoltán VI. o. t., Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre, Pap Zsigmond papnövendék. Értéke 420 korona.

i) *A bölöni egyházközség alapjából* félkedvezményt kapott Kisgyörgy Jenő IV. és Tana Endre VIII. o. t. Értéke 210 K.

k) *A régi osztálytársak alapjából* félkedvezményt kapott Oláh Ernő IV. oszt. tanuló. Értéke 100 korona.

l) *A torockói Konc János alapból* egész kedvezményt kapott Elekes Mózes IV. oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

m) *A Bedő Dániel alapból* félkedvezményt kapott Szász Dénes papnövendék és Durugy Ferenc III. oszt. tanuló. Értéke 200 korona.

n) *A Máté Albert alapból* 32 korona kedvezményt kapott Kovács Mózes VII. o. tanuló.

o) *A Gyulay László és leánya alapból* egynegyed kedvezményt kapott Nagy Pál V. oszt. tanuló. Értéke 50 korona.

p) *A konviktusi házi alapból fél kedvezményben* részesült Ütő Lajos, Rédiger Géza, Székely Tihamér papnövendék, Mózes Mihály IV. és Fazakas Lajos I. oszt. tanuló. Értéke 500 korona.

r) *A konviktusi egyesített alapítványokból háromnegyed kedvezményben* részesült: Molnár Kálmán,** Taar Géza paznövendék, Balogh Gábor V., Borbély Ferenc VIII., Perédi Sándor IV., Zoltán Sándor VIII. és Zsigmond József V. oszt. tanuló. Értéke 1050 korona. *Félkedvezményben* részesült: Bencédi Pál, Bartók Géza és Győrfi István papnövendék, Aradi Gábor III., Rédiger Elemér VIII., Benedek Gábor III., Kovács Károly III., Balázs József VIII., Kovács Mózes VII., Lázár Miklós VIII., Pap László VIII., Sárosi József VI., Kelemen Miklós VI., Kiss Endre VII., Major Domokos VII., Nagy Ferenc VII., Pálfi László VIII., Péter Aladár VII., Sófalvi Mózes VII., Székely László III., Székely Kelemen VIII., Török Mózes I.,* Ürmösi Vidor I., Vajda Béla IV., Vass Béla V., Veress Elek II.* oszt. tanuló. Értéke 2600 korona. *Egy negyed kedvezményben* részesült Pethő Kálmán,* Péter Ödön, László Balázs, Kelemen István* és Simon András papnövendék, Sárosi Jenő I.,* Bartha Miklós VI., István Lajos VII., Lőrinci Domokos VII., Máté László III., Nagy Gábor VIII., Vernes József V., Bolgár Endre 4. el., Deák Ferenc VI., Elekes Domokos VIII., Fekete Ferenc VII., Győri Béla V., Pap Gyula VI., Pál Sándor IV.,** Sándor Kálmán VIII., Székely János II., Tób Zsigmond VIII.,

* Évközben változás történt.

** Nem vette igénybe.

Tóth Ferenc III.,** Tóth Vilmos VIII., Zsigmond Mihály VIII. o. tanuló. Értéke 1250 korona.

s) *A dr. Ferencz József ügyvéd adományából* egész kedvezményt kapott Dombi Béla 4. el oszt. tanuló. Értéke 210 korona.

t) Évközben elveszített vagy igénybe nem vett kedvezményekből kaptak: Sebe Ferenc VII., Gálfi Mózes VI., Sárosi József VI., Murvai Árpád I., Bartha Miklós VI, István Lajos VII., Tób Zsigmond VIII., Győry Béla V., Vernes József V., Zoltán Sándor VIII. oszt. tanuló és Bartók Endre papnövendék.

u) *Szünidei élelmezési díjak elengedtettek* a következőknek: *Papnövendékek*: Árkosi Tamás 1·54, Bartók Endre 3·08, Pap Zsigmond 7·70, Péter Ödön 11·55, Rédiger Géza 7·31. Simon András 6·54, Szász Dénes 14·34, Székely Tihamér 5·88. *Elemi isk. tanulóknak:* Dombi Béla 4 o. 10, Székely János 1. o 5 — *Gimn. tanulóknak*: I. o. Fazakas Lajos 5 K., Nagy Márton 5 K., Szász Ferenc 20 K., Ürmösi Vidor 10 K., Sárosi Jenő 10 K.; II. Májai Ferenc 10 K.; III. o. Aradi Gábor 5 K., Benedek Gábor 10 K., Fazakas Béla 5 K., Székely Miklós 5 K., Székely László 5 K; IV. o. Barabás Sándor 5 K., Elekes Mózes 25 K., Mózes Mihály 5 K., Péter Pál 10 K.; V. o Balogh Gábor 10·39. Gelei Kálmán, Győry Béla, Nagy Ferenc 10—10 K., Vass Béla 10·11: VI. o. Bartha Miklós, Gálfi Pál 5—5 K., Nemes N. Lajos 10 K., Pap Gyula 5·39, Sárosi József 10 K: VII. o. Fekete Ferenc 6·54. István Lajos 6·54, Keresztesi Dénes 19·24, Kovács Mózes 17·31, Kiss Endre, Lőrinci Domokos, Major Domokos 10—10 K., Péter Aladár 5 K., Sófalvi Mózes 10 K., Sebe Ferenc 7·80: VIII. o. Borbély Ferenc 2·31, Balázs József 5·11, Dombi Mózes 15·78, Derzsi Dénes, Farcádi Gerő, Lázár Miklós 5—5 K., Gálfi Zsigmond 10 K., Pap László 13·08, Székely Kelemen 7·80, Zoltán Sándor 20 K.; *összesen 55 tanulónak 485·34 K.*

A konviktusi ösztöndijak összes értéke 10877·34 kor.

2. ***Másnemű ösztöndíjak.*** a) *Berde Mózsa családi ösztöndíjból* havi 48 K.-t kapott Berde Ferenc II. éves egyet. hallgató. Összesen 480 kor. értékben.

b) *Erdélyi kincstári ösztöndíjat* kaptak fejenként évi 120 kor.

** Nem vette igénybe.

értékben Nemes N. Lajos VI., Tóth István, Boros László és Nagy Ferenc V. o. tanulók, összesen 480 kor. értékben.

c) *Özv. Ferencz Albertné szül. Cs. Sebes Lujza alapítványból* 14 kor. ösztöndíjat kapott az alapító-levél értelmében Farcádi Gerő VIII. o. marosvásárhelyi születésű árva tanuló. Az ösztöndíj jun. 4-én adatott ki.

B) Segélyző alap.

A lefolyt iskolai évben Farkas Vilmos úrnál teljes élelmet kapott Kocs András VIII. o. t., Márkos Albert tanárnál reggelit és vacsorát Márkos Mózes VII., Kovács Kálmán tanárnál reggelit és vacsorát Kovács Mózes VII. o. t., Szilágyi Béla konviktusi bérlő a szükség szerint élelmet adott, a miért a tálalásnál s az ételek felhordásában segédkeztek, 5 tanulónak.

A segélyző-alapból következő tanulók részesültek segélyben: a) *elemi iskolai tanulók*: Szász József, Erdődi Károly 2. o. tanulók; b) *gimn. tanulók*: Fazakas Lajos, Orbók István, Szász Ferenc, Vajda József I., Erdődi Ernő II., Gálfalvi Ferenc, Jakab István. Kovács Károly, Székely László, Székely Miklós, Tóth Ferenc III., Adorján Ferenc, Nagy Ferenc, Tóth György, Vass Béla, Vernes József V., Nemes N. Lajos VI., István Lajos, Pálfi István, Sófalvi Mózes VII. o. tanulók; *összesen 22 tanuló 183 K. értékű ruhát.*

Iskolai kézi könyveket adtunk a segélyő-alapból a szegény tanulóknak, akik év elején kértek.

Az elemi isk. tanulók könyvekkel, iró- és rajzszerekkel való segélyezését l. hátrább az el. iskolánál.

C) Javadalmak.

Kórházi díjakban elengedtetett két tanulónak 83 K. 31 f., gyógyszertári díjakban 44 tanulónak 79 K. 60 f. Felsőbb osztályú gimn. tanulók alsóbbak felügyeleteért kaptak 5549 K.-t. legatióból 148 K.-t.

Iskolai díjakból a következő összegek engedtettek el az 1906/7. isk. évre:

a) *Az elemi iskolában*: Erdődi Sándor 25 K., Nanovszky

Bálint 10 K., Palatka Lőrinc 20 K., Antónya János 5 K., Erdődi Károly 20 K., Leitner Sándor 10 K., Márk József 20 K., Szász József 16 K., Szigeti Cs. László 5 K., Tanka Dezső 10 K., Varga István 10 K., Miklós László 10 K., Móric János 22·40 K., Bodor János 22·40 K., Boros Lajos 5 K., Dombi Béla 20 K., Mikó István 10 K., Székely János 30 K., Tarcsafalvi Kálmán 14 K.

b) *A főgimnáziumban*: Bölöni Pál 10 K., Fazakas Lajos 40 K., Hadházi György 40 K., Kádár Lajos 20 K., Klusch Károly 20 K., Miklós Lajos 20 K., Murvai Árpád 30 K., Nagy Gábor 30 K., Orbók István 40 K., Sárosi Jenő 20 K., Szász Ferenc 70 K., Szép Gyula 20 K., Szatmári Lajos 20 K., Tanka Károly 20 K., Török Mózes 30 K., Ürmösi Vidor 20 K., Vajda András 70 K., Vajda József 70 K., Varga József 20 K., Vass János 20 K., Boros Sándor 10 K, Erdődi Ernő 60 K., Májai Ferenc 20 K., Máthé Mózes 60 K., Mikó Miklós 20 K., Tanka Gyula 20 K., Tarcsafalvi Zoltán 60 K., Aradi Gábor 20 K., Benedek Gábor 20 K., Fazakas Béla 30 K., Jakab István 40 K., Kovács Károly 60 K., Máté László 40 K., Nagy László 10 K., Széchy György 20 K., Székely László 30 K., Tóth Ferenc 30 K., Ürmösi Domokos 20 K, Barabás Sándor 40 K., Gvidó Béla 20 K., Mózes Mihály 50 K., Noszin Móric 20 K., Oláh Ernő 10 K., Papszt László 20 K., Perédi Sándor 30 K., Péter Pál 94 K., Vajda Béla 20 K., Balogh Gábor 60 K., Boros László 10 K., Nagy Ferenc 80 K., Széchy András 20 K., Tóth István 30 K., Vass Béla 60 K., Vernes József 10 K., Bartha Miklós 20 K., Dengyel Lajos 20 K., Gálfi Mózes 40 K., Gálfi Pál 40 K., Sárosi József 20 K., Széchy László 20 K., Fekete Ferenc 20 K., István Lajos 30 K., Keresztesi Dénes 60 K., Kovács Mózes 60 K., Kiss Endre 30 K., Kiss Elek 80 K., Lőrincy Zoltán 30 K., Lőrincy Domokos 20 K., Major Domokos 10 K., Márkos Mózes 40 K., Nagy Ferenc 20 K., Pál Miklós 20 K., Pálfi István 40 K., Péter Aladár 20 K., Sófalvi Mózes 20 K., Sebe Ferenc 20 K., Alexi Kristóf 40 K., Balázs József 60 K., Bartha Lajos 40 K., Berecky Vilmos 20 K., Derzsi Dénes 80 K., Elekes Domokos 20 K., Farcádi Gerő 80 K., Gálfi Zsigmond 20 K., Hutter Kálmán 20 K., Kócs András 80 K., Nagy Gábor 40 K., Pálfi László 40 K., Pap László 20 K., Rédiger Elemér 40 K., Székely Kelemen 30 K., Tób Zsigmond

20 K., Zoltán Sándor 80 K., Molnár Gergely 28 K. *Összesen 3496 K. 80 fillér.*

A *megelőző évek hátralékaiból* felhajthatlanság miatt töröltettek a következő összegek: Árkosi József 34 K., Balázs Gyula 18 K., Fazakas Dávid 56 K., Ferenci Árpád 4 K., Lőb József 48 K., Pálfi Endre 24 K., Pálfi Lajos 24 K., Ditrichstein József 6 K., Krizbai Géza 5 K., Merza Gyula 8 K., Grünwald Géza 50 f., Kubszky János 6 K., Ditrichstein Rezső 37·40 K., Kovács Imre 73·40 K., Orbók Gyula 42·40 K., Zentál Jenő 8 K., Máté Albert 12·40 K., Goldschläger Adolf 58 K., Móric István 28 K., Neuberg Gizella 5·60 K., Biró Béla 3 K., Kovács János 12·40 K., Nanovszky László 25·20 K., Neumann Endre 6 K., Stein János 4·40 K., Brunner Ernő 3 K., Szabó Ferenc 58 K., Földes Lajos 50 fill., Kardos János 3 K., Bodor Mózes 2 K., Nagy István 7·50 K., K. Nagy József 6 K., Böhm Gyula 6·36 K., Kardos Kálmán 40 fill., Feigenbaum Dávid 4 K. *Összesen 678 K. 46 fillér.*

A tandíjak címén történt segélyezés főösszege 4175 K. 26 f.

D) Jutalmak.

Az iskolai év bezárása alkalmával, jun. 30-án, következő jutalmakat osztottuk ki:

a) ***Alapítványokból:***

1. *A Bulyovszkyné Szilágyi Lilla alapítványból* a *Remény* c. ifjúsági lapban megjelent legjobb költemények szerzője, Derzsi Dénes VIII. o. t. 10 koronát nyer. Dicséretben részesül Hutter Kálmán VIII. o. t.

2. *A Bulyovszkyné Szilágyi Lilla alapból* 40 K. pályadíjat tűztünk ki egy, a jóltevők emlékére írandó szavalásra alkalmas költemény jutalmazására. Érkezett két pályamunka. A birálat szerint a *Charistos* jeligéjű érdemes a kitűzött jutalom felére. Szerzője Zoltán Sándor VIII. o. t.

3. *A Fehér Márton-alapból* szépírásért 4 kor. jutalmat nyer Bedő Zoltán VI., 2 K.-t Szász Ferenc I. o. t.

4. *A Kovács János emlékalapból* 30 K.-t tűztünk ki e tételek valamelyikére: A magyar történelem nagy eseményei Kolozsvárt. Miért kellett és hogy létesült az unió? Pályamunka nem érkezett.

5. *A Kovácsi Antal alapból* 45 K. jutalom tűzetett ki a latin

nyelvben pályázati írásbeli zárt vizsgálaton legtöbb eredményt felmutató tanuló jutalmazására. A pályázaton részt vettek: Gálfi Zsigmond, Hutter Kálmán VIII., Boskovics Henrik, Káhána Herman VII., Dengyel Lajos, Ligeti Ernő, Nemes N. Lajos, Stern Vilmos VI. o. t. A jutalomból 30 K.-t nyer Káhána Hermann. 5—5 K.-t Gálfi Zsigmond, Boskovics Henrik és Stern Vilmos.

6. A *Kriza János alapból* 40 K.-t tűztünk ki népköltési gyűjtemények jutalmazására. Érkezett 3 gyűjtemény. Az igazgatóság a szaktanárok birálata alapján Zoltán Sándor VIII. o. tanulót 20 K., Benkő Gyula VII. o. tanulót 12 K., Oláh Ernő IV. o. tanulót 8 K. jutalomban részesíti.

Ezt a pályázatot 1908. május 15. határidővel újra kihírdetjük. Minden pályamunkát jutalomban fogunk részesíteni, ha valóban eredeti s eddigelé még ismeretlen népdalokat, esetleg népmeséket, népmondákat gyűjt össze. A gyűjtő mingent úgy, abban a dialektusban jegyezzen föl, ahogy hallotta

7. A *Lászlócky Péter-alapból* jeles tanulásért és jó magaviseletért 8 korona jutalmat nyer: Tóth István V. o. t.

8. A *Magyary Mihály alapítványból* a márc. 15-én rendezett iskolai ünnepélyen a nap fontosságát méltató beszédért 5 K. jutalmat nyer Gálfi Zsigmond VIII. o. t.

9. A *dr. Nyiredy Géza* nevére tett alapítványra e tételt tűztük ki: Ismertesse pályázó az erdélyrészi ásványvizeket. Érkezett egy pályamunka, mely a szaktanár birálata szerint a 8 K. jutalomra érdemes. Szerzője: Stern Vilmos VI. o. t.

10. A *Paget Olivér alap* terhére hirdetett angol nyelvi pályázaton résztvettek négyen. A bizottság itélete alapján az 50 K. jutalmat nyeri Győrfi István, a 100 K. jutalmat egyenlően megosztva Árkosi Tamás és Kisgyörgy Imre, a 200 K. jutalmat Bencédi Pál papnövendék.

11. A *Pap Sándorné alapból* 10 K. tűzetett ki fogházban tartandó istentiszteletre írandó egyházi beszéd jutalmazására. A beérkezett egy pályamunka a főtiszt. püspök úr bírálata szerint érdemes a jutalomra. Szerzője Árkosi Tamás papnövendék.

12. A *Peielle István-alapból és a jutalmazásra kiutalt 80 K.* maradékából 114 K. értékben jutalomkönyveket osztottunk ki a következő tanulóknak: Haas Ferenc, Hutter Kálmán, Pálffy

László VIII., Bencédi László, Kopp Elemér, Lőwi Emil, Rákóczi Béla, Keresztesi Dénes, Sebestyén Rezső, Zsakó Gyula VII., Dengyel Lajos, Gálfi Pál, Módi Mihály, Nemes N. Lajos VI., Boros László, Győri Béla, Lőwi Jenő, Tóth István, Zsakó Zoltán V., Barabás Sándor, Noszin Móric, Szabó Jenő, Vajda Béla IV., Benedek Gábor, Deutsch Vilmos, Durugy Ferenc, Engel Rezső, Höntz Arisztid, Lőwi Nándor, Kauntz Vilmos, Máthé László, Nagy Lajos III., Hadházi Sándor, Tanka Gyula, Lőw Rezső II., Miklós Lajos, Müller Géza, Vass János I. o. t.

13. *Péterffy Zsigmond nyug. vasútigazgató* alapítványából 10 K. jutalmat nyer jó tanulásért és magaviseletért Kovács Károly III. oszt. tanuló.

14. A *Sipos Gábor-alapítványból* 5 K. jutalmat nyer Borbély Ferenc VIII o. t., aki a szaktanár itélete szerint az év folyamán a legjobb magyar dolgozatokat készítette.

15. A *kövendi Szász Gergelyné alapból* 10 K. jutalmat nyer az alapító-levél értelmében az, aki a Kriza-önképzőkör Remény c. lapjába a legjobb prózai dolgozatot írta. Az önképző-kör vezető tanára birálata alapján e jutalmat Borbély Ferenc III. o. t kapja.

16. Az *1879—80-ban végzett osztálytársak alapítványából* az oráció-gyakorlatokon tartott s az ifjuság itélete szerint legjobb beszédért 34 K. jutalmat nyer Zoltán Sándor VIII. o. t.

17. A *Remény-alapból* 50 K.-t tűztünk ki e négy tétel egyikének jutalmazására: Balassa Menyhért árultatása Heltai meséi Mikes levelei Kolozsvár irodalmi élete a XVI. században. Beérkezett két pályamunka a 3. és 4. tételre. A szaktanárok ítélete alapján a jutalmat Borbély Ferenc VIII. o. t. nyeri *Mikes leveles könyvé*-vel; a 4. tételre beadott pályamunkával dicséretben részesülnek Stern Vilmos és Ligeti Ernő VI. o társszerzők.

18. A *szentgericei Iszlai József-alapból* egyenként 7 K. 50 f. jutalmat nyernek Májai Ferenc és Mikó Miklós II. o. t.

19. Az évi költségvetésben kiutalványozott 80 K. egy részével két értékes emléktárgyat és 4 ezüst, 4 bronzérmet vásároltunk az *intézeti torna- és vívóverseny* győztesei jutalmazására. A verseny eredménye ez: *Futó-mászásban* az I o.-ból első lett Szabó Ödön, második Szász Ferenc, a II. o.-ban első Sikó Tibor, második Boros Sándor, a III. o.-ban első Székely László, második

Lőwi Nándor, a IV. o.-ban első Rédiger Béla, második Filep Jenő, az V. o.-ban első Tóth György, második Tóth József, a VI. o.-ban első Kelemen Miklós, második Hoffmann Sándor, a VII. o.-ban első Kovács Mózes, második Szakács Zsigmond. Az elsők oklevelet kapnak, a második győztesek dicséretben részesülnek. *Nyujtó-távolugrásban*: első Nagy Ferenc VII., második Tóth György V., harmadik Kovács Mózes VII *Ló-súlydobásban* első Nagy Ferenc VII, második Oláh Ernő IV., harmadik Szakács Zsigmond VII. o. t. *Korlát-magasugrásban*: első Hoffmann Sándor VI., második Kovács Mózes VII., harmadik Sárosi József VI. o. t *Súlyemelés — helyből távolugrásban*: első Ince János VII., második Szakács Zsigmond VII., harmadik Lőwi Jenő V. o. t. Az első győztes ezüst. a második bronz érmet, a harmadik oklevelet nyer. A *főversenyben* első *Bedő Zoltán* VI., második Nagy Ferenc VII., harmadik Tóth György V. o. t. *Az első kapta az intézet első emléktárgyát* (asztali álló óra), a második egy tintatartót. a harmadik oklevelet és *Gál Jenő* f.-gondnok adományából 5 K.-t. A *kezdő vívók* versenyében győztes az I. o.-ból Vass János, a II-ból Boros Sándor, a III-ból Nyiredy Géza; oklevelet kaptak. A *haladó vívók* versenyében első Széchy László VI., második Boros László V. o. t. Az első László Gyuláné tiszteletdíját nyerte, a második oklevelet és *Gál Jenő* f.-gondnok adományából 5 K.-t. *László Gyula* tornatanár adományából szép tornázásuk jutalmául 2—2 K.-t kapott Oláh Ernő IV., Székely László IV., 1—1 K.-t Szász Ferenc és Sári József I. o. t. *Kiss Elek* VII. o. t., aki tavaly az intézet első emléktárgyát kapta s ennélfogva a szabályszerű díjazásból ki volt zárva, *Fekete Gábor* f.-gondnok adományából 10 K. jutalmat nyert, minthogy az idén is több egyéni versenyben első helyre került.

Kerületi tornaverseny Egerben. Itt számolunk be a május 25—26-án tartott egri kerületi tornaversenyen való részvételünkről. Dr. Nyiredy Géza, Márkos Albert és László Gyula tornatanár vezetése mellett résztvett a versenyben 39 tanuló, akiket költségeikben 540 K. segélylyel támogattunk. Korláton minta csapat-gyakorlatot mutattak be. A füleslabda-játékban 25 versenyző intézet között az ötödik helyre kerültek, amiért az intézet oklevelet kapott. Az egyéni versenyek közűl a rúdmászásban

harmadik díjat nyert Tóth György V., a távolugrásban harmadik díjat Bedő Zoltán VI., a magasugrásban szintén harmadik díjat Kiss Elek VII. o. t, súlydobásban első díjat Elekes Domokos VIII. o. t. A tornaversenyt egy szép és tanulságos kirándulással kötöttük össze s megnézték Eger, Miskolc, Kassa és Debrecen város nevezetességeit. Egerben Izsépi Béla és Vadászi László tanárok, Kassán dr. Ejury Lajos tanár és Huppert Géza gyógyszerész urak, Debrecenben a ref. kollégium tanári kara, élén Karai Sándor igazgató úrral s különösen Zalányi János, Nyáry Béla, Szeremlei Béla és Csürös Ferenc tanár urak fogadták, kalauzolták ifjainkat. Sőt a debreceni kollégium elöljárósága teljesen ingyen látta el ifjainkat ott időzésük alatt élelemmel. E szivességért és előzékenységért kedves kötelességemnek ismerem e helyen is kifejezni kollégiumunk hálás köszönetét.

b) ***Egyesek adományából:***

1. Az *egyházi képviselő tanács adományából* „Vallás, hit és szabadság" c. műből 1—1 példányt nyernek jutalmúl: Borbély Ferenc, Gálfi Zsigmond, Berecki Vilmos, Hutter Kálmán, Zoltán Sándor VIII., Káhána Hermann VII. o t. Értéke 12 K.

2. *Br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr* most *huszonnyolcadszor* 300 K.-t adott jeles előmenetelű tanulók jutalmazására. Ez összegtől 200 K.-t kapott Zoltán Sándor VIII. o. t. (L. az érettséginél). A fennmaradó 100 K.-ból 20 K.-t kapnak: Káhána Hermann VII., Bartha Miklós, Stern Vilmos VI., 10 K.-t kapnak Nagy Ferenc V., Zádor Béla V., Rákóczi Imre IV., Székely László III. o. t.

3. *Dr. Nyiredy Géza* tanár 10 K.-t adott egy szegénysorsú, jó viseletű és előmenetelű tanuló jutalmazására. Ez összeget kapja: Módi Mihály VI. o. t.

4. *Márkos Albert* tanár 8 K.-t adott egy szegény tanuló jutalmazására. Ez összeget nyeri Kiss Elek VII. o. t.

5. Egy magát megnevezni nem akaró volt növendéke az intézetnek 50 K.-t adott egy szegénysorsú, jeles előmenetelű székely ifjú megjutalmazására. Az összeg osztatlanul adandó ki, nyeri: Borbély Ferenc VIII. o. t.

6. *Hadházi Sándor egyházi tanácsos* úr 16 K 80 f.-t küldött két szegény unitárius tanuló jutalmazására. Ez összeget nyerik: Benedek Gábor III., Boros Sándor II. o. t.

7. *Dr. Nyiredy Géza* tanár 20 K jutalmat tüzött ki annak a tanulónak megjutalmazására, aki saját megyéje vagy járása területén található ásványokból és növényekből jutalmazásra érdemes gyüjteményt ad be. Beérkezett egy gyüjtemény, melynek beküldője, Kopp Elemér VII. o. t., érdemes a jutalomra.

8. *Dr. Kőváry László* f.-gondnok úr két 50—50 K.-ás pályadíjat tüzött ki *Szentiványi Mihály, Nagyajtai Kovács István, Kiss Mihály* és *Veress József* unitárius írók valamelyike életének és írói működésének megírására. Egy pályamunka érkezett Nagyajtai Kovács Istvánról. Szerzője Hutter Kálmán VIII o. t., érdemes a jutalomra.

9. *Kelemen Lajos* tanár 4 jutalmat (5—5 K.) tüzött ki e tételre: valamely község összes határrész elnevezéseinek a vonatkozó regékkel, mondákkal, kincses mesékkel, hagyományokkal és a néptől eredő helynév-magyarázatokkal való leírása. 4 pályamunka érkezett. A „Szeressük a népet" jeligés szerzője. Kocs András VIII. o. t. 10 K., az „Ember tervez, Isten végez" és „Tanuld megismerni a népet" jeligés mű szerzői, Kopp Elemér VII., és Kelemen Miklós VI. o. t. 5—5 K. jutalmat kapnak. E pályatételt a jövő évre 4 drb 5—5 K.-ás jutalommal máj. 15. határidővel ujra kitüzi. Ugyancsak a tanár úr 24 K.-t adott olyan három VIII. o. tanuló jutalmazására, akik a magyar történelemből egész éven át jó igyekezetet és előmenetelt tanusítottak s kiknek érettségi felelete is kitünt. Ez összegből 10 K.-t nyer Borbély Ferenc, 7—7 K.-t Zoltán Sándor és Hutter Kálmán.

10. *Hadházy Sándorné* Endrődi Kuruc-nóták c. kötetét küldötte Márkos Mózes VII. o. tanulónak jutalmul az iskolai ünnepélyeken tárogatóval elért sikereiért s buzdításúl a jövőre. Értéke 6 kor.

11. *Kőváry László f.-gondnok úr* „Magyarország története. Nemzetközi helyzetünk szempontjából. I. kt." és „A millenium lefolyásának története s a millennáris emlékalkotások" c. művéből 20—20 példát küldött jó igyekezetű és előmenetelű tanulók jutalmazására. E művekből 1—1 példát kapnak: Borbély Ferenc, Derzsi Dénes, Gálfi Zsigmond, Zoltán Sándor VIII., Boskovics Henrik, Káhána Hermann, Keresztesi Dénes, Kiss Elek, Péter Aladár VII., Bartha Miklós, Stern Vilmos VI.,

Nagy Ferenc, Zádor Béla V., Rákóczi Imre IV., Engel Rezső, Kovács Károly, Nyiredy Géza, Székely László III., Boros Sándor, Májai Ferenc, Mikó Miklós, Lőw Rudolf II.; Haas Ferenc, Kohn Jenő, Lázár Miklós VIII., Ligeti Ernő, Beregi Endre VI., Balogh Gábor, Boros László, Goldstein Emil, Fenichel Mór, Tóth István V., Noszin Móric, Oláh Ernő IV., Benedek Gábor, Höntz Aristid, Kohn Arthur III., Hadházi Sándor, Neumann Endre, Rosenfeld Manó II., Gál Ernő, Szász Ferenc I. o. t. Értéke 240 kor.

12. *Dr Borsai Áron* bánffyhunyadi körorvos úr ez alkalommal is 20 K.-t küldött jeles előmenetelű unitárius tanulók jutalmazására. Ez összeget nyerik: Nyiredy Géza III., Gál Ernő I. o. t.

13. *Gál Jenő* felügy.-gondnok úr 20 K.-t adott egy minden tekintetben kiváló unitárius tanuló jutalmazására; nyeri Szász Ferenc V. o. t.

A különböző segélyezések összege:

1.	Legatióból papnövendékeknek	1938·—
2	Egyetemi tandíj papnövendékeknek	430·—
3	Alsóosztályúak felügyeleteért papnövendékeknek . .	1414·—
4.	Konviktusi ösztöndíjak összes értéke	10877·34
5.	Ösztöndíjak pénzben	974·—
6.	Segélyző-alapból ruhában	183·—
7.	Könyvekben és írószerekben el. isk. tanulóknak .	25·—
8.	Kórházi díjakban elengedve 2 tanulónak	83·31
9.	Gyógyszertári díjakban elengedtetett 44 tanulónak	79·60
10.	Iskolai díjakban elengedtetett	4175·26
11.	Jutalmak alapítványokból	806.—
12	Alsóosztályúak felügyeleteért gimn. tanulók kaptak	5549·—
13.	Legatióból gimn. tanulóknak	148·—
14.	Önképzőköri munkálkodásért pályadíjak	183·—
15.	Jutalmak egyesek adományából	802·80
	Összesen . .	27698·31

VII. FEJEZET.

Elemi iskola.

Az iskolai év kezdete. Az elemi iskola növendékei szeptember 1—4-én iratkoztak be. A tanítás 6-án kezdődött meg s a szünetek leszámításával megszakítás nélkül folyt a vizsgálat napjáig: junius 16-ig. A tanítás szünetelt október 6-án, október 13—21. (szüreti szünidő), okt. 29-én (II. Rákóczi Ferenc és társai hamvai hazahozatala), nov. 5-én (főtanácsi ülés), nov. 16. (a tanítótestület közgyűlése), dec. 15. (Bencédi Gergely tanár temetése), dec. 18.—jan. 4-ig, (karácsony), febr. 2-án (félévi beiratkozás), febr. 11—12-ig (húshagyókedd), márc. 22.—ápr. 7-ig (husvét), máj. 16—22-ig (pünköst).

A tanítói karban változás nem történt. Tanvezető ez évben is dr. Boros György theologiai dekán és az igazgató, dr. Gál Kelemen főgimnáziumi igazgató volt.

Tanulmányi ügyek. A tanulók előmeneteléről az érdemsorozat nyújt felvilágosítást.

A változott viszonyok hatása alatt a tanító-testület kénytelen volt az E. K. Tanács által elemi iskolánk részére összeállított tanítási tervtől eltérni s az új állami tanítási tervet használni.

Az 1., 2. oszt. tanítója Régeni Áron, a 3., 4. osztályé Nagy József volt. A rajzot mind a négy osztályban Régeni Áron, a tornát Nagy József tanította.

A növendékek szüleit karácsonkor és husvétkor értesítettük a szorgalom, magaviselet és az egyes tantárgyakban tett előmenetelükről.

Évközben több alkalommal voltak a növendékek a tanítók vezetése alatt a városban és város környékén tanulmányi kiránduláson.

Fegyelmi állapot. A növendékek erkölcsi magaviselete egész éven át kifogástalan volt.

Egészségi állapot. Kisebbfokú megbetegedések leszámításával az egészségi állapot jó volt a növendékek között. Hogy a növendékeket edzettebbé tegyük, még a téli hónapokban is tartottunk torna-órákat. Az őszi és tavaszi napok torna-óráit szabad mozgásra fordítottuk s a kismezőre is elvezettük a növendékeket játszani.

Iskolai ünnepek. Mint minden évben, úgy az idén is megünnepeltük okt. 6-iki gyászünnepet s március 15-ikét. Mindkét alkalommal a növendékek szavaltak, énekeltek és Nagy József tanító tartott a gyermeki léleknek megfelelő tanításszerű beszédet.

Látogatások. A hivatalos látogatást dr. Gál Kelemen igazgató és dr. Boros György tanvezető végezték.

A sepsiszentiványi Szentiványi Jenő-féle alapítvány 25 korona kamatjából tankönyveket és irószereket kaptak: Nanovszki Bálint 1., Szász József. Darók János, Márk József, Erdődi Károly 2., Móric János 3., Bodor János, Boros Lajos és Székely János 4. oszt. növendékek.

A segélyző alapból többen kaptak a szegénysorsú növendékek közül téli ruhát; *tandíj-elengedésben* és *konviktusi kedvezményben* is részesültek. (L. ez Értesítő 164—168. lapját.)

A III. könyvtár-typus összes könyvei meglévén, ez évben könyveket nem vásároltunk.

A tanítási terv táblázatos áttekintése.

Tantárgyak	Heti félóra szám				
	1. oszt.	2. oszt.	3. oszt.	4. oszt.	Együtt
Vallástan	2	2	2	2	8
Beszéd- és értelemgyakorlat	2	2	—	—	4
Magyar nyelvtan	—	2	2	2	6
Földrajz	—	1	3	3	7
Történelem	—	—	1	1	2
Számtan	5	5	5	5	20
Olvasás — írás	6	5	5	5	21
Fogalmazás	—	—	1	1	2
Rajz	2	2	2	2	8
Ütenyírás	1	1	1	1	4
Ének	2	2	2	2	8
Testgyakorlás	2	2	2	2	8
Összesen	22	24	26	26	98

1. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 félórában. Dr. Boros György: Jó gyermek könyve alapján. Imák, erkölcsnemesítő történetek, versek. Egyházi énekek.

Beszéd- és értelem-gyakorlat. Heti 2 félórában. Peres Sán-

dor vezérkönyve alapján. Játékok. Taneszközök. Iskola. Család. Lakás Az emberről. A házi és ház körül tartózkodó állatok. Mesék, versek.

Számtan. Heti 5 félórában. A 20-as számkörben a négy alapmívelet. Számjegyek, mértékek, pénznemek.

Irva-olvasás. Heti 6 félórán. K. k Benedek—Földes—Száva: ABC és olvasókönyv. A kis- és nagybetük. Olvasmányok, versek.

Ének. Heti 2 órában. Hallás után gyermek- és népdalok.

Rajz. Heti 2 órában. Kézgyakorlatok, lapos és gömbölyű tárgyak körvonalai.

Írás. Kis- és nagybetűk, szók és mondatok íratása.

Testgyakorlás. Heti 2 órában. Játékok, szabad- és rendgyakorlatok. Séta.

2. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 félórában. K. k. Dr. Boros Gy.: Jó gyermek könyve. Imák. történetek. versek. egyházi énekek.

Beszéd- és értelem-gyakorlat. Heti 2 félórában. Peres S. vezérkönyve alapján. A család, ház, kert, mező, erdő. Harmat, köd, eső. sár, szél. Gazdaság. Toldi. Az ember a családban és a községben. A helység, lakosok. Ország. Növények, ásványok. Levegő, nap, hold, Isten.

Magyar nyelv. Heti 2 félórában. K. k. Almásy J.: Magyar nyelvgyakorlatok példatára. Mondat. szók. hangok. írásjelek, alany, állítmány, ige, melléknév, főnév, névelő, névmás.

Olvasás. Heti 5 félórában. K. k. Benedek—Földes—Száva: Olvasókönyv. Olvasmányok, versek.

Földrajz. Heti 1 félórában. Földrajzi alapfogalmak. Kolozsvár ismertetése.

Számtan. Heti 5 órában. K. k. Sziklás—Walter: Számtani példatár. A 100-as számkörben a négy alapmivelet. Számjegyek, műveleti jegyek. Mértékek, pénzek.

Rajz, írás, ének, testgyakorlás mint az I. oszt.-ban.

3. osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

Vallástan. Heti 2 félórán. K. k. Tarcsafalvi A.: Bibliai történetek. I. rész. A teremtés munkája. Ádám és Éva. Isten büntetése és jutalmazása. A hitbeli hűség próbája. Egy tál lencse. József története. Mózes története, a tiz parancsolat. Szenvedések iskolája. Áldozat Istennek. Áruló asszony. Dávid Salamon. Illés. Elizeus. Dániel. Erkölcsi szabályok. Imák.

Magyar nyelvtan. Heti 2 félórán. K. k. Almásy J.: Magyar nyelvgyakorlatok példatára. III. rész A beszéd. Szótagolás. A szavak jelentése, írása. Egyes és többesszám. Mondatok egy és több alannyal, egy és több állítmánnyal. A névmások. A melléknév. Az ige s három fő ideje. Összehasonlítások, a melléknév fokragozása. Állító, fölszólító, tagadó mondatok. Mondatok átalakítása. Kis elbeszélések. Leírás Levelek. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Olvasás. Heti 5 félórán. K. k. Benedek—Földes—Száva: Olvasókönyv. III. rész Olvasmányok, költemények tárgyalása. Nehány alkalmasabb darab elemzése.

Földrajz. Heti 3 félórán. K. k. Gombos—Régeni: Kolozsvár és Kolozsmegye földrajza. Földrajzi alapfogalmak. Kolozsvár. Kolozsmegye.

Számtan. Heti 5 félórán. K. k. Sziklás—Walter: Számtani példatár III. rész. Az 1000-es számkörben a négy alapművelet fejben és írásban. Mértékek. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Fogalmazás. Heti 1 órán. Másolás, tollbamondás. Önálló fogalmazványok kérdésekre vagy elbeszélés után. Kéthetenként egy dolgozat

Ütenyírás: Heti 1 órán. Kis- és nagybetűk, szók, mondatok.

Rajz. Heti 2 órán. Természet után egyszerűbb tárgyak, levelek, illusztrációk, árnyékfoltok megfigyelése s azok másoltatása. Ecset-gyakorlatok. Tanító: *Régeni Áron.*

Ének. Heti 2 órán. K. k. Sztankó B: Daloskönyv. Az első és második négyes hangsor hangjai. Egyházi és világi dalok 1, 2 és 3 szólamra.

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Játékok, szabad és rendgyakorlatok.

4. osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

Vallástan. Heti 2 félórán. K. k. Tarcsafalvi A.: Bibliai történetek II. rész. Keresztelő János, Jézus születése, gyermekkora, megkeresztelése és fellépése Tanítványok választása. A javítás útján. Jézus gyógyít szombat napon. A bűnös asszony. Jézus a gyermekbarát Példázatok. Jézus utolsó útja Jeruzsálembe. A Getsemáné kertben. Pilátus előtt A keresztfán. Első pünköst. Saul. Pál apostol. Erkölcsi szabályok, imák.

Magyar nyelvtan. Heti 2 félórán. K. k. Almásy J.: Magyar nyelvgyakorlatok példatára. A beszéd, szótagolás. A szavak jelentése, egyszerű és összevont mondat. Képzett és nem képzett főnevek. Személyes, mutató, határozatlan és kérdőnévmások· Az ige, melléknév A mondatok bővítése tárggyal, hely-, idő-, cél-, mód-, állapot-, eszközhatározóval és jelzővel. A birtokviszony. Szóösszetételek. A mondatok átalakítása. Hibás szólások. Elbeszélések, adoma, mese, leírás, levél. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Olvasás. Heti 5 félórán. K. k. Benedek—Földes—Száva: Olvasókönyv IV. rész. Olvasmányok, költemények tárgyalása. Elemzés.

Földrajz. Heti 3 félórán. K. k. Asztalos—Márton: Magyarország megyéi, folyói, hegyei, városai, lakói vallás és foglalkozás szerint. Kereskedés, ipar, földmivelés. Szomszédos országok. Európa országai és az 5 világrész igen rövid ismertetése.

Történelem. Heti 1 félórán. K. k. Kuttner—Alpári: Magyarok története. Az egyes korszakok szokásai, törekvései s a korszakokban szereplő kiválóbb személyiségek.

Számtan. Heti 5 félórán. K. k. Sziklás—Walter: Számtani példatár IV. rész. A négy alapművelet a milliós számkörben fejben és írásban egynevű és többnevű számokkal. A mértékek.

Fogalmazás, ütenyírás, ének, testgyakorlás, rajz. Mint a 3. osztályban.

Első osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Olvasás	Besz. ért gyak.	Számtan	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
	Csernó Béla ev. ref.	1	1	2	3	1	1	1	1	1	1	1
	Engelmann László izr.	1	2	2	2	1	3	4	2	1	1	2
	Erdődi Sándor	3	3	4	4	3	3	2	3	1	3	3
	Frank-Kiss Jenő	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
5	Gál Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Grósz Jenő izr.	2	3	2	2	2	3	3	2	1	3	2
	Herman Sándor izr.	3	2	3	1	2	3	3	2	1	3	2
	Katona Gergely r. k.	3	3	3	2	2	2	3	2	1	3	3
	Klein Andor izr.	2	2	2	1	3	2	2	2	1	1	2
10	Palatka Lőrinc	3	4	3	4	3	2	1	1	2	3	3
	Richter Béla r. k	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
	Seiler Zoltán izr.	1	2	2	1	2	3	3	2	1	1	2
	Soos Gábor ev. ref.	1	1	2	1	3	3	2	1	1	1	2
	Kimaradt:											
	Nanovszki Bálint	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Második osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron*

A tanuló neve és vallása	Vallás	Nyelvtan	Olvasás	Besz. ért. gyak.	Földrajz	Számtan	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
Antonya János	1	1	1	1	2	1	3	1	1	1	1	1	1
Balázs Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Csernó István ev. r.	1	3	3	2	2	4	1	2	1	1	1	2	3
Erdődi Károly	3	3	3	3	3	4	3	2	1	1	1	2	3
5 Gálfi Jenő	1	2	2	1	1	2	1	2	2	1	1	2	2
Gelb Lázár	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1
Havas József izr	2	2	1	1	2	2	2	1	3	1	1	2	2
Kassai Tibor r. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Márk József	1	3	4	3	3	3	3	3	3	1	2	3	3
10 Szász József	1	2	1	2	2	1	3	1	1	1	1	1	1
Szigeti Cs. László	2	2	2	2	2	3	2	1	1	1	1	2	2
Sipos György izr.	3	3	2	2	3	2	2	3	3	1	2	3	3
Tanka Dezső	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Orbók Elek	1	3	3	3	3	3	3	2	1	1	1	2	2
15 Varga István	1	2	2	2	3	3	2	2	2	2	1	2	2
Magántanuló:													
Ürmösi Géza	nem vizsgázott												
Kimaradt:													
Darók János	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gömöri István	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leitner Sándor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zsirai István	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Harmadik osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Olvasás	Földrajz	Számtan	Fogalmazás	Ének	Írás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
Dali Géza róm. kath.	2	2	3	2	2	3	1	3	2	2	1	2	2
Frank-Kiss István	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1
Gámán Géza ev. ref.	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2
Hirsch Emil izr.	1	2	1	3	1	2	2	3	2	2	2	2	2
5 Iványi György ág. ev.	2	3	3	3	3	4	4	2	3	fm.	1	2	3
Lászlócki István	4	4	4	4	4	4	2	4	2	2	1	3	4
Lusztig Tibor izr.	3	3	3	3	1	3	3	3	3	1	2	2	3
Lusztig Vilmos izr.	—	2	2	2	2	3	3	2	3	2	1	2	2
Májer Ernő izr.	2	4	2	4	3	4	4	3	4	1	3	3	3
10 Miklós László	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2
Móric János	3	3	3	3	3	4	4	4	4	2	1	3	4
Tyroler László izr.	2	2	2	2	3	1	2	2	2	1	2	2	2
Hermann Árpád izr.	2	4	4	4	3	4	3	4	3	3	2	3	4
Ullmann Ferenc	2	4	4	3	3	4	3	3	2	2	1	3	3
15 Gmehling Richárd	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	2

Negyedik osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar	Olvasás	Földrajz	Történelem	Számtan	Fogalmazás	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.
	Bodor János	2	3	3	3	3	3	3	1	2	4	1	1	2	3
	Bolgár Endre	1	2	2	2	2	3	3	1	1	4	2	1	2	2
	Boros Lajos	2	4	2	4	3	4	3	4	2	2	1	1	2	3
	Dali Dezső r. kath.	2	2	3	2	2	2	3	1	2	1	1	1	1	2
5	Dombi Béla	1	2	1	2	2	1	2	3	1	1	1	1	1	2
	Engelmann Imre izr.	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2
	Gálosi Jenő izr.	3	3	2	3	3	3	4	2	3	4	1	2	3	3
	Gyalui Jenő izr.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1
	Lángberg Nándor izr.	3	3	4	4	4	4	3	2	2	2	2	1	3	3
10	Lászlócki Samu	2	2	3	2	2	3	3	2	1	3	2	1	2	2
	Mikó István	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	1	1	1	2
	Sólyom Lajos ág ev.	1	2	1	1	2	1	2	2	1	2	2	1	1	2
	Stern Miksa izr.	1	3	2	2	3	2	3	4	2	4	3	1	2	3
	Strasser Elemér izr.	3	2	1	2	2	2	3	1	2	3	2	1	2	2
15	Székely János	2	2	2	2	3	3	3	4	2	1	1	1	2	2
	Szöllősi István ev. r.	2	4	3	3	3	4	4	3	3	4	2	1	3	3
	Tarcsafalvi Kálmán	1	2	1	2	2	2	3	1	2	2	2	1	2	2
	Turi Elemér izr.	3	2	3	2	3	3	4	4	2	3	2	1	2	3
	Tóthmájer Ferenc	2	2	3	2	3	2	4	4	3	4	2	1	1	3
20	Nádor Rezső	4	3	3	4	3	2	4	3	4	3	2	1	2	3
	Kimaradt:														
	Berkovics Dezső	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zsirai Hugó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Vizsgai jutalmak.

Jutalmat nyertek: Frank-Kiss Jenő, Gál Miklós, Richter Béla, Soós Gábor 1., Balázs Ernő, Antonya János, Gálfi Jenő, Gelb Lázár, Havas József, Kassai Tibor, Szász József, Tanka Dezső 2., Frank-Kis István, Gámán Géza, Miklós László, Tyroler László, Gméhling Richárd 3., Dombi Béla, Engelmann Imre, Gyalui Jenő, Mikó István, Sólyom Lajos 4. oszt. tanulók.

Dr. Frank-Kiss István úr ajándékozott 20 koronát 2 szorgalmas és szegény unitárius tanuló jutalmazására. Egyenlő öszszegben Szász József 1. oszt és Dombi Béla 4. oszt. növendékek kapták. A jutalomkönyvekből 2 drbot Dr. Gyalui Farkas úr ajándékozott.

Dicséretet érdemeltek: Engelmann László és Seiler Zoltán 1. oszt, Szigeti László 2. oszt., Dali Géza és Hirsch Emil 3. oszt., Dali Dezső, Strasser Elemér és Tarcsafalvi Kálmán 4. oszt. növendékek.

Az elemi iskolai tanulók statisztikája.

1. *A tanulók száma az iskolai év végén 64.*

2. A tanulók száma az iskolai év végén a *szülők lakóhelye szerint* részletezve:

a) Helybeli 60.

b) Csatlakozási községből való nincs.

c) Más községekből a vármegye megnevezésével: Kolozsmegyei 1, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegyei 1, Udvarhelymegyei 1, Szerémmegyei 1. *Összesen 64.*

3. A tanévvégi létszám *osztályok szerint* részletezve: 1. oszt. 13; 2. oszt. 16; 3. oszt. 15; 4. oszt. 20. Összesen 64.

A tanévvégi létszám osztályonként *vallás szerint* részletezve:

1. oszt.: unitárius 5, ev. ref. 2, róm. kath. 2, izr. 4. Összesen 13.

2. oszt.: unitárius 11, ev. ref 1, róm. kath. 1, izr. 3. Összesen 16.

3. oszt.: unitárius 5, róm. kath. 1, ev. ref. 1, ág. ev. 1, izr. 7. Összesen 15.

4. 4. oszt.: unitárius 9, ev. ref. 1, ág. ev. 1, róm. kath. 1, izr. 8. Összesen 20.

5. A tanévvégi létszám részletezve *anyanyelv szerint* osztályonkint:

1. oszt.: magyar 13.
2. oszt.: magyar 16.
3. oszt.: magyar 15.
4. oszt.: magyar 20. Összesen 64.

6. *Az iskolába beírt nyilvános tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán. Iskolai mulasztások.*

1. *a)* Nyilvános tanulónak beiratkozott 69.
b) Nyilvános tanulónak beiratkozott évközben 2.
c) Más iskolába ment át 7.
d) Iskolai év végéig ebbe az iskolába járt 64.

2. *a)* Igazoltan mulasztottak a növendékek 2263 órát.
b) Egyszer sem mulasztott 7.
c) Összesen mulasztott 58.

Az 1907—908. tanévben használandó kézikönyvek jegyzéke.

1. elemi osztály.

1. *Dr. Boros Gy.:* Jó gyermek könyve I. rész...... 40 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva:* ABC.................. 40 „

2. elemi osztály.

1. *Dr. Boros Gy.:* Jó gyermek könyve II. rész...... 40 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva:* Magyar olv.-könyv II. oszt. 70 „
3. *Almásy:* Magyar nyelvgyakorlatok példatára II. o. 36 „
4. *Sziklás—Walther:* Számtan II. oszt. .... 40 „
5. *Erődi:* Énekeskönyv II. oszt. .... 30 „

3. elemi osztály.

1. *Tarcsafalvi A.:* Bibiliai történetek .... 80 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva:* Magyar olv.-könyv III. oszt. 84 „
3. *Almásy:* Magyar nyelvgyakorlatok példatára III. o. 48 „
4. *Sziklás—Walther:* Számtan III. oszt. .... 40 „
5. *Gombos Antal:* Kolozsvár sz. kir. város és Kolozsvármegye .... 50 „
6. *Régeni—Graf:* Kolozsvár környéke.............. 40 „
7. *Sztankó:* Daloskönyv III—IV. oszt., VI. kiadás.... 60 „

4. elemi osztály.

1. *Tarcsafalvi A.:* Bibliai történetek................ 80 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva:* Magyar olvasókv. IV. oszt. 96 „
3. *Almásy:* Magyar nyelvgyakorlatok példatára...... 48 „
4. *Sziklás—Walther:* Számtan IV. oszt. .... 50 „
5. *Asztalos—Mártonffy:* Földrajz IV. oszt........... 60 „
6. *Kuttner—Szuppán—Laukó:* Első oktatás a magyarok történetében .... 60 „
7. *Sztankó:* Daloskönyv III—IV. oszt., VI. kiadás.... 60 „

Megjegyzés: Minden tankönyvnek a legújabb kiadását kell megszerezni.

VIII. FEJEZET.

A jövő isk. évre vonatkozó értesítés.

1. **Beíratás ideje.** A jövő 1907—1908 tanévre a tanulók fölvétele szept. hó 1—4. napjain d e. 8—12 óráig fog eszközöltetni. 5-én túl csak azon esetben vétetnek fel a jelentkezők, ha késedelmüket hitelesen tudják igazolni; 10-én túl csak az igazgatóság adhat engedélyt a felvételre. A tanév ünnepélyes megnyitása szept. hó 5-én d. e. 10 órakor lesz. Az előadások szept. hó 5-én d. e. 11 órakor veszik kezdetüket. A konviktusi élelmezés ugyane napon fog kezdődni.

2. **Vizsgálatok.** A javító-, pótló- és felvételi vizsgálatok aug. hó 30—31. napjain tartatnak meg. Javító- és pótló vizsgálat engedélyezéseért az igazgatósághoz oly tanuló folyamodhatik, aki csak egy tárgyból kapott elégtelen jegyet. Az, aki egy tárgyból elégtelen, magaviselete kevésbé szabályszerű vagy rossz, továbbá, aki két tárgyból elégtelen, vizsgálati engedélyért a mélt. és főtiszt. Egyh. Képv. Tanácshoz folyamodhatik. A folyamodványokat mindkét esetben *legkésőbb julius hó 20-ig* az igazgatósághoz kell benyújtani. *Aki folyamodványát a kitűzött időig be nem adja, javító vizsgálatra nem bocsáttatik.*

A szeptemberben tartandó *javító*, illetőleg betegség miatti mulasztás esetén *pótló érettségi vizsgálatra* augusztus hó 30-ig kötelesek az illetők jelentkezni, illetőleg az előző évben kapott érettségi bizonyítványukat beadni.

3. **Felvétel.** Az elemi iskola 1. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 6-ik életévöket már betöltötték. A gimnázium I osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 10-ik életévöket már betöltötték, 12 évnél nem idősebbek s az elemi iskola 4. osztályát kielégítő eredménnyel végezték. A magasabb osztályokba való felvétel

valamely hasonló rangú és nyilvános joggal felruházott gimnázium megfelelő bizonyítványa alapján történhetik. A polgári iskola valamelyik osztályából gimnáziumba átlépni kivánó tanulók felvételi vizsgálatot tesznek. Beíratáskor be kell adni az előző évi iskolai bizonyítványon kívűl a születési és himlőoltási, 12 évnél idősebb tanulóknál az újraoltási bizonyítványt. *A fölvételre való jelentkezés alkalmával minden tanuló köteles az iskolai díjakat felerészben befizetni. Aki a megelőző időből bármely címen hátralékban van, az a hátralék kifizetése előtt nem fog fölvétetni.*

A gimnázium V. osztályába lépő tanulónak szülője vagy gyámja a beíratásnál köteles kijelenteni, hogy fia, vagy gyámoltja a görög nyelvet tanúlja-e, vagy az azt pótló tantárgyakat. Oly tanuló, ki már egy vagy több osztályban görög nyelvet tanult, az igazgatóság engedélyének kikérése után átléphet a görögpótló tanfolyamra, ha e tanfolyam végzett tananyagából felvételi vizsgát tesz, viszont a görög nyelv- és irodalomból tartozik vizsgálatot tenni az oly tanuló, ki már egy vagy több éven át a pótló tantárgyakat tanulta.

A fölvételre minden tanuló atyja, anyja vagy gyámja kiséretében tartozik jelentkezni. Vidéki szülők vagy gyámok beíratáskor kötelesek bejelenteni, hogy fiokat, illetőleg gyámoltjukat hol és kinél fogják elhelyezni, kire fogják a házi felügyeletet és nevelés gondjait bízni. A kifogás alá eső szállás megváltoztatását követelni az igazgatónak jogában áll. *Vidéki tanuló orvosi, ennek hiányában hatósági bizonyítványnyal köteles igazolni, hogy sem családjában, sem községében fertőző betegség nincsen.*

A felvételre a tanulók előbb az igazgatónál, azután az illető osztályfőnöknél jelentkeznek, aki a beíratáshoz tartozó egyéb teendőket végzi.

4. **Internátus.** Azon tanulók, kik az iskolában bennlakást óhajtanak nyerni, kötelesek ezen óhajukat *legkésőbb julius 20-ig* az igazgatónak bejelenteni. *Aki ezt elmulasztja, fölvételre csak abban az esetben számíthat, ha a jelentkezettek elhelyezése után marad fönn hely.* A bennlakó tanulók, szalmazsák és ágytakaró kivételével, melyet az intézet ad, kötelesek a legszükségesebb ágy- és fehérneműt magukkal hozni, t. i. legalább két rend ágyneműt, 6 inget, 6 lábravalót, 2 hálóinget, 6 zsebkendőt, 6 pár harisnyát,

3 törűlközőt, továbbá téli és nyári, ünneplő és viselő felső-ruhákat.

Az internátus 200 tanulóra van berendezve. A tanulóknak külön dolgozó-, háló-, étkező- és fürdőhelyiségek állanak rendelkezésükre. A felügyeletet az igazgató és két felügyelő-tanár teljesíti. A fennjáró betegek részére betegszoba, s e mellett fürdőszoba van. *A dohányzás az intézet összes helyiségében a legszigorúbban tiltva van,* kivéve a VII. és VIII. o. tanulókat és a papnövendékeket, kiknek az olvasóteremben, melyet a napirendben megszabott időben tanulmányaik bővítése céljából használhatnak, továbbá az udvaron meg van engedve.

5. Kimutatás az elemi iskolai és főgimn. tanulóktól fizetendő díjakról.

a) ***Elemi iskola.***

Fizető	Új	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő	Régi	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő
Unitárius bennlakó	41·—	24·—	17·—	38·40	21·40	17·—
„ künnlakó	25·—	15·—	10·—	22·40	12·40	10·—
Nem unitárius bennlakó	62·—	35·—	27·—	58·40	31·40	27·—
„ „ künnlakó	41·—	23·50	17·50	37·40	19·90	17·50

b) ***Főgimnázium.***

Fizető		Új	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő	Régi	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő
Unitárius bennlakó	I–V. o.	103·—	58·50	44·50	99·40	53·90	45·50
	VI–VIII. o.	106·—	60·—	46·—	102·40	55·40	47·—
„ künnlakó	I–V. o	77·—	44·50	32·50	73·40	40·90	32·50
	VI–VIII. o.	80·—	46·—	34·—	76·40	42·40	34·—
Nem unitárius bennlakó	I–V. o	145·—	80·50	64·50	139·40	73·90	65·50
	VI–VIII. o.	148·—	81·—	67·—	142·40	75·40	67·—
„ „ künnlakó	I–V. o.	99·—	57·50	41·50	93·40	50·90	42·50
	VI–VIII. o.	102·—	59·—	43·—	96·40	52·40	44·—

Szegénysorsú unitárius vallású tanulók a díjak részben való elengedését kellően felszerelt folyamodványnyal kérelmezhetik a beíratáskor. *Azonban a díjak feleészét ők is kötelesek előre befizetni. Aki folyamodványát ekkor be nem adja, az díjak elengedésében nem részesülhet.* Ösztöndíjakért a kellően felszerelt folyamodványok szintén beíratáskor nyújtandók be.

6. **Konviktus.** *Bennlakó tanuló a konviktusnak kötelezett tagja. Ez alól fölmentést csak hitelesen megokolt esetben adhat az igazgatóság írásbeli folyamodásra.*

A konviktusba való felvételért a folyamodványt jul. hó 20-ig az igazgatóhoz kell benyújtani. Az egész díjas helyért folyamodók isk. bizonyítványukat, az egész vagy részkedvezményért folyamodók pedig *iskolai és szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást és szülőik hatóságilag hitelesített adókönyvi kivonatát csatolják. Minden folyamodó köteles a következő szülői nyilatkozatot mellékelni*

Szülői nyilatkozat.

Alólirott midőn elismerem, hogy .... nevű fiam (gyámfiam) az én tudtommal és beleegyezésemmel lép az 19   tanévre a kolozsvári unitárius kollégium konviktusába, kijelentem, hogy ez intézmény szervezetét és szabályait ismerem és annak díjait a szabályzatban meghatározott időpontokban megfizetem.

(Lakóhely és kelet.)

A szülő vagy gyám aláírása.

(Tanuk.)

Az élelmezés díja egy iskolai évre unitárius vallású elemi, gimnáziumi, papnevelő intézeti és egyetemi tanulónak 200 kor., más vallásúaknak 300 kor. Teríték-díj valláskülönbség nélkűl 10 kor. A díj öt egyenlő részletben előre fizetendő: az 1. részlet a beíratáskor, a 2. nov. 1—5., a 3. jan. 1–5., a 4. márc. 1—5. és az 5. máj. 1—5. napjain. Ezen kívűl a teríték-díj, amely alól fölmentésnek helye nincs, a beíratáskor egy összegben. Aki díjának esedékes részét ki nem fizette, vagy arra fontosabb okok esetén a konv. gondnoktól haladékot nem kapott, az élelmezésben részt

nem vehet. Nemfizetés esetén a gondnok a szülőt értesíti az esedékes díjakról és 15 nap elteltével az illető tagot a konviktusban való étkezéstől eltilthatja.

A díjak a szabályszerű iskolai szünetekre nem terjednek ki. A szüneti élelmezés díja naponként 77 fillér.

Az élelmezés reggeliből, ebédből és vacsorából áll. Szegénysorsú, jó előmenetelű és jó magaviseletű tanulók kérésükre a konviktásban a rendelkezésre álló alapítványok terhére egész, háromnegyed, fél, vagy egynegyed kedvezményben részesűlhetnek. Az olyan tanulókat, akik félkedvezményt nyernek és ennek kiegészítéséül fizetendő összeg megfizetésére teljesen képtelenek, írásbeli folyamodásra az igazgatóság beveheti a konviktusba oly formán, hogy e kedvezményükért ebédet kapjanak s ha reggelire és vacsorára egy-egy cipót kivánnának, ezt havonkénti részletek ben is fizethető évi 20 kor.-ért megkaphassák. Hasonlóan az $^1/_4$ kedvezményben részesülők is évi 50, ill. 70 kor. ráfizetéssel a fennebbi feltételek mellett részesűlhetnek e kedvezményben.

A meghatározott rendeltetéssel bíró konviktusi alapítványok a következők:

1. Az *árkosi Benkő Mihály* alapra pályázhatnak a le- vagy felmenő ágú rokonok, másodsorban a nagyajtai Incze-családból, harmadsorban árkosi, közép- és nagyajtai szegény, jóigyekezetű, unitárius vallású tanulók.

2. *Id. Daniel Gábor* főgondnok úr alapitványára udvarhelymegyei szegény unitárius vallású tanulók.

3. *Józan Miklós budapesti lelkész* alapítványára igyekvő és jó magaviseletű, torda-aranyosmegyei unitárius vallású tanulók.

4. *A bölöni egyházközség alapitványára* bölöni illetőségű. gimn. vagy papnevelő intézeti, szegény és jóigyekezetű tanulók.

5. *Ferencz József és neje Gyergyai Anna* alapítványra papnövendékek és gimn. tanulók különbség nélkül.

6. *Báró Petrichevich Horváth Kálmán* főgondnok úr alapítványára szegénysorsú, unitárius vallású tanulók.

7. *Koncz Judit alapítványra* a Koncz-családból származó, vagy a Koncz-családdal rokon családokból származó erdélyi származású unitárius vallású ifjak.

8. *Téglás Mihály alapitványra* sepsikőröspataki születésű,

szegénysorsú, jóigyekezetű, unitárius szülőktől származott és unitárius vallásban nevelt tanulók.

9. *Derzsi János alapítványra* unitárius szülőktől származott, ép és egészséges szervezetű, szegény és kifogástalan magaviseletű, jó előmenetelű tanulók.

10. *Sepsikőröspataki Bedő Dániel alapítványra* a sepsikőröspataki Bedő- és Költő-családból apai és anyai egyenes ágon leszármazó, szegény, jóerkölcsű, szorgalmas, legalább közepes észtehetségű tanulók; ha ilyenek nem jelentkeznek, más székely unitárius tanulók.

11. *Gyulay László alapítványra* Tóth Károlyné és ó-tordai Gyulay Árpád egyenesen leszármazó fiugyermekei harmad-, illetőleg másodizig.

12. *Derzsi Károly-alapítvány,* melynek kamatait elsősorban Derzsi Domokos és Gábor fiugyermekei s azok leszármazói élvezhetik.

A kedvezményt a tanuló évközben is elveszítheti, ha elégtelen osztályzatot kap, vagy kevésbé szabályszerű magaviseletet tanusít.

Aki folyamodványát a kellő időben be nem nyújtja, az kedvezményre egyáltalában nem számíthat; felvételre is csak abban az esetben, ha a létszám megengedi.

Kellően jól nem szerelt folyamodványokat nem veszünk tekintetbe.

IX. FEJEZET.

Az 1907 – 8. isk. évben használandó kézi könyvek jegyzéke.

I. gimn. osztály.

	Korona
Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Császár—Vácy. Magyar olvasókönyv I.	2·—
Csengeri. Latin nyelvtan, I., 2-ik kiadás	1·40
„ Latin olvasó- és gyakorlókönyv, I., 3-ik kiadás	2·40
Suták. Számtan	2·60
Halász. Magyar nyelvtan, I., 3-ik kiadás	—·80
Horti. Rajzoló geometria, I., 4-ik kiadás	2·—
Csifó. Bibliai történetek. Ó szövetség	—·80
Nyiredy. Növénygyüjtő	1·—
Paszlavszky. Kis természetrajz, I.	2·20
Simonyi. Földrajz, I., 3-ik kiadás	1·60
Kogutovitz. Kösépiskolai földrajzi atlasz, I., 4-ik kiadás .	2·—
Kézi nagyító	1·20

II. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Császár—Vácy. Magyar olvasókönyv II.	2·50
Csengeri. Latin nyelvtan, I., 2-ik kiadás	1·40
„ Latin olvasó- és gyakorlókönyv, I., 3-ik kiadás	2·40
Gerevich—Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Magyar nyelvtan, II., 2-ik kiadás	—·90
Horti. Rajzoló geometria, II., 3-ik kiadás	2·—
Csifó. Bibliai történetek. Új szövetség	—·60
Nyiredy. Növénygyüjtő	1·—
Paszlavszky. Kis természetrajz, II.	2·60

	Korona
Simonyi. Földrajz II., 2-ik kiadás	1·60
Kogutovicz. Középiskolai földrajzi atlasz, II., 4-ik kiadás	2·20
Kézi nagyító	1·20

III. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Császár—Vácy. Magyar olvasó, III.	2·80
Berecky. Biblia-ismertetés	1·20
Csengeri. Latin nyelvtan, II.	1·80
„ Latin olvasó- és gyakorlókönyv	2·—
Gerevich—Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Rendszeres magyar nyelvtan, 2-ik kiadás	1·20
Hirn—Paulay. Módszeres német nyelvtan és gyakorlókönyv I., 2-ik kiadás	2·80
Horti. Rajzoló geometria III—IV., 2-ik kiadás	2·—
Schmidt. Fizikai és matematikai földrajz, 11-ik kiadás . .	1·20
Szádeczky. Magyarország története, I.	2·20
Simynyi. Földrajz, III. r.	2·20

IV. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Arany—Lehr. Toldi, 11-ik kiadás	1·60
Csengeri. Latin nyelvtan, II.	1·80
Kempf—Csengeri—Cserép. Latin stilusgyakorlatok	1·40
Ferencz József. Unitárius káté, 6-ik kiadás	—·80
Hirn—Paulay. Módszeres német nyelvtan és gyakorlókönyv I.	2·80
Horti. Rajzoló geometria III—IV., 2-ik kiadás	2·—
Négyesy. Stilisztika, 4-ik kiadás	2·50
Nyiredy. Növénynyüjtő	1·—
Paszlavszky. Növénytan kézikönyve	3·60
Suták. Algebra, I.	2·40
Szádeczky. Magyarország története, II.	2·20
Szentimrey—Székely. Latin olvasó Caesar, Curtius és Ovidiusból	2·40
Kézi nagyító	1·20

V. gimn. osztály.

	Korona
Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Gergely—Kovács. Keresztény egyház története	1·80
Csengeri. Anthologia Latina	2·—
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Hirn—Paulay. Német olvasókönyv, V—VI. oszt.	2·40
„ „ Német nyelvtan, V—VIII. oszt.	1·80
Maywald. Görög nyelvtan, 4-ik kiadás	2·80
„ Görög olvasókönyv, I., 3-ik kiadás	1·80
Lóky. Geometria	3·20
Riedl. Rhetorika, 5-ik kiadás	3·—
Paszlavszky. Állattan kézikönyve, 4-ik kiadás	4·—
Márki. Egyetemes történelem.	2·40
Acsády. Történelmi iskolai atlasz, I. füz.	1·20
Suták. Algebra, I.	2·40
Wagner—Horváth. Római régiségek, 4-ik kiadás	2·80
Cicero. Orationes selectae XIII. ed Dávid, 2 ik kiadás . .	1·60
Kézi nagyító.	1·20
Bogárgyűjtő	2·—
Dr. Molnár S. Latin stilusgyakorlatok	4·—

A görögöt pótló tanfolyam számára

Gyomlai. Homeros Odysseia magyarul	2·40
Toncs. Szemelvények magyar epikusokból	2·—
Boross. Stilisme	1·20
Geréb. Szemelvények Herodotos tört műveiből	1·50
Kempf—Kemenes Homeros Iliása (magyar fordításban) . .	3·20

VI. gimn. osztály.

Ferencz József. Unitárius kis tükör, 3-ik kiadás	1·60
Wagner—Horváth. Római régiségek	2·80
Dr. Molnár S. Latin stilusgyakorlatok	4·—
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Hirn—Paulay. Német nyelvtan. V—VIII. o.	1·80
„ „ Német olvasó, V—VI. o.	2·40
Lutter. Szorszámok, 12-ik kiadás	2·40

	Korona
Maywald. Görög nyelvtan. 4-ik kiadás	2·80
„ Görög gyak. és olvasókönyv, II., 3-ik kiadás	2·50
Mocnik—Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Márki. Egyetemes történelem, II.	3·—
Acsády. Történelmi isk. atlasz, II. füz.	2·40
Riedl. Poetika, 4-ik kiadás	3·—
Shakespeare—Névy. Julius Caesar, 3-ik kiadás	1·20
Suták. Algebra, II.	1·80
Kalmár. Szemelvények Liviusból	3·20
Cserép. Szemelvények Vergilius Aeneiséből	2·—
Reichenhaller. Chemia és mineralogia	3·—
Kézi nagyító	1·20

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Badics. Irodalmi olvasó, II., 2-ik kiadás	2·—
Csiky—Losonczy. Sophokles Elektra	1·20
Boros. Stilisme	1·20

VII. gimn. osztály.

Marion—Péterfi. Az ember kötelessegei és jogai	1·40
Molnár S. Latin stilusgyakorlatok	4·—
Wagner—Horváth. Római régiségek	2·80
Hirn—Paulay Német olvasókönyv	2·40
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Fehér—Szekeres. Kisérleti fizika, 8-ik kiadás	5·50
Lessing—Theiss. Minna v. Barnhelm	—7·0
Lutter. Szorszámok, 12-ik kiadás, kötve	2·40
Váczi. Irodalomtörténet, I.	4·80
Suták. Algebra, II	1·80
Mocnik—Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4.—
Cserép. Szemelvények Vergilius Aeneiséből	2·—
Cicero. Orationes selectae XIII. ed. Dávid, 2-ik kiadás	1·60
Csengeri. Homeros Ilias, 3-ik kiadás	3·60
Dávid. Szemelvények Herodotosból, 3-ik kiadás	1·60
Hittrich. Sallustius	1·—
Dr. Márki. Egyetemes történelem, III. r.	3·20
Acsády. Történelmi isk. atlasz, III. r.	2·40
Fodor—Gerlóczy. Egészségtan	1·60

A görögöt pótló tanfolyam számára.

	Korona
Badics. Magyar irodalmi olvasmányok, III. kt.	3·—
Boross. Stilisme	1·80
Schill. Görög irodalomtörténet, 2-ik kiadás	2·80

VIII. gimn. osztály.

Ferencz József. Hittan	1·60
Wagner—Horváth. Római régiségek	3·20
Molnár. Latin stilusgyakorlatok	4·—
Hirn—Paulay. Német irodalmi olvasókönyv. II. kt. . .	3·40
Endrei Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Fehér—Szekeres. Kisérleti fizika, 8-ik kiadás	2·50
Váczi. Magyar irodalom története, II. kt.	3·80
Varga. Magyarország története	3·40
Szitnyai. Lélektan és Logika, 2-ik kiadás	2·80
Schiller. Wilhelm Tell	—·60
Suták. Algebra. II.	1·80
Mocnik—Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Lutter. Szorszámok, 12 ik kiadás	2·40
Cicero. De officiis	—·72
Csengeri. Homeros Odysseia, 2-ik kiadás	2·80
Horatii carmina ed. Pozder	1·60
Platonis Apologia Socratis	—·72
Tacitusbol szemelvények ed. Gyomlay	2·40
Csengeri. Homerosi világ	2·80

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Gyomlay. Szemelvények Platonból	2·—
Boross. Stilisme	1·10
Zsámboki. A görög művészet kiválóbb alkotásai . . .	2·—

TARTALOM: